

Βιώσιμη πόλη

η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου

Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΟΛΗ: Η ΠΟΛΗ ΩΣ ΠΕΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ

Εκπαιδευτικό υλικό για την αστική αειφορία και
τον ενεργό πολίτη

Συγγραφική ομάδα: Χρυσούλα Αθανασίου, Γιώργος Σλαυκίδης, Γιώργος
Υφαντής, Ευθύμιος Παπαδημητρίου, Κώστας Στυλιάδης, Νικολέτα Ριφάκη

Σχεδιασμός εντύπου: Κώστας Στυλιάδης
Φιλολογική επιμέλεια: Ευθύμιος Παπαδημητρίου

Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2015

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου

Α. Παπανδρέου 2 & Κατσαντώνη

Τ.Κ. 563 34

Τηλ. 2310707150 fax 2310757130

e-mail: kpe@kpe-thess.gr

www.kpe-thess.gr

Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) στελεχώνεται από τους εκπαιδευτικούς:

Αθανασίου Χρυσούλα, Βιολόγο MSc, Υπεύθυνη Κ.Π.Ε.

Ριφάκη Νικολέτα, Δασκάλα, Δρ. Δασολόγο-Περιβαλλοντολόγο, αναπληρώτρια Υπεύθυνη

Σλαυκίδη Γιώργο, Νηπιαγωγό Med, μέλος της Π.Ο. του Κ.Π.Ε.

Στυλιάδη Κώστα, Βιολόγο MSc, μέλος της Π.Ο. του Κ.Π.Ε.

Υφαντή Γιώργο, Βιολόγο MSc, μέλος της Π.Ο. του Κ.Π.Ε.

© 2015 Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου

Έκδοση: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου

ISBN 978-960-98422-7-3

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του συνόλου ή μέρους του παρόντος με οποιοδήποτε μέσο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό ή άλλο με αναφορά στην πηγή του, αλλά όχι η εμπορική χρήση του.

*Οι συγγραφείς αφιερώνουν το εκπαιδευτικό υλικό
του δικτύου στη συνεργάτιδα και φίλη Ντίνα Σχίζα*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλεγόμενασελ. 9

Α' Μέρος

Αστική Αειφορίασελ. 15

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση / Εκπαίδευση για την αειφορίασελ. 25

Το Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «Βιώσιμη Πόλη: η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία»σελ. 37

Β' Μέρος

Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες

Α' Φάση: Εμείς και η γειτονιά μαςσελ. 53

Β' Φάση: Γνωρίζουμε την πόλη μαςσελ. 73

Γ' Φάση: Γιατί έτσι κι όχι αλλιώς;σελ. 95

Δ' Φάση: Ώρα για δράση!σελ. 125

Γ' Μέρος

Βοηθητικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς

Παιδαγωγικές προτάσεις για τη λειτουργία της ομάδαςσελ.151

Βιβλιογραφίασελ.173

Παράρτημασελ.177

Προλεγόμενα

Το αστικό περιβάλλον της Θεσσαλονίκης, ως το άμεσο περιβάλλον του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου, έχει κατά ένα μεγάλο βαθμό προσδιορίσει τόσο τα εκπαιδευτικά του προγράμματα, όσο και τις επιμορφωτικές και άλλες δράσεις του.

Στη διάρκεια της εικοσάχρονης λειτουργίας του το Κ.Π.Ε. έχει αναπτύξει εκπαιδευτικά προγράμματα όπως:

- «Από τις πόλεις του κόσμου στην πόλη μας, στη γειτονιά μας», 1999
- «Τα πουλιά της Θεσσαλονίκης», 1999
- «Αειφορική διαχείριση του νερού στην πόλη», 2000
- «Ελευθέριο Κορδελιό, όμορφο και καθαρό», 2005
- «Η δική μου πόλη: Ο χάρτης των θεσμών», 2005
- «Η πόλη μου στις ακτές του Θερμαϊκού», 2006
- «Αναζητώντας τον χαμένο χώρο, ένα πρόγραμμα για τους ελεύθερους χώρους και το πράσινο στην πόλη», 2007
- «Ενέργεια: από τη φύση στην κοινωνία», 2007
- «Θεσσαλονίκη Βιώσιμη Πόλη», 2010
- «Ενεργός Πολίτης στη γειτονιά μου, το Ντεπώ», 2012
- «Το περιαστικό δάσος του Σέιχ Σου», 2014

Τα προγράμματα αυτά θέτουν προς διερεύνηση και κριτική θεώρηση τα θέματα της αστικής αειφορίας και τις προκλήσεις της πραγματικότητας που αντιμετωπίζει η καθημερινή ζωή στην πόλη. Προσανατολίζουν την εκπαιδευτική προσέγγιση στην εξέταση περιβαλλοντικών ζητημάτων στο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εντοπίζονται και στον χώρο της πόλης, μέσα στον οποίο οι μαθητές μας διαθέτουν βιώματα από την καθημερινή τους ζωή. Τα τελευταία μάλιστα χρόνια, αρκετά από τα προγράμματα αυτά υλοποιούνται στους δρόμους, τα πάρκα, τα μνημεία, τις γειτονιές της πόλης, αξιοποιώντας το αστικό περιβάλλον -την πόλη- ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία.

Παράλληλα, αναγνωρίζοντας τη μεγάλη σημασία της συνεργασίας ως αξίας αλλά και ως μέσου προσέγγισης της αστικής αειφορίας, το Κ.Π.Ε. οργάνωσε τοπικά θεματικά δίκτυα σχετικά με τη ζωή και τη βιωσιμότητα στο αστικό περιβάλλον σε συνεργασία με τοπικούς φορείς:

- «Η ζωή στη Δυτική Θεσσαλονίκη», 2010. Συγκρότηση του Συμβουλίου Βιωσιμότητας των Δυτικών Συνοικιών Θεσσαλονίκης, στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι των ΟΤΑ, ενώσεις πολιτών, φυσικά πρόσωπα και το Κ.Π.Ε. με σκοπό την εκπαίδευση, την ευαι-

σθητοποίηση και την οργάνωση δράσεων για ενήλικες, με θέμα την ποιότητα της ζωής στη Δυτική Θεσσαλονίκη.

- «Τηγανέλαια: όλοι συλλέγουμε όλοι ωφελούμαστε», 2012-2013, σε συνεργασία με τον Δήμο Κορδελιού Ευόσμου και 24 σχολικές ομάδες.
- «Ερευνούμε το σχολείο μας και τη γειτονιά μας και ενεργούμε με όραμα το μέλλον», 2012-2013, σε συνεργασία με τον Δήμο Θεσσαλονίκης και 17 σχολικές ομάδες.

Η δημιουργία, το 2013, του Εθνικού Θεματικού Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με θέμα «Βιώσιμη Πόλη: Η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία», που επιδιώκει να λειτουργήσει ως πλαίσιο διερεύνησης και συνεργασίας για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προσεγγίσεων των περιβαλλοντικών ζητημάτων του αστικού περιβάλλοντος, ήρθε ως φυσική συνέχεια της συνεχούς και αδιάλειπτης ενασχόλησης του Κ.Π.Ε. με θέματα εκπαίδευσης για την αστική αειφορία.

Με την πλειονότητα του παγκόσμιου πληθυσμού να κατοικεί στις πόλεις, όπου καταναλώνεται το 75% των πόρων που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι, η αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων των πόλεων υπό το πρίσμα της αειφορίας – η αστική αειφορία – παρουσιάζεται ως η πρόκληση του 21ου αιώνα. Η Παιδαγωγική Ομάδα του Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου, εκτιμά πως η γνώση, η περιγραφή, η ερμηνεία και η κριτική θεώρηση των συστημάτων που συγκροτούν τη δομή και τη λειτουργία της πόλης πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο της διδακτικής μας πράξης. Με βάση αυτό το σκεπτικό, ιδρύθηκε, με την απόφαση 14948/Γ7/4-02-2013 του Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α., το Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «Βιώσιμη πόλη: η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία», για τα σχολικά έτη 2013-2015.

Το δίκτυο λειτούργησε:

- το σχολικό έτος 2013-14, με τη συμμετοχή 87 σχολικών ομάδων από όλη τη χώρα (20 νομούς), 2711 μαθητών και 258 εκπαιδευτικών, 18 Υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ή Σχολικών Δραστηριοτήτων και 8 Κ.Π.Ε.,
- το σχολικό έτος 2014-15, με τη συμμετοχή 90 σχολικών ομάδων από όλη τη χώρα (24 νομούς), 2796 μαθητών και 263 εκπαιδευτικών, 30 Υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ή Σχολικών Δραστηριοτήτων και 10 Κ.Π.Ε.

Τα δύο πρώτα χρόνια λειτουργίας του δικτύου χαρακτηρίστηκαν από:

- τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού που προτάθηκε προς υλοποίηση στους συμμετέχοντες
- την υλοποίηση επιμορφωτικών σεμιναρίων σχετικών με την αξιοποίηση της πόλης ως πεδίο εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία
- την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς, μέσω μιας ψηφιακής πλατφόρμας που στήθηκε για να εξυπηρετήσει του σκοπούς του δικτύου
- την αξιολόγηση σε δύο φάσεις: ενδιάμεση και τελική

- α) του εκπαιδευτικού υλικού (οδηγίες προς τον εκπαιδευτικό και εκπαιδευτικές δραστηριότητες)
 - β) του τρόπου λειτουργίας του δικτύου (επικοινωνία, διάρθρωση σε φάσεις, υλοποίηση τελικής εκδήλωσης, κ.ά.)
 - γ) της εξέλιξης του δικτύου στο μέλλον
- τη διοργάνωση μιας κοινής εκδήλωσης στο τέλος του σχολικού έτους με στόχο την κοινοποίηση των απόψεων των μαθητών και των μαθητριών για την ζωή στην πόλη τους στο ευρύτερο κοινό και στους φορείς της πόλης

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό παρουσιάζεται σε τρία μέρη:

Α΄ Μέρος: Θεωρητικό πλαίσιο αναφοράς για την αστική αειφορία και την περιβαλλοντική εκπαίδευση στο οποίο βασίστηκε η προσέγγισή μας, με πληροφορίες και παραδείγματα και περιγραφή της δομής και του τρόπου λειτουργίας του δικτύου.

Β΄ Μέρος: Οδηγίες για τον εκπαιδευτικό, που αφορούν στο περιεχόμενο, την εφαρμογή, τον τρόπο λειτουργίας και επικοινωνίας του δικτύου και εκπαιδευτικές δραστηριότητες για τους μαθητές που προτάθηκαν και υλοποιήθηκαν κατά τα δύο πρώτα χρόνια της λειτουργίας του δικτύου.

Γ΄ Μέρος: Παιδαγωγικές προτάσεις προς τους εκπαιδευτικούς για τη διαχείριση των ζητημάτων που αφορούν τη λειτουργία της ομάδας και το ρόλο τους ως εμπυχωτές.

Στα κείμενα ενσωματώνονται ενεργοί σύνδεσμοι για περαιτέρω αξιοποίηση του υλικού από τους ενδιαφερόμενους.

Πρόθεσή μας είναι το υλικό αυτό να εμπλουτίζεται κάθε χρόνο με την εισαγωγή νέων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, που εντάσσουν και άλλα ζητήματα της βιώσιμης πόλης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ευχαριστούμε θερμά, τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές και μαθήτριες που συμμετείχαν, τους υπεύθυνους και τις υπεύθυνες των Γραφείων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Σχολικών Δραστηριοτήτων των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τους Δήμους Θεσσαλονίκης, Κορδελιού Ευόσμου, Παύλου Μελά, τους Ο.Τ.Α. από άλλες Δημοτικές Ενότητες και τους φορείς που συνεργάστηκαν είτε με το Κ.Π.Ε. είτε με τις σχολικές ομάδες που συμμετείχαν στο δίκτυο.

Η Παιδαγωγική Ομάδα του Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου

Α' ΜΕΡΟΣ

Η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης

Για κάθε άνθρωπο, μια πόλη είναι το πεδίο της καθημερινής του εμπειρίας ...

Στην πόλη διαμορφώνονται οι πολίτες, οι ιδέες και οι αντιλήψεις τους, τα πρότυπα και οι αξίες τους ...

Η πόλη δεν είναι απλά ένας χτισμένος χώρος, όπου συγκατοικούν άνθρωποι ούτε μια διοικητική ενότητα στο πλαίσιο της οποίας συνυπάρχουν, αλλά ένα δημιούργημα πολύπλοκων ανθρώπινων συνεργατικών δραστηριοτήτων, το οποίο διαμορφώνει τον χώρο και τον άνθρωπο και ταυτόχρονα διαμορφώνει τους όρους και τις συνθήκες που θα μπορούσαν να τον μετασχηματίσουν ...

Στην πόλη συναντιούνται το φυσικό με το τεχνητό, τα υλικά με τις ιδέες, το δημόσιο με το ιδιωτικό, το παρελθόν με το μέλλον ...

Με αυτή την έννοια η πόλη αποτελεί την πρώτη ύλη, «το πεδίο» στο οποίο μπορεί να επικεντρωθεί η παρατήρηση της πραγματικότητας που μας περιβάλλει, η κριτική ερμηνεία της και τελικά η παρέμβαση για τον μετασχηματισμό της ...

Αποσπάσματα από την ενότητα: Η Πόλη ως «πρώτη ύλη» για τη σχεδίαση του «παρατηρείν», Σχίζα Κωνσταντίνα (2009). Συστημική Σκέψη και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ένα διδακτικό μοντέλο που οικοδομεί την κριτική σκέψη και τη σχέση με τον «άλλον». Εκδ. Χ. Δαρδανός.

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου

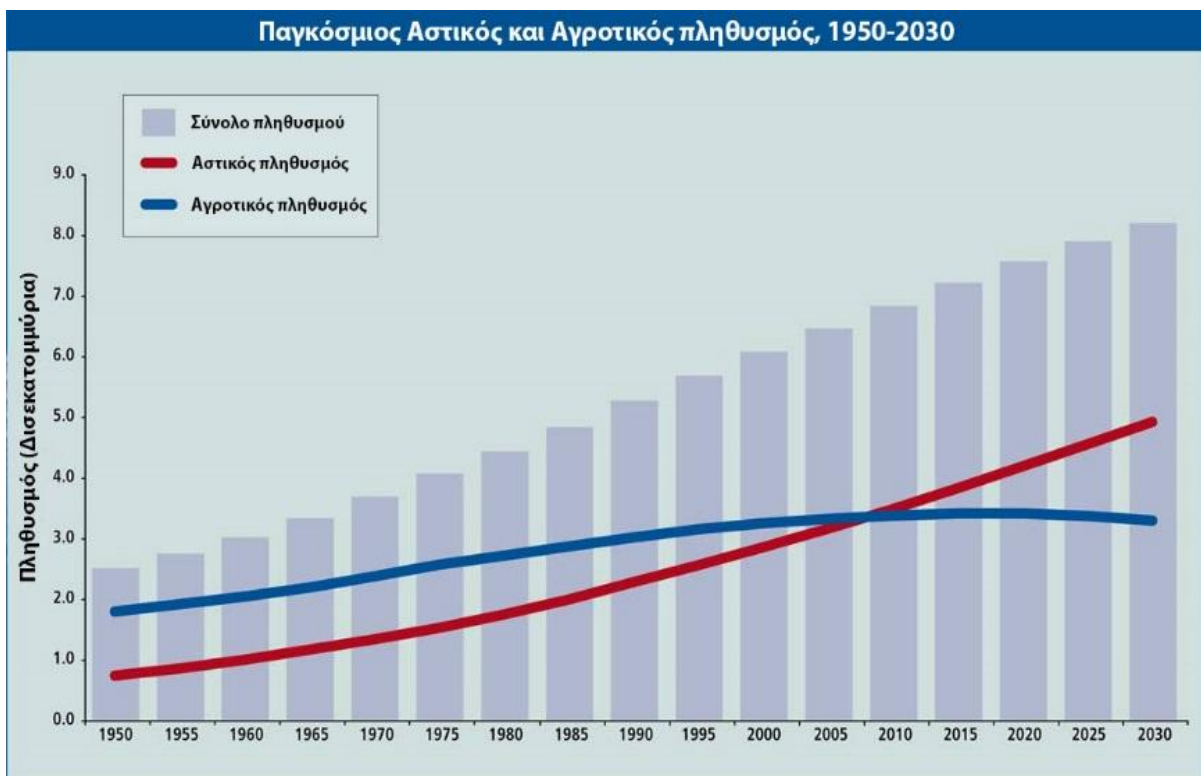
Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «**Βιώσιμη Πόλη: Η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία**»

Αστική Αειφορία

Το αστικό περιβάλλον

Το 2007, ο αριθμός των ανθρώπων που κατοικούσαν σε πόλεις ξεπέρασε για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας τον αγροτικό πληθυσμό της γης. Έτσι λοιπόν, ενώ τα αστικά συστήματα καλύπτουν μόνο το 4% της επιφάνειας της Γης, φιλοξενούν περισσότερο από 54% του παγκόσμιου πληθυσμού (περίπου 3,4 δις ανθρώπους). Στην Ευρώπη, σήμερα, περίπου το 75% των πολιτών ζουν σε πόλεις και αστικές περιοχές. Κάτι παρόμοιο ισχύει και για τη χώρα μας καθώς 60% των κατοίκων ζουν στα αστικά κέντρα. Οι προβλέψεις για το μέλλον δείχνουν αυξητική τάση. Προβλέπεται ότι μέχρι το 2050, το 70% των ανθρώπων θα ζει πιθανότατα σε πόλεις, ενώ το 1950 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν μόλις 30% (UNDESA, 2014).

World Urbanization Prospects: The 2005 Revision. Department of Economic and Social Affairs. Population Division. <http://www.un.org/esa/population/publications/WUP2005/2005wup.htm>

Η ποιότητα ζωής στην πόλη

Οι κάτοικοι των πόλεων έρχονται αντιμέτωποι με την κυκλοφοριακή συμφόρηση, τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, τον θόρυβο, τα βουνά των σκουπιδιών, την έλλειψη ποιοτικών χώρων πρασίνου, την κατάληψη του δημόσιου χώρου αλλά και τη φτώχεια, τις κοινωνικές ανισότητες, την ανασφάλεια, την έλλειψη κοινωνικών σχέσεων.

Η μεγάλη πρόκληση για τις αστικές περιοχές της Ευρώπης είναι να βρεθούν οι ισορροπίες ανάμεσα στις συμπαγείς περιοχές υψηλής πληθυσμιακής πυκνότητας αφενός, και την ποιότητα ζωής σε ένα υγιές αστικό περιβάλλον αφετέρου.

Βασικά στοιχεία για μια υψηλής ποιότητας ζωή στις ευρωπαϊκές πόλεις (ΕΥ, 2010)

Πόλεις καθαρές και υγιείς	Πόλεις πράσινες και ευχάριστες	Πόλεις αποτελεσματικές και αειφόρες	Πόλεις δημοκρατικές
<ul style="list-style-type: none">Μία καθαρή και υγιής πόλη εγγυάται στους κατοίκους της πρόσβαση σε καθαρό και ασφαλές νερό, καθαρό αέρα, αποτελεσματική διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών λυμάτων	<ul style="list-style-type: none">Μια πράσινη και ευχάριστη πόλη, διαθέτει χώρους πρασίνου, ήσυχους δρόμους και πάρκα αναψυχής, γιατί συμβάλλουν στη χαλάρωση, την υγεία, την άθληση και την κοινωνικοποίηση των κατοίκων της. Παράλληλα αποτελούν εστίες βιοποικιλότητας για την πόλη.	<ul style="list-style-type: none">Οι πόλεις πρέπει να λειτουργούν αποτελεσματικά και να μειώσουν την κατανάλωση των φυσικών πόρων. Αυτό μπορεί να σημαίνει αποτελεσματική χρήση φυσικών πόρων, αποτελεσματική χρήση ενέργειας, πράσινη μετακίνηση, τοπικές δράσεις για την κλιματική αλλαγή, τεχνολογικές καινοτομίες και πράσινη απασχόληση.	<ul style="list-style-type: none">Οι σύγχρονες πόλεις λειτουργούν δημοκρατικά, εμπλέκοντας τους κατοίκους τους στην λήψη αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον τους. Οι δημοκρατικές διαδικασίες διασφαλίζουν καλύτερο σχεδιασμό και αειφορία των συστημάτων στο μέλλον.

[Making our cities attractive and sustainable](#)

[How the EU contributes to improving the urban environment](#)

Η σύνδεση της πόλης με τη φύση

Η πόλη θεωρείται, σε μεγάλο βαθμό, η αιτία σημαντικών περιβαλλοντικών προβλημάτων, αφού καταναλώνει, μετατρέπει και απελευθερώνει υλικά και ενέργεια. Η ενέργεια, το νερό, τα τρόφιμα και τα υλικά που απαιτούνται για τη συντήρηση και τη λειτουργία του αστικού συστήματος εισάγονται στην πόλη (εισροές), από τα φυσικά οικοσυστήματα. Στην πόλη, χρησιμοποιούνται από την κοινωνία και την οικονομία και στη συνέχεια την εγκαταλείπουν (εκροές) σε μεγάλο βαθμό ως απόβλητα και εκπομπές, που επιστρέφονται πάλι πίσω στη φύση. Το 75% των πόρων που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι καταναλώνονται στα αστικά κέντρα.

Η αντιμετώπιση της πόλης ως οικοσύστημα, έχει δώσει τις βασικές ιδέες για την προσέγγιση του ζητήματος της αειφορίας στο αστικό περιβάλλον μέσω της διαχείρισης των ροών που διατρέχουν το σώμα των πόλεων ([αστικός μεταβολισμός](#)). Η βασική ιδέα βασίζεται στη μείωση των εισροών και των εκροών της πόλης. Τι σημαίνει αυτό; Μείωση της κατανάλωσης, αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων (π.χ. επεξεργασία υγρών λυμάτων, πριν την επιστροφή τους στη φύση) και παραγωγή μέρους τουλάχιστον της ενέργειας και της τροφής εντός των ορίων της πόλης.

Είναι σαφές λοιπόν ότι δεν μπορούμε να διαχωρίσουμε την πόλη και τα προβλήματά της από το φυσικό περιβάλλον που βρίσκεται έξω από τα όριά της.

Εισροές και εκροές σε μια πόλη. (Φωτογραφία: Tesseloniki aus der Luft" by Hombre at wikivoyage shared. Licensed under CC BY-SA 3.0 via Wikimedia Commons)

Η αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων των πόλεων στο πλαίσιο της αστικής αειφορίας φαίνεται πως είναι η πρόκληση του 21^{ου} αιώνα.

Αξιοποιώντας τις ιδέες αυτές μπορούμε να βελτιώσουμε τους όρους διαβίωσης στο εσωτερικό των πόλεων (π.χ. μείωση της ρύπανσης) αλλά και να μειώσουμε τις επιπτώσεις των πόλεων στο φυσικό περιβάλλον πέρα από τα όρια τους. Τελικά, η ανάληψη της ευθύνης τόσο για την ποιότητα ζωής στην πόλη όσο και για τη φύση αρχίζει από τους κατοίκους της πόλης.

Είναι εξαιρετικά σημαντικό λοιπόν να ασχοληθεί κάποιος με το τι συμβαίνει στα μέρη εκείνα του πλανήτη που φιλοξενούν πάνω από το 50% του πληθυσμού και όπου καταναλώνονται το 75% των φυσικών πόρων.

ΑΣΤΙΚΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΙΣΜΟΣ

Η προσέγγιση της πόλης σαν ένα ζωντανό σύστημα, όπως τα φυσικά οικοσυστήματα, συμπεριλαμβανομένων των αλληλεπιδράσεων του με τις ανθρώπινες δραστηριότητες και τη φύση. Μάλιστα, η προσέγγιση δε σταματά στα όρια μιας πόλης, αλλά εξετάζει τη διαδικασία αστικοποίησης σε όλη την έκτασή της π.χ. στην Ευρώπη.

ΤΟ ΝΕΡΟ

Η Θεσσαλονίκη καλύπτει τις ανάγκες της για ύδρευση, μεταφέροντας νερό από τον ποταμό Αλιάκμονα (Νομοί Κοζάνης και Ημαθίας) και τις πηγές της Αραβησσού (Νομός Πέλλας). Το νερό καταναλώνεται στις διάφορες λειτουργίες της πόλης (σπίτια, καταστήματα, χώροι πρασίνου κλπ.) και στη συνέχεια την εγκαταλείπει ως υγρά λύματα για να επιστρέψει ξανά στη φύση, στον Θερμαϊκό Κόλπο. Όσο οι ανάγκες της πόλης σε νερό συνεχίζουν να αυξάνονται, θα βρισκόμαστε διαρκώς σε αναζήτηση νέων, όλο και πιο μακρινών, τόπων για υδρομάστευση ή θα κτίζονται νέα φράγματα.

Η εξοικονόμηση νερού και η αειφορική διαχείρισή του θεωρείται ως μία από τις προτάσεις για βιωσιμότητα – αειφορία στον σύγχρονο αστικό σχεδιασμό. Ήδη, εφαρμόζονται τεχνικές λύσεις που προσπαθούν να το πετύχουν, όπως π.χ. καζανάκια εξοικονόμησης νερού, βρύσες με φωτοκύτταρο, ενώ σε πολλές πόλεις εφαρμόζεται ήδη η ανακύκλωση του νερού μετά τον βιολογικό καθαρισμό του π.χ. για άρδευση χώρων πρασίνου. Η ευθύνη είναι τόσο ατομική όσο και συλλογική.

Η ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Επανεξετάζοντας τον αστικό σχεδιασμό, την αρχιτεκτονική, τις μεταφορές και τη ρυμοτομία, μπορούμε να θέσουμε τις πόλεις και τα αστικά τοπία στο επίκεντρο της προσπάθειας για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής (π.χ. μέσω βιώσιμων συστημάτων μεταφορών, καθαρής ενέργειας και χαμηλής κατανάλωσης) και για προσαρμογή (π.χ. πράσινες στέγες, καλύτερη μόνωση, παραγωγή ενέργειας εντός των ορίων της πόλης με τοποθέτηση φωτοβολταϊκών στις στέγες, μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της αστικής θερμικής νησίδας). Επιπλέον, ο καλύτερος αστικός σχεδιασμός θα βελτιώσει την ποιότητα ζωής συνολικά, διασφαλίζοντας έναν ήσυχο, ασφαλή, καθαρό και πράσινο αστικό χώρο. Θα προσφέρει, επίσης, νέες ευκαιρίες απασχόλησης μέσα από την τόνωση της αγοράς στους τομείς των νέων τεχνολογιών και της πράσινης αρχιτεκτονικής.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ

Για τον προσδιορισμό του ζωτικού χώρου από τον οποίο αντλούν οι πόλεις τους πόρους που είναι απαραίτητοι για την επιβίωσή τους, χρησιμοποιείται ο όρος οικολογικό αποτύπωμα, που δεν είναι τίποτα άλλο από την έκταση παραγωγικής γης ή νερού που χρειάζεται η τροφοδοσία μιας πόλης αλλά και οι εκτάσεις πρασίνου που είναι απαραίτητες για την απορρόφηση του CO₂ που παράγει ή για την απόθεση των απορριμμάτων της. Με άλλα λόγια, κάθε πόλη χρειάζεται μια πολύ ευρύτερη περιοχή πέρα από τα όρια της. Για παράδειγμα, υπολογίζεται ότι το Λονδίνο χρειάζεται μια περιοχή 300 περίπου φορές μεγαλύτερη από την έκτασή του, ώστε να ικανοποιεί τις ανάγκες του (εισροές) και να απορρίπτει τα απόβλητά ή να απελευθερώνει τις εκπομπές του (εκροές). (Οικολογικό αποτύπωμα Μείζονος Λονδίνου)

ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ

Η ανάλυση των απορριμμάτων των ελληνικών νοικοκυριών των αστικών περιοχών δείχνει ότι το 50% αποτελείται από οργανικά υλικά (υπολείμματα φρούτων-λαχανικών), ενώ τα υλικά συσκευασίας αποτελούν τη δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία, το 40%. Σε ένα κυκλικό αειφορικό σύστημα, τα πρώτα πρέπει να γίνουν λίπασμα και εδαφοβελτιωτικό, ενώ τα δεύτερα να ανακυκλωθούν, για να πάρουμε τις πολύτιμες πρώτες ύλες και να τις ξαναβάλουμε στη συνέχεια στο σύστημα παραγωγής-κατανάλωσης.

Θεωρητικά, λοιπόν, η ανακύκλωση μπορεί να φτάσει το 90%. Η ανακύκλωση, όμως, είναι μια περίπλοκη διαδικασία: για να γίνει απαιτεί επιπλέον φυσικούς πόρους (π.χ. ενέργεια και νερό) και συνεπώς έχει και αυτή επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η καλύτερη λύση είναι η μείωση του όγκου των παραγόμενων σκουπιδιών, η οποία θα προέλθει είτε από τη μείωση της κατανάλωσης είτε από τη μείωση της συσκευασίας στην πηγή (εμπορία προϊόντων με τη μικρότερη δυνατή συσκευασία). Η ανακύκλωση μπορεί να εφαρμοστεί στα υπόλοιπα σκουπίδια. Διαφορετικά, οι πόλεις θα συνεχίσουν να ψάχνουν όλο και περισσότερους χώρους διάθεσης των απορριμμάτων τους, πάντα έξω από τα όρια τους.

Οι προκλήσεις της βιώσιμης πόλης

Αφού η πόλη είναι σε μεγάλο βαθμό η αιτία σημαντικών περιβαλλοντικών προβλημάτων, στην πόλη πρέπει να στραφούμε για την επίλυσή τους. Θεωρώντας ως αναπόφευκτη την αύξηση του πληθυσμού στις πόλεις η αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών θα βελτιώσει την ποιότητα ζωής μέσα στην πόλη, ενώ συγχρόνως θα μειώσει τις επιπτώσεις της στο φυσικό περιβάλλον.

Πολλοί, μάλιστα, πιστεύουν πως η υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και πόρων στις πόλεις, εκτός από πρόβλημα, συνιστά ίσως και ελπίδα. Η πυκνότητα του πληθυσμού σε συνδυασμό με την εγγύτητα των καθημερινών δραστηριοτήτων και την ύπαρξη πυκνών δικτύων επιτρέπει την αποτελεσματικότερη διαχείριση των φυσικών πόρων, π.χ. τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, την οργάνωση συστημάτων ανακύκλωσης, θέρμανσης, και άλλα οφέλη που είναι δύσκολο έως αδύνατο να επιτευχθούν σε αγροτικές περιοχές, με αποτέλεσμα η επίπτωση του

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Η ταυτότητα του τόπου (place identity) δηλώνει τι πραγματικά είναι ένας τόπος στην ουσία του. Παρουσιάζει το μοναδικό σύνολο αξιών που τον χαρακτηρίζουν και τον διαφοροποιούν από άλλους τόπους. Μπορεί να αναφέρεται, επίσης, στα μοναδικά φυσικά, πολιτιστικά και ιστορικά χαρακτηριστικά του.

ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Η πυκνότητα του πληθυσμού στις πόλεις συνεπάγεται συντομότερες διαδρομές προς την εργασία και τις υπηρεσίες, περισσότερο περπάτημα, εντατικότερη χρήση του ποδηλάτου ή των μέσων μαζικής μεταφοράς, ενώ τα διαμερίσματα σε πολυκατοικίες ή συγκροτήματα κατοικιών απαιτούν λιγότερη θέρμανση και λιγότερο χώρο ανά άτομο. Ως επακόλουθο, οι κάτοικοι των πόλεων καταναλώνουν κατά μέσο όρο λιγότερη ενέργεια και καταλαμβάνουν λιγότερη γη κατά κεφαλήν σε σύγκριση με τους κατοίκους της υπαίθρου. ([Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 2013](#))

μεμονωμένου κατοίκου της πόλης στο περιβάλλον να είναι μικρότερη από τον αντίστοιχο κάτοικο της υπαίθρου, που ζει με παρόμοιο τρόπο ζωής.

Επιπλέον, οι μεγάλες και μικρές πόλεις λειτουργούν σαν κινητήριες δυνάμεις της προόδου, συχνά προωθώντας πολλά από τα πολιτιστικά, πνευματικά, εκπαιδευτικά και τεχνολογικά μας επιτεύγματα και καινοτομίες. Η πόλη είναι λοιπόν και το πεδίο της ανθρώπινης αλληλόδρασης όπου νέες ιδέες μπορούν να γεννηθούν, νέα ρεύματα σκέψης μπορούν να διαμορφωθούν, νέα κοινωνικά κινήματα μπορούν να εκφραστούν και νέοι κοινωνικοί σχεδιασμοί να αναδυθούν (Σχίζα, 2009).

Ήδη, ενώσεις πολιτών με ανεπίσημη οργανωτική δομή δρουν αυθόρμητα και άμεσα διεκδικώντας τους δρόμους από το αυτοκίνητο ([Ένωση για τα Δικαιώματα των Πεζών, Η Θεσσαλονίκη αλλιώς](#)), τους δημόσιους χώρους από την εγκατάλειψη, τα πεζοδρόμια από τα τραπεζοκαθίσματα, τα εγκαταλειμμένα στρατόπεδα ([ΠΕΣ το Δυτικά, ΠΕΡΚΑ](#)) από φιλόδοξα σχέδια «ανάπτυξης», τα ρέματα από τη μετατροπή τους σε νέους δρόμους, τα πάρκα από την εγκατάλειψη, το φόβο και την αποξένωση. Οι δράσεις αυτές δεν εναντιώνονται μόνο στα αυτοκίνητα για παράδειγμα, αλλά στις «πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις που καθοδηγούν τον πολιτισμό του αυτοκινήτου». Παράλληλα οι πολίτες εξοικειώνονται με τις συμμετοχικές διαδικασίες επαναπροσδιορισμού και σχεδιασμού του δημόσιου χώρου ([ΠΕΔΙΟ ΑΓΟΡΑ](#)). Οι πολίτες που επιδιώκουν την αειφορία της πόλης μέσα από μικρές τοπικές ή θεματικές δράσεις γίνονται πηγή έμπνευσης για άλλους και κάνουν την αρχή για την ανάπτυξη ενός αστικού περιβαλλοντικού πολιτισμού ([Η Θεσσαλονίκη αλλιώς](#), [Φίλοι της Νέας Παραλίας](#)).

Δημόσιοι φορείς δραστηριοποιούνται, επίσης, προς αυτή την κατεύθυνση. Τα τελευταία χρόνια πρωτοβουλίες, όπως π.χ. οι «πράσινες», «έξυπνες», «ανθεκτικές», «υγιείς» πόλεις, αντικατοπτρίζουν την ανάγκη για προσαρμογή των πόλεων στις ανάγκες της κοινωνίας, στους γρήγορους ρυθμούς αλλαγών που έχουν να αντιμετωπίσουν αλλά και τις προκλήσεις του μέλλοντος. Οι πόλεις προσπαθούν να ξαναανακαλύψουν τον εαυτό τους και να προσδιορίσουν την ιδιαίτερη ταυτότητά τους (place identity). Αναγνωρίζουν την επιτακτική ανάγκη να προωθηθεί ένα νέο, πολύ διαφορετικό από το σημερινό μοντέλο αστικής ανάπτυξης, με στόχο τη βελτίωση της λειτουργίας των πόλεων, την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής σε αυτές αλλά και τη βιωσιμότητα του ίδιου του πλανήτη. Πρόκειται ουσιαστικά για ρεαλιστικές πρωτοβουλίες, που έχουν ήδη τεθεί σε εφαρμογή σε μικρή ή μεγάλη κλίμακα, οι οποίες επιβεβαιώνουν πάνω από όλα πως η αντιστροφή της πορείας στην οποία βαδίζει ο πλανήτης βρίσκεται στα χέρια των τοπικών κοινωνιών και των ενεργών πολιτών όταν αποφασίζουν να συνεργαστούν και να δράσουν.

Βέβαια, τα ζητήματα των πόλεων δεν μπορούν και δεν πρέπει να αντιμετωπιστούν μόνο στο τοπικό επίπεδο. Απαιτούνται ολοκληρωμένες πολιτικές, που συνειδητοποιούν την επίδραση των πόλεων στο περιβάλλον και νέες μορφές διακυβέρνησης, με στενότερη συνεργασία και συντονισμό σε τοπικό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, που αναγνωρίζουν τον αλληλεξαρτώμενο κόσμο στον οποίο ζούμε.

Προς την κατεύθυνση αυτή κινείται και η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία διαπιστώνοντας το γεγονός της αύξησης του αστικού πληθυσμού δείχνει όλο και αυξανόμενο ενδιαφέρον για τις πόλεις. Για την ευρωπαϊκή πολιτική, μάλιστα, οι βιώσιμες πόλεις φαίνεται πως θα αποτελέσουν τον ακρογω-

νιαίο λίθο για τη στρατηγική "[Ευρώπη 2020](#)". Οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως το βραβείο «[Πράσινης Πρωτεύουσας της Ευρώπης](#)» ή το [Σύμφωνο των Δημάρχων](#), στο πλαίσιο των οποίων οι πόλεις συνεργάζονται οικειοθελώς με την ΕΕ, σηματοδοτούν αυτή τη νέα κατεύθυνση πολιτικής. Υλοποιούν τη [θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον](#) και συμπληρώνουν πολιτικές της Ε.Ε. για τις πόλεις είτε άμεσα, όπως οι οδηγίες για την [ποιότητα του αέρα](#), τον [περιβαλλοντικό θόρυβο](#) και τα [αστικά λύματα](#) είτε έμμεσα, όπως η [οδηγία για τις πλημμύρες](#). Αυτές οι πολιτικές συγκροτούν το πρόγραμμα για το αστικό περιβάλλον της Ευρώπης, το οποίο επίσης περιλαμβάνει αστικές πολιτικές της Ε.Ε. σε σχέση με άλλους τομείς, όπως ο [Χάρτης της Λειψίας για την αειφόρο ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πόλεων](#) ή το [σχέδιο δράσης για την αστική κινητικότητα](#).

Παράλληλα, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) αξιολογεί τακτικά το αστικό περιβάλλον στην Ευρώπη - τάσεις στην κάλυψη γης, κατανάλωση και ποιότητα περιβάλλοντος, όπως η θεματική αξιολόγηση [Αστικό περιβάλλον](#) της έκθεσης «Η κατάσταση του περιβάλλοντος» (State of the Environment Report, 2010). Στόχος του ΕΟΠ είναι να εντάξει το αστικό περιβάλλον στο ευρύτερο πλαίσιο για την παροχή [ποιότητας ζωής στις ευρωπαϊκές πόλεις](#), που πραγματοποιεί τη σύνδεση με τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτιστικές παραμέτρους. Παράλ-

Η «ΥΓΙΗΣ ΠΟΛΗ»

Η ιδέα της «υγιούς πόλης» αναγνωρίζει ότι η ποιότητα ζωής, κοινωνικοί, περιβαλλοντικοί, οικονομικοί και πολιτιστικοί παράγοντες επηρεάζουν την υγεία των ανθρώπων και τον ρόλο που μπορεί να έχουν οι πόλεις ως συντελεστές στην προαγωγή της υγείας των κατοίκων τους. Οι πόλεις μπορούν να επηρεάσουν τους παράγοντες αυτούς, αφού αποτελούν το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται μεγάλο μέρος του ανθρώπινου πληθυσμού. Έχει μεγάλη λοιπόν σημασία, οι τοπικές αρχές να θέσουν ως κεντρικό άξονα στη χάραξη και υλοποίηση της πολιτικής τους, την Υγεία και την Ποιότητα ζωής των κατοίκων των πόλεων. Για το λόγο αυτό έχει ιδρυθεί το [Εθνικό Διαδημοτικό Δίκτυο Υγιών Πόλεων](#), με σκοπό να συνδράμει τις Δημοτικές Αρχές στις προτεραιότητες και στην υλοποίηση προγραμμάτων και δράσεων, που επιδιώκουν τη βελτίωση της υγείας του πληθυσμού τους. Το δίκτυο βρίσκεται υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας.

Η «ΑΝΘΕΚΤΙΚΗ ΠΟΛΗ»

Ο όρος «ανθεκτική πόλη» ([resilient city](#)) αναφέρεται στη δυνατότητα μιας πόλης να επιβιώσει, να προσαρμοστεί και να αναπτυχθεί παρά τις όποιες χρόνιες πιέσεις και τις όποιες απρόσμενες κρίσεις. Χρόνιες πιέσεις θεωρούνται η ανεργία, η φτώχεια, η βία, η απουσία κοινωνικής συνοχής, τα ανεπαρκή δίκτυα δημόσιων μεταφορών, οι δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις, ο ρατσισμός, το μεταναστευτικό κ.ά. Απρόσμενες κρίσεις θεωρούνται οι σεισμοί, οι πλημμύρες, οι πυρκαγιές, ένα ξαφνικό μεταναστευτικό κύμα κ.ά.

Στο Δίκτυο "[100 Ανθεκτικές Πόλεις](#)" ([100 Resilient Cities](#)), που έχει σκοπό να βοηθήσει πόλεις ανά τον κόσμο να γίνουν πιο ανθεκτικές, απέναντι στις φυσικές, κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις, έχουν ενταχθεί η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη. Το δίκτυο προσφέρει οικονομική και υλικοτεχνική βοήθεια για την αντιμετώπιση της αστικής κρίσης, καθώς και δυνατότητα επικοινωνίας και αλληλοβοήθειας μεταξύ των πόλεων του δικτύου.

Η «ΕΞΥΠΝΗ ΠΟΛΗ»

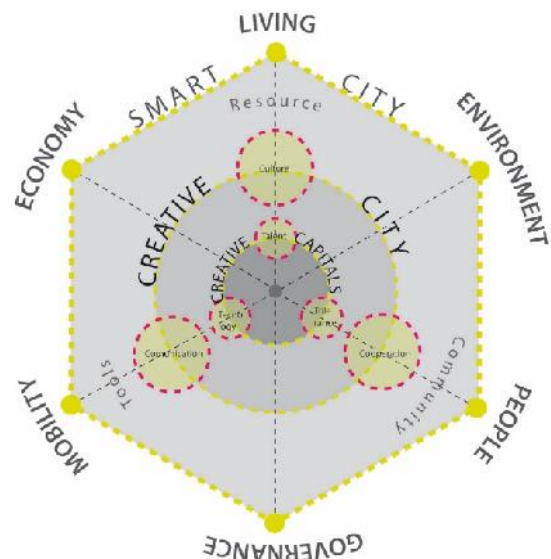

Ο όρος «έξυπνη πόλη» (smart city) χρησιμοποιείται, για να περιγράψει μια πόλη που αξιοποιεί σύγχρονες τεχνολογίες, με στόχο, αφενός να βελτιώσει την καθημερινότητα των πολιτών της, αφετέρου να ενισχύσει τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων για θέματα που τους αφορούν. Αυτό μεταφράζεται, στην πράξη, σε ευρυζωνικές συνδέσεις στο διαδίκτυο, παρεμβάσεις που διευκολύνουν την κινητικότητα στην πόλη, μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και αξιοποίηση φιλικών προς το περιβάλλον Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας, υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, δημόσια δεδομένα ανοικτά στους πολίτες, ώστε και οι βασικές υπηρεσίες μιας πόλης να καταστούν περισσότερο προσβάσιμες και οι πολίτες να συνεισφέρουν στον εντοπισμό αλλά και την επίλυση προβλημάτων. Η «έξυπνη» πόλη αποτελεί βασικό πυλώνα για την ανάδυση νέων και σύγχρονων μορφών διακυβέρνησης και τη διαμόρφωση πολιτικών και στρατηγικών, με βασικό στόχο την επίτευξη μιας βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης. Στην χώρα μας, ήδη, αρκετοί δήμοι συμμετέχουν αξιοποιώντας τις δυνατότητες της «έξυπνης πόλης».

- “Εξυπνη” είναι μια πόλη που διαθέτει ανοικτά δεδομένα για τη μετακίνηση, γεγονός που επιτρέπει σε οποιονδήποτε να επιλέξει τη βέλτιστη διαδρομή, την περιβαλλοντικά φιλική διαδρομή, τη χρήση Μέσων Μαζι-

κής Μεταφοράς, τον συνεπιβατισμό κλπ. (βλ. [Ευφυές Σύστημα Διαχείρισης Αστικής Κινητικότητας της Θεσσαλονίκης](#)).

- “Εξυπνη” είναι η πόλη που παρέχει στους πολίτες τη δυνατότητα να αναφέρουν με άμεσο τρόπο καθημερινά προβλήματα, όπως π.χ. βλάβες στον δημοτικό φωτισμό, μια διαρροή στο δρόμο, και να παρακολουθήσουν την εξέλιξη της επίλυσής τους. (βλ. [Βελτιώνω τη πόλη μου του Δήμου Θεσσαλονίκης](#))
- “Εξυπνη” είναι η πόλη στην οποία ζητήματα του Δήμου μπορούν να συζητηθούν διαδικτυακά μέσω μιας ανοικτής δημόσιας διαβούλευσης. (Πχ Δήμος Παύλου Μελά [Ανοικτή δημόσια διαβούλευση για τη διαμόρφωση του Δημοτικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Απορριμμάτων](#))
- “Εξυπνη” είναι η πόλη που βοηθά τον επιχειρηματία να προωθήσει τις υπηρεσίες του συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου του.

Η «ΠΡΑΣΙΝΗ ΠΟΛΗ»

Η έννοια της «πράσινης πόλης» σηματοδοτεί την ανάγκη για εξασφάλιση της ποιότητας ζωής μιας πόλης, μέσα από την αναζήτηση ενός νέου μοντέλου αστικής ανάπτυξης που θα συμβάλει στο να γίνουν οι πόλεις μας πιο ανθρώπινες και ελκυστικές, για να ζει κανείς. Η δημιουργία του [Δικτύου Ελληνικών Πράσινων Πόλεων](#) σηματοδοτεί την πρόθεση των αντίστοιχων Δήμων να πρωτοστατήσουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και στη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, με στόχο τη δημιουργία οικολογικής συνείδησης στη διοίκηση και τους πολίτες, τη συμμετοχή των Δήμων στις εξελίξεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, την παρακολούθηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και ιδεών. Οι 12 τομείς-δείκτες που έχουν επιλεγεί ως καταλληλότεροι για να αποτυπωθεί μια σφαιρική αξιολόγηση του αστικού περιβάλλοντος μιας πόλης, ακολουθούν τα πρότυπα των δεικτών που ορίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την αξιολόγηση των υποψηφιοτήτων για την [“Πράσινη Πρωτεύουσα της Ευρώπης”](#). Οι δείκτες αυτοί είναι: ο ατμοσφαιρικός αέρας, οι βιώσιμες μεταφορές, η διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας, η διαχείριση αποβλήτων, η διαχείριση του περιβάλλοντος, η ενεργειακή απόδοση, η επεξεργασία λυμάτων, τα επίπεδα θορύβου, η κατανάλωση νερού, η οικολογική καινοτομία και η βιώσιμη απασχόληση, η κλιματική αλλαγή, οι πράσινες αστικές περιοχές.

Οι ελληνικές πόλεις που συμμετέχουν μέχρι στιγμής στο δίκτυο είναι η Αθήνα, η Αλεξανδρούπολη, ο Βόλος, η Ζάκυνθος, η Θεσσαλονίκη, τα Ιωάννινα, η Κέρκυρα, η Κοζάνη και τα Τρίκαλα.

ληλα, συλλέγει δεδομένα για το αστικό περιβάλλον ολόκληρης της Ευρώπης, όπως ο αστικός άτλαντας, η βάση δεδομένων AirBase και η υπηρεσία ενημέρωσης και παρατήρησης για την Ευρώπη, με αντικείμενο το θόρυβο (Noise Observation and Information Service for Europe ή NOISE). Αυτά τα δεδομένα παρατίθενται συγκεντρωτικά μαζί με σύνολα δεδομένων για το αστικό περιβάλλον από άλλους ευρωπαϊκούς οργανισμούς στην ηλεκτρονική πλατφόρμα για την [ολοκληρωμένη παρακολούθηση του αστικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη](#). Όσον αφορά τις αξιολογήσεις του, ο ΕΟΠ πραγματοποιεί μια μεταστροφή από την αξιολόγηση μεμονωμένων στοιχείων του αστικού περιβάλλοντος, όπως οι χρήσεις αστικής γης ή η ποιότητα του αέρα, προς την περιεκτικότερη έννοια, του [αστικού μεταβολισμού](#). ([Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 2013](#))

Αναδύονται, λοιπόν, θετικές από περιβαλλοντική άποψη όψεις της ζωής στην πόλη, οι οποίες απασχολούν τις Ενώσεις Πολιτών, τους Ο.Τ.Α., τις Περιφέρειες, την Ε.Ε. αποτελώντας μεγάλες προκλήσεις για την αειφορία στις πόλεις στον 21^ο αιώνα.

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση/ Εκπαίδευση για την αειφορία

Ο τίτλος του δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Βιώσιμη Πόλη: η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία» παραπέμπει άμεσα στη χρήση του αστικού περιβάλλοντος ως αντικειμένου μελέτης της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Συχνά λέμε στα παιδιά πως η πόλη είναι σαν ένα ανοικτό βιβλίο που μας περιμένει να το διαβάσουμε. Ας δούμε τι μπορεί να σηματοδοτεί αυτό για μία εκπαιδευτική προσέγγιση της πόλης σε σχέση με τη βιωσιμότητα – αειφορία.

Το περιβάλλον του ανθρώπου ως σύστημα

Η έννοια του «περιβάλλοντος του ανθρώπου» στον περιβαλλοντικό λόγο του 21^{ου} αιώνα είναι αυτή του συστήματος που διαμορφώνεται από τη συνδυασμένη δράση των επιμέρους φυσικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συστημάτων. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στη δεκαετία που διανύουμε επιδιώκει την ολιστική προσέγγιση του περιβάλλοντος και τη μελέτη των περιβαλλοντικών προβλημάτων ως μέρος του περιβάλλοντος-συνόλου (Δημητρίου, 2009, Φλογαίτη, 2006).

Για παράδειγμα, το νερό, στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος, μέρος του συστήματος υποστήριξης της ζωής στον πλανήτη, επηρεάζει το κοινωνικό περιβάλλον (βλ. ποσότητα και ποιότητα νερού για ύδρευση, καλλιέργεια τροφής κλπ.) και το οικονομικό περιβάλλον (βλ. ποσότητα και ποιότητα νερού για την γεωργία ή άλλες οικονομικές δραστηριότητες, κόστος για την υδρομάστευση και μεταφορά του στους τόπους κατανάλωσης κλπ.). Αντίστοιχα, το νερό επηρεάζεται από το κοινωνικό (βλ. εκροές αποχέτευσης κλπ.), το οικονομικό (βλ. απορροές γεωργίας ή υγρά

Το Περιβάλλον ως σύστημα

http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/popups/mod04t01s01.html

Οι αρχές της βιωσιμότητας

http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/popups/mod04t01s03.html

απόβλητα άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων, κόστος απορρύπανσης κλπ.) και το πολιτικό περιβάλλον (βλ. πολιτικές που αφορούν την ποιότητα του νερού, των υγρών αποβλήτων κλπ.). Ο άνθρωπος είναι μέρος όλων των επιμέρους συστημάτων και στο πλαίσιο αυτό, το νερό και η ποιότητα του προσδιορίζεται από επιλογές που γίνονται σε επίπεδο κοινωνίας, οικονομίας και πολιτικής. Σύμφωνα με τον Huckle (2004) "ο κόσμος δεν μπορεί να αλλάξει αν δεν ερμηνευτεί επαρκώς" (από Δημητρίου, 2014)

Η ανάπτυξη της ικανότητας του ατόμου να προσεγγίσει την πόλη του στο παραπάνω πλαίσιο απαιτεί, την κατανόηση εννοιών, που αφορούν την έννοια της πόλης ως σύστημα, τη δομή και τη λειτουργία του, τις εισροές και τις εκροές από και προς το περιβάλλον έξω από τα όριά της πόλης, τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των στοιχείων στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό του συστήματος.

Η βιωσιμότητα του περιβάλλοντος

Η αειφορία - βιωσιμότητα του περιβάλλοντος αναφέρεται στην ικανότητα του να λειτουργεί στο διηνεκές.

Η επιδίωξη της αειφορίας - βιωσιμότητας, κατ' αναλογία, αφορά και τα τέσσερα επιμέρους συστήματα που διαμορφώνουν το περιβάλλον του ανθρώπου. Η συστημική άποψη του περιβάλλοντος αντιμετωπίζει τη βιωσιμότητα ως μία διαδικασία αλλαγής, που επιδιώκει τη βιωσιμότητα στο φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον ή καθοδηγούμενη από αρχές – αξίες όπως (προστασία, ειρήνη, ισότητα, ανθρώπινα δικαιώματα, δημοκρατία, κατάλληλη ανάπτυξη). (UNESCO, 2010)

Καθώς η επίτευξή της προϋποθέτει την διασφάλιση της σε όλα τα επιμέρους συστήματα, ο άνθρωπος πρέπει να κατανοήσει τις επιπτώσεις των αποφάσεων και των επιλογών του τόσο σε ατομικό αλλά και κυρίως, σε συλλογικό επίπεδο, σε κάθε επιμέρους σύστημα.

Προκειμένου τα άτομα να είναι ικανά να προσεγγίζουν τα ζητήματα αυτά ολιστικά, με όρους συστήματος, είναι αναγκαίο να αναπτύξουν 'εργαλεία' για τη διερεύνηση του κόσμου και του ρόλου του ανθρώπου μέσα σε αυτόν με τρόπο κριτικό, αναλυτικό και συνθετικό. Με άλλα λόγια, να είναι σε θέση να προσεγγίζουν και να κατανοούν τον κόσμο με συστημική και κριτική σκέψη (Δημητρίου, 2014).

Η Εκπαίδευση για την Αειφορία αναγνωρίζεται διεθνώς ως μια θεμελιώδης εκπαιδευτική στρατηγική για την προετοιμασία πολιτών που προσεγγίζουν το περιβάλλον τους με τις αξίες και τις αρχές της βιωσιμότητας, διαθέτουν γνώση των θεμάτων της αειφορίας, καθώς και τις δεξιότητες και τα κίνητρα, για να εφαρμόσουν αυτή τη γνώση, στις ενέργειες τους σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (UNESCO, 2014).

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΑΛΛΙΩΣ

Φιλοσοφία του Θεσσαλονίκη Αλλιώς είναι ότι την εικόνα της πόλης την καθορίζει όχι μόνο η συμπεριφορά των αρχών της αλλά και των πολιτών της. Μόνο μέσα από τη συμμετοχική διαδικασία και την επιτυχή μετάβαση από το «εγώ» στο «εμείς» μπορεί να αλλάξει ωφέλιμα και αποδοτικά το πρόσωπο της πόλης. Αρκεί να δοθεί βήμα στην έκφραση των δημιουργικών μυαλών και ομάδων, προς μια κατεύθυνση σύμπραξης και συνέργειας, με την προοπτική να τεθεί ως συλλογικός στόχος η πορεία

της πόλης στο μέλλον. Με προτάσεις αξιοποίησης του δημόσιου χώρου από τους ίδιους τους πολίτες, προτάσεις βελτίωσης του περιβάλλοντος, του πολιτισμού και μιας κοινωνικά δίκαιης και βιώσιμης ανάπτυξης της πόλης, με ανοιχτό και διαρκές κάλεσμα των αρχών, χωρίς αποκλεισμούς σε όσους μπορούν να συνεισφέρουν σε ενδυνάμωση και ενίσχυση πρωτοβουλιών, που αποδεδειγμένα προσφέρουν στην πόλη.

Οι δράσεις του «Θεσσαλονίκη Αλλιώς» σηματοδοτούν τη μεγαλύτερη σύμπραξη δημιουργικών ομάδων, θεσμικών φορέων, ιδιωτικών πρωτοβουλιών και εθελοντών που έγινε ποτέ στη Θεσσαλονίκη. Παρεμβάσεις πολιτιστικού, αρχιτεκτονικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος του αστικού ιστού της πόλης, στο πλαίσιο μιας ευρείας συνέργειας ετερόκλητων δυνάμεων, με κύριους άξονες την εξωστρέφεια και τη δημιουργία, αλλά και έχοντας σε πρώτο πλάνο την κοινωνική προσφορά, τον πολιτισμό, το περιβάλλον και την αστική συνείδηση. Με βασικούς άξονες κίνησης τη διαχείριση του δημοσίου χώρου, το περιβάλλον, την κοινωνική αλληλεγγύη και τον πολιτισμό, η Θεσσαλονίκη Αλλιώς παρεμβαίνει διαρκώς στην καθημερινότητα της πόλης, αφήνοντας πίσω νέους θεσμούς και υποδομές, που θα αξιοποιήσει η πόλη στο μέλλον. Την υλοποίηση των δράσεων αναλαμβάνει μια δημιουργική ομάδα ανθρώπων από διαφορετικούς χώρους, χάρη στην κινητοποίηση και την πολύτιμη προσφορά εκατοντάδων εθελοντών.

Η Θεσσαλονίκη Αλλιώς είναι ένα αστικό πείραμα που βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη.

Ο τόπος και οι άνθρωποι

Η έννοια του «τόπου», εκτός της έννοιας του χώρου την οποία μπορεί να εντοπίσει κάποιος στον χάρτη, αντιπροσωπεύει μια πολύ ευρύτερη έννοια, που εμπεριέχει τόσο υλικά χαρακτηριστικά (π.χ. γεωγραφική θέση, φυσικά χαρακτηριστικά, πλατείες, δρόμοι, σπίτια) όσο και κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά χαρακτηριστικά. Η ζωή σε ένα τόπο επιτρέπει τη βασισμένη στην εμπειρία εξοικείωση με τις φυσικές πορείες, την κοινότητα και την ιστορία του τόπου και την ανάπτυξη προσωπικού δεσμού με τον τόπο που τον κάνουν μοναδικό δημιουργώντας την αίσθηση του «ανήκειν» (Παπαδημητρίου, 2014).

Τα τελευταία χρόνια, έχει αναπτυχθεί μια σχετικά νέα κοινωνική τάση που επιδιώκει την ανάκτηση της ταυτότητας του τόπου (place identity) στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, εδραιωμένη στην πεποίθηση, ότι τα τοπικά προβλήματα δεν μπορεί να επιλυθούν από τυποποιημένες προσεγγίσεις που επιβάλλονται εκ των άνω και ότι οι τοπικές κοινωνίες έχουν σημαντικό ρόλο να παίξουν στο να διαμορφώσουν πολιτικές που αφορούν στη ζωή στον τόπο τους και οι οποίες θα τις ωφελήσουν όχι μόνο στο παρόν αλλά και στο μέλλον ([Athensville](#), [Komotinistas](#), [Minoistas](#), [PlacelDentity](#), [thessAlonistas](#), [Ένα blog για το Μεταξουργείο, τον Κεραμικό και τη ζωή στα αστικά κέντρα](#), [ΣυνΑΘΗΝΑ](#) κ.ά.). Η τάση αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια στρατηγική που στοχεύει στη μετάθεση της δύναμης σε τοπικές δημοκρατικές δομές, πολύ ευρύτερες από την τοπική αυτοδιοίκηση, καθώς δίνει έμφαση στην ενεργό συμμετοχή τοπικών φορέων αλλά και των ίδιων των πολιτών της κοινότητας στη λήψη αποφάσεων. Από την οικειοποίηση ενός δρόμου (π.χ. project

ΠΕΔΙΟ ΑΓΟΡΑ

Το ΠΕΔΙΟ ΑΓΟΡΑ είναι ένα πρόγραμμα έρευνας δράσης στα πλαίσια του οποίου αναπτύσσεται μία πρότυπη διαδικασία αστικού σχεδιασμού, η οποία βασίζεται στη συμμετοχή των πολιτών και τις διατομεακές συνεργασίες.

Στόχος του ΠΕΔΙΟ ΑΓΟΡΑ είναι να διερευνηθούν πιθανοί τρόποι αστικής αναγέννησης, που αναδεικνύουν το δημόσιο χώρο της πόλης ως πεδίο πολιτικής και πολιτιστικής δημιουργικής έκφρασης. Το έργο αναπτύσσεται στην πλατεία Βαρβακείου (πλατεία Δημοτικής Αγοράς της Αθήνας), έναν δημόσιο χώρο που συμβολίζει την πολυπλοκότητα των σύγχρονων ζητημάτων που αντιμετωπίζουν οι πόλεις και ιδιαίτερα η Αθήνα.

Στο πλαίσιο αυτό, διοργανώνεται μια σειρά εργαστηρίων και εκδηλώσεων, στα οποία θα κληθούν να συμμετάσχουν άνθρωποι και φορείς που σχετίζονται με την πλατεία – κάτοικοι, εργαζόμενοι, επισκέπτες αλλά και εκπρόσωποι των αρχών, επιστήμονες και επαγγελματίες με σχετικά γνωστικά αντικείμενα, προκειμένου να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους, να καλλιεργήσουν συνεργατικές σχέσεις και να αναπτύξουν από κοινού ιδέες και προτάσεις αστικών παρεμβάσεων.

Παράλληλα, η ομάδα συντονισμού του έργου σε συνεργασία με επιστημονικούς συνεργάτες ασχολείται με την κριτική εφαρμογή νέων μεθόδων κι εργαλείων αστικού σχεδιασμού και την ανάπτυξη εφαρμογών ενημέρωσης και αποτύπωσης τεχνικών δεδομένων με τρόπο ευρέως κατανοητό.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δράσης του ΠΕΔΙΟ ΑΓΟΡΑ παρουσιάζονται και διατίθενται ανοιχτά στο κοινό, μετά την ολοκλήρωση των εργαστηρίων. Τόσο η συμμετοχική δημιουργική μελέτη της ανάπλασης της πλατείας Βαρβακείου, όσο και τα συμπεράσματα που θα προκύψουν από την επεξεργασία και κωδικοποίηση των διαδικασιών, θα διατίθενται με τρόπο που θα επιτρέπει τη μελλοντική χρήση τους για εφαρμογή σε αντίστοιχες διαδικασίες.

πεδίο_αγορά

ΦΑΝΤΑΣΟΥ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

Η πλατφόρμα «Φαντάσου την πόλη» σχεδιάστηκε και αναπτύσσεται με σκοπό να ανοίγει έναν δημιουργικό διάλογο ανάμεσα στους πολίτες, την κοινότητα των μελετητών και δημιουργών και τους τοπικούς φορείς για τον σχεδιασμό και τις αποφάσεις των έργων ανάπλασης κοινής ωφέλειας στις ελληνικές πόλεις.

Ξεκίνησε το 2009 και αφορά σε εκθέσεις που αναπτύσσονται στις ελληνικές πόλεις μέσα από τις οποίες παρουσιάζονται προτάσεις ανάπλασης του αστικού τοπίου (αισθητικής και λειτουργικής αναβάθμισης, πολιτιστικής, τουριστικής, περιβαλλοντικής σημασίας) της εκάστοτε πόλης και ένα σύνολο παράλληλων εκδηλώσεων (διαλέξεις, συζητήσεις, εργαστήρια, δρώμενα).

Μέσα από τις εκθέσεις «Φαντάσου την πόλη» οι πολίτες μπορούν να ενημερωθούν, να συζητήσουν, να αντιληφθούν τις δυνατότητες βελτίωσης της εικόνας και της ποιότητας ζωής της πόλης και να οραματιστούν το μέλλον της πόλης τους.

IMAGINETHECITY

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2014
ΦΑΝΤΑΣΟΥ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

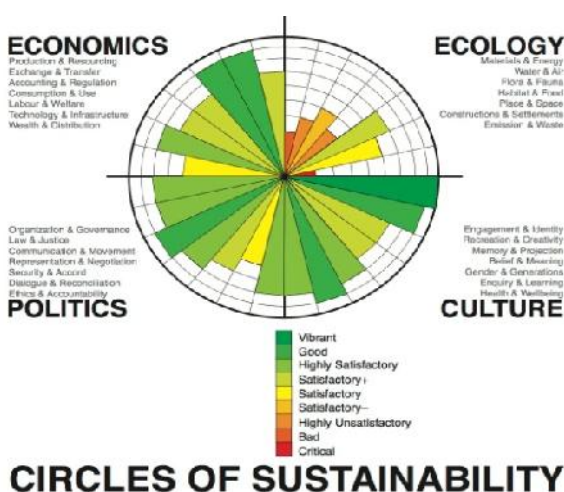
[Συν-οικία](#)), την ανάκτηση μιας γειτονιάς (π.χ. [Actors of Urban Change](#)) μέχρι την αναθεώρηση του συντάγματος μιας χώρας (βλ. [ΠΟΛΙΤΕΙΑ 2.0](#))

Ο τόπος και η βιωσιμότητα

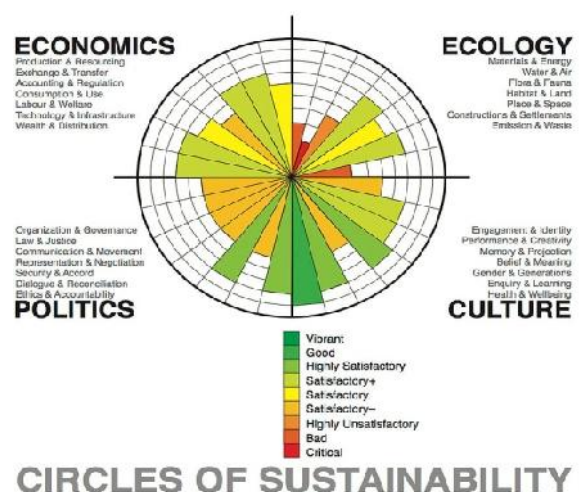
Πολλά έχουν γραφτεί από την ακαδημαϊκή κοινότητα σχετικά με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και την ανάγκη ενσωμάτωσης των αρχών - αξιών της στη διαδικασία λήψης αποφάσεων τόσο σε δημόσιο όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Ωστόσο, δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της έννοιας και ίσως δεν υπάρχει καμία ανάγκη για έναν ορισμό, γιατί η βιώσιμη ανάπτυξη αφορά μια διαδικασία αλλαγής και αναπόφευκτα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις τοπικές συνθήκες και ανάγκες. Έτσι, η αειφορία – βιωσιμότητα είναι μια «αναδυόμενη έννοια» κατά δύο τρόπους, πρώτον, επειδή είναι σχετικά νέα και εξελίσσεται καθώς μαθαίνουμε να κατανοούμε τις διαστάσεις της σε όλες τις πτυχές της ζωής μας, και, δεύτερον, διότι οι σημασίες της αναδύονται και εξελίσσονται στα διαφορετικά πλαίσια κάθε τόπου (UNESCO, 2010).

Καθώς ο προβληματισμός για την έννοια της βιωσιμότητας ωριμάζει, γίνεται ολοένα και πιο φανερό πως οι στόχοι της βιωσιμότητας δεν μπορεί να είναι ίδιοι σε όλα τα μέρη του κόσμου, καθώς διαφορετικές κοινωνίες θέτουν διαφορετικές προτεραιότητες έχοντας διαφορετικές ανάγκες και οράματα για τη βιωσιμότητά τους. Η μορφή ή οι μορφές που παίρνει η αειφορία – βιωσιμότητα ορίζονται σε σχέση με τις τοπικές συνθήκες και αξίες. Κάτι που θεωρείται βιώσιμο και αειφόρο για την κοινότητα μιας περιοχής του δυτικού ανεπτυγμένου κόσμου δεν έχει κανένα νόημα για την κοινότητα μιας περιοχής της Αφρικής. Τέτοιου είδους διαφοροποιήσεις μπορεί να αναδύονται ακόμη και μέσα στα όρια της ίδιας πόλης (π.χ. Δυτικές και Ανατολικές συνοικίες της Θεσσαλονίκης). Κάθε κοινότητα πρέπει να καθορίσει τις δικές της προτεραιότητες για την αειφορία που θα ταιριάζουν στις δικές της τοπικές ανάγκες.

Δηλαδή, αν και οι αρχές - αξίες της βιωσιμότητας είναι σταθερές και παγκόσμιες (βλέπε σχήμα Οι αρχές της βιωσιμότητας, σελ. 25) οι προτεραιότητες, οι ανάγκες και τα οράματα μπορεί να

Οι κύκλοι της βιωσιμότητας: Μελβούρνη 2011. Licensed under CC BY-SA 3.0 via Wikimedia Commons.

Οι κύκλοι της βιωσιμότητας: Τεχεράνη, 2012" by SaintGeorgeIV - Own work. Licensed under CC BY-SA 3.0 via Wikimedia Commons.

είναι διαφορετικά. Στο πλαίσιο της επιδίωξης της αειφορίας στο δικό τους περιβάλλον διάφορες πόλεις ορίζουν τις δικές τους προτεραιότητες, ανάγκες και οράματα. Παρατίθενται ενδεικτικά τα παραδείγματα δύο διαφορετικών πόλεων, της Μεμβούρνης και της Τεχεράνης (βλ. σχήμα Οι κύκλοι της βιωσιμότητας, σελ. 29).

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση και ο ενεργός πολίτης στο τοπικό περιβάλλον

Η ιδέα της χρήσης του τοπικού περιβάλλοντος στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί μια πορεία, η οποία χρησιμοποιεί την τοπική κοινότητα και το περιβάλλον της ως σημείο εκκίνησης για την κατανόηση της πραγματικότητας που βιώνουν οι μαθητές. Δίνει έμφαση στην εμπειρία από πρώτο χέρι, σε εμπειρίες από τον πραγματικό κόσμο και εκτός των άλλων, σύμφωνα με τον Sobel (2004), τους βοηθάει να αναπτύξουν στενότερους δεσμούς με την κοινότητά τους, προάγει την εκτίμηση τους για τον τόπο τους, και δημιουργεί ευκαιρίες για μέγιστη συμμετοχικότητα, ώστε ο μαθητής να δρα ως ενεργός πολίτης που συνεισφέρει στη διαμόρφωση της ζωής στην τοπική του κοινότητα.

Η βασισμένη στον τόπο εκπαίδευση, όπως άλλωστε δηλώνει και ο όρος, έχει ως αντικείμενο μελέτης τον τόπο, όχι οποιονδήποτε τόπο, αλλά τον τόπο στον οποίο βρίσκεται το σχολείο (Παπαδημητρίου, 2014), στον οποίο κατοικούν οι μαθητές και με τον οποίο έχουν αναπτύξει προσωπικό δεσμό. Ένας τέτοιος «τόπος» ταυτίζεται με την έννοια της «κοινότητας» (Gruenelwald & Smith, 2008) και λειτουργεί ως «κείμενο» για τη μελέτη θεμάτων που σχετίζονται με αυτή (Blank et al, 2003). Σε αυτό το πλαίσιο, η κατανόηση της πραγματικότητας του σήμερα μπορεί να αντλήσει χρήσιμα στοιχεία από την πορεία του τόπου στον χρόνο κατά τη διάρκεια της οποίας διαμορφώθηκαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Η μελέτη του παρελθόντος μπορεί να βοηθήσει τόσο στην κατανόηση του παρόντος όσο και στη διαμόρφωση ενός οράματος για το μέλλον.

Η βασισμένη στον τόπο εκπαίδευση απευθύνεται σε μαθητές όλων των ηλικιών. Κύριο χαρακτηριστικό της είναι ότι η μάθηση βασίζεται στην άμεση εμπειρία, με τους μαθητές να έχουν ενεργό ρόλο στην όλη διαδικασία καθώς μια τέτοια προσέγγιση συμβάλλει στην ανάπτυξη ενδιαφέροντος και φροντίδας για την κουλτούρα, το φυσικό περιβάλλον και τις πορείες ανάπτυξης του τόπου (Smith, 2002, Sanger, 1997), ενώ παράλληλα προάγει την κατανόηση των μαθητών για την αλληλεξάρτηση της δικής τους ζωής με τις ζωές των άλλων μελών της κοινότητας (Theobald, 1997).

Η βασισμένη στον τόπο εκπαίδευση δεν είναι απλά μια μελέτη του περιβάλλοντος, ούτε μόνο μια εμπλοκή της κοινότητας στην εκπαίδευση ή η δημιουργία κοινοτήτων μάθησης. Είναι μια εκπαιδευτική φιλοσοφία που αντλεί το πρόγραμμα από τον «τόπο» (Kemp, 2006). Είναι μια πορεία που βοηθάει τους μαθητές να κατανοήσουν τον κόσμο που ζουν, να ενδιαφερθούν για τη δική τους κοινότητα και να αποκτήσουν διάθεση να δημιουργήσουν ένα καλύτερο μέλλον γι' αυτή, αναλαμβάνοντας δράση ως ενεργοί πολίτες μιας δημοκρατικής κοινωνίας, καθώς οι τοπικές κοινωνίες και περιοχές είναι οι τόποι όπου διαμορφώνονται οι ατομικές μας ζωές. Αν η εκπαίδευση είναι

να γίνει πιο σχετική και να αναχθεί σε μια πραγματική δύναμη βελτίωσης των κοινωνιών στις οποίες ζούμε, τότε πρέπει να συνδεθεί με τον τόπο, με τις σφαίρες δράσης και επιρροής που βιώνουμε και να δημιουργήσει συνθήκες για την ανάπτυξη μιας κοινωνίας υπεύθυνης για τον «τόπο» (Cameron et al., 2004).

Καθώς, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα οι πόλεις δεν είναι απομονωμένες οντότητες, αλλά ανοικτά συστήματα που εξαρτώνται από τη φύση ή ακόμη διαθέτουν κοινά στοιχεία μεταξύ τους, οι πόλεις έχουν αμέτρητους ορατούς και αόρατους δεσμούς με άλλους τόπους. Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης της βασισμένης στον τόπο πρέπει να δίνεται έμφαση στη δημιουργία δεσμών και δικτύων με τους μακρινούς άλλους των οποίων οι τύχες είναι συνδεδεμένες με τις δικές μας. Μπορεί λοιπόν ένα πρόγραμμα να αρχίζει με τον οικείο τόπο και να επεκτείνεται στον κόσμο και αυτό είναι πιο αποτελεσματικό στο να κάνει τους μαθητές να καταλάβουν καλύτερα και τα δύο. Για παράδειγμα μπορούν οι μαθητές να κατανοήσουν καλύτερα το ζήτημα της διαχείρισης του νερού από τη μελέτη του τοπικού συστήματος ύδρευσης, κατανάλωσης και αποχέτευσης της πόλης τους, των φορέων που έχουν την ευθύνη για τη διαχείρισή του, την προσωπική τους στάση και συμπεριφορά καθώς και τη συλλογική αντιμετώπιση του ζητήματος σε επίπεδο πόλης. Αυτή η προσέγγιση θα τους διδάξει να κάνουν έξυπνες επιλογές, που θα έχουν τοπικές αλλά και ευρύτερες επιπτώσεις αναγνωρίζοντας την επίδραση του δικού τους περιβάλλοντος στην παγκόσμια αειφορία.

Αντίστροφα, η έκταση και η ποιότητα των χώρων πρασίνου άλλων πόλεων του κόσμου θα τους επιτρέψει να δουν κριτικά την έκταση και την ποιότητα των χώρων πρασίνου της δικής τους πόλης. Η ενασχόληση λοιπόν με τον τόπο δεν μειώνει τη δυνατότητα για κατανόηση προβλημάτων άλλων τόπων πιο κοντινών αλλά και παγκόσμιων. Αντίθετα, ο τόπος δρα σαν γέφυρα μεταξύ του τοπικού και του παγκόσμιου. Εξάλλου, τα τοπικά περιβαλλοντικά, οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά θέματα, είναι το ίδιο πολύπλοκα όσο τα ίδια θέματα σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Η αίσθηση υπευθυνότητας για την παγκόσμια κοινότητα είναι σημαντική, ωστόσο τα παιδιά δεν θα νοιώσουν ότι έχουν συμμετοχή σε θέματα και προβλήματα που συμβαίνουν σε μακρινούς τόπους, αν δεν έχουν στέρεα θεμέλια μιας γνώσης για το δικό τους τόπο, σύμφωνα με τον Arenas (1999).

Οι παγκόσμιες περιβαλλοντικές πραγματικότητες ([Για μία θεματική πλατφόρμα γνώσης για την αειφορία](#)) με τις οποίες ερχόμαστε καθημερινά αντιμέτωποι μέσα από τον τύπο, την τηλεόραση και το διαδίκτυο δεν είναι αποκλειστικά παγκόσμιας κλίμακας, αλλά εκδηλώνονται επίσης στο εθνικό και στο τοπικό επίπεδο. Πρέπει να γίνουμε ικανοί να αναγνωρίζουμε το εθνικό και τοπικό επίπεδο των παγκόσμιων ζητημάτων, γιατί σε αυτό το επίπεδο λειτουργούμε. Άτομα, θεσμοί και κοινωνικές ομάδες είναι σε πλεονεκτικότερη θέση, όταν πρόκειται να αντιμετωπίσουν παγκόσμια ζητήματα σε τοπικό επίπεδο και αυτό το επίπεδο είναι το πιο κατάλληλο, για να μάθουμε εμείς οι εκπαιδευτικοί, η σχολική κοινότητα και οι μαθητές μας τις δεξιότητες εκείνες που απαιτούνται για τη δημιουργία ενός βιώσιμου μέλλοντος.

Η σημασία της μάθησης μέσω της εμπειρίας από το άμεσο περιβάλλον, ιδιαίτερα για παιδιά μικρής ηλικίας, ή η εκπαίδευση μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια από την καθημερινή ζωή προσφέ-

ρουν δυνατότητες μάθησης εξετάζοντας την πραγματικότητα ως αποτέλεσμα φυσικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών δυνάμεων και διαμορφώνοντας αξίες, στάσεις και συμπεριφορές για θέματα τοπικού μεν χαρακτήρα αλλά με όμοια χαρακτηριστικά σε πολλούς τόπους, δημιουργούν τις προϋποθέσεις για κοινή αντιμετώπιση προβλημάτων, ανεξάρτητα του τόπου στον οποίο συναντώνται.

Μέσα από τέτοιες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, οι μαθητές μαθαίνουν τη γλώσσα της κοινότητας, των δημόσιων φορέων ή των θεσμών, πώς να πραγματεύονται τις ανάγκες και τις προσδοκίες τους μαζί με τις αντίστοιχες των άλλων διαφορετικής κουλτούρας και κοινωνικής θέσης ή πώς να ισορροπήσουν τα δικά τους ατομικά συμφέροντα με εκείνα που αποβλέπουν στο «κοινό καλό», βασισμένοι σε αξίες, όπως η αλληλεγγύη και η δικαιοσύνη συμβάλλοντας στη βελτίωση της ποιότητας της δημόσιας ζωής. Εκπαιδευτικά προγράμματα που προωθούν τις γνώσεις αυτές με τις κατάλληλες διδακτικές προσεγγίσεις που διαθέτει η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, όπως η μάθηση μέσω διερεύνησης, η ομαδική εργασία, η δημοκρατική συμμετοχικότητα κ.ά. συνδέουν το σχολείο με το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο και βρίσκονται στην καρδιά των προσδοκιών της παγκόσμιας κοινότητας από την εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα.

Αναλυτικά για την Εκπαίδευση βασισμένη στον τόπο, δείτε στο: Βάσω Παπαδημητρίου (2014) [Εκπαίδευση Βασισμένη στον «Τόπο»](#). Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Τεύχος 1 (46).

Σχολικά Δίκτυα

Η σημασία των Σχολικών Δικτύων στην Εκπαίδευση

Με δεδομένη τη σημασία των δικτύων παγκοσμίως προτείνεται πια σε κυβερνητικό επίπεδο η ενδυνάμωση και εξάπλωση των σχολικών διαδικτυακών δομών, ώστε να ενώσουν τις δυνάμεις τους όλοι οι φορείς που έχουν σαν αντικείμενο την υποστήριξη της νέας γενιάς. Σημαντική προϋπόθεση είναι η ενημέρωση και η καθοδήγηση να γίνεται όχι κεντρικά, αλλά με την ευθύνη των συμμετεχόντων και σε άμεση σχέση με τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής (Black, 2008).

Οι δικτυωμένες κοινότητες μάθησης μπορούν να βελτιώσουν σημαντικά τη διδασκαλία στην τάξη, να αυξήσουν τις επιδόσεις των μαθητών, να αποτελέσουν ευκαιρίες για τους συμμετέχοντες στο να ενώσουν τις δυνάμεις τους σε ένα σχολείο ή μια περιοχή και να προωθήσουν ουσιαστικές και διαρκείς αλλαγές, ενδυναμώνοντας τις τοπικές κοινότητες μάθησης. Επιπλέον, η συνεργατική έρευνα μέσω των δικτύων αποτελεί μια διαδικασία που αυξάνει τη δημιουργικότητα, δημιουργεί νέα μάθηση και προωθεί τις σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ των συμμετεχόντων (Katz et al., 2009).

Έχει δειχθεί επίσης ότι οι μαθητές που συμμετέχουν σε ένα πρόγραμμα σχεδιασμένο γύρω από τις αρχές της κοινοτικής (community based) διαδικτυακής μάθησης, έχουν ενεργό ρόλο στον έλεγχο της μάθησής τους και συμμετέχουν υποστηρίζοντας και διευκολύνοντας ο ένας τον άλλο. Κατανοούν τις ανάγκες και τις συμπεριφορές των άλλων χρησιμοποιώντας αυτή την κατανόηση για να διευκολύνουν την επίτευξη των ατομικών και ομαδικών στόχων τους. Αναπτύσσουν κοινωνικές σχέσεις κινούμενοι από το καθήκον να φέρουν σε πέρας την εργασία τους, μαθαίνουν από τις στρατηγικές των άλλων και συνειδητοποιούν ότι η ολοκλήρωση της μάθησής τους περιλαμβάνει και τη διαχείριση των διαδικασιών μάθησης της κοινότητας (DeLaat, 2006).

Φαίνεται ότι η επιρροή των δικτύων και η κατανόηση των δυνατοτήτων τους επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τις προσωπικές θεωρίες των εκπαιδευτικών για αυτά και από την εμπειρία τους στη διαδικτυακή επικοινωνία. Όταν οι διαμεσολαβητές είναι ενεργά εμπλεκόμενοι, υπάρχουν μελέτες που δείχνουν ότι τα δίκτυα μπορούν να προωθήσουν ακόμα και τη μεταρρύθμιση και αναδιοργάνωση ενός σχολείου, αρκεί να υπάρχουν οι κατάλληλες οργανωτικές δομές και καθοδηγητικές προτάσεις (McCormick et al., 2011).

Η Διαχείριση των Σχολικών Δικτύων

Κομβικά στοιχεία για την αποτελεσματική καθοδήγηση ενός σχολικού δικτύου είναι η διευκόλυνση της ομαδικότητας, η υποστήριξη των οργανωτικών δομών, η διάδοση των πληροφοριών και η ρύθμιση των δυσλειτουργιών του. Η δημιουργία αποκεντρωμένης οργανωτικής δομής διευκολύνει την αυτενέργεια, την επικοινωνία και το χτίσιμο της εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών. Για την εμπύχωση των διαμεσολαβητών σε κάθε σχολείο δεν αρκεί μόνο η ενθάρρυν-

ση της απόκτησης γνώσεων ή υλοποίησης δράσεων, αλλά απαιτείται και η επιβράβευση των ομαδικών λειτουργιών, αποφάσεων και συναντήσεων. Πέρα από την υποχρέωση των διαχειριστών για την παροχή πληροφοριών από άλλες ομάδες και οργανισμούς, η σχέση του κεντρικού οργανωτή με τους διαμεσολαβητές περιλαμβάνει την τεχνική υποστήριξη, τη διευκόλυνση της επικοινωνίας, τις συχνές αναφορές για την πορεία του δικτύου και τις προσωπικές επαφές μαζί τους. Η ανατροφοδότηση αυτή πρέπει να συνοδεύεται με την ταυτόχρονη καθιέρωση οργανωτικών σχημάτων που ταιριάζουν σε κάθε σχολείο και συμμετοχικών διαδικασιών επιλογής των διαμεσολαβητών - μαθητών, ώστε οι αποφάσεις να παίρνονται σύμφωνα με τις προσεγγίσεις των μαθητών και σύμφωνα με τις τοπικές συνθήκες. Χρειάζεται λοιπόν εντατική εκπαίδευση των διαχειριστών στις δεξιότητες διαχείρισης ομάδων, στην ποιοτική πληροφόρηση και στην ανάλυση - αξιολόγηση των δεδομένων της μαθητικής συμμετοχής, που συνήθως αντιμετωπίζει προβλήματα, όταν η πρόσβαση στην πληροφορία είναι ελεγχόμενη από την ιεραρχία (Wohlstetter et al., 2003).

Οι μεταρρυθμιστικές δυνατότητες των Σχολικών Δικτύων

Τα δίκτυα συμβάλλουν σε μια εναλλακτική προσέγγιση στην αναμόρφωση του σχολείου απέναντι στην ιεραρχική προσέγγιση της μεταρρύθμισης. Η κοινοτική συνεργασία, το μοίρασμα της γνώσης, η εμπλοκή εξωτερικών συνεργατών και γονέων δημιουργούν σταθερές κοινότητες μάθησης που μπορούν να είναι αντίδοτο στη μη κινητικότητα των σχολείων, ιδιαίτερα σε απομονωμένες περιοχές. Αποτελούν μια δεξαμενή μαθητών, εκπαιδευτικών και υπευθύνων φορέων με κοινά ενδιαφέροντα, οι οποίοι αναπτύσσουν συνεργασίες και σχεδιάζουν δράσεις για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων που συνδέονται με τις κοινές τους ανάγκες. Αυτή η μορφή εκπαίδευσης εστιάζει στο αποτέλεσμα, αποζητά την υπευθυνότητα από τους εμπλεκόμενους, κατανέμοντας ισότιμα την ευθύνη σε όλα τα μέλη του δικτύου αποδίδοντας μεγάλη βαρύτητα στην ανάπτυξη δεξιοτήτων διάδοσης της ποιοτικής πληροφορίας και συνεργασίας με εξωτερικούς φορείς και συνεργάτες. Φαίνεται έτσι να διαμορφώνουν ένα νέο είδος συνεργασίας και συμμετοχής στα κοινά, τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους μαθητές (Smith & Wohlstetter, 2001).

Η πιλοτική εφαρμογή Τοπικών Δικτύων – Συμπεράσματα

Πριν από την ίδρυση του Εθνικού Δικτύου «Βιώσιμη Πόλη» προηγήθηκε η πειραματική λειτουργία από το Κ.Π.Ε. δυο τοπικών δικτύων, τη σχολική χρονιά 2012-13. Τα δίκτυα «Ερευνούμε το σχολείο μας, τη γειτονιά μας και ενεργούμε με όραμα το μέλλον», που υλοποιήθηκε σε συνεργασία με το Δήμο Θεσσαλονίκης και «Τηγανέλαια: όλοι συλλέγουμε, όλοι ωφελούμαστε», που υλοποιήθηκε σε συνεργασία με το Δήμο Κορδελιού Ευόσμου, εστίασαν σε τοπικά ζητήματα που αφορούσαν τις σχολικές κοινότητες ή τις τοπικές κοινωνίες. Δόθηκε έμφαση στην ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ σχολικών κοινοτήτων και Τοπικής Αυτοδιοίκησης και στην ανάληψη δράσης από τις σχολικές ομάδες σχετικά με τα ζητήματα αυτά. Προτάθηκαν από το Κ.Π.Ε. συγκεκριμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες και προωθήθηκε ιδιαίτερα η σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία των συμμετεχόντων, μέσα από δια ζώσης συναντήσεις και χρήση μιας διαδικτυακής πλατφόρμας επικοινωνίας (Edmodo).

Η λειτουργία των τοπικών δικτύων πρόσφερε πολύτιμα συμπεράσματα, χρήσιμα για αξιοποίηση κατά την οργάνωση του Εθνικού Δικτύου. Συγκεκριμένα:

- Η οργανωμένη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ σχολείων - Κ.Π.Ε. - Δήμων συνέβαλε στην επιτυχεστέρα υλοποίηση των δράσεων που επέλεξαν οι σχολικές ομάδες και στην προβολή των κοινών τους δραστηριοτήτων
- Ο προτεινόμενος εκπαιδευτικός σχεδιασμός βοήθησε στην ενεργοποίηση των σχολικών ομάδων σε ένα κοινό βηματισμό
- Οι προγραμματισμένες εκπαιδευτικές συναντήσεις συνέβαλαν στη συνοχή του Δικτύου, στην ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών, στην ανάπτυξη συνεργασιών, στη συνδιαμόρφωση της πορείας του Δικτύου
- Η χρήση της διαδικτυακής πλατφόρμας επικοινωνίας Edmodo διευκόλυνε την επικοινωνία, την ανταλλαγή εμπειριών και ιδεών, την ανάδειξη των εργασιών των ομάδων
- Η υλοποίηση δράσεων ενδυνάμωσε τους μαθητές και τους έφερε σε επαφή με θεσμικούς φορείς
- Το πλαίσιο των τελικών εκδηλώσεων (Μαθητικά Συνέδρια) και η προσωπική επαφή με αιρετούς & υπαλλήλους Δήμων πλούτισαν τους μαθητές με εμπειρίες σε συμμετοχικές και δημοκρατικές διαδικασίες ενισχύοντας παράλληλα τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων του δικτύου στην τοπική κοινωνία.

Τέλος αξιοποιούνται οι δυνατότητες που προσφέρουν τα Εθνικά Θεματικά Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Υ.Α. 66272/Γ7/ 4-7-2005) για τη δημιουργία και διατήρηση ενός πλαισίου επικοινωνίας μεταξύ της σχολικής κοινότητας και των συνεργαζόμενων κοινωνικών φορέων από διαφορετικές περιοχές.

Στους επιμέρους στόχους του δικτύου περιλαμβάνονται:

- Η καλλιέργεια και η κριτική προσέγγιση εμπειριών, ιδεών, εννοιών, γνώσεων για το αστικό οικοσύστημα, τα μέρη που το αποτελούν, τις λειτουργίες τους και τις σχέσεις μεταξύ τους
- Η ανάδειξη της σημασίας των θεσμών που λειτουργούν στην πόλη, δημιουργώντας και ενδυναμώνοντας τη ζωή σ' αυτήν
- Η ανάδειξη των επιλογών που διαμορφώνουν την πραγματικότητα της πόλης και των αξιών που τις διέπουν
- Η προβολή της σημασίας του αστικού σχεδιασμού και της ανάγκης συμμετοχής των πολιτών σ' αυτόν.
- Η καλλιέργεια της συνεργασίας ως αξίας αλλά και ως μέσου προώθησης της βιώσιμης πόλης
- Η επικοινωνία μαθητών και εκπαιδευτικών από διαφορετικές πόλεις
- Η συνεργασία με άλλους φορείς (τοπική αυτοδιοίκηση, ενώσεις πολιτών, ενώσεις γονέων και κηδεμόνων, κ.ά.) με κοινό στόχο τη βιωσιμότητα της πόλης τους

- Η εξασφάλιση μιας διάρκειας στην εκπαιδευτική σχέση του Κ.Π.Ε. με τα σχολεία και τους συνεργαζόμενους φορείς
- Η παιδαγωγική και επιστημονική υποστήριξη των σχολικών μονάδων σε συνεργασία με τους συμμετέχοντες επιστημονικούς και άλλους φορείς
- Η αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στο πλαίσιο του ψηφιακού γραμματισμού
- Η οργάνωση επιμορφωτικών συναντήσεων και η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού
- Η ανάπτυξη συνεργασιών στο πλαίσιο εθνικών αλλά και ευρωπαϊκών προγραμμάτων για την υλοποίηση δράσεων προώθησης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο αστικό περιβάλλον

Οργάνωση

Αξιοποιώντας τα συμπεράσματα από την μακροχρόνια ενασχόληση του Κ.Π.Ε. με την εκπαίδευση στο αστικό περιβάλλον και έχοντας υπόψη τους στόχους του Εθνικού Δικτύου, η οργάνωσή του έχει ως εξής:

Παιδαγωγική προσέγγιση - Δομή του προγράμματος

Η παιδαγωγική προσέγγιση του δικτύου και των δραστηριοτήτων που προτείνουμε βασίζονται κατά κύριο λόγο στις αρχές της Κριτικής Παιδαγωγικής και τη μεθοδολογία της Συστημικής του Παρατηρητή και δομούνται σε τέσσερις φάσεις.

Α΄ Φάση: Περιγραφή. Παρουσιάζεται η πραγματικότητα της πόλης μέσα από τα βιώματα των μαθητών

Β΄ Φάση: Κατανόηση και Ερμηνεία. Η πόλη κατανοείται ως σύστημα που διαμορφώνεται από επιμέρους φυσικά, οικονομικά, κοινωνικά, και πολιτικά συστήματα που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Διατυπώνεται ερμηνευτικός λόγος με βάση την παρατήρηση στο πεδίο της πόλης.

Γ΄ Φάση: Κριτική. Διαμορφώνονται τα κριτικά ερωτήματα: Γιατί είναι έτσι η αυτή η πόλη; Θα μπορούσε να είναι και αλλιώς; Ποιος φέρει την ευθύνη; Διαμορφώνεται ο χάρτης των θεσμών. Οργανώνονται συζητήσεις για τον μετασχηματισμό της πραγματικότητας με βάση τις αρχές και αξίες της αειφορίας

Δ΄ Φάση: Δράση. Τι μπορούμε να κάνουμε εμείς, για να βελτιώσουμε την πόλη; Οι μαθητές επιλέγουν μια δράση, τη σχεδιάζουν και την υλοποιούν με βάση τις αρχές της Εκπαίδευσης για την Αειφορία

Εκπαιδευτικό υλικό

Διατίθεται εκπαιδευτικό υλικό που περιλαμβάνει μια σειρά εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων χωρισμένων σε τέσσερις φάσεις, οι οποίες μπορούν να υποστηρίξουν την υλοποίηση ενός ετήσιου προγράμματος. Παράλληλα δίνονται οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς για την αξιοποίηση του

υλικού. Οι δραστηριότητες και οι ειδικές για κάθε φάση οδηγίες για τους εκπαιδευτικούς αναρτώνται στην ιστοσελίδα του ΚΠΕ (<http://www.kpe-thess.gr/networks/biosimipoli/material/>) και στην ψηφιακή πλατφόρμα επικοινωνίας του δικτύου.

Για να προωθηθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών του δικτύου, σε κάθε φάση προτείνεται μια δραστηριότητα ως κοινή, την οποία καλούνται όλες οι σχολικές ομάδες να υλοποιήσουν και να αναρτήσουν τα παραγόμενά τους στην ηλεκτρονική πλατφόρμα επικοινωνίας του δικτύου που έχει επιλεγεί να είναι η διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας Edmodo. Επιπλέον, καλούνται οι συμμετέχοντες να σχολιάζουν τις αναρτήσεις των άλλων ομάδων, ώστε να δημιουργείται ένας χώρος ανταλλαγής ιδεών και εμπειριών, ένας χώρος συνεργασιών, μια κοινότητα μάθησης. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στην ανατροφοδότηση των σχολικών ομάδων από το Κ.Π.Ε. με το σχολιασμό των εργασιών που αναρτούν στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του δικτύου ανά ομάδα και συνολικά σε κάθε φάση.

Οι δραστηριότητες του εκπαιδευτικού υλικού μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τις σχολικές ομάδες, εφόσον τις ενδιαφέρουν και ταιριάζουν στην προσέγγιση που έχουν αποφασίσει. Κάθε ομάδα, όμως, μπορεί να δημιουργήσει κι άλλες δραστηριότητες. Εφόσον οι συμμετέχοντες σχεδιάσουν και υλοποιήσουν μία ενδιαφέρουσα εκπαιδευτική δραστηριότητα τους, καλούνται να την κοινοποιήσουν στο Κ.Π.Ε. προκειμένου με αυτόν τον τρόπο να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό των υπάρχοντων φύλλων εργασίας. Εφόσον μια προτεινόμενη δραστηριότητα αναρτηθεί στο αποθετήριο δραστηριοτήτων / φύλλων εργασιών του δικτύου, αυτό γίνεται με αναφορά στο όνομα των δημιουργών της.

Η παιδαγωγική ομάδα του Κ.Π.Ε. θα συνεχίσει να εμπλουτίζει τα φύλλα εργασίας στο πλαίσιο των δυνατοτήτων της, κάθε σχολική χρονιά ή και συχνότερα εφόσον αυτό είναι δυνατόν.

Επικοινωνία

Η επικοινωνία του Κ.Π.Ε. με τις σχολικές ομάδες και των σχολικών ομάδων μεταξύ τους επιλέχθηκε να πραγματοποιείται τόσο με σύγχρονους (συναντήσεις δια ζώσης) όσο και ασύγχρονους ([ιστοσελίδα ΚΠΕ](#), [facebook ΚΠΕ](#), διαδικτυακή πλατφόρμα [Edmodo](#)) τρόπους.

Ιδιαίτερα, η ανάπτυξη της διαδικτυακής επικοινωνίας μέσα από την ηλεκτρονική πλατφόρμα Edmodo κρίθηκε ότι βοηθά σημαντικά στην επαφή με τις σχολικές ομάδες καθόλη τη διάρκεια της χρονιάς, στην ανάπτυξη σχέσεων και συνεργασιών μεταξύ των σχολικών ομάδων - μελών του δικτύου, πάρα τις γεωγραφικές αποστάσεις που τις χωρίζουν, στην ανάδειξη των κοινών ζητημάτων σχετικά με τη ζωή στην πόλη που απασχολούν τους μαθητές και στην ενίσχυση και εμπέδωση της συμμετοχής σε μια ευρύτερη κοινή ομάδα, σε ένα δίκτυο.

Παράλληλα, πραγματοποιούνται εκπαιδευτικές συναντήσεις κατά τη διάρκεια της χρονιάς, οι οποίες, αν και δεν μπορούν να καλύψουν γεωγραφικά το σύνολο των εκπαιδευτικών-μελών, συμβάλλουν στην ενδυνάμωση των συμμετεχόντων αλλά και στη διαμορφωτική αξιολόγηση και προ-

σαρμογή της πορείας του δικτύου.

Συνεργασίες

Επιδιώκεται η διαμόρφωση ενός πλαισίου επικοινωνίας ανάμεσα στη σχολική ομάδα, τη σχολική κοινότητα και τους συνεργαζόμενους τοπικούς ή άλλους φορείς, ειδικά τους Δήμους αλλά και συλλόγους, οργανώσεις, θεσμικούς φορείς. Το Κ.Π.Ε. προσπαθεί να συμβάλλει σε αυτό το πλαίσιο διαμεσολαβητικά, με πιο ενεργό ρόλο, λόγω εγγύτητας, για τις σχολικές ομάδες του πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης αλλά και με φορείς που δραστηριοποιούνται σε εθνικό επίπεδο.

Δράση

Προτάσσεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση δράσεων από τις σχολικές ομάδες ως ολοκλήρωση του προγράμματός τους αλλά και ως επιστέγασμα της συμμετοχής τους στο δίκτυο. Η ανάληψη δράσης θεωρείται από το Κ.Π.Ε. ότι έχει πρωταρχική εκπαιδευτική αξία και προτρέπουμε κατά το σχεδιασμό και υλοποίηση των δράσεων τη συνεργασία της σχολικής ομάδας με άλλα άτομα, ομάδες και φορείς της σχολικής ή τοπικής κοινότητας.

Προβολή - Δημοσιοποίηση

Το Κ.Π.Ε. κοινοποιεί τα αποτελέσματα του δικτύου σε ενδιαφερόμενους φορείς και τα δημοσιοποιεί στα συμβατικά ή ηλεκτρονικά Μ.Μ.Ε.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς διοργανώνεται μια κεντρική εκδήλωση με στόχο τόσο την προβολή των εργασιών των σχολικών ομάδων όσο και τη συνάντηση μαθητών από τα σχολεία του δικτύου και τη συνδιαμόρφωση μέσα από συνεργατικές διαδικασίες των προτάσεών τους για πιο βιώσιμες πόλεις. Η εκδήλωση έχει τη μορφή μαθητικού συνεδρίου και για την υλοποίησή της επι-

Από τις εργασίες του μαθητικού συνεδρίου στην αίθουσα του Δημοτικού Συμβουλίου, 2015

δίδεται η συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Τα τρία πρώτα μαθητικά συνέδρια πραγματοποιήθηκαν στους χώρους του Δημαρχιακού Μεγάρου Θεσσαλονίκης.

Αξιολόγηση

Υλοποιείται διαμορφωτική και τελική αξιολόγηση της λειτουργίας του δικτύου τόσο κατά τη διάρκεια όσο και στο τέλος της σχολικής χρονιάς μέσω ερωτηματολογίων, ώστε να εντοπίζονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία και να προχωρούμε σε βελτιωτικές αλλαγές.

Χρονικός προγραμματισμός

Το Κ.Π.Ε. προτείνει το παρακάτω χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του προγράμματος. Οι αλληλεπικαλύψεις μεταξύ των φάσεων επιτρέπουν την προσαρμογή ανάλογα με το ρυθμό εργασίας και τις ιδιαιτερότητες κάθε ομάδας. Η λήξη του προγράμματος σχετίζεται με την βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία ανήκει η σχολική ομάδα. Υπάρχει πάντα η δυνατότητα υλοποίησης του προγράμματος κατά την διάρκεια δυο σχολικών ετών.

Μαθητική παρουσίαση στον αύλειο χώρο του Δημαρχείου Θεσσαλονίκης

Ζητήματα που μπορεί να σας απασχολήσουν

Στην ενότητα αυτή δίνονται απαντήσεις σε κάποια ζητήματα για τα οποία οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στο δίκτυο ζητούν συχνά διευκρινήσεις.

Τι θέμα θα έχει το πρόγραμμα που θα υλοποιήσετε στο πλαίσιο του δικτύου

Μια ματιά στα θέματα των μαθητικών ομάδων που συμμετείχαν τις σχολικές χρονιές 2013-14 και 2014-15 μπορεί να σας βοηθήσει (<http://www.kpe-thess.gr/participants/>).

Λόγω της πληθώρας των ζητημάτων που άπτονται της αστικής αειφορίας, είναι πιθανόν να αναρωτιέστε, πριν αρχίσετε, για το τι θέμα θα έχει το πρόγραμμα που θα υλοποιήσετε στα πλαίσια του δικτύου. Για να σας διευκολύνουμε, σας προτείνουμε να ακολουθήσετε με την ομάδα σας μια από τις παρακάτω δύο επιλογές, πριν αποφασίσετε το θέμα του προγράμματός σας:

Γενική προσέγγιση:

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ
Στόχος: Εξέταση της πόλης ως σύνολο αλληλοεξαρτώμενων παραγόντων.	Στόχος: Εμβάθυνση σε ένα ζήτημα της πόλης, που σας κινητοποιεί.
Ενδεικτικοί τίτλοι προγράμματος: «Πάτρα: Βιώσιμη Πόλη» «Εξερευνώντας την Καστοριά» «Ενεργός πολίτης στην πόλη μου» «Η ποιότητα της ζωής στην πόλη μου» «Στου Ναυπλίου τα σοκάκια»...κ.ά.	Ενδεικτικοί τίτλοι προγράμματος: «Το νερό στην πόλη μου» «Καλαμάτα, όμορφη και καθαρή» «Το ρέμα του Χαλανδρίου» «Ο αέρας που αναπνέω» «Τα ζώα της πόλης μας» «Το περιστατικό δάσος μας» «Αστικές καλλιέργειες στην πόλη μου» «Το στρατόπεδο ...» κ.ά.

Μπορείτε να προσεγγίσετε το θέμα της λειτουργίας της πόλης σας από πολλές πλευρές. Στην περίπτωση αυτή ακολουθήστε την προτεινόμενη δομή του δικτύου, διαλέγοντας τις δραστηριότητες που επιθυμείτε ή υλοποιώντας άλλες που δημιουργείτε εσείς και η ομάδα σας.

Αν στην πορεία του προγράμματός σας διαπιστώσετε ιδιαίτερο ενδιαφέρον προς κάποιο θεματικό πεδίο π.χ. στους ελεύθερους χώρους ή τη μετακίνηση ή την ιστορία της πόλης σας, έχετε την ελευθερία να το κάνετε! Η προσέγγισή σας στην Γ' φάση και η δράση σας στην περίπτωση αυτή καλό είναι να σχετίζονται με το θεματικό πεδίο στο οποίο εστιάσατε.

Θεματική προσέγγιση

Αν επιλέξετε τη θεματική προσέγγιση, μπορείτε κρατώντας την προτεινόμενη δομή με τις τέσσερις φάσεις να προσανατολιστείτε εξ' αρχής στο ειδικότερο θέμα που επιλέξατε και να διατηρήσετε την εστίαση αυτή σε όλες τις φάσεις του προγράμματός σας.

Αν π.χ. επιλέξετε το θέμα «Διαχείριση απορριμμάτων στην πόλη μου ...» μπορείτε να ακολουθήσετε τα εξής βήματα:

Στην Α' φάση θα εστιάσετε εξ' αρχής στα απορρίμματα μέσα από τα βιώματα των παιδιών στην οικογένεια, στο σχολείο, στην καθημερινότητα, στη γειτονιά κλπ.

Στη Β' φάση, το περιβαλλοντικό μονοπάτι σας θα εστιάσει στο θέμα των απορριμμάτων στη γειτονιά ή την πόλη σας, μέσα από την παρατήρηση στο πεδίο, την αναζήτηση πληροφοριών, τη διερεύνηση της άποψης των άλλων κατοίκων κλπ.

Στη Γ' φάση, θα εστιάσετε στην κατανόηση και κριτική ερμηνεία του ζητήματος των απορριμμάτων, στη δημιουργία του χάρτη των θεσμών για τα απορρίμματα στην πόλη σας κλπ.

Τέλος, στη Δ' φάση, καλό είναι η δράση που θα υλοποιήσετε στο κλείσιμο του προγράμματός σας, να σχετίζεται με τα απορρίμματα (π.χ. ζητάμε από τον δήμο μας να εγκαταστήσει κάδους διαχωρισμού απορριμμάτων στο σχολείο μας ή να ξεκινήσει ένα πρόγραμμα ανακύκλωσης τηγανελαίων, φτιάχνουμε κάδο κομποστοποίησης, οργανώνουμε εκστρατεία ενημέρωσης ή μια δημόσια εκδήλωση, συναυλία κλπ).

Όλες οι προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες μπορούν να προσαρμοστούν στις ανάγκες του δικού σας προγράμματος, όποια προσέγγιση από τις δύο επιλέξετε να ακολουθήσετε.

Στην ιστοσελίδα του Κ.Π.Ε. <http://www.kpe-thess.gr/ekpaideytiko-yliko/>, στο διαδίκτυο ή στις ιστοσελίδες άλλων Κ.Π.Ε. θα βρείτε πολλές ιδέες για δραστηριότητες που προσεγγίζουν ειδικότερα ζητήματα του αστικού περιβάλλοντος (νερό, δάσος, ενέργεια, αδέσποτα ζώα, πάρκα, δημόσιοι χώροι κ.ά).

Σε κάθε περίπτωση αυτά που έχουν σημασία για μας είναι:

- Να εξετάσετε το θέμα σας **στο επίπεδο της πόλης σας.**
- Να εξετάσετε **όλες τις διαστάσεις** του θέματός σας: φυσικές – κοινωνικές – οικονομικές – πολιτικές!
- Να εντοπίσετε τους **θεσμούς** που σχεδιάζουν ή έχουν την ευθύνη!
- Να αναδείξετε την **ατομική** αλλά **και τη συλλογική ευθύνη!**

Οι λύσεις στα ζητήματα διαχείρισης της ζωής στο επίπεδο της πόλης δεν εξαντλούνται με την ανάδειξη μόνο της ατομικής ευθύνης μας αλλά και της συλλογικής ευθύνης π.χ. δεν μπορεί ο Δήμος να αφήνει αναμμένα τα φώτα στο δρόμο τις ώρες που υπάρχει άπλετο φυσικό φως, ενώ οι μαθητές εκπαιδεύονται στο να κάνουν οικονομία στην ενέργεια.

- Να ενδυναμωθούν οι δεξιότητες της **επικοινωνίας, συνεργασίας, συμμετοχής σε δημοκρατικές διαδικασίες και ανάληψης δράσης.**

Το ζήτημα της κλίμακας: Γειτονιά - Δήμος- Πόλη

Η κλίμακα στην οποία θα κινηθείτε, το επίπεδο της γειτονιάς ή της πόλης, είναι μία απόφαση στην οποία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη η ηλικία των παιδιών και το μέγεθος της πόλης:

- όσο μικρότερα είναι τα παιδιά και όσο μεγαλύτερη είναι η πόλη τόσο περισσότερο προτιμούμε να κινηθείτε στο επίπεδο της γειτονιάς
- όσο μεγαλύτερα είναι τα παιδιά και όσο μικρότερη είναι η πόλη τόσο μπορεί ευκολότερα η ομάδα να κινηθεί στο επίπεδο της πόλης

Σε κάθε περίπτωση –και ειδικά στις μεγάλες πόλεις- θεωρούμε ότι τα περισσότερα θέματα της πόλης μπορούν να αναδυθούν με την παρατήρηση της «μικρογραφίας» της, τη γειτονιά! Σε ένα επόμενο στάδιο μπορείτε να εστιάσετε στο επίπεδο του Δήμου σας και μόνο, εφόσον το κρίνετε σκόπιμο, με την πόλη συνολικά.

Η βαθμίδα εκπαίδευσης

Η εμπειρία από τη μέχρι τώρα λειτουργία του δικτύου, δείχνει ότι μπορούν να ενταχθούν και να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες του δικτύου ομάδες που προέρχονται από όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης: νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια, ΕΠΑΛ.

Βοηθητικό υλικό για τη λειτουργία της ομάδας

Αναλυτικές παιδαγωγικές προτάσεις για τη λειτουργία της ομάδας και τον ρόλο του εκπαιδευτικού ως εμπνευστή θα βρείτε στο Γ' μέρος.

Τα παραγόμενα του προγράμματος

Καλό είναι να υπάρχει ένας φάκελος του προγράμματος στον οποίο θα φυλάσσονται όλες οι εργασίες της ομάδας σας. Τα παραγόμενα μπορεί να αποτελούνται από ένα χαρτόνι εργασίας μέχρι

Ψηφιδωτό που δημιούργησαν οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί του 74ου Νηπιαγωγείου Θεσσαλονίκης με τη βοήθεια της ψηφιδογράφου κ. Μ. Ρόμπου στο πλαίσιο της συμμετοχής του σχολείου στο δίκτυο την σχολική χρονιά 2013-14.

ένα αρχείο που δημιουργείται με τη χρήση ψηφιακών προγραμμάτων που σας προτείνουμε. Πάντα δίνονται οδηγίες για την εξοικείωση στη χρήση των προγραμμάτων αυτών. Φυσικά, μπορεί να είναι και κάτι άλλο που θα αποφασίσετε εσείς με τους μαθητές σας, όπως για παράδειγμα η ανάρτηση στο ιστολόγιο (blog) του σχολείου ή της ομάδας σας. Όλα τα παραγόμενα, ανεξάρτητα από τον τρόπο που θα επιλεγεί τελικά, είναι ίσης αξίας. Οι ψηφιακοί τρόποι προτείνονται, γιατί μπορεί να ενδιαφέρουν περισσότερο τους μαθητές προάγοντας τον ψηφιακό και κριτικό γραμματισμό τους.

Η διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας Edmodo

Το Edmodo (<https://www.edmodo.com>) είναι μια εφαρμογή κοινωνικής δικτύωσης που σχεδιάστηκε για εκπαιδευτικούς και μαθητές. Χρησιμοποιώντας το Edmodo οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν ένα ασφαλές δίκτυο για τους μαθητές τους, το οποίο τους επιτρέπει να δημοσιεύουν ανακοινώσεις, να αναθέτουν μέσω αυτού εργασίες, ακόμη και να δημιουργούν ημερολόγια των τμημάτων τους. Άλλες δυνατότητες είναι η δημιουργία βιβλιοθηκών με οργανωτικό ή εκπαιδευτικό υλικό, οι συχνές αναρτήσεις με ανακοινώσεις ή προτεινόμενα θέματα για συζήτηση, η δημιουργία μικρών ομάδων μελέτης εξ αποστάσεως, ακόμη και η δημιουργία λογαριασμού γονέων, ώστε να συμμετέχουν και αυτοί σε θέματα του σχολείου, παρακολουθώντας τις εργασίες των παιδιών τους.

Το Κ.Π.Ε. επέλεξε να αξιοποιήσει τις δυνατότητες αυτού του περιβάλλοντος στο Εθνικό Δίκτυο «Βιώσιμη Πόλη: η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία», ώστε να δημιουργηθεί ένας χώρος επικοινωνίας, ανταλλαγής ιδεών και εμπειριών, διαλόγου και δημιουργίας δράσεων, σε συνεργασία με τις άλλες σχολικές μονάδες μέλη του Δικτύου και άλλους συνεργαζόμενους φορείς. Αποσκοπώντας στην ενεργή συμμετοχή των μελών και στη δημιουργία μιας κοινότητας μάθησης, οι σχολικές ομάδες καλούνται να αναρτούν στο Edmodo τα παραγόμενα των προτεινόμενων δραστηριοτήτων –τουλάχιστον της κοινής σε κάθε φάση– και να σχολιάζουν τις αναρτήσεις των υπόλοιπων μελών. Επίσης, μπορούν να αναρτούν σημειώσεις, σχόλια, ερωτήσεις αλλά και πληροφορίες από την υλοποίηση του προγράμματος και των δράσεών τους.

Για τους σκοπούς αυτούς έχει δημιουργηθεί από το Κ.Π.Ε. στο Edmodo μια κλειστή ομάδα με τίτλο «Εθνικό Δίκτυο Βιώσιμη Πόλη» στην οποία έχουν πρόσβαση μόνο τα μέλη του δικτύου. Ως συντονιστές εκπαιδευτικοί λαμβάνετε έναν κωδικό, με τον οποίο η ομάδα σας μπορεί να μπαίνει στην πλατφόρμα και να επικοινωνεί με τα άλλα μέλη του δικτύου. Κάθε σχολική ομάδα διαθέτει έναν μόνο λογαριασμό. Προτρέπουμε όλα τα μέλη της ομάδας σας, εκπαιδευτικοί και μαθητές, να έχουν πρόσβαση στο Edmodo. Με ευθύνη των μελών της ομάδας επιλέγεται ο τρόπος: είτε ο κωδικός μοιράζεται σε όλους και συμφωνείται ο τρόπος χρήσης του και η εκπροσώπηση της ομάδας είτε οι εκπαιδευτικοί φροντίζουν να παρουσιάζουν στους μαθητές τις αναρτήσεις και τα σχόλια που γίνονται στην πλατφόρμα, απαντώντας ή συνθέτοντας τις απαντήσεις όλοι μαζί.

Ως συντονιστές εκπαιδευτικοί έχετε επίσης τη δυνατότητα να οργανώσετε μια ξεχωριστή ομάδα μόνο με τους μαθητές σας για τις ανάγκες του προγράμματός σας, μέσα στην πλατφόρμα Edmodo.

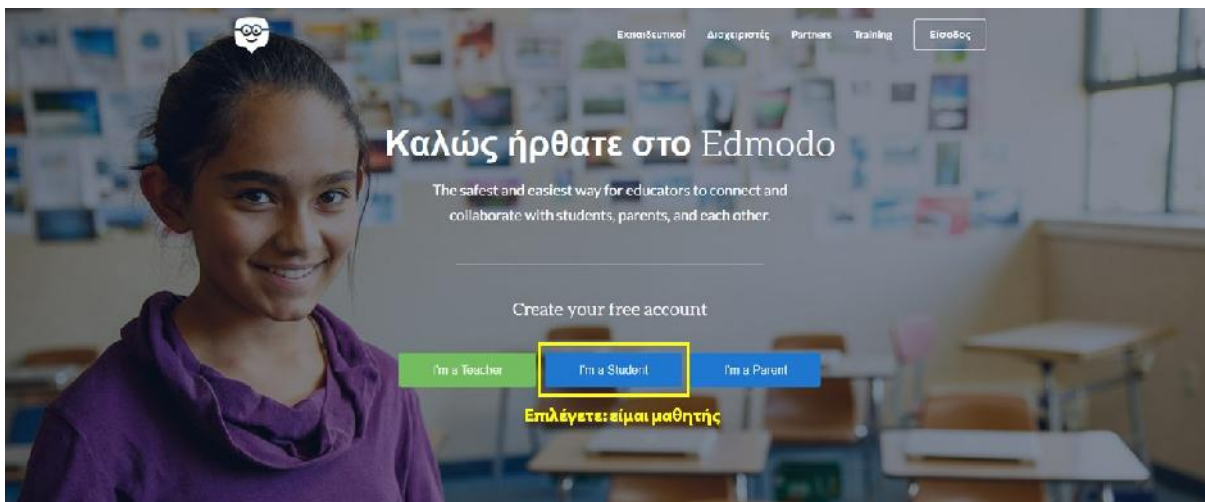
Για την εγγραφή και χρήση του Edmodo σας παραθέτουμε τις οδηγίες που ακολουθούν.

Τις εργασίες σας μπορείτε επίσης να τις αναρτάτε και στην ιστοσελίδα του σχολείου σας ή της περιβαλλοντικής σας ομάδας και να τις κοινοποιείτε στο Edmodo με σύνδεσμο.

Οδηγίες εγγραφής

Στην ιστοσελίδα <https://www.edmodo.com> οι εκπαιδευτικοί εγγράφεστε ως **μαθητές**. Στη συνέχεια συμπληρώνετε:

Edmodo for Students ×

Join your classroom in less than 2 minutes

Όνομα σχολείου **Πόλη**

Κωδικός Ομάδας ?

Ένα όνομα στα αγγλικά

Δίνουμε ένα e-mail

Δίνουμε δικό μας κωδικό

[Sign Up For Free](#)

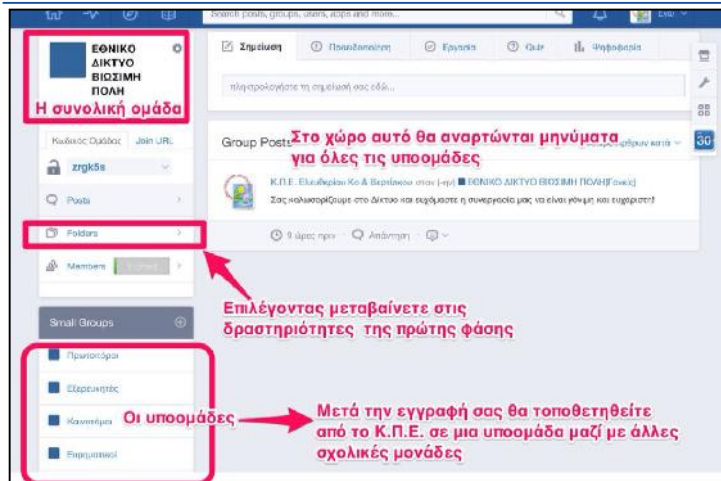
By signing up, you agree to our [Terms of Service](#) και [Privacy Policy](#)

- Ως όνομα και επίθετο, με ελληνικούς χαρακτήρες, τον τίτλο της σχολικής μονάδας και την πόλη, ώστε να φαίνεται από ποιο σχολείο προέρχονται αναρτήσεις και σχόλια. Στις περιπτώσεις των σχολικών μονάδων που έχουν δυο διακριτές περιβαλλοντικές ομάδες παρακαλούμε στο επίθετο να γραφεί και η τάξη/ τμήμα (Γ, Α, Β1, Δ2) της ομάδας.

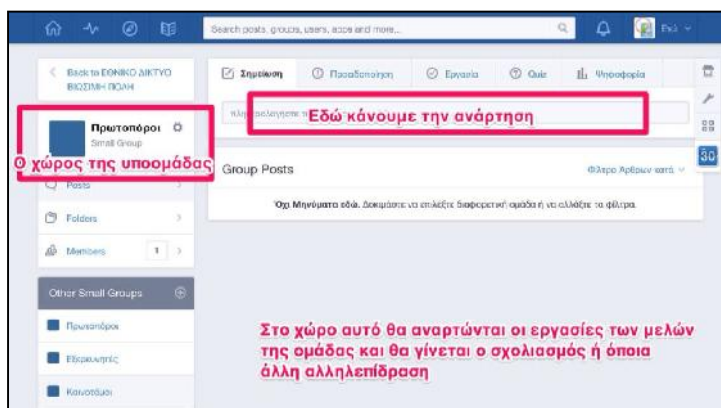
- Τον εξαψήφιο κωδικό ομάδας του Εθνικού Δικτύου, ο οποίος είναι κοινός για όλες τις σχολικές μονάδες μέλη του δικτύου και σας στέλνεται από το Κ.Π.Ε. κάθε χρόνο. Οι σχολικές ομάδες που έχουν γραφτεί στην ομάδα ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΟΛΗ του Edmodo τις προηγούμενες χρονιές μπορούν να συνεχίσουν με τους κωδικούς που είχαν.

- Ως όνομα χρήστη, ένα όνομα ή σύντμηση, όποιο θέλετε, με λατινικούς χαρακτήρες.

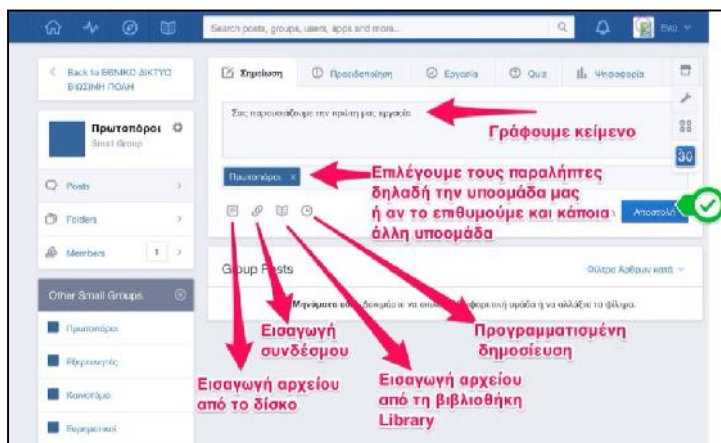
- Το Email του συντονιστή ή της ομάδας για να λαμβάνετε ενημέρωση για τις αναρτήσεις που γίνονται.
- Έναν κωδικό που τον επιλέγετε εσείς και θα είναι ο κωδικός του σχολείου σας στο Δίκτυο. Ο τρόπος χρήσης του κωδικού αποτελεί ευθύνη των μελών της ομάδας, γι' αυτό η δημιουργία ενός συμβολαίου της ομάδας στην αρχή της συνεργασίας των μελών της κρίνεται ωφέλιμη.

Όταν εγγραφείτε και κάνετε εισαγωγή στο περιβάλλον με χρήση του κωδικού που δώσατε, βλέπετε τον κύριο χώρο του Δικτύου, όπου εμφανίζονται και όλες οι υποομάδες σε μια από τις οποίες θα ενταχτείτε από το Κ.Π.Ε. Επιλέγοντας **φάκελοι** (folders) έχετε πρόσβαση σε γενικές οδηγίες και τις δραστηριότητες των τεσσάρων φάσεων.

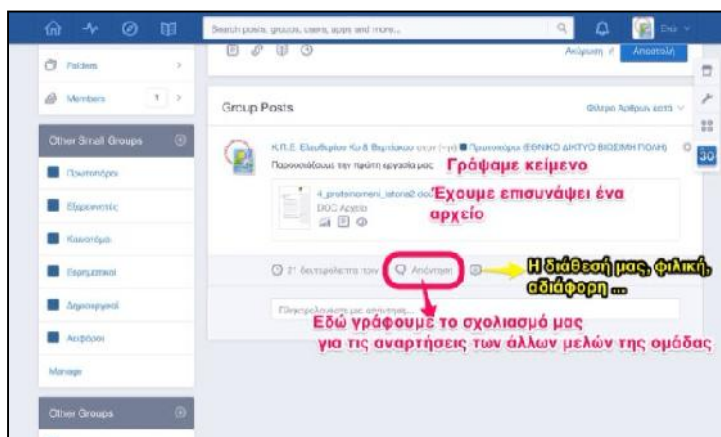

Οι εργασίες της ομάδας σας μπορούν να αναρτώνται στην κεντρική ομάδα «ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΟΛΗ» και οπωσδήποτε επίσης στο χώρο της υποομάδας, όπου θα γίνεται και η διαδικασία σχολιασμού και επικοινωνίας με τις άλλες σχολικές μονάδες.

Μπορείτε να γράψετε κείμενο, να τοποθετήσετε ένα αρχείο εικόνας, βίνεο, παρουσίασης ή άλλο, να ενσωματώσετε συνδέσμους ή και να προγραμματίσετε μια δημοσίευση στον χρόνο που επιθυμείτε.

Θεωρούμε πως η ζωντανή επικοινωνία στο πλαίσιο της υποομάδας αλλά και της κεντρικής ομάδας είναι αυτή που θα αναδείξει τη σημασία του Δικτύου και θα προσφέρει προστιθέμενη αξία στις φετινές δράσεις μας.

Ως αποστολέας της ανάρτησης εμφανίζεται η σχολική μονάδα. Επειδή ο κωδικός για τη σχολική μονάδα θα είναι ένας, μπορούν τα παιδιά ή ο εκπαιδευτικός να γράφουν μετά από κάθε παρέμβαση, ανάρτηση ή σχολιασμό, το όνομα ή τα ονόματά τους.

Β' ΜΕΡΟΣ

Οδηγίες και Φύλλα Εργασίας των Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου

Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «**Βιώσιμη Πόλη: Η πόλη ως πεδίο εκπαίδευσης για την αειφορία**»

1^ο Δημοτικό Σχολείο Αμπελοκήπων

Α΄ φάση

Α΄ Φάση: :Εμείς και η γειτονιά μας

Οδηγίες για τις δραστηριότητες της Α' φάσης

Η βασισμένη στον τόπο εκπαίδευση, έχει ως αντικείμενο μελέτης τον τόπο, όχι οποιονδήποτε, αλλά τον τόπο στον οποίο βρίσκεται το σχολείο, κατοικούν οι μαθητές και με τον οποίο έχουν αναπτύξει προσωπικό δεσμό. Ένας τέτοιος «τόπος» ταυτίζεται με την έννοια της κοινότητας και λειτουργεί ως «κείμενο» για τη μελέτη θεμάτων που σχετίζονται με αυτήν (βλ. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο τοπικό περιβάλλον, σελ. 28).

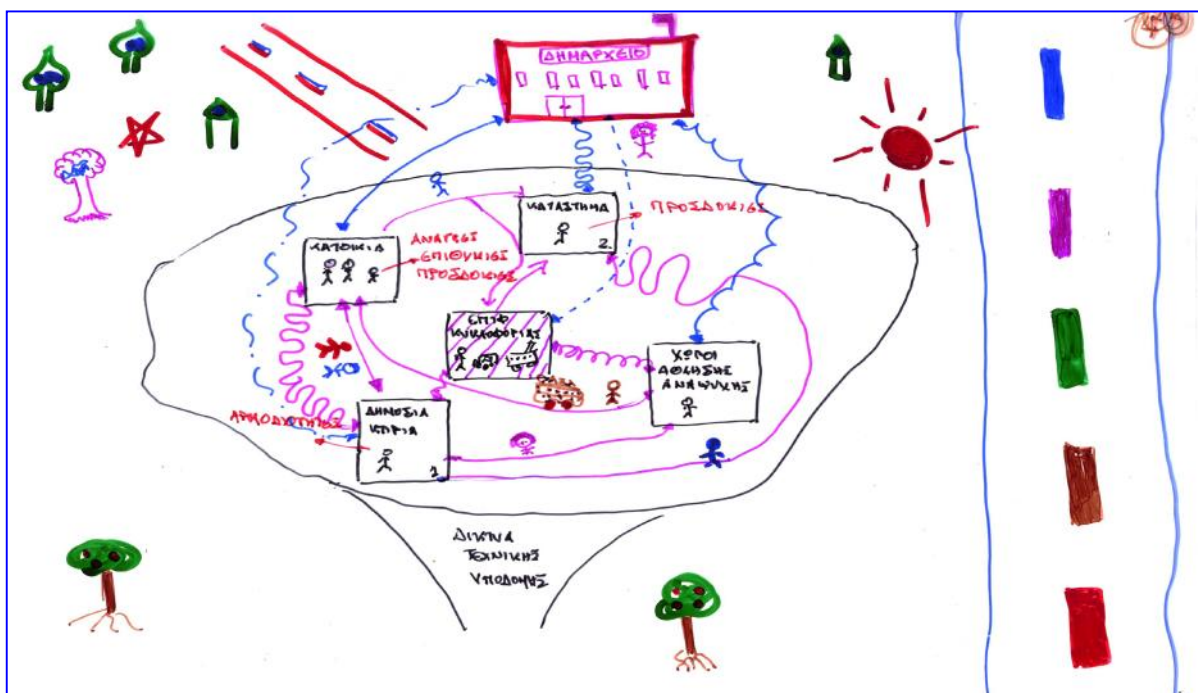
Ο τόπος αυτός στο πρόγραμμα μας είναι η γειτονιά ή η πόλη μας. Η Α' Φάση εστιάζει λοιπόν στο άμεσο περιβάλλον των μαθητών μας!

- Ποια είναι η γειτονιά μας; Τι σημαίνει για μας;
- Προσεγγίζουμε τη γειτονιά μας μέσα από τα βιώματά μας.
- Συνδέουμε τη γειτονιά μας με την πόλη μας.
- Προσεγγίζουμε τα δομικά στοιχεία και τις λειτουργίες της πόλης.

Σ' αυτή τη φάση προτείνονται πέντε δραστηριότητες. Ζητάμε από τις ομάδες του δικτύου να υλοποιήσουν και να αναρτήσουν στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας (edmodo) την προτεινόμενη ως **κοινή δραστηριότητα** της Α' φάσης, τη **Δραστηριότητα 2: Βρέχει λέξεις...** και να σχολιάσουν τις αναρτήσεις των άλλων ομάδων. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες θα βοηθήσουν στην εισαγωγή στο θέμα «Εμείς και η γειτονιά μας».

Στο τέλος κάθε δραστηριότητας καλούνται τα μέλη των ομάδων να συζητήσουν τι αποκόμισαν και να αξιολογήσουν τον τρόπο συνεργασίας τους. Θα μας ενδιέφεραν επίσης τα σχόλιά τους ή γιατί όχι και η ανάρτησή και άλλων δραστηριοτήτων που υλοποίησαν.

Προτεινόμενος χρόνος υλοποίησης: Σεπτέμβριος,, Οκτώβριος και Νοέμβριος

Δραστηριότητα 1: Η γειτονιά μας!

Στόχος

Αποτύπωση των εμπειριών και των βιωμάτων των παιδιών μέσα από τα οποία θα περιγραφεί η γειτονιά τους.

Διαδικασία

- Αξιοποιούμε τις γνώσεις, τις εμπειρίες και τα βιώματα των παιδιών σχετικά με τις συνθήκες ζωής που επικρατούν στη γειτονιά τους.
- Συζητούμε με τα παιδιά ενθαρρύνοντάς τα να εκφράσουν όλα ελεύθερα σκέψεις και συναισθήματα, που ουσιαστικά θα φανερώνουν πραγματικά κομμάτια της ζωής τους εκτός αλλά και εντός σχολείου.
- Τους ζητούμε στη συνέχεια να αποτυπώσουν αυτά που ειπώθηκαν, ώστε να φανεί μια εμποπτεία που να παρουσιάζει μια συνολική εικόνα της ζωής τους στη γειτονιά τους. Το υπόβαθρο στο οποίο θα γίνει η αποτύπωση μπορεί να περιλαμβάνει το σχολείο, τα σπίτια τους και τις διαδρομές που ακολουθούν για να φτάσουν σε αυτό ή ότι άλλο αποτελεί κομμάτι της ζωής τους στη γειτονιά. Αυτό σημαίνει πως αποτυπώνουν τους εαυτούς τους σε σχέση με τους ελεύθερους χώρους (πάρκα, άλανες, πεζοδρόμια, ακάλυπτους χώρους κλπ.), τα ιστορικά ίχνη του παρελθόντος που υπάρχουν δίπλα τους, τα θετικά και αρνητικά της γειτονιάς τους, τις όμορφες γωνιές αλλά και τα προβλήματά της, την παράνομη στάθμευση, την αισθητική υποβάθμιση, τα συσσίτια ή τα κλειστά μαγαζιά. Συνθέτουν έτσι εικόνες από την καθημερινή τους ζωή με σκέψεις και συναισθήματα, δίνοντας την ευκαιρία να αναγνωρίσουν το μέρος που ζούνε αλλά και τον εαυτό τους. Τα ονόματα των παιδιών της ομάδας, είναι καλό να εμφανίζονται στο σκαρίφημα.
- Η δραστηριότητα αυτή είναι **σημαντική**, επειδή θέτει τις βάσεις για την εξέλιξη του προγράμματος και δίνει τη δυνατότητα να ξεκινήσει μια **αλληλεπίδραση** μεταξύ των μελών της ομάδας σε σχέση με το θέμα.
- Καλό είναι η εργασία να ξεκινήσει σε υποομάδες, να διαμορφωθούν τα πρώτα χαρτόνια εργασίας, να παρουσιαστούν τα αποτελέσματα από κάθε υποομάδα στις άλλες και στο τέλος να συντεθεί ένα τελικό παραγόμενο χαρτόνι εργασίας, το οποίο να συμπεριλάβει τα στοιχεία όλων των επί μέρους ομάδων για τη γειτονιά.
- Η υλοποίηση δεν απαιτεί έξοδο στο πεδίο.

Παραγόμενα

Χαρτόνι εργασίας, νοηματικός χάρτης, βίντεο, κολλάζ εικόνων, ηλεκτρονική παρουσίαση, έγγραφο κειμένου, διαδραστική φωτογραφία. Για παράδειγμα, παραγόμενο μπορεί να είναι η εικόνα της γειτονιάς μας που έχουμε στο μυαλό μας, με σκέψεις και συναισθήματα που μας δημιουργούν συγκεκριμένες τοποθεσίες.

Δραστηριότητα 2: Βρέχει λέξεις!

Κοινή δραστηριότητα

Στόχος

Αυθόρμητη καταγραφή χαρακτηριστικών της γειτονιάς/πόλης και σύνδεσή τους με τα στοιχεία που συνθέτουν την έννοια του περιβάλλοντος. (Βλ. Το περιβάλλον του ανθρώπου σελ. 23)

Διαδικασία

Το **α' βήμα** γίνεται ως ατομική εργασία ή σε μικρές υποομάδες, ώστε να προκύψει στο τέλος ικανός αριθμός λέξεων από τη μια και να συμβάλλουν όλοι οι μαθητές από την άλλη.

1. Τα παιδιά αναφέρουν λέξεις που τους έρχονται στο μυαλό. Από αυτές επιλέγουν πέντε που τις καταγράφουν.
2. Η ένταξη των λέξεων που θα καταγράψει η ομάδα στις κατηγορίες Φύση, Κοινωνία - Πολιτισμός, Οικονομία, Πολιτική μπορεί να δυσκολέψει τους μαθητές. Ακόμη και αν δεν τους δυσκολέψει, προτείνουμε να θέσετε εσείς τον προβληματισμό: θα μπορούσε η λέξη να ενταχθεί και σε άλλες κατηγορίες; π.χ. η λέξη «θάλασσα» θα μπει αβίαστα στην κατηγορία Φύση. Όμως καλό είναι να αναδείξουμε ότι η θάλασσα, ένα στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος, σχετίζεται και με τις υπόλοιπες διαστάσεις: Οικονομία, γιατί αποτελεί πεδίο εργασίας και οικονομικού ενδιαφέροντος π.χ. αλιεία, Κοινωνία (αναψυχή, άθληση, επικοινωνίες, μεταφορές κλπ.), Πολιτική, καθώς αποτελεί αντικείμενο ρυθμίσεων που αποφασίζονται από τους φορείς που έχουν την ευθύνη διαχείρισης όλων των παραπάνω δραστηριοτήτων. Στόχος αυτής της άσκησης είναι να αρχίσουν να συνειδητοποιούν οι μαθητές πως το περιβάλλον τους είναι μια σύνθετη έννοια, το πεδίο τελικά το οποίο καθορίζεται από την αλληλεπίδραση των στοιχείων: φύση – κοινωνία – οικονομία – πολιτική.
3. Με παρόμοιο τρόπο, τα παιδιά αναφέρουν συναισθήματα που τους έρχονται στο μυαλό. Από αυτά επιλέγουν πέντε λέξεις, τις οποίες καταγράφουν.
4. Χρησιμοποιώντας τις λέξεις από τις διαδικασίες 1 και 3, ζητούμε από τα παιδιά να συνθέσουν μια πρόταση ή μια μικρή παράγραφο με τις λέξεις που κατέγραψαν.

Το **β' βήμα** γίνεται στην ολομέλεια. Ακούγονται και καταγράφονται οι 5 λέξεις όλων των ομάδων (1 και 3). Προσοχή! για να δημιουργηθεί το συννεφώλεξο που είναι ο τελικός στόχος της δραστηριότητας (γ' βήμα), χρειάζονται λέξεις! Όταν καταγράφονται οι λέξεις των ομάδων καταγράφουμε **όλες** τις λέξεις, ανεξαρτήτως αν έχουν ακουστεί από προηγούμενη ομάδα ή όχι. Τα συννεφώλεξα δημιουργούνται με εφαρμογές του διαδικτύου, οι οποίες λαμβάνοντας

υπόψη τη συχνότητα με την οποία επαναλαμβάνονται συγκεκριμένες λέξεις τις εμφανίζουν με διαφορετικό μέγεθος.

Τέλος κάθε ομάδα παρουσιάζει ενδεικτικά την κατάταξη μιας λέξης στις παραπάνω κατηγορίες και διαβάσει την πρότασή που δημιούργησε.

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με το **γ' βήμα** που είναι η δημιουργία του συννεφόμελου της γειτονιάς ή της πόλης μου!

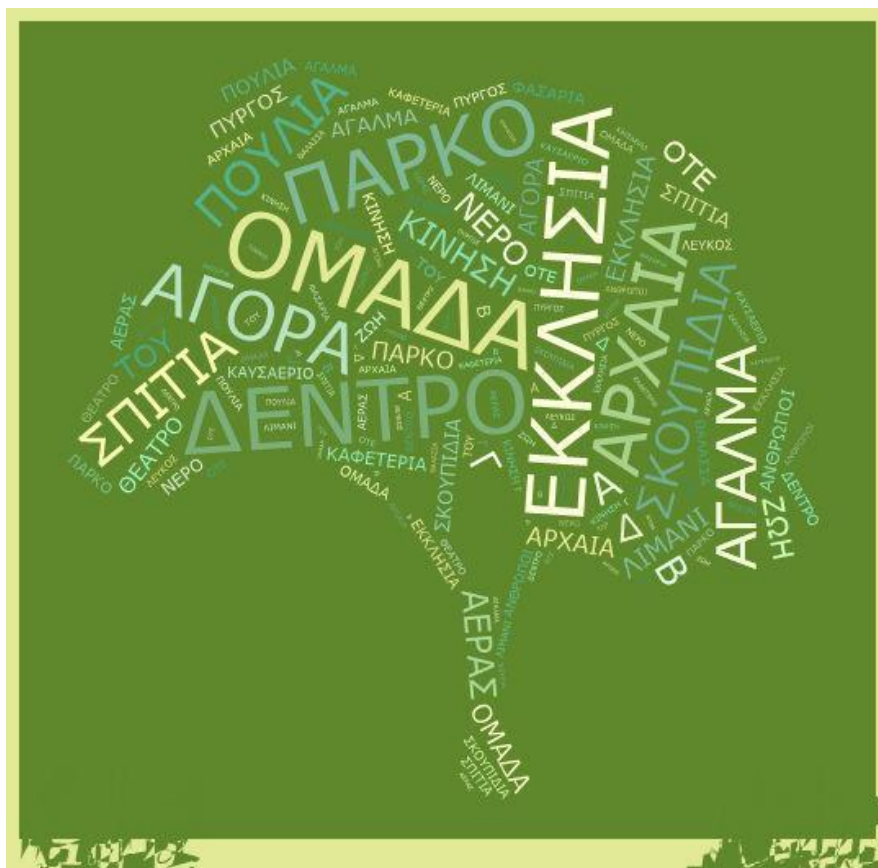
Η υλοποίηση δεν απαιτεί έξοδο στο πεδίο.

Παραγόμενα

Το τελικό παραγόμενο, **το συννεφόμελο της γειτονιάς μου** μαζί με το αρχείο των λέξεων που το δημιούργησε, αναρτάται στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας Edmodo. Μετά την ανάρτηση του παραγόμενου της ομάδας μας, μελετούμε με τα παιδιά τις αναρτήσεις των άλλων ομάδων που συμμετέχουν στο δίκτυο και **επικοινωνούμε** με τους άλλους μαθητές γράφοντας σχόλια, επισημάνσεις, απόψεις ή ό,τι άλλο θεωρήσουν σκόπιμο οι μαθητές μας.

Και να θυμάστε!

Εμείς όταν λάβουμε τις λέξεις που έφτιαξαν τα σύννεφα όλων των ομάδων που συμμετέχουν στο δίκτυο θα φτιάξουμε ένα και μοναδικό συννεφόμελο για όλες τις γειτονιές που συμμετέχουν στο δίκτυο, που θα το αφήσουμε να ταξιδέψει μακριά. Προσέξτε μην χάσετε το σύννεφο αυτό!

Πρότυπο Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Δραστηριότητα 3: Μια ιστορία θα σας πω!

Στόχος

Δημιουργία, αφήγηση και παρουσίαση μιας ιστορίας, βασισμένη, στις εμπειρίες από τη γειτονιά.

Διαδικασία

- Συζητούμε με τους μαθητές για μια καθημερινή τους ημέρα. Αφού εκφράσουν τις σκέψεις τους, τα συναισθήματά τους, τις εμπειρίες τους ζητούμε με βάση αυτά και τις οδηγίες που θα τους δοθούν να γράψουν ή να αφηγηθούν ή να παραστήσουν με όποιο τρόπο επιθυμούν μια ιστορία, με θεματικό κέντρο την άποψή τους για τα θετικά και αρνητικά της γειτονιάς τους.
- Βοηθητικά ερωτήματα μπορούν να είναι:
 - Τι μας αρέσει και τι όχι στη γειτονιά μας
 - Ποια είναι τα θετικά και ποια τα αρνητικά της στοιχία;
 - Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε;
- Υλοποιείται σε υποομάδες
- Δεν απαιτεί έξοδο στο πεδίο

Παραγόμενα: Αφηγηματικό θεατρικό κείμενο.

1^ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Ιωνίας

Δραστηριότητα 4: Ανάγνωση τοπίου από ψηλά

Στόχος

Εντοπισμός της γειτονιάς στην ευρύτερη περιοχή ή στο σύνολο της πόλης και αναγνώριση βασικών χαρακτηριστικών και λειτουργιών των αστικών συστημάτων.

Περιγραφή

Η θέαση από ψηλά μας δίνει τη δυνατότητα μιας εποπτείας η οποία θα φανεί ιδιαίτερα χρήσιμη τόσο για τη διαμόρφωση μιας πρώτης πραγματικής εικόνας για τη γειτονιά και την πόλη, όσο και σαν αφετηρία της δεύτερης φάσης κατά την οποία θα δημιουργηθεί ένα αντιπροσωπευτικό της πόλης περιβαλλοντικό μονοπάτι. Με τη χρήση του φύλλου εργασίας οι μαθητές μας ασκούν την παρατηρητικότητα τους και αναγνωρίζουν στοιχεία που συνθέτουν την αστική πραγματικότητα. Παρατηρούν το γεωγραφικό υπόβαθρο και τα φυσικά στοιχεία της περιοχής, τα φυσικά όρια, αναζητούν τα σημάδια των ανθρώπινων δράσεων στο χώρο και στο χρόνο (μνημεία, ελεύθεροι χώροι, δίκτυα υποδομών κλπ) και χαρακτηρίζουν αυτό που παρουσιάζεται μπροστά τους κάνοντας μια πρώτη κριτική της πραγματικότητας που τους περιβάλλει.

Διαδικασία

- Επιλέγουμε μαζί με τους μαθητές μας ένα σημείο από το οποίο έχουμε τη δυνατότητα να δούμε από ψηλά τη γειτονιά μας αλλά και ένα μέρος της πόλης στην οποία εντάσσεται. Μπορεί να είναι ένα ψηλό κτήριο, ένας λόφος, μια πλαγιά ή όποια άλλη σκόπιμη θέση επιλεγεί.
- Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες συμπληρώνοντας το σχετικό φύλλο εργασίας. Μέλη της ομάδας μπορούν να αποτυπώνουν φωτογραφικά ή με βίντεο τόσο τη διαδικασία, όσο και τις παρατηρήσεις της ομάδας.
- Όταν ολοκληρωθεί η εργασία των υποομάδων, ξεκινά η παρουσίαση των ευρημάτων τους. Μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων, ανακεφαλαιώνουμε αναδεικνύοντας κοινά στοιχεία και διαφορές που παρουσίασαν οι υποομάδες.
- Ζητούμε από την ολομέλεια να δημιουργήσει είτε ένα χαρτόνι εργασίας αποτυπώνοντας τα ευρήματά τους είτε μια ηλεκτρονική παρουσίαση με κείμενο και εικόνες ή και ένα βίντεο.
- Απαιτεί έξοδο στο πεδίο.

Παραγόμενα

Χαρτόνι εργασίας, βίντεο, ηλεκτρονική παρουσίαση.

Φυσικά μπορείτε να επιλέγεται και όποιος άλλος τρόπος κρίνεται πρόσφορος.

Δραστηριότητα 4.1: Ανάγνωση τοπίου από πολύ ψηλά!

Αποτελεί στην ουσία επέκταση ή εναλλακτική επιλογή της Δραστηριότητας 4. Τα παραπάνω εξετάζονται σε δορυφορικές εικόνες και ψηφιακούς χάρτες π.χ. [google maps](#) ή [yahoo maps](#) ή [bing maps](#) ή το [Google Earth](#) ή [www.wikimapia.org](#) ή πάνω σε χάρτες της ευρύτερης περιοχής και της πόλης. Οι μαθητές σημειώνουν το σχολείο και τα όρια της γειτονιάς τους πάνω στον χάρτη. Οργανώνουν τις παρατηρήσεις τους σύμφωνα με το φύλλο εργασίας που προτείνεται.

Δεν απαιτεί έξοδο στο πεδίο

Παραγόμενα

Χαρτόνι εργασίας, βίντεο, ηλεκτρονική παρουσίαση.

Φυσικά μπορείτε να επιλέγεται και όποιος άλλος τρόπος κρίνεται πρόσφορος.

26ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης

Φύλλα Εργασίας Α' Φάσης

33ο Νηπιαγείο Ευσόμου

Δραστηριότητα 1: Η γειτονιά μας!

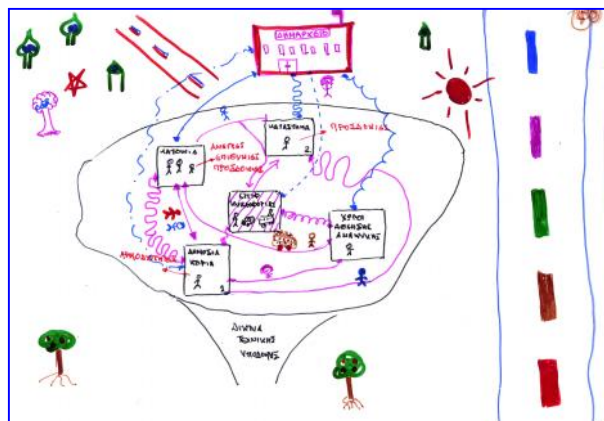
Αξιοποιήστε τις αισθήσεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας, για να αποτυπώσετε την πραγματικότητα που συναντάτε καθημερινά στη γειτονιά σας. Τα ερωτήματα που ακολουθούν μπορεί να σας βοηθήσουν:

- Ποια διαδρομή ακολουθώ, για να πάω από το σπίτι στο σχολείο;
- Τι βλέπω στη διάρκεια αυτής της διαδρομής;
- Ποιες σκέψεις μου έρχονται συνήθως στο νου;
- Πού περνάω τον ελεύθερο χρόνο μου έξω από το σπίτι;
- Πού παίζω ή συναντώ τους φίλους μου;
- Πώς αισθάνομαι, καθώς περπατώ στη γειτονιά μου;
- Τι μου αρέσει και τι δε μου αρέσει στη γειτονιά μου;

Προσπαθήστε στη συνέχεια όλα αυτά να τα αποτυπώσετε σε ένα σκαρίφημα, ένα σχέδιο για τη γειτονιά σας, με τη συμμετοχή όλων των παιδιών της ομάδας. Αυτό σημαίνει πως στο σχέδιό σας θα τοποθετηθούν το σχολείο σας, τα σπίτια των παιδιών της ομάδας σας, οι δρόμοι, το πάρκο, ότι άλλο νομίζετε πως πρέπει να συμπεριλάβετε. Μη ξεχάσετε να αποτυπώσετε και τους εαυτούς σας και τα συναισθήματά, παρατηρήσεις, σκέψεις που κάνετε καθημερινά, όταν περπατάτε στη γειτονιά!

Πώς θα παρουσιάσετε την εργασία σας

Η εργασία σας, μπορεί να μοιάζει με ένα σκαρίφημα, ένα σχέδιο σε ένα μεγάλο χαρτόνι, ή ένα κολλάζ εικόνων με πληροφορίες, σκέψεις και συναισθήματα.

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](https://www.edmodo.com).

Δραστηριότητα 2: Βρέχει λέξεις!

Κοινή δραστηριότητα

α. Πέντε + Πέντε λέξεις για τη γειτονιά μου

μ μ μ (2-3 μ)

1. Καταγράψτε τις λέξεις που σας έρχονται στο νου, όταν σκέφτεστε τη γειτονιά σας. Συζητήστε και διαλέξτε τις πέντε πιο σημαντικές.

.....
.....

2. Μπορείτε να τις εντάξετε κάθε μια από τις 5 λέξεις σε μια από τις επόμενες κατηγορίες;

ΦΥΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ

3. Καταγράψτε τα συναισθήματα που σας έρχονται στο νου, όταν σκέφτεστε τη γειτονιά σας. Συζητήστε και διαλέξτε τα πέντε πιο σημαντικά.

.....
.....

4. Συνθέστε μια μικρή πρόταση ή παράγραφο με αυτές τις 5+5 λέξεις.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

β. Ερευνούμε τις λέξεις μας

Εργασία στην ολομέλεια!

Κάθε υποομάδα

1. Διαβάζει τις 5 + 5 λέξεις που σημείωσε. Ζητήστε από κάποιο μέλος της ομάδας να καταγράψει όλες τις λέξεις που ακούγονται.

Ποιες είναι οι λέξεις που ακούστηκαν περισσότερες φορές; Μπορείτε να εκτιμήσετε γιατί;

.....
.....
.....

2. Παρουσιάζει και αιτιολογεί την κατάταξη μιας λέξης που συμπεριλάβατε στις κατηγορίες που αναφέρονται στο α2. Συζητήστε την κατάταξή σας με τους συμμαθητές σας των άλλων ομάδων.

.....
.....

3. Διαβάζει το κείμενο που συνέθεσε στο α4.

γ. Ένα σύννεφο για τη γειτονιά μου!

Σας προτείνουμε να αξιοποιήσετε και λίγη τεχνολογία για τη δημιουργία συννεφόλεξων στην εργασία σας. Τα συννεφόλεξα δημιουργούνται με εφαρμογές του διαδικτύου, οι οποίες λαμβάνοντας υπόψη τη συχνότητα με την οποία επαναλαμβάνονται συγκεκριμένες λέξεις τις εμφανίζουν με διαφορετικό μέγεθος.

Εργασία στην ολομέλεια

Αφού έχετε καταγράψει τις λέξεις για τη γειτονιά σας, μεταβείτε στην ιστοσελίδα <http://www.wordle.net/> ή αν επιθυμείτε κάτι περισσότερο στην ιστοσελίδα <http://www.tagxedo.com/>. Και στις δύο επιλέγετε create και κάνετε επικόλληση τις λέξεις που καταγράψατε. Η εικόνα που δημιουργείται, αφού προσαρμοστεί από εσάς, αποθηκεύεται με βάση τις επιλογές που δίνουν οι δύο ιστοσελίδες στον υπολογιστή του σχολικού εργαστηρίου ή στον δικό σας.

Δώστε εσείς το σχήμα που θέλετε στο σύννεφο για τη γειτονιά σας!

- Παρατηρήστε και συζητήστε: Ποια ή ποιες είναι οι λέξεις που εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα;
- Μπορείτε να δώσετε μια πρώτη ερμηνεία;
- Καταγράψτε τα συμπεράσματά σας σε μια παράγραφο.

Το σύννεφο της γειτονιάς σας θα το ανεβάσετε στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας, το

Edmodo. Μετά την ανάρτησή του διαβάστε και **σχολιάστε** τις αναρτήσεις των άλλων ομάδων.

Αν δεν μπορείτε να δημιουργήσετε το συννεφόλεξο ηλεκτρονικά, μπορείτε να το φτιάξετε χειροποίητα σε ένα χαρτόνι και να μας στείλετε μια φωτογραφία του.

Μην ξεχάσετε να μας στείλετε το αρχείο με τις λέξεις που δημιούργησαν το σύννεφό σας.

Και να θυμάστε: Εμείς όταν λάβουμε τις λέξεις που έφτιαξαν τα σύννεφα όλων των ομάδων που συμμετέχουν στο δίκτυο θα φτιάξουμε ένα και μοναδικό σύννεφο για όλες τις γειτονιές που συμμετέχουν στο δίκτυο, που θα το αφήσουμε να ταξιδέψει μακριά. Προσέξτε μην χάσετε το σύννεφο αυτό !

Αρνητικά

Θετικά

Στο συννεφόλεξο εμφανίζονται όλες οι λέξεις των ομάδων που συμμετείχαν στο δίκτυο μας τη χρονιά 2014-15

Δραστηριότητα 3: Μια ιστορία θα σας πω!

Συζητήστε στην ομάδα σας για μια καθημερινή σας ημέρα. Εκφράστε τις σκέψεις, τα συναισθήματά σας, τις εμπειρίες σας και με βάση αυτά δημιουργήστε μια ιστορία η οποία να σχολιάζει τα θετικά και τα αρνητικά της γειτονιάς σας. Την ιστορία σας μπορείτε να την γράψετε, να την αφηγηθείτε ή να την αναπαραστήσετε, με όποιο τρόπο επιθυμείτε.

Μπορείτε πριν ξεκινήσετε να αποφασίσετε:

♦ **Τον τίτλο της!**

♦ **Τα χαρακτηριστικά της!**

- Ποιο θα είναι το ύφος του κειμένου; (ειρωνικό, σαρκαστικό, δραματικό, σοβαρό, ελπιδοφόρο, μελαγχολικό)
- Σε ποιο πρόσωπο θα γραφεί και γιατί;
- Ποια οπτική γωνία θα επιλέξετε (μηδενική εστίαση, εσωτερική εστίαση)
- Θα δραματοποιηθεί, πώς και γιατί;
- Θα έχει διάλογο;

♦ **Τους χαρακτήρες της!**

- Ποιος ή ποιοι θα είναι οι πρωταγωνιστές;
- Ποια είναι τα κίνητρα, οι αξίες τους;
- Τον χαρακτήρα των ρόλων (οι χαρακτήρες των παιδιών της ομάδας)!
- Προσδιορίστε την επίδραση του περιβάλλοντος στις πράξεις τους.

♦ **Την παρουσίασή της!**

- Ανάγνωση / αφήγηση, Θεατρική απόδοση/ δράμα;
- Ποιος θα είναι ο χώρος της δράσης;
- Θα υπάρχει σκηνικό και αν ναι ποιο;
- Θα υπάρχει αλληλεπίδραση με το κοινό;
- Θα έχει μουσική επένδυση;

Στη συνέχεια, δημιουργείτε την ιστορία σας.

Τίτλος:

Εισαγωγή: Το θέμα της ιστορίας είναι τα θετικά και τα αρνητικά της γειτονιάς μου. Πρωταγωνιστές της ιστορίας είναι, οι μαθητές της ομάδας. Κάνουμε μια εισαγωγή, όσο γίνεται περισσότερο κατατοπιστική και ελκυστική.

.....
.....
.....
.....

Λεπτομέρειες: Σχεδιασμός της ιστορίας: χώρος, χρόνος, γεγονότα, πρόσωπα, πληροφορίες, σκέψεις, συναισθήματα των μελών της ομάδας.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Επίλογος: Η λύση, το μήνυμα που θέλετε να περάσετε στους αναγνώστες.

.....
.....
.....
.....

Σημείωση: Τα παραπάνω στοιχεία είναι απλά βοηθητικά, για να σχηματίσετε τη δομή της ιστορίας σας. Μπορείτε να τα ακολουθήσετε, να μην τα λάβετε υπόψη ή να τα τροποποιήσετε. Το σημαντικό είναι να δείξετε μέσα από τις εμπειρίες και τα βιώματά σας μια εικόνα των θετικών και αρνητικών της γειτονιάς σας.

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](#).

Δραστηριότητα 4: Ανάγνωση τοπίου από ψηλά

Εντοπίστε ένα σημείο από το οποίο μπορείτε να έχετε μια εικόνα από ψηλά της γειτονιάς σας και φυσικά της πόλης σας (η γειτονιά σας μέρος της πόλης σας δεν είναι).

Παρατηρήστε το τοπίο που απλώνεται μπροστά σας και προσδιορίστε τα φυσικά του όρια στον άξονα Ανατολής-Δύσης, Βορρά-Νότου.

.....
.....
.....

Ποια σχήματα προβάλλουν μπροστά σας;

.....
.....
.....

Ποια χρώματα κυριαρχούν; Πιστεύετε πως αλλάζουν κατά την εναλλαγή των εποχών;

.....
.....
.....

Εντοπίστε ιστορικά ίχνη που φαίνονται από ψηλά.

.....
.....
.....

Εντοπίστε τους ελεύθερους χώρους και εκτιμήστε την έκτασή τους. Είναι αρκετοί ή λίγοι; Πού εντοπίζονται;

.....
.....
.....
.....

Ποιες ανθρώπινες δραστηριότητες εντοπίζετε από ψηλά;

.....
.....
.....
.....

Εντοπίστε τα δίκτυα υποδομών της πόλης (δρόμοι, ύδρευση, ενέργεια). Τι παρατηρείτε;

.....
.....
.....
.....

Χαρακτηρίστε αυτό που βλέπετε από ψηλά με πέντε επίθετα.

.....
.....
.....
.....

Τι σας αρέσει και τι σας απωθεί;

.....
.....
.....
.....

Παρουσιάστε τις παρατηρήσεις σας στις άλλες ομάδες με μορφή ζωντανού διαλόγου ανάμεσά σας ή με όποιον άλλο τρόπο κρίνετε εσείς πρόσφορο.

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](https://www.edmodo.com).

Δραστηριότητα 4.1: Ανάγνωση τοπίου από πολύ ψηλά...!

Εντοπίστε την πόλη σας πάνω στον πλανήτη σε δορυφορικές εικόνες και χάρτες π.χ. [google maps](https://www.google.com/maps) ή [bing maps](https://www.bing.com/maps) ή <https://www.google.com/earth/>. <http://wikimapia.org>

Παρατηρήστε την εικόνα:

Εντοπίστε στον χάρτη φυσικά στοιχεία (θάλασσα, ρέματα, λόφοι) και τα όρια της γειτονιάς σας. Μην ξεχάσετε να εντοπίσετε το σχολείο σας.

.....
.....

Ποια χρώματα κυριαρχούν; Πιστεύετε πως αλλάζουν κατά την εναλλαγή των εποχών;

.....
.....

Εντοπίστε ιστορικά ίχνη που φαίνονται.

.....
.....
.....

Εντοπίστε τους ελεύθερους χώρους και εκτιμήστε την έκτασή τους. Είναι αρκετοί ή λίγοι; Πού εντοπίζονται;

.....
.....

Μπορείτε να εντοπίσετε τα δίκτυα υποδομών στην πόλη (δρόμοι, ύδρευση, ενέργεια); Τι παρατηρείτε;

.....
.....
.....

Χαρακτηρίστε αυτό που βλέπετε από ψηλά με πέντε επίθετα.

.....
.....

Τι σας αρέσει και τι σας απωθεί;

.....
.....

Στη συνέχεια εντοπίστε τη γειτονιά σας μέσα στην πόλη σας και οριοθετήστε την, με όποιο τρόπο σας αρέσει π.χ. χρωματίζοντας τα όρια ή όλη την περιοχή. Τέλος, αποθηκεύστε τον χάρτη σας.

Πού βρίσκεται η γειτονιά σας σε σχέση με την πόλη;

26ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης

.....

.....

.....

.....

Παρουσιάστε τις παρατηρήσεις σας στις άλλες ομάδες με μορφή ζωντανού διαλόγου ανάμεσά σας ή με όποιον άλλο τρόπο κρίνετε εσείς πρόσφορο.

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](https://www.edmodo.com).

Β' φάση

Β' φάση: Γνωρίζουμε την πόλη μας

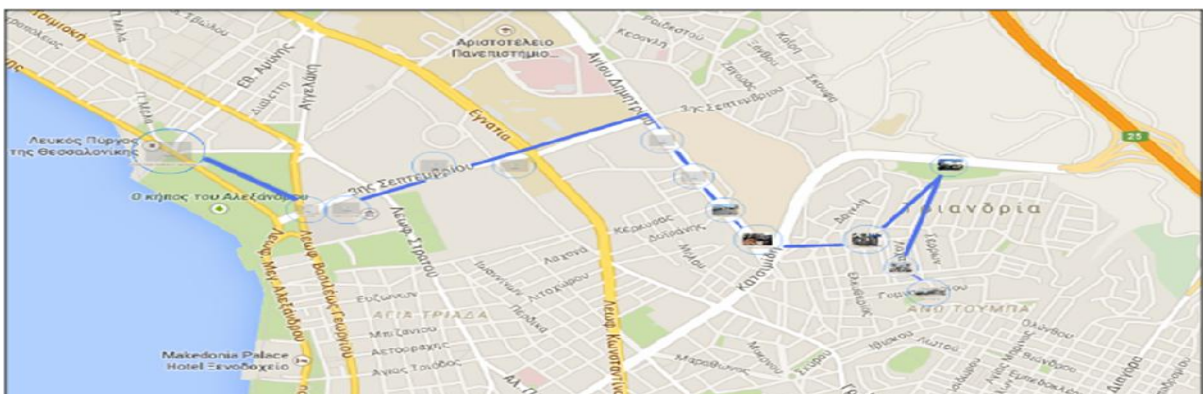

Στη φάση αυτή αξιοποιούμε τις γνώσεις, τις εμπειρίες και τα βιώματα των παιδιών σχετικά με τις συνθήκες ζωής που επικρατούν στη γειτονιά τους, ώστε **μέσα από την παρατήρηση πλέον** να εμπλουτίσουν και να διευρύνουν την εικόνα που δημιούργησαν στην πρώτη φάση: της γειτονιάς τους, ή ενός ευρύτερου της γειτονιάς τους περιβάλλοντος ή της πόλης τους. Παρατηρούν τους ελεύθερους χώρους ή τους διαμορφωμένους χώρους πρασίνου, τα ιστορικά ίχνη του παρελθόντος που υπάρχουν δίπλα μας, μαθαίνοντας γι' αυτά αλλά και προσδιορίζοντας τη σημερινή τους κατάσταση. Αναγνωρίζουν τα θετικά και αρνητικά της πόλης τους, τις όμορφες γωνιές αλλά και τα προβλήματά της, την παράνομη στάθμευση, την αισθητική υποβάθμιση, τα συσσίτια και τα κλειστά μαγαζιά. Όλα όσα παρατηρούν, τα καταγράφουν αποτυπώνοντάς τα σε έναν χάρτη της γειτονιάς/πόλης, στον οποίο διακρίνονται με μια μορφή περιβαλλοντικού μονοπατιού τα μέρη που συνθέτουν την πραγματικότητά και τις αλληλεξαρτήσεις τους. Οι άξονες της παρατήρησής τους συγκροτούνται από τα μέρη που συνθέτουν την έννοια του περιβάλλοντος: φύση, οικονομία, κοινωνία, πολιτική. Επίσης συγκρίνουν προαιρετικά με το παρελθόν, αναγνωρίζοντας τις αλλαγές που συνέβησαν.

Σ' αυτή τη φάση προτείνονται 4 δραστηριότητες. Ζητάμε από τις ομάδες του δικτύου να υλοποιήσουν και να αναρτήσουν στο ψηφιακό μας δίκτυο την προτεινόμενη ως **κοινή δραστηριότητα** που στη **Β' φάση** είναι η **Δραστηριότητα 1: Δημιουργούμε το περιβαλλοντικό μονοπάτι της πόλης μας**. Στο πλαίσιο της δημιουργίας του μονοπατιού, είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν και άλλες δραστηριότητες συλλογής και καταγραφής δεδομένων που συνδέονται με τις θεματικές ενότητες: ιστορία, ατμοσφαιρική ρύπανση, ενέργεια, νερό, ελεύθεροι χώροι, απορρίμματα στην πόλη κ.ά., όπως και το πιο λεπτομερές ερωτηματολόγιο της δραστηριότητας «Μαθαίνουμε τη γνώμη των άλλων». Οι υπόλοιπες δραστηριότητες θα βοηθήσουν στη διερεύνηση και εμβάθυνση ειδικότερων θεμάτων της πόλης.

Στο τέλος κάθε δραστηριότητας αφιερώστε, λίγο χρόνο για να συζητήσετε με τα παιδιά τι αποκόμισαν και πώς συνεργάστηκαν. Θα μας ενδιέφεραν τα σχόλιά σας και η ανάρτησή και άλλων δραστηριοτήτων που υλοποιήσατε.

Προτεινόμενος χρόνος: Οκτώβριος, Νοέμβριος

Το μονοπάτι του 1ου Γυμνασίου Τριανδρίας

Δραστηριότητα 1. Δημιουργούμε το περιβαλλοντικό μονοπάτι της πόλης μας

Κοινή δραστηριότητα

Στόχος

Η παρατήρηση και η αποτύπωση της πραγματικότητας της πόλης με τη μορφή ενός περιβαλλοντικού μονοπατιού, που σχεδιάζουν και δημιουργούν οι μαθητές.

Διαδικασία

1^ο βήμα: Σχεδιάζουμε το περιβαλλοντικό μονοπάτι μας

- Οι μαθητές **σχεδιάζουν** μετά από συζήτηση ένα αντιπροσωπευτικό κατά τη γνώμη τους μονοπάτι για τη γειτονιά τους.

Κριτήρια για τον σχεδιασμό του Μονοπατιού

Στην διαδρομή που προτείνετε:

- Εμφανίζονται χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος;
- Περιλαμβάνονται ίχνη του παρελθόντος;
- Αποτυπώνονται κάποιες από οικονομικές λειτουργίες της πόλης;
- Παρουσιάζονται σημαντικά θετικά ή αρνητικά της καθημερινότητάς της;
- Εντοπίζονται στοιχεία του πολιτισμού της;

- Το μονοπάτι που θα σχεδιάσουν μπορεί να περιορίζεται μόνο στη γειτονιά ή αν το αποφασίσουν να επεκτείνεται και έξω από αυτήν. Κατά τον σχεδιασμό τους προτείνουμε να ακολουθήσουν τα παρακάτω κριτήρια:
- Δεν απαιτεί έξοδο στο πεδίο

2^ο βήμα: Διαβάζουμε ... την πόλη μας

Η πόλη είναι ένα ανοιχτό βιβλίο που περιμένει να το διαβάσουμε! Οι μαθητές παρατηρούν, «διαβάζοντας» ... το βιβλίο της πόλης τους.

Έχοντας ως επίκεντρο το μονοπάτι τους καλούμε :

- Να καταγράψουν και να τοποθετήσουν στο μονοπάτι τους ό,τι θετικό ή αρνητικό συναντούν στη γειτονιά τους.
- Να παρατηρήσουν πώς είναι φτιαγμένη η πόλη (δομή) και ποιες ανάγκες των κατοίκων της εξυπηρετεί (λειτουργία).

- Να εκτιμήσουν την κατάσταση όσων παρατηρούν και να κρίνουν, αν εξυπηρετούν τη λειτουργία για την οποία κατασκευάστηκαν
- Να εξοικειωθούν με τους θεσμούς που έχουν την ευθύνη της αντίστοιχης λειτουργίας και δομής της πόλης
- Το αντίστοιχο φύλλο εργασίας που προτείνουμε να χρησιμοποιηθεί προσανατολίζει στην παρατήρηση των δομών της πόλης οι οποίες σχετίζονται με συγκεκριμένες λειτουργίες, την κατάστασή τους, τους θεσμούς που έχουν την ευθύνη. Επιπλέον, θέτει τους μαθητές για πρώτη φορά αντιμέτωπους με την άποψη των «άλλων», των συμπολιτών τους, για όσα παρατηρούν.
- Οι μαθητές θα μπορούσαν να χωριστούν σε ομάδες παρατήρησης με θέματα όπως: τα πάρκα, τα πεζοδρόμια, τα παλιά κτήρια, η καθαριότητα της πόλης κλπ. Δεν είναι ανάγκη να εστιάσουμε σε όλα. Μπορείτε να επιλέξετε θεματικές ενότητες με τους μαθητές σας.
- Εφόσον η ομάδα σας επιθυμεί να εμβαθύνει σε κάποια ζητήματα μπορείτε να συνεχίσετε με επόμενα προτεινόμενα φύλλα εργασίας.
- Η δραστηριότητα προϋποθέτει μία ή περισσότερες εξόδους στο πεδίο, στο μονοπάτι που σχεδιάστηκε από τα παιδιά.

Υλικά: Χαρτόνια, μαρκαδόροι, φύλο εργασίας «Διαβάζοντας την πόλη μας», δημοσιογραφικό μαγνητόφωνο, φωτογραφική μηχανή, βιντεοκάμερα, χάρτες.

3^ο βήμα: Δημιουργούμε το περιβαλλοντικό μονοπάτι μας

- Ζητούμε από τους μαθητές να συζητήσουν, να συνθέσουν μια συνολική εικόνα για το μονοπάτι που σχεδίασαν με τη συμμετοχή όλων των παιδιών της ομάδας και τέλος να αποτυπώσουν την πραγματικότητα που παρατήρησαν.
- Δεν απαιτεί έξοδο στο πεδίο.

Υλικά: Χαρτόνια, μαρκαδόροι, μολύβια, υπολογιστής.

Παραγόμενα:

Χαρτόνι εργασίας, κείμενα, φωτογραφίες, βίντεο ή ψηφιακό μονοπάτι. Για τη δημιουργία του ψηφιακού μονοπατιού μπορούν να αξιοποιηθούν:

A. Η εφαρμογή [Thinglink](http://www.thinglink.com) προσθέτοντας κείμενα, φωτογραφίες ή και βίντεο.

μ

Thinglink:: <http://youtu.be/STDjifkmTVU>

B. Οι χάρτες της Google που μας προσφέρουν ακόμη μια δυνατότητα να δημιουργήσουμε μονοπάτια χρησιμοποιώντας γραμμές, σχήματα, εικόνες, κείμενο και βίντεο.

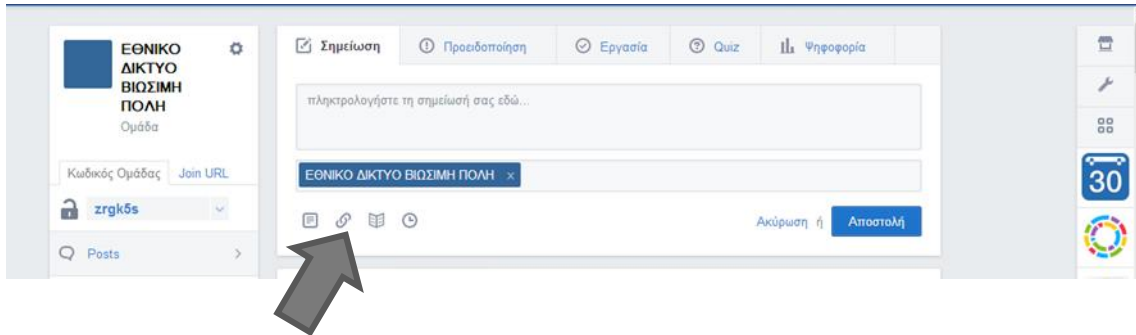
μ

της Google : <http://youtu.be/TftFnot5uXw>

Γ. Η εφαρμογή [Meograph](http://www.meograph.com) που είναι ένας ακόμη τρόπος για να δημιουργήσετε πολυμεσικές

ιστορίες. Χωρίς ιδιαίτερες δεξιότητες, μπορείτε να διαμορφώσετε γρήγορα μια ευφάνταστη παρουσίαση για την καθημερινότητά σας στην πόλη σας, συνδυάζοντας βίντεο, ήχο, εικόνες, κείμενο, συνδέσμους, χάρτες ή και χρονογραμμές. Στη συνέχεια, αξιοποιούμε τον κώδικα ενσωμάτωσης και αφού τον αντιγράψουμε τον επικολλούμε στο Edmodo με την επιλογή “Σύνδεσμος”.

Meograph: <http://youtu.be/2n9HZKu5X7s>

Δραστηριότητα 2. Το παρελθόν μας καλεί!

Στόχος

Χαρτογραφική καταγραφή ιστορικών στοιχείων του παρελθόντος στο πλαίσιο της διαδρομής που σχεδιάσαμε

Διαδικασία

Με τη δραστηριότητα αυτή ανοίγουμε έναν διάλογο ανάμεσα στο σήμερα και το χθες της πόλης μας. Δεχόμαστε πως η πόλη είναι ένα προϊόν της ανθρώπινης δράσης που φανερώνεται μέσα από τα κτίρια και τα μνημεία που υπάρχουν γύρω μας, από γεγονότα που συνέβησαν ή από ανθρώπους που έζησαν στην περιοχή μας κλπ. που ξεκινώντας από μακριά και καταλήγωντας σε ένα απροσδιόριστο μέλλον. Εστιάζουμε λοιπόν στο παρελθόν της με επίκεντρο το μονοπάτι που επιλέξαμε και χαρτογραφούμε τα ιστορικά στοιχεία που συνδέονται με αυτό το τμήμα της πόλης μας αλλά και γενικότερα με την πόλη. Μπορούμε να αξιοποιήσουμε τα μουσεία της πόλης μας, να κάνουμε μια έρευνα στις βιβλιοθήκες της, να αναζητήσουμε εικόνες και κείμενα στο διαδίκτυο, να ρωτήσουμε τους ανθρώπους που κατοικούν στην πόλη.

Παραγόμενα

Στο τέλος συνθέτουμε μια εικόνα με κείμενα, φωτογραφίες, βίντεο που να αποδίδουν με ιστορική ακρίβεια αλλά και ζωντανό συναίσθημα ένα μέρος της ή μέρη της ιστορικής πορείας της πόλης μας. Η εικόνα μας μπορεί να είναι χειροποίητη ή να δημιουργηθεί με τη βοήθεια της εφαρμογής [Timerime](#) (δημιουργία ιστοριογραμμής) ή της εφαρμογής [Thinglink](#).

μ

Timerime: http://youtu.be/4DF_Uf1Go6Q

μ

Thinglink: <http://youtu.be/STDjfkMTVU>

Δραστηριότητα 3: Η πόλη μας στη λογοτεχνία!

Στην παγκόσμια λογοτεχνική παραγωγή σπουδαία έργα αποτυπώνουν πόλεις, οι οποίες επαναδημιουργούνται με τη γραφή, αναλαμβάνουν διακριτές λειτουργίες και επωμίζονται αισθητικούς και ιδεολογικούς ρόλους. Για παράδειγμα, στη μελέτη «Η Θεσσαλονίκη στο έργο των θεσσαλονικέων πεζογράφων» (του Τριαντάφυλλου Κωτόπουλου, Εκδόσεις Επίκεντρο, 2014) αποδεικνύεται ότι οι Θεσσαλονικείς πεζογράφοι, καθένας ανάλογα με τα βιώματα, τους προβληματισμούς και τις επιδιώξεις του, "συνομίλησαν" με την πόλη τους. Στη μεταγραφή αυτή σε έντεχνο λόγο η Θεσσαλονίκη μεταμορφώθηκε και συχνά μυθοποιήθηκε, πάντως σε κάθε περίπτωση αναδείχτηκε σε μία από τις σημαντικότερες πόλεις της λογοτεχνίας. Η Θεσσαλονίκη του Πεντζίκη, του Ιωάννου, του Μπακόλα, του Βασιλικού και του Αλαβέρα μπορεί να σταθεί επάξια δίπλα στο Παρίσι του Balzac, του Hugo, του Baudelaire και του James, το Λονδίνο του Dickens, του Edgar Allan Poe και της Virginia Woolf, το Δουβλίνο του Joyce, τη Νέα Υόρκη του John Dos Passos, τις αμερικάνικες πόλεις του Kerouac, την Αλεξάνδρεια του Καβάφη κ.ά. Πηγή [Biblionet](#)

Στόχος

Να εμπλουτίσουν οι μαθητές την εικόνα της πόλης τους με βάση λογοτεχνικά κείμενα που την αναφέρονται σ' αυτήν.

Διαδικασία

Προτείνεται η χρήση της ιστοσελίδας του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, [Ψηφίδες](#) και συγκεκριμένα της ενότητας [Λογοτεχνία και πόλεις](#). Κατευθύνουμε τους μαθητές να αναζητήσουν αποσπάσματα λογοτεχνικών κειμένων και πολυμεσικό υλικό, για την ιστορία, τα πρόσωπα και τα θέματα της λογοτεχνίας της πόλης τους. Για την αναζήτηση αυτή μπορούν να αξιοποιηθούν επίσης βιβλία που αναφέρονται στην πόλη σας από την πλευρά της λογοτεχνίας. Αναζήτηση για τέτοια βιβλία μπορεί να γίνει κάνοντας αναζήτηση της σελίδας [Biblionet](#) του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου.

Ως επέκταση προτείνεται η χρήση του συνδέσμου με ποιήματα του Νίκου Καββαδία. <https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=zT05uF2XS10w.kZmXrDCHkCB8>

Παραγόμενα

Προτείνεται η δημιουργία του Λογοτεχνικό Χάρτη της Πόλης σας με χρήση της δυνατότητας [Λογοτεχνικές Πόλεις Χρηστών](#) που παρέχεται από την ιστοσελίδα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας. Στο χάρτη μπορούν οι μαθητές να εντάξουν αποσπάσματα που εντόπισαν σε λογοτεχνικά έργα, φωτογραφίες, τραγούδια και βίντεο!

Ο Λογοτεχνικός Χάρτης που θα φτιάξουν οι μαθητές μπορεί να αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου και να κοινοποιηθεί στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης kpe@kpe-thess.gr.

Εναλλακτική δραστηριότητα: Οι δρόμοι της πόλης μου στη λογοτεχνία!

Με παρόμοιο τρόπο μπορούν να χαρτογραφηθούν οι καθημερινές διαδρομές των μαθητών στην πόλη, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στα ονόματα των δρόμων. Η αναζήτηση στην περίπτωση αυτή εστιάζει στις λογοτεχνικές αναφορές στους δρόμους αυτούς αλλά και μουσικό ή φωτογραφικό υλικό.

Προτείνεται η ένταξη των πληροφοριών σε ηλεκτρονικό χάρτη της ψηφιακής εφαρμογής google map ή η αξιοποίηση της σελίδας [Λογοτεχνία και πόλεις](#).

μ

Google maps: <http://youtu.be/tFnot5uXw>

Δραστηριότητα 4. Αναζητούμε στοιχεία στον... αέρα!

Στόχος:

Διερεύνηση της ποιότητας του αέρα.

Διαδικασία

Στην προτεινόμενη δραστηριότητα καθοδηγούμε τα παιδιά σε μια αναζήτηση και κριτική αξιοποίηση πληροφοριών, ώστε να συνθέσουν μια απάντηση ως προς την ποιότητα του αέρα που αναπνέουν καθημερινά στην πόλη τους, έχοντας ως δεδομένο πως ο καθαρός αέρας αποτελεί βασικό συστατικό της ποιότητας ζωής σ' αυτήν.

Για να απαντηθούν τα ερωτήματα που τίθενται, οι μαθητές θα περιηγηθούν σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες, οι οποίες θα αποτελέσουν τις πηγές τους. Η μεθοδολογία που προτείνουμε είναι μία προσέγγιση οργάνωσης μαθημάτων που ονομάζεται Ιστοεξερεύνηση (WebQuest).

Μια ιστοεξερεύνηση αποτελεί μία δραστηριότητα κατευθυνόμενης διερεύνησης κατά την οποία οι μαθητές αναλαμβάνουν να λύσουν ένα πρόβλημα, αξιοποιώντας το διαδίκτυο ως βασική πηγή πληροφορίας. Σε μια δραστηριότητα αυτής της μορφής, η πληροφορία αποτελεί το πρωτογενές υλικό προς επεξεργασία και οικοδόμηση νέας γνώσης. Οι ιστοεξερευνήσεις σχεδιάζονται ώστε να οριοθετούν τη δραστηριότητα των μαθητών, να εστιάζουν στη χρήση της πληροφορίας παρά στην απλή αναζήτησή της και να υποστηρίζουν τους μαθητές στην καλλιέργεια της αναλυτικής και συνθετικής σκέψης και της κριτικής τους ικανότητας.

Με το ίδιο τρόπο που προτείνουμε στη δραστηριότητα αυτή, οι ομάδες έχουν τη δυνατότητα να ερευνήσουν την ποιότητα του νερού, τη χρήση της ενέργειας, τη μετακίνηση στη πόλη, την ύπαρξη ελεύθερων χώρων πρασίνου κ.ά.

ΠΗΓΕΣ:

1. Συνέντευξη δημάρχου σε μαθητές – 2003: <http://4dim-elfth.thess.sch.gr/sinentefksi.htm>
2. Κλίμακα ποιότητας αέρα: <http://www.airthess.gr/Limits>
3. Άρθρο εφημερίδας, 2003: <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=150958>

Ως υπόδειγμα σας προτείνουμε την ιστοεξερεύνηση για την ποιότητα του αέρα σε μια περιοχή της Θεσσαλονίκης. Καθοδηγούμε τα παιδιά σε μια αναζήτηση και κριτική αξιοποίηση πληροφοριών, που θα μπορούν να συνθέσουν μια απάντηση ως προς τα αίτια της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και τις επιδράσεις της στους κατοίκους μιας πόλης και όχι μόνο, αφού η αέρια ρύπανση δεν περιορίζεται σε μια συγκεκριμένη γεωγραφικά περιοχή, αλλά απλώνεται ανάλογα με τις κινήσεις του αέρα σε ευρύτερες περιοχές. Η ιστοεξερεύνηση οδηγεί επίσης στην αναζήτηση των υπευθύ-

νων αυτής της κατάστασης και των ενεργειών που θα πρέπει να αναληφθούν για την αντιμετώπισή της.

Παραγόμενα: Ηλεκτρονική παρουσίαση, ανάρτηση σε ιστοσελίδα, αφίσα, κειμένου

Δραστηριότητα 5: Μαθαίνουμε τη γνώμη των άλλων

Στόχος

Διερευνούμε την άποψη των συμπολιτών μας για θέματα που θα επιλέξουμε

Διαδικασία:

Έχοντας ως δεδομένο πως στόχος μας είναι να μάθουμε ποιες είναι οι απόψεις των άλλων κατοίκων της πόλης μας γι' αυτήν, προχωρούμε στη διεξαγωγή μιας έρευνας, ώστε να συζητήσουμε στη συνέχεια για τον τρόπο με τον οποίο η πόλη προσλαμβάνεται ως καθημερινό φαινόμενο απ' όσους την κατοικούν. Με τον τρόπο αυτό εντάσσουμε πλέον στην εικόνα που οι μαθητές δημιούργησαν και την εικόνα που οι άλλοι κάτοικοι της πόλης συνθέτουν με τις απαντήσεις τους.

Την δραστηριότητα αυτή μπορούν να την υλοποιήσουν προαιρετικά όλες οι ομάδες ανεξαρτήτως θέματος. Μπορεί να είναι τόσο απλή όσο το ρωτάω και καταγράφω τη γνώμη ανθρώπων που συναντάω σχετικά με το θέμα που εξετάζω κάθε φορά (π.χ. για την διατήρηση ή όχι ενός ιστορικού κτιρίου ή τη γνώμη τους για τις συνθήκες που επικρατούν στο πάρκο της γειτονιάς κλπ.) ή πιο σύνθετη, όπως η δημιουργία ενός ερωτηματολογίου το οποίο μπορώ να διακινήσω με πολλούς διαφορετικούς τρόπους.

Ασκούμε επίσης τα παιδιά στη διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης μιας έρευνας, ώστε να γίνουν ικανά όχι μόνο να θέτουν ερωτήματα και να ερμηνεύουν τις απαντήσεις τους αλλά πολύ περισσότερο να αντιληφθούν τη σημασία της κατανόησης των απόψεων των άλλων και την κριτική ματιά σε θέματα αντικειμενικότητας και εγκυρότητας παρόμοιων ερευνών.

Τα στάδια της δραστηριότητας είναι:

- α. Συζήτηση και θεμελίωση της ανάγκης να γίνει η έρευνα.
- β. Σχεδιασμός, διατύπωση ερωτημάτων, πιλοτική εφαρμογή, επαναδιατύπωση εφ' όσον χρειαστεί.
- γ. Διεξαγωγή της έρευνας, πιθανόν και κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της βασικής δραστηριότητας, στη δημιουργία δηλαδή του Περιβαλλοντικού μονοπατιού.
- δ. Καταγραφή, επεξεργασία των αποτελεσμάτων.
- ε. Συζήτηση, ερμηνεία αποτελεσμάτων, εξαγωγή συμπερασμάτων.
- στ. Δημιουργία παρουσίασης.

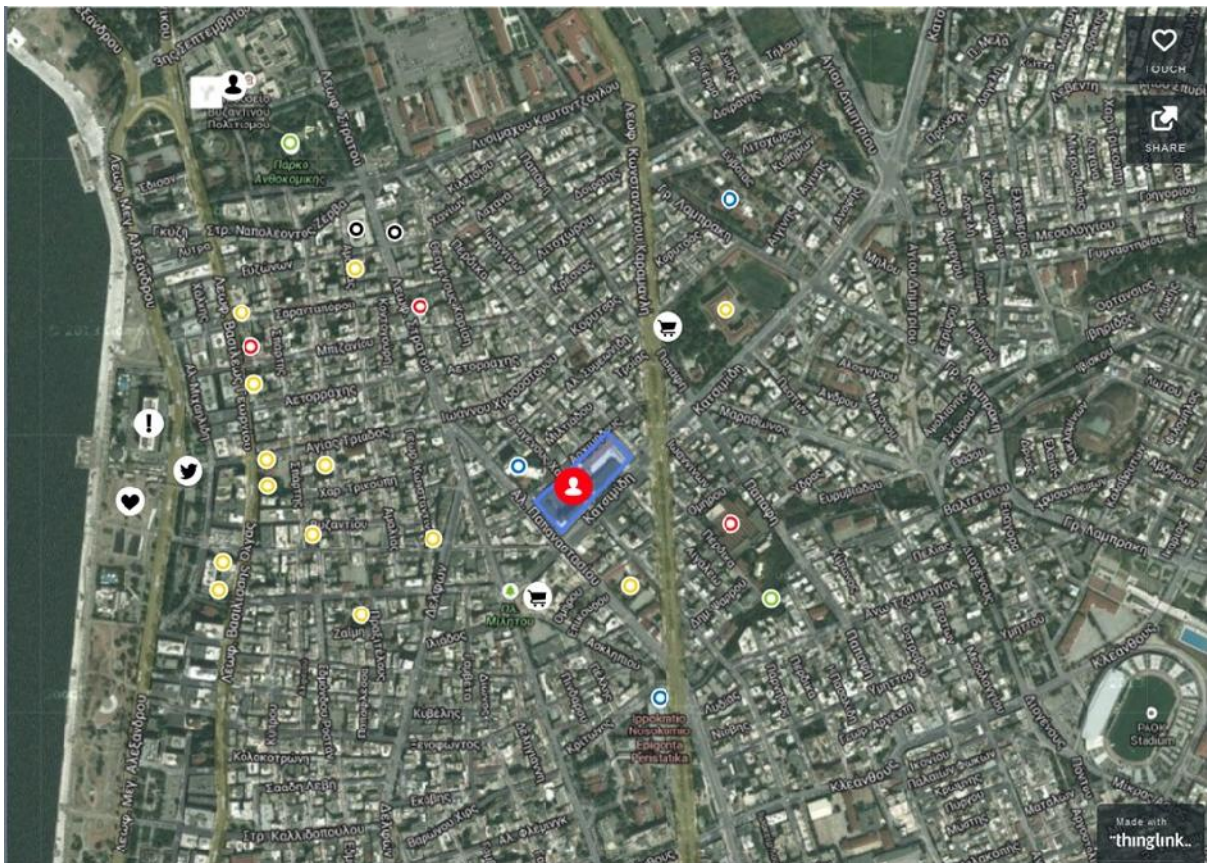
Πολύ σημαντική για την επιτυχή υλοποίηση της δραστηριότητας είναι η διαμόρφωση ενός πλαισίου κανόνων, με το οποίο θα διεξαχθεί η έρευνα στο πεδίο. Οι μαθητές είναι ανάγκη να κατανοήσουν τη σημασία του τρόπου με τον οποίο ζητούμε τη γνώμη των άλλων και να προετοιμαστούν για τις πιθανές συμπεριφορές με τις οποίες θα έρθουν σε επαφή.

Παραγόμενα: Ηλεκτρονική παρουσίαση, αφίσα, κείμενο/άρθρο.

Καλή επιτυχία!

Φύλλα Εργασίας Β' Φάσης

Χάρτης 8^{ου} ΕΠΑΛ Θεσσαλονίκης

Δραστηριότητα 1: Δημιουργούμε το περιβαλλοντικό μονοπάτι της πόλης μας

Κοινή δραστηριότητα

Στην Α' φάση του προγράμματός μας, προσεγγίσαμε και αποτυπώσαμε την γειτονιά μας μέσα από τις εμπειρίες μας. Τώρα η αποστολή μας αλλάζει!

Θα βγούμε στη γειτονιά μας και την πόλη μας, θα παρατηρήσουμε, θα ρωτήσουμε, θα κρατήσουμε σημειώσεις και στο τέλος θα παρουσιάσουμε στις άλλες ομάδες του Δικτύου ένα αντιπροσωπευτικό κομμάτι της γειτονιάς μας ή της πόλης μας. Θα φτιάξουμε δηλαδή το δικό μας περιβαλλοντικό μονοπάτι, για τη δική μας πόλη. Για το σκοπό αυτό θα ακολουθήσουμε τα επόμενα τρία βήματα. Πρώτα θα το σχεδιάσουμε, στη συνέχεια θα μαζέψουμε τα στοιχεία που μας ενδιαφέρουν και τέλος θα δημιουργήσουμε το μονοπάτι μας.

1ο βήμα: Σχεδιάζουμε το περιβαλλοντικό μονοπάτι μας

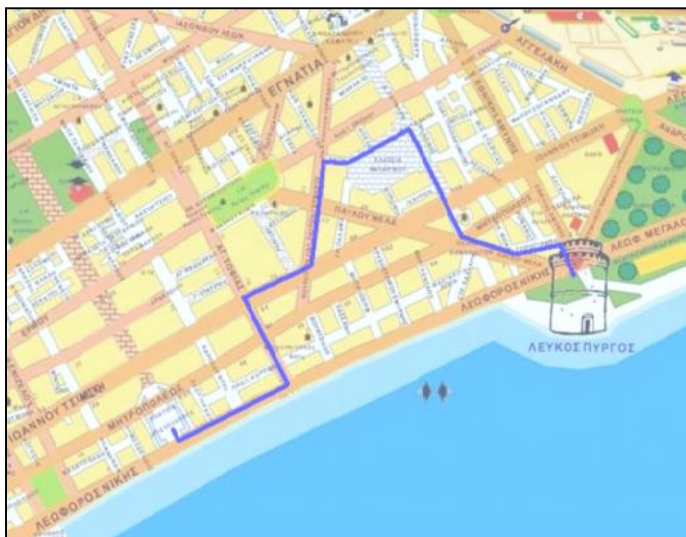
Έχοντας μπροστά σας έναν χάρτη της πόλης σας και δίπλα το σκαρίφημα της γειτονιάς σας που δημιουργήσατε στην Α' φάση, χαράξτε μετά από συζήτηση μια αντιπροσωπευτική κατά τη γνώμη σας διαδρομή.

Το μονοπάτι που θα σχεδιάσετε μπορεί να περιορίζεται μόνο στη γειτονιά σας ή να επεκτείνεται και έξω από αυτήν, στην πόλη σας. Ακολουθήστε τα κριτήρια που προτείνονται:

Κριτήρια για τον σχεδιασμό του μονοπατιού

Στην διαδρομή που προτείνετε:

- Εμφανίζονται χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντός;
- Περιλαμβάνονται ίχνη του παρελθόντος;
- Αποτυπώνονται κάποιες από τις οικονομικές λειτουργίες της πόλης;
- Παρουσιάζονται σημαντικά θετικά ή αρνητικά της καθημερινότητάς της;
- Εντοπίζονται στοιχεία του πολιτισμού της;

Τα στοιχεία που σας ενδιαφέρουν θα τα βρείτε περπατώντας το μονοπάτι που έχετε σχεδιάσει, «διαβάζοντας» ... το βιβλίο της πόλης σας

Σας δίνουμε για παράδειγμα ένα μονοπάτι που σχεδιάσαμε εμείς στη δική μας πόλη

2ο βήμα: Διαβάζουμε την πόλη μας

Σκεφτήκατε ποτέ πώς μπορείτε να μελετήσετε το δρόμο ή το πάρκο;

Και όμως η πόλη η ίδια είναι ένα ανοιχτό βιβλίο που περιμένει να το διαβάσουμε!

Εργασία σε υποομάδες

Έχοντας ως επίκεντρο το μονοπάτι σας:

Καταγράψτε και τοποθετείστε στο μονοπάτι σας ό,τι θετικό ή αρνητικό συναντάτε στη γειτονιά ή την πόλη σας. Για παράδειγμα, ιστορικά μνημεία, φυσικά στοιχεία (ένα γέρικο δέντρο, ένα άλσος, ένα ρέμα, έναν όρμο, τη θάλασσα), ελεύθερους χώρους, οικονομικές λειτουργίες, όμορφα κτήρια ή γωνιές, έναν όμορφο κήπο ή αυλή ή μπαλκόνι (μην ξεχνάτε να κοιτάζετε και ψηλά) αλλά και αρνητικά στοιχεία όπως κυκλοφοριακά προβλήματα, ξεχειλισμένους κάδους σκουπιδιών, εγκαταλειμμένα κτίρια, κατεστραμμένα πεζοδρόμια κ.ά.

Μην ξεχάσετε τα **τοπόσημα*** της γειτονιάς ή της πόλης σας!

Δεν είναι ανάγκη να ασχοληθείτε με όλα. Μπορείτε να διαλέξετε μόνο μερικά από τα θέματα που σας ενδιαφέρουν.

Στις έρευνές σας αυτές μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το παρακάτω προτεινόμενο φύλλο εργασίας ή να φτιάξετε εσείς ένα δικό σας.

Κάποια ζητήματα που θα σας απασχολήσουν ίσως θελήσετε να τα ψάξετε περισσότερο ανατρέχοντας σε βιβλιογραφικές ή άλλου είδους πηγές. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες της Β' φάσης μπορούν να σας φανούν χρήσιμες σε αυτό.

Φροντίστε να έχετε χρόνο, για να παρουσιάσει η κάθε ομάδα τις παρατηρήσεις της στις υπόλοιπες.

***Τοπόσημο:** (landmark στα αγγλικά) είναι κάτι (π.χ. ένα ρέμα, ένα κτήριο, ένας κήπος, μία βρύση, το λιμάνι...) που χαρακτηρίζει τη γειτονιά σας. Σε κάποιες περιπτώσεις μάλιστα μπορεί να έχει δώσει και όνομα στη γειτονιά όπως για παράδειγμα το κτήριο του Ντεπώ στη γειτονιά του Ντεπώ, ο αρχαιολογικός χώρος της τούμπας στην Τούμπα. Ένα τοπόσημο μπορεί να αντιπροσωπεύει μια ολόκληρη πόλη ή μια χώρα π.χ. η Ακρόπολη την Αθήνα ή την Ελλάδα (για το εξωτερικό), ο Λευκός Πύργος τη Θεσσαλονίκη, το γεφύρι της Άρτας την Άρτα κ.ά.

ΟΔΗΓΙΕΣ

Παρατηρώ:

- τα παλιά ή τα σύγχρονα κτίρια
- τα πάρκα και τους ελεύθερους χώρους
- τους δρόμους, τα πεζοδρόμια
- την καθαριότητα
- τις αγορές
- τη χρήση του νερού ή της ενέργειας στους δημόσιους χώρους
- το ρέμα της γειτονιάς
- τα σπίτια

Αισθάνομαι

Θέτω ερωτήματα

Διαβάζοντας... την πόλη μας

Τι είναι αυτό που παρατηρώ;

.....

Τι εξυπηρετεί; Γιατί δημιουργήθηκε;

.....

.....

Ποια είναι η ιστορία του; Πώς ήταν παλιά;

.....

.....

Σε τι κατάσταση βρίσκεται;

.....

.....

Ποιος έχει την ευθύνη του;

.....

.....

Είναι μέρος της ζωής των ανθρώπων; Πώς χρησιμοποιείται σήμερα;

.....

.....

.....

.....

Τι γνώμη έχουν οι συμπολίτες μας για αυτό;

.....

Καταγράφω την άποψή μου, καθώς και τι νομίζουν οι άλλοι για αυτό.

.....

.....

.....

Σημ. Αναζητήστε πινακίδες που φανερώνουν τον φορέα που έχει την ευθύνη αυτού που παρατηρείτε.

3ο βήμα: Δημιουργούμε το περιβαλλοντικό μονοπάτι μας

Έφτασε η ώρα να δημιουργήσουμε το δικό μας περιβαλλοντικό μονοπάτι, για τη δική μας πόλη!

Συζητήστε μεταξύ σας και αξιολογήστε την πραγματικότητα που καταγράψατε και βιώνετε στη γειτονιά ή την πόλη σας. Καταγράψτε τι σας αρέσει και θέλετε να κρατήσετε, τι δεν σας αρέσει και θέλετε να αλλάξετε.

Στη συνέχεια προσπαθήστε να αποτυπώσετε την πραγματικότητα που παρατηρήσατε σε ένα σκαρίφημα (έντυπο ή ηλεκτρονικό), συνθέτοντας μια συνολική εικόνα για το μονοπάτι που σχεδιάσατε, με τη συμμετοχή όλων των παιδιών της ομάδας.

Σας δίνουμε μερικές ιδέες!

- A. Μπορείτε να αποτυπώσετε τη διαδρομή και τα στοιχεία που παρατηρήσατε σε ένα χαρτόνι εργασίας. Το μονοπάτι σας μπορεί να είναι ένα χειροποίητο χαρτόνι εργασίας οπότε το φωτογραφίζετε και το αναρτάτε στο ηλεκτρονικό μας δίκτυο.
- B. Εναλλακτικά μπορείτε να δημιουργήσετε ένα ψηφιακό μονοπάτι, αξιοποιώντας μία από τις παρακάτω εφαρμογές

Την εφαρμογή [Thinglink](#), προσθέτοντας κείμενα, φωτογραφίες ή και βίντεο με τελικό αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας παρουσίασης που θα αναρτηθεί στο edmodo.

μ

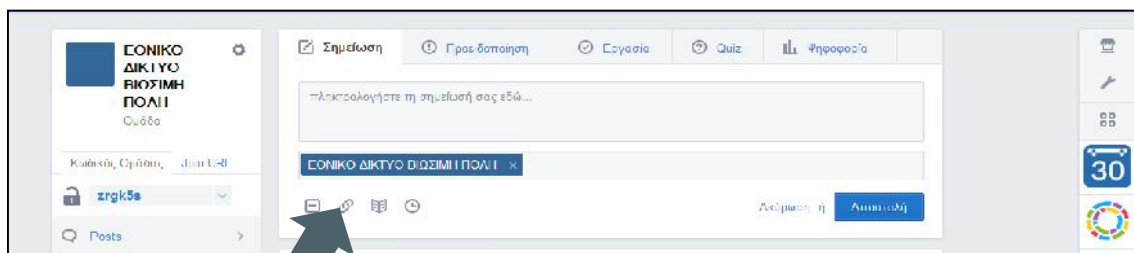
Thinglink: <http://youtu.be/STDjifkmTVU>

Τους χάρτες της Google που μας προσφέρουν ακόμη μια δυνατότητα να δημιουργήσουμε μονοπάτια χρησιμοποιώντας γραμμές, σχήματα, εικόνες, κείμενο και βίντεο.

μ

Google maps: <http://youtu.be/tFnot5uXw>

Την εφαρμογή [Meograph](#) που είναι ένας ακόμη τρόπος για να δημιουργήσετε πολυμεσικές ιστορίες. Χωρίς ιδιαίτερες δεξιότητες, μπορείτε να διαμορφώσετε γρήγορα μια ευφάνταστη παρουσίαση για την καθημερινότητά σας στην πόλη σας, συνδυάζοντας βίντεο, ήχο, εικόνες, κείμενο, συνδέσμους, χάρτες ή και χρονογραμμές. Στη συνέχεια, αξιοποιήστε τον κώδικα ενσωμάτωσης τον οποίο αφού τον αντιγράψετε τον επικολλάτε στο Edmodo με την επιλογή "Σύνδεσμος".

Meograph: <http://youtu.be/2n9HZKu5X7s>

Γ. Φυσικά μπορείτε να επιλέξετε και όποιον άλλον τρόπο κρίνετε πρόσφορο, για παράδειγμα ένα κείμενο με φωτογραφίες, μια ηλεκτρονική παρουσίαση, ένα κολλάζ εικόνων ή ένα ολιγόλεπτο βίντεο 3-5'.

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

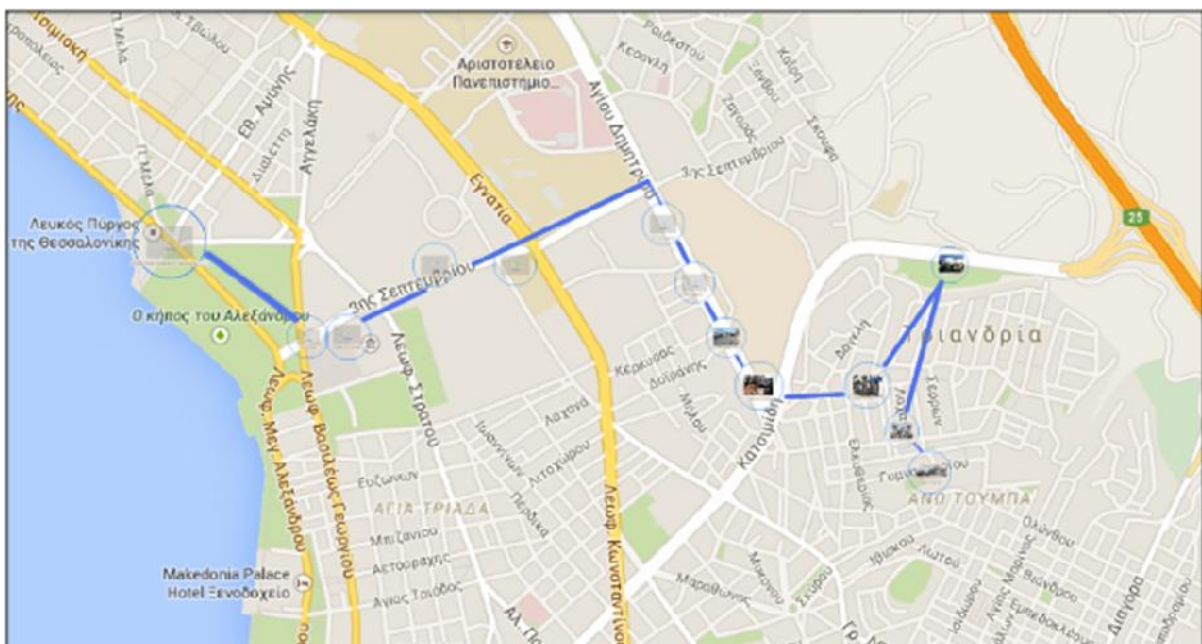

Δείτε ένα δικό μας μικρό παράδειγμα: <http://youtu.be/b4mSRg6Losg>

Και να θυμάστε!

Το μονοπάτι σας με όποιο τρόπο το κάνετε, περιμένουμε να το αναρτήσετε στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας Edmodo. Στη συνέχεια, σχολιάστε και τις αναρτήσεις των άλλων ομάδων. Με τον τρόπο αυτό και θα γνωριστείτε αλλά και θα μάθετε από τους άλλους μαθητές του δικτύου, για τις δικές τους πόλεις.

Το μονοπάτι του 1ου Γυμνασίου Τριανδρίας

Δραστηριότητα 2: Το παρελθόν μας καλεί!

Σκεφτείτε ότι κάθε γειτονιά είναι κομμάτι της ιστορίας και της εξέλιξης της ευρύτερης πόλης στην οποία εντάσσεται. Μην ξεχνάτε, η σημερινή εικόνα της πόλης έχει σχέση και με το παρελθόν της και είναι μια στιγμή στην εξέλιξή της. Συνθέστε την ιστορία της με βάση τα παλιά κτίρια που υπάρχουν, μάθετε για γεγονότα που συνέβησαν στη γειτονιά και την πόλη, αναρωτηθείτε πώς ήταν η γειτονιά σας παλιά, ποιοι και πώς ζούσαν εδώ, εντοπίστε παλιές φωτογραφίες και τοποθετήστε τις στο σχέδιό σας.

1. Συζητούμε και καταγράφουμε όσα ιστορικά μνημεία γνωρίζουμε πως υπάρχουν στην πόλη μας.
2. Τα ταξινομούμε ανάλογα με την περίοδο την οποία δημιουργήθηκαν.
3. Αναζητούμε την πόλη μας στους χάρτες της [google](#). Συμπληρώνουμε τον κατάλόγό μας με όσα μνημεία δεν γνωρίζαμε την ύπαρξή τους
4. Μαθαίνουμε σημαντικούς ιστορικούς σταθμούς, που σημάδεψαν την ιστορία της πόλης μας.

ΟΔΗΓΙΕΣ

Χαρτογραφική καταγραφή ιστορικών στοιχείων του παρελθόντος της πόλης μας

- Ποια σημαντικά ιστορικά μνημεία μας άφησε κάθε ιστορική περίοδος;
- Ποιοι είναι οι σημαντικοί σταθμοί στην ιστορία της;
- Ποια είναι η σχέση των κατοίκων της σήμερα με τα ιστορικά της μνημεία;
- Παρουσιάζουμε στην ομάδα μας και σχολιάζουμε

Πώς παρουσιάζουμε την ιστορία της πόλης μας;

A. Τοποθετούμε σε ένα χαρτόνι εργασίας με τον χάρτη της πόλης μας τα ιστορικά μνημεία της είτε σχεδιάζοντας τα είτε με φωτογραφίες. Προσθέτουμε κείμενα και εικόνες από σημαντικούς ιστορικούς σταθμούς της πόλης. Μπορούμε να αξιοποιήσουμε επικουρικά την εφαρμογή [Thinglink](#).

μ

Thinglink <http://youtu.be/STDjifkmTVU>

B.. Δημιουργούμε μια ιστοριογραμμή στη διαδικτυακή εφαρμογή [Timerime](#). Η εφαρμογή αυτή μας δίνει τη δυνατότητα να τοποθετήσουμε σε μια χρονική σειρά σημαντικά ιστορικά γεγονότα της πόλης μας, αξιοποιώντας και τα ιστορικά μνημεία κάθε εποχής με φωτογραφίες, βίντεο και κείμενα.

μ

Timerime: http://youtu.be/4DF_Uf1Go6Q

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](#).

Δραστηριότητα 3: Η πόλη μας στη λογοτεχνία!

Στιγμές της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, σημαντικά γεγονότα που σημάδεψαν την ζωή των πόλεων αποτυπώνονται συχνά με πολύ δυνατό τρόπο στη λογοτεχνία ή στην ποίηση, διαμορφώνοντας έναν άτυπο διάλογο ανάμεσά τους..

Εμπλουτίστε την εικόνα της πόλης σας με βάση λογοτεχνικά κείμενα που την αναφέρονται στην πόλη σας.

Επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, [Ψηφίδες](#). Στην [Ενότητα Λογοτεχνία](#) και πόλεις αναζητείστε αποσπάσματα λογοτεχνικών κειμένων και πολυμεσικό υλικό, για την ιστορία, τα πρόσωπα και τα θέματα της λογοτεχνίας της πόλης σας.

Εγγραφείτε στην ιστοσελίδα στις [Λογοτεχνικές Πόλεις Χρηστών](#) και δημιουργήστε τον δικό σας Λογοτεχνικό Χάρτη της Πόλης σας. Μπορείτε να εντάξετε σ' αυτόν αποσπάσματα που εντοπίσατε σε λογοτεχνικά έργα που αναφέρονται στην πόλη σας, φωτογραφίες, τραγούδια και βίντεο!

Εκτός από τις Ψηφίδες του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, μπορείτε να αξιοποιήσετε κείμενα που εντοπίζονται με ηλεκτρονική αναζήτηση με τις κατάλληλες λέξεις κλειδιά ή να αναζητήσετε σε βιβλιοθήκες της πόλης ή του σχολείου σας βιβλία που αναφέρονται στην πόλη σας από την πλευρά της λογοτεχνίας κάνοντας αναζήτηση στην σελίδα [Biblionet](#) του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου.

Επέκταση: Επισκεφτείτε τον παρακάτω σύνδεσμο και ψάξτε την πόλη σας στα ποιήματα του Νίκου Καββαδία.

<https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=zT05uF2XS10w.kZmXrDCHkCB8>

Πώς παρουσιάζουμε τον Χάρτη της Πόλης μας στη λογοτεχνία ή στην ποίηση;

Ανεβάζουμε τον Λογοτεχνικό Χάρτη της Πόλης μας στην ιστοσελίδα του σχολείου μας και κοινοποιούμε τον σύνδεσμο σε όσους επιθυμούμε.

Μη ξεχάσετε να στείλετε και στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης τον χάρτη που δημιουργήσατε! kpe@kpe-thess.gr

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](#).

Εναλλακτική δραστηριότητα: Οι δρόμοι της πόλης μου στη λογοτεχνία!

Μπορείτε επίσης να χαρτογραφήσετε τις καθημερινές σας διαδρομές στην πόλη σας, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στα ονόματα των δρόμων που διασχίζετε. Αναζητήστε λογοτεχνικές αναφορές στους δρόμους αυτούς αλλά και μουσικό ή φωτογραφικό υλικό. Εντάξτε τις πληροφορίες αυτές σε ηλεκτρονικό χάρτη της ψηφιακής εφαρμογής google map ή αξιοποιήστε το χάρτη της εφαρμογής Λογοτεχνία και Πόλεις.

Δραστηριότητα 4: Αναζητούμε στοιχεία στον... αέρα!

Στόχος μας είναι να ερευνήσουμε ένα σημαντικό συστατικό της ποιότητας ζωής για κάθε πόλη και όχι μόνο: την ποιότητα του αέρα που αναπνέουμε. Με παράδειγμα μια δραστηριότητα που σχεδιάσαμε για τη Θεσσαλονίκη σας καλούμε σε μια αντίστοιχη αναζήτηση στην πόλη σας. Είστε έτοιμοι;

Η έρευνα που θα αναλάβετε πρέπει να απαντήσει στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α. Υπάρχει αέρια ρύπανση στην πόλη μας;
- β. Αν ναι: Τι την προκαλεί;
 - Πώς επηρεάζει τους κατοίκους;
 - Ποιος ευθύνεται;
 - Τι μπορούμε να κάνουμε για αυτό;
- γ. Αν όχι: Ποιες επιλογές στο σχεδιασμό της πόλης οδήγησαν σ' αυτό το αποτέλεσμα;
- δ. Υπάρχουν σταθμοί ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης; Πού βρίσκονται; Ποιος φορέας τους εγκατέστησε; Ποιος φορέας συλ-

Αρκετά πρωινά στη διάρκεια του χρόνου οι κάτοικοι της περιοχής αισθάνονται πως κάτι βρίσκεται στον αέρα. Το μυρίζουν, τους προκαλεί δυσάρεστα συναισθήματα, πολλές φορές, τα μάτια τους τσούζουν ενώ και εξανθήματα δεν είναι σπάνια. Μιλούμε τότε για αέρια ρύπανση η οποία δυσκολεύει όχι μόνο τους κατοίκους της περιοχής, καθώς αυτή μεταφέρεται και σε άλλα σημεία της Θεσσαλονίκης.

Βοηθήστε μας να αναζητήσουμε τους υπεύθυνους. Βοηθήστε μας να καταλογίσουμε τις ευθύνες. Γιατί σίγουρα κάποιος έχει σχεδιάσει, έχει πάρει αποφάσεις, έχει ενεργήσει ή, ας λάβουμε κι αυτό υπόψη μας, δεν έχει κάνει τίποτα για να επιλύσει το πρόβλημα.

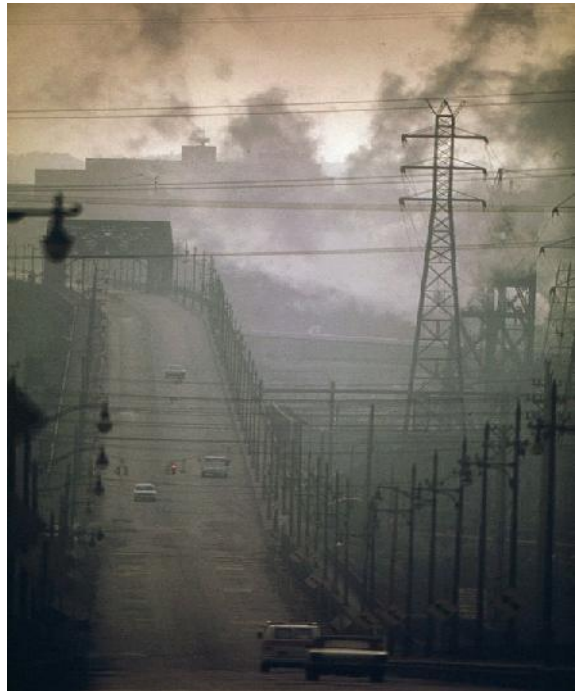

λέγει τα δεδομένα; Πώς χρησιμοποιούνται τα δεδομένα που συλλέγονται; Θα θέλατε να επισκεφθείτε κάποιον από αυτούς;

Για το σκοπό αυτό θα περιηγηθείτε στις ακόλουθες ιστοσελίδες που θα αποτελέσουν τις πηγές σας. Αξιοποιήστε λογισμικά επεξεργασίας κειμένου και παρουσίασης, ώστε να παρουσιάσετε στις άλλες ομάδες τα αποτελέσματα της έρευνάς σας. Μπορείτε φυσικά να επιλέξετε και άλλους τρόπους, για παράδειγμα μια αφίσα ή και ένα απλό χαρτόνι εργασίας με χρήση της εφαρμογής [Thinglink](#).

Ας ξεκινήσουμε!

1. Διαβάστε τις πληροφορίες που παρέχουν οι ιστοσελίδες που σας έχουν δοθεί.
2. Επιλέξτε υλικό κατάλληλο να υποστηρίξει απαντήσεις στις ερωτήσεις που θέσατε.
3. Δημιουργήστε μια παρουσίαση των πορισμάτων της έρευνάς σας, ώστε να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας.

ΠΗΓΕΣ:

1. Συνέντευξη δημάρχου σε μαθητές – 2003: <http://4dim-elefth.thess.sch.gr/sinentefksi.htm>
2. Κλίμακα ποιότητας αέρα: <http://www.airthess.gr/Limits>
3. Άρθρο εφημερίδας, 2003: <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=150958>

Έχοντας ολοκληρώσει τη δραστηριότητα, θα αποκτήσετε μια εικόνα ενός από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι κάτοικοι πολλών πόλεων με σημαντικές επιπτώσεις στη συνολική ποιότητα της ζωής τους. Με συνεργατικό τρόπο θα διαμορφώσετε μια άποψη της υπάρχουσας κατάστασης και θα προβληματιστείτε για τους τρόπους αντιμετώπισης.

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](#).

Δραστηριότητα 5: Μαθαίνουμε την γνώμη των άλλων!

Έχουμε διαμορφώσει μια άποψη για την κατάσταση της γειτονιάς/πόλης μας. Στόχος μας τώρα είναι να διερευνήσουμε και την άποψη των άλλων κατοίκων της πόλης μας γι' αυτά. Με τον τρόπο αυτό η δική μας εικόνα για την πόλη θα εμπλουτιστεί ακόμη περισσότερο, καθώς θα προστεθούν και οι ιδέες, τα βιώματα, οι γνώμες των συμπολιτών μας.

Ο καλύτερος τρόπος για να το πετύχουμε αυτό είναι να σχεδιάσουμε μια έρευνα με χρήση ενός ερωτηματολογίου: θα ρωτήσουμε, θα καταγράψουμε τις απαντήσεις που θα μας δοθούν, θα τις αναλύσουμε και στη συνέχεια θα καταλήξουμε στα συμπεράσματά μας. Τα ευρήματα θα τα παρουσιάσουμε στις άλλες ομάδες με όποιο τρόπο θεωρήσουμε καλύτερο.

ΟΔΗΓΙΕΣ

- Διαλέγουμε το θέμα, για το οποίο ζητούμε τη γνώμη των άλλων
- Εκτιμούμε το χρόνο που έχουμε στη διάθεσή μας για τη διεξαγωγή και ανάλυση του ερωτηματολογίου.
- Συζητούμε για τους κανόνες διαμόρφωσης και χρήσης του ερωτηματολογίου, δίνοντας έμφαση στα χαρακτηριστικά της αντικειμενικότητας και υποκειμενικότητας. Από τη μια είναι ανάγκη να τεκμηριωθεί σωστά η διαδικασία του ερωτηματολογίου, ώστε να είναι περισσότερο αποδεκτό το αποτέλεσμα, από την άλλη όμως η διαμόρφωση και εστίαση σε συγκεκριμένα θέματα αναδεικνύουν την υποκειμενικότητά του. Αποτελεί καλή αφορμή για συζήτηση σχετική με την αλήθεια των ερευνών που στηρίζονται σε ερωτηματολόγια.
- Διατυπώνουμε τις ερωτήσεις, αποφασίζουμε για το είδος τους (ανοικτές - κλειστές) και τη σειρά τους και κάνουμε μια πρώτη δοκιμή απάντησής του, ώστε να διαπιστώσουμε τυχόν προβλήματα.
- Προσεγγίζουμε και ρωτούμε με ευγένεια και διακριτικότητα τους συμπολίτες μας. Καταγράφουμε, αναλύουμε και παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα.
- Χρησιμοποιούμε τις προτεινόμενες ή άλλες ερωτήσεις.

Τίτλος:

Μια έρευνα των απόψεων των κατοίκων του Δήμου(συμπληρώστε)

για(συμπληρώστε το θέμα σας)

Ερωτήματα

15-17

18-29

30-39

40-49

50-59

60 και άνω

Δημογραφικά στοιχεία. Σημειώστε την ηλικιακή σας ομάδα

Φύλο: Άντρας Γυναίκα

Εργάζεστε; ΝΑΙ ΌΧΙ

Πολύ
άσχημη

1

2

3

4

Πολύ καλή

5

Δεν το γνω-
ρίζω

Πώς βαθμολογείτε την κατάσταση του

(συμπληρώστε το θέμα σας)

Ποια θεωρείτε ως κυριότερα προβλήματα; Τι επιπτώσεις έχουν στη ζωή σας;

.....
.....
.....

Ποιες δυνατότητες βλέπετε σ' αυτό; Τι επιπτώσεις θα έχουν στη ζωή σας;

.....
.....
.....

Συμμετέχετε εσείς προσωπικά σε ενέργειες για τη βελτίωση του;

Ναι: Όχι: Δεν είμαι βέβαιος:

Γνωρίζετε αν συμμετέχουν άλλα μέλη της οικογένειάς σας ή φίλοι σας;

Ναι: Όχι: Δεν είμαι βέβαιος:

Ποιος νομίζετε πως πρέπει να κάνει κάτι ;

.....

Παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα:

1. Μπορούμε με πολύ απλό τρόπο να αποτυπώσουμε τη γνώμη των άλλων πάνω στο μονοπάτι μας .
2. Το χαρτόνι μπορούμε να το φωτογραφήσουμε και να αξιοποιήσουμε την εφαρμογή [Thinglink](#).

Ένας χρήσιμος οδηγός για το Thinglink: <http://youtu.be/STDjfkTVU>

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](#).

Ζωγραφιά: Β. Χατζηβαρσάνης 2014, ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου

Γ' φάση: Γιατί έτσι κι όχι αλλιώς;

Οδηγίες για τις δραστηριότητες της Γ' φάσης

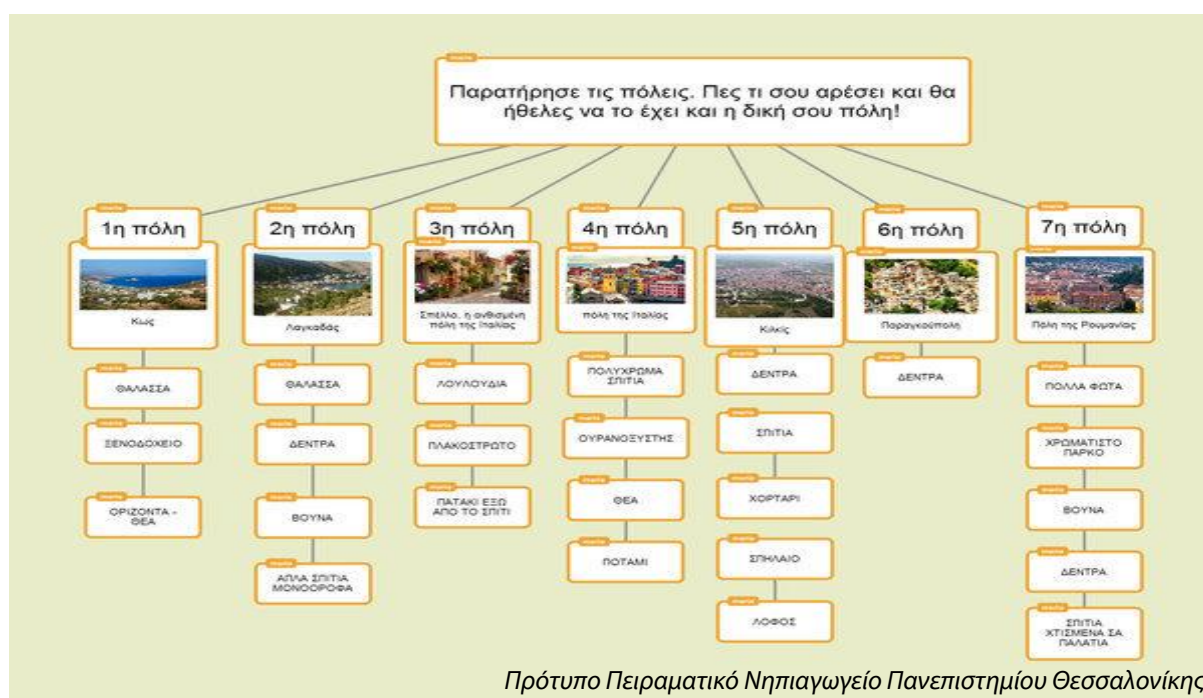
Έχοντας συζητήσει για την κατάσταση της γειτονιάς μας και της πόλης μας, διευρύνουμε το πεδίο της εποπτείας μας εντάσσοντας άλλες πόλεις της χώρας μας ή του κόσμου. Επιθυμούμε μέσα από τη σύγκριση διαφορετικών περιοχών να αναδειχθούν οι διαφορετικές επιλογές άλλων κοινωνιών και το αξιακό υπόβαθρο αυτών των επιλογών. Προβάλλουμε εικόνες άλλων τόπων και πολιτισμών, στις οποίες αποτυπώνεται η στάση τους στα θέματα της ποιότητας ζωής, της κυκλοφορίας, του δημόσιου χώρου, του πρασίνου, της ιστορικής μνήμης κ.ά.

Συζητούμε στη συνέχεια για τις εναλλακτικές προσεγγίσεις που παρατηρούμε σε σχέση με την πόλη μας και προσδιορίζουμε τις αξίες που εκτιμούμε πως συνδέονται με τις επιλογές τους.

Μαθαίνουμε για τη λειτουργία των θεσμών που ρυθμίζουν σε μεγάλο βαθμό την καθημερινή μας ζωή και επιχειρούμε να τους γνωρίσουμε, να εξετάσουμε τη λειτουργία τους και τον τρόπο με τον οποίο παίρνονται οι αποφάσεις. Μπορούμε να ασκήσουμε κριτική στα θέματα που μας αφορούν και να παρουσιάσουμε τις απόψεις για την πόλη μας και τα οράματά μας για το μέλλον της.

Σ' αυτή τη φάση προτείνονται έξι δραστηριότητες. Η προτεινόμενη ως **κοινή δραστηριότητα** στη Γ' φάση είναι η **Δραστηριότητα 3: Διαλέγω την πόλη μου**. Οι μαθητές υλοποιούν τη δραστηριότητα και αναρτούν στο ψηφιακό μας δίκτυο την εικόνα της πόλης που ονειρεύονται. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες θα βοηθήσουν στη διερεύνηση και εμβάθυνση ειδικότερων θεμάτων της πόλης.

Στο τέλος κάθε δραστηριότητας αφιερώστε λίγο χρόνο για να συζητήσετε με τα παιδιά τι αποκόμισαν και πώς συνεργάστηκαν. Θα μας ενδιέφεραν τα σχόλια σας ή γιατί όχι και η ανάρτηση των άλλων δραστηριοτήτων που υλοποιήσατε.

Δραστηριότητα 1: Ζητήματα επιλογών: Κυκλοφοριακός σχεδιασμός

Στόχος

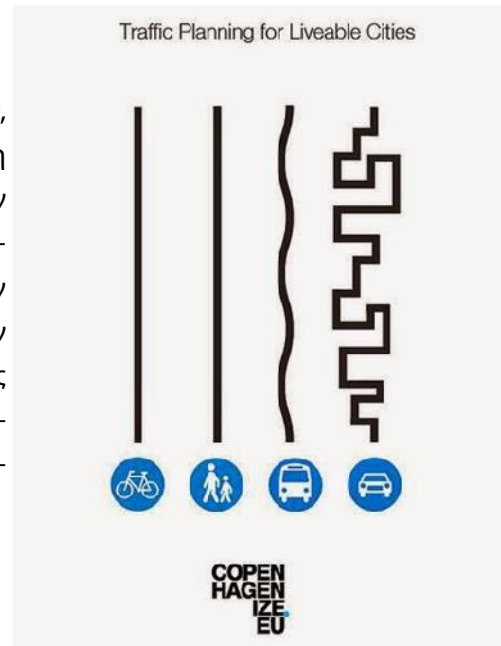
Διερεύνηση διαφορετικών επιλογών κυκλοφοριακού σχεδιασμού μιας πόλης και της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

Διαδικασία

Στην εικόνα που δίνεται στο αντίστοιχο φύλλο εργασίας, φαίνεται ο Κυκλοφοριακός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη Κοπεγχάγη. Ζητούμε από τους μαθητές να μελετήσουν την εικόνα και να απαντήσουν στα ερωτήματα που τίθενται στο φύλλο εργασίας. Εστιάζουμε στην ερμηνεία των συγκεκριμένων επιλογών, στις αξίες που αναδεικνύουν και στη δυνατότητα σχεδιασμού με βάση συγκεκριμένες επιλογές και αξίες της κοινωνίας. Προτείνεται και επέκταση της δραστηριότητας με θέμα τον «πολιτισμού της κινητικότητας» αν ενδιαφέρει.

Παραγόμενα

Ηλεκτρονική παρουσίαση ή κείμενο με εικόνες.

Δραστηριότητα 2: Ένα ταξίδι σε άλλες πόλεις!

Στόχος

Σύγκριση της πόλης μας με άλλες πόλεις. Εντοπισμός των διαφορετικών επιλογών άλλων κοινωνιών, των αρχών που τις διέπουν αλλά και σχεδιασμού της πόλης που προσπαθεί να ανταποκριθεί στις επιλογές της κοινωνίας.

Διαδικασία

Αναζήτηση εικόνων στο διαδίκτυο που αντιπροσωπεύουν, κατά τη γνώμη μας, άλλες πόλεις, σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές. Εμείς προτείνουμε κάποιες, μπορείτε όμως να τις αντικαταστήσετε με άλλες, της δικής σας επιλογής.

Δεν είναι ανάγκη να εστιάσουν οι μαθητές σε όλα τα θέματα. Μπορούν να επιλέξουν μόνο κάποια ανάλογα με τα ενδιαφέροντα τους. Υπάρχει πάντα η δυνατότητα να δημιουργηθούν επιμέρους ομάδες εργασίας.

Η συζήτηση μπορεί εστιάσει στα ερωτήματα:

- Ποια είναι τα κοινά στοιχεία και οι διαφορές με τη δική μας πόλη;

- Γιατί υπάρχουν διαφορετικές εικόνες στον ελεύθερο χώρο, στην κίνηση των πολιτών ή στην καθαριότητα;
- Μπορούμε να εντοπίσουμε διαφορετικό σχεδιασμό σε σχέση με την πόλη μας; Σε ποιούς τομείς;
- Σύμφωνα με ποιες αξίες σχεδιάστηκαν αυτές οι πόλεις; Σύμφωνα με ποιες αξίες σχεδιάστηκε η δική μας; Ποιες ήταν οι δικές μας προτεραιότητες; Γιατί;

Παραγόμενα

Ηλεκτρονική παρουσίαση ή αφίσα

Δραστηριότητα 3: Διαλέγω την πόλη μου

Κοινή δραστηριότητα

Στόχος

Αποτύπωση της πόλης που οραματίζονται τα παιδιά.

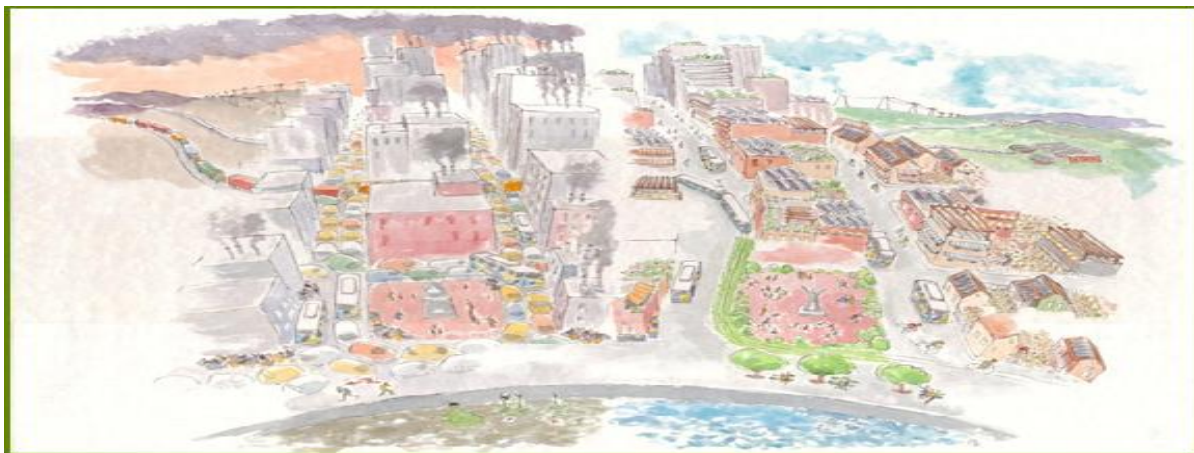
Διαδικασία

Με τη βοήθεια της εικόνας (που μπορεί να εκτυπωθεί σε μέγεθος A3 και να δοθεί στα παιδιά) οι μαθητές συζητούν πώς θέλουν την πόλη τους και αναδεικνύουν τις επιλογές της κοινωνίας και τις αξίες πάνω στις οποίες βασίζονται αυτές σε κάθε περίπτωση. Ένα μέρος των αποτελεσμάτων αυτής της εργασίας σας (μια εικόνα από τη ζωή στην πόλη που ονειρευόμαστε) ζητάμε να αναρτηθεί στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας Edmodo. Ίσως έτσι μπορέσουμε να «δείξουμε» στους θεσμούς τι είναι αυτό που θέλουν οι μαθητές σήμερα ως παιδιά και αύριο ως μελλοντικοί πολίτες της πόλης τους.

Η εικόνα μπορεί να βρεθεί στον ιστότοπο του ΚΠΕ στη διεύθυνση: <http://www.kpe-thess.gr/wp-content/uploads/2015/10/BiosimiPoli-sxedio.jpg>

Παραγόμενα

Εικόνα με ζωγραφιές, φωτογραφίες, κολλάζ, κείμενα κλπ.

Δραστηριότητα 4: Η πόλη μας και η ...άλλη πόλη!

Από το εκπαιδευτικό υλικό του δικτύου μας δεν θα μπορούσε να λείπει το ποίημα του Κ.Π. Καβάφη «Η πόλις»!.

Διαδικασία

Χρήση του Επίσημου Δικτυακού Τύπου του αρχείου Καβάφη για ανάγνωση ή ακρόαση του ποιήματος [«Η πόλις»](#).

Ζητούμε από τους μαθητές μετά την ανάγνωση του ποιήματος, να συζητήσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, να αναζητήσουν τους συμβολισμούς, να προσπαθήσουν να τους αποκωδικοποιήσουν και να τους συνδέσουν με το σήμερα και την πόλη τους. Φυσική συνέχεια της συζήτησης είναι η αναζήτηση της αλλαγής της ζωής μας στη δική μας πόλη.

Δραστηριότητα 5: Ένα ταξίδι σε άλλες πόλεις, με μουσικό χαλί!

Στη δραστηριότητα αυτή προτείνεται ένα ταξίδι σε άλλες πόλεις μέσα από εικόνες που δημιουργούν τραγούδια ή ποιήματα που έχουν γραφτεί.

Διαδικασία: Προτείνεται η χρήση της ιστοσελίδας [Στίχοι Ποιήματα Μεταφράσεις](#), η επιλογή τραγουδιών που αναφέρονται στην «πόλη» ή στην δική σας πόλη. Εμείς διαλέξαμε μερικά και τα παραθέτουμε στον πίνακα που υπάρχει στο φύλλο εργασίας της δραστηριότητας. Οι μαθητές διαβάζουν τους στίχους και ακούνε τα τραγούδια. Συζητούν τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις εικόνες που τους δημιουργεί κάθε τραγούδι

Παραγόμενα: Η δημιουργία του χάρτη των τραγουδιών της πόλης σας. Στον χάρτη τοποθετούνται τα τραγούδια ή οι σκέψεις και τα συναισθήματα που σας γεννούν στους μαθητές τα τραγούδια και τους συνδέουν με την πόλη τους.

Οι χάρτες της Google που μας προσφέρουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε τους δικούς μας χάρτες ενσωματώνοντας εικόνες, κείμενα και βίντεο.

Προτείνουμε την ανάρτηση του Χάρτη των τραγουδιών της Πόλης μας στην ιστοσελίδα του σχολείου και την αποστολή του στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης kpe@kpe-thess.gr

μ

Google maps: <http://youtu.be/tFnot5uXw>

Δραστηριότητα 6: Η πόλη μου και οι θεσμοί

Στόχος

Γνωριμία με τους θεσμούς και το έργο που επιτελούν. Εξέταση του τρόπου με τον οποίο παίρνονται οι αποφάσεις.

Διαδικασία

Αποστολή των μαθητών στη δραστηριότητα αυτή είναι να εντοπίσουν τους φορείς, τους θεσμούς που συνδέονται με τα όμορφα αλλά και τα άσχημα της γειτονιάς και της πόλης τους. Ποιοι είναι εκείνοι που με τις επιλογές, τις αποφάσεις και τις πράξεις τους δημιούργησαν τις εικόνες που παρατηρήσαμε; Ποιοι καθορίζουν την καθημερινή μας ζωή;

Προτείνουμε στη δημιουργία του Χάρτη των Θεσμών να επιλέξουν οι μαθητές κάποια από τα ζητήματα που τους ενδιαφέρουν περισσότερο ή ίσως το θέμα στο οποίο φαίνεται πως θα εστιάσουν τη δράση τους στην επόμενη φάση του προγράμματος.

Πρόταση μας είναι, κατά τη διαδικασία της δημιουργίας το Χάρτη των Θεσμών, οι μαθητές να επιλέξουν εκείνο το ζήτημα ή θέμα στο οποίο θα εστιάσουν τη δράση τους στην επόμενη φάση του προγράμματος.

Παραγόμενα

Ο Χάρτης των Θεσμών σε χαρτόνι εργασίας ή με χρήση ηλεκτρονικών εφαρμογών.

Μπορεί να αξιοποιηθεί η εφαρμογή [Thinglink](#) ή ένα εργαλείο κατασκευής νοητικών χαρτών, όπως το [Popplet](#), το οποίο αποτελεί μια διαδικτυακή εφαρμογή για τη δημιουργία και διαμοιρασμό εννοιολογικών χαρτών.

Ένας χρήσιμος οδηγός για το Popplet: <http://www.youtube.com/watch?v=CxLDsWHsQ1g>

Δραστηριότητα 7: Μια επίσκεψη στο Δημαρχείο!

Στόχος

Γνωριμία με τα πρόσωπα που αντιπροσωπεύουν τους θεσμούς και τις δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Διαδικασία

Γνωρίζουμε τον Δήμο μας, ως έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς που ρυθμίζουν πολλά ζητήματα της καθημερινής μας ζωής στην πόλη. Προετοιμάζουμε προσεκτικά την επίσκεψή μας αλλά και τα ερωτήματα που θα θέσουμε. Αναστο-

χαζόμαστε, αξιολογούμε την επίσκεψη και την παρουσιάζουμε στα άλλα μέλη του δικτύου. Μπορείτε να προσανατολίσετε την επίσκεψή σας με βάση το θέμα στο οποίο φαίνεται πως θα εστιάσουν τη δράση τους τα παιδιά, στην επόμενη φάση του προγράμματος.

Παραγόμενα

Φωτογραφίες, βίντεο, κείμενα.

Δραστηριότητα 8: Ψάχνοντας τον ενεργό πολίτη!

Στόχος

Ενημέρωση για δράσεις πολιτών που έχουν στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην πόλη τους.

Διαδικασία

Εργασία σε μικρές ομάδες και στην ολομέλεια.

Περιήγηση στο διαδίκτυο (WebQuest) σε πηγές που προτείνονται από το παρόν υλικό ή σε πηγές που θα επιλέξετε εσείς. Κριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας, εντοπισμός των χαρακτηριστικών του ενεργού πολίτη μέσα από τα παραδείγματα που μελετήθηκαν και παραγωγή του ορισμού του από τους μαθητές.

Δείτε τον ορισμό του ενεργού πολίτη που δίνεται στο βιβλίο «[ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ](#)»

Ενεργός πολίτης είναι εκείνος ο οποίος ενημερώνεται και ενδιαφέρεται για όσα συμβαίνουν στη γειτονιά του, στην πόλη του, στη χώρα του και στον κόσμο και συμμετέχει, μέσα στις δυνατότητές του, στην επίλυση τόσο των τοπικών όσο και των παγκόσμιων προβλημάτων.

Εναλλακτικά δείτε τον ορισμό του ενεργού πολίτη που δίνεται από το [Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού / Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου](#)

Παραγόμενα

Καρτέλες/ Ταυτότητες των ομάδων που μελετήθηκαν, παρουσίαση με κείμενα και εικόνες.

Καλή επιτυχία!

Φύλλα Εργασίας Γ' Φάσης

ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΑΡΙΛΑΟΥ

2ο Γυμνάσιο Χαριλάου

ΘΕΣΜΟΙ

Οι θεσμοί της κάθε περιοχής συνεργάζονται μεταξύ τους αλλά και με θεσμούς άλλων περιοχών, για τη σωστή λειτουργία της κάθε κοινότητας. Κάποιοι θεσμοί που δεν υπάρχουν δίπλα μας αλλά επηρεάζουν με τη δράση τους τη ζωή μας σε αυτή είναι το Δημαρχείο, το Λιξιαρχείο, το Δικαστήριο και πολλοί ακόμα.

Ο Δήμος έχει διάφορες υπηρεσίες εκ των οποίων η κάθε μία έχει τις δικές της αρμοδιότητες. Η Υπηρεσία Πρασίνου του Δήμου φροντίζει τα πάρκα και τα δέντρα στα δρόμους. Η Υπηρεσία Καθαριότητας ασχολείται με τη καθαριότητα της γειτονιάς. Τα πεζοδρόμια, οι ράμπες, τα φανάρια ή ασφαλιότητα και η μονοδρόμηση είναι έργα που πραγματοποιεί ο Δήμος με λεφτά του Κράτους και έχει την ευθύνη τους. Την ευθύνη για τα παλιά κτίρια την αδεικνύει αν υπάρχει, άλλως υπεύθυνος για αυτά είναι οι Κρατικές υπηρεσίες. Κάποιες εκκλησίες (Όσια Έση) διαργανώνουν συστάσι και ερασιώνες για τους φτωχούς και τους άστεγους της κοινότητας. Η Αστυνομία είναι αρμόδια για την τήρηση των νόμων και η Τροχαία για τη σωστή κυκλοφορία στους δρόμους.

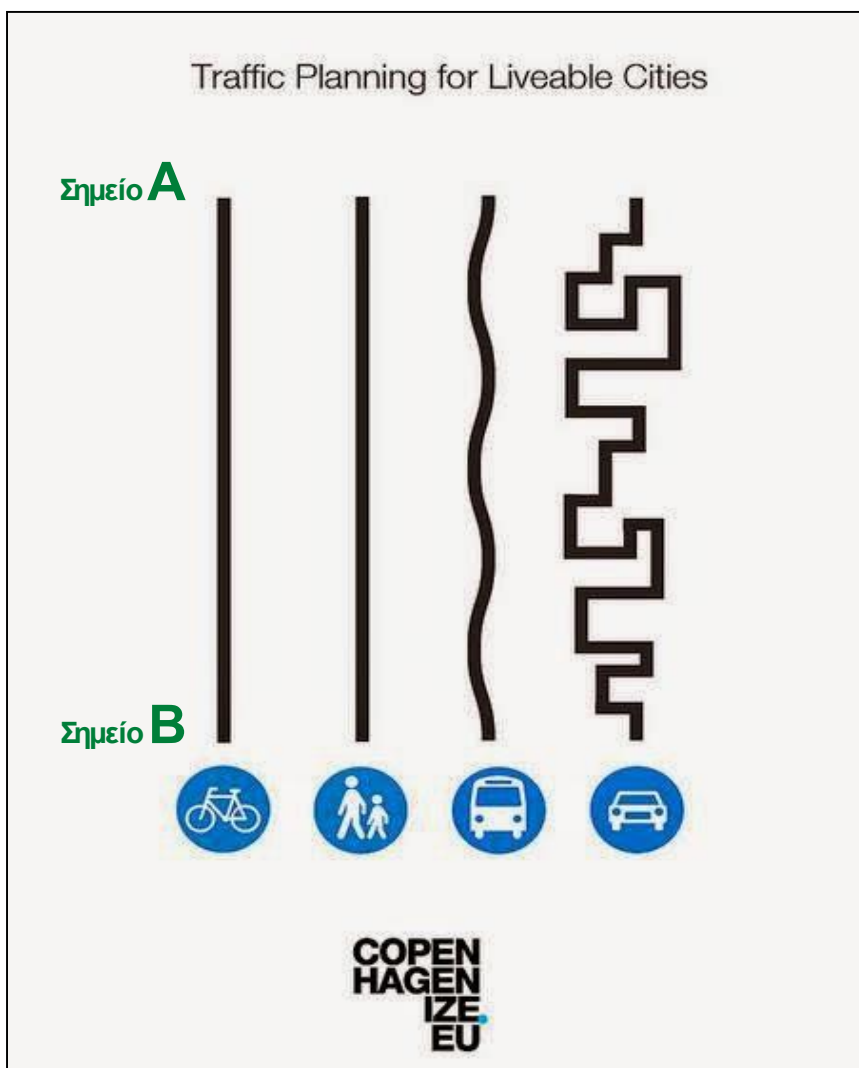
Υπόμνημα

<ul style="list-style-type: none"> 1. Ομάδα Συναρμ. Α.ν. - Τραμ 2. Ομάδα Συναρμ. Α.ν. - Τραμ 3. Ομάδα Συναρμ. Α.ν. - Τραμ 4. Λεωφορείο 5. Λεωφορείο 6. Λεωφορείο 7. Λεωφορείο 8. Λεωφορείο 9. Λεωφορείο 10. Λεωφορείο 11. Λεωφορείο 12. Λεωφορείο 13. Λεωφορείο 14. Λεωφορείο 15. Λεωφορείο 16. Λεωφορείο 17. Λεωφορείο 18. Λεωφορείο 19. Λεωφορείο 20. Λεωφορείο 21. Λεωφορείο 22. Λεωφορείο 23. Λεωφορείο 24. Λεωφορείο 25. Λεωφορείο 26. Λεωφορείο 27. Λεωφορείο 28. Λεωφορείο 29. Λεωφορείο 30. Λεωφορείο 31. Λεωφορείο 32. Λεωφορείο 33. Λεωφορείο 34. Λεωφορείο 35. Λεωφορείο 36. Λεωφορείο 37. Λεωφορείο 38. Λεωφορείο 39. Λεωφορείο 40. Λεωφορείο 41. Λεωφορείο 42. Λεωφορείο 43. Λεωφορείο 44. Λεωφορείο 45. Λεωφορείο 46. Λεωφορείο 47. Λεωφορείο 48. Λεωφορείο 49. Λεωφορείο 50. Λεωφορείο 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Σχολείο 2. Σχολείο 3. Σχολείο 4. Σχολείο 5. Σχολείο 6. Σχολείο 7. Σχολείο 8. Σχολείο 9. Σχολείο 10. Σχολείο 11. Σχολείο 12. Σχολείο 13. Σχολείο 14. Σχολείο 15. Σχολείο 16. Σχολείο 17. Σχολείο 18. Σχολείο 19. Σχολείο 20. Σχολείο 21. Σχολείο 22. Σχολείο 23. Σχολείο 24. Σχολείο 25. Σχολείο 26. Σχολείο 27. Σχολείο 28. Σχολείο 29. Σχολείο 30. Σχολείο 31. Σχολείο 32. Σχολείο 33. Σχολείο 34. Σχολείο 35. Σχολείο 36. Σχολείο 37. Σχολείο 38. Σχολείο 39. Σχολείο 40. Σχολείο 41. Σχολείο 42. Σχολείο 43. Σχολείο 44. Σχολείο 45. Σχολείο 46. Σχολείο 47. Σχολείο 48. Σχολείο 49. Σχολείο 50. Σχολείο 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Πάρκο 2. Πάρκο 3. Πάρκο 4. Πάρκο 5. Πάρκο 6. Πάρκο 7. Πάρκο 8. Πάρκο 9. Πάρκο 10. Πάρκο 11. Πάρκο 12. Πάρκο 13. Πάρκο 14. Πάρκο 15. Πάρκο 16. Πάρκο 17. Πάρκο 18. Πάρκο 19. Πάρκο 20. Πάρκο 21. Πάρκο 22. Πάρκο 23. Πάρκο 24. Πάρκο 25. Πάρκο 26. Πάρκο 27. Πάρκο 28. Πάρκο 29. Πάρκο 30. Πάρκο 31. Πάρκο 32. Πάρκο 33. Πάρκο 34. Πάρκο 35. Πάρκο 36. Πάρκο 37. Πάρκο 38. Πάρκο 39. Πάρκο 40. Πάρκο 41. Πάρκο 42. Πάρκο 43. Πάρκο 44. Πάρκο 45. Πάρκο 46. Πάρκο 47. Πάρκο 48. Πάρκο 49. Πάρκο 50. Πάρκο
---	---	---

Συμπληρωματική Σελίδα
Παράρτημα

Δραστηριότητα 1: Ζητήματα επιλογών... Κυκλοφοριακός σχεδιασμός

Στην εικόνα που ακολουθεί, φαίνεται ο **Κυκλοφοριακός Σχεδιασμός για μια Βιώσιμη Πόλη** την **Κοπεγχάγη**. Ο κυκλοφοριακός σχεδιασμός μιας πόλης αφορά όλες τις μετακινήσεις που γίνονται μέσα στην πόλη (των πεζών και όλων των μέσων μετακίνησης). Μελετήστε την εικόνα και στη συνέχεια συμπληρώστε τις απαντήσεις σας στα ερωτήματα που ακολουθούν:

Ερωτήματα

Ποιοι τρόποι μετακίνησης περιλαμβάνονται στην εικόνα;

.....
.....

Τίνος η μετακίνηση από το σημείο Α στο σημείο Β, διευκολύνεται με τον σχεδιασμό αυτό; Γιατί;

.....
.....
.....

Τίνος η μετακίνηση από το σημείο Α στο σημείο Β, δυσκολεύεται με τον σχεδιασμό αυτό; Γιατί;

.....
.....
.....

Σε ποιους δίνει προτεραιότητα ο Δήμος της πόλης αυτής; Κατατάξτε.

1..... 2.....
3..... 4.....

Πίσω από τον σχεδιασμό αυτής της πόλης βρίσκονται κάποιες επιλογές. Είστε ο εκπρόσωπος του Δήμου και εξηγείτε στους Δημότες τις επιλογές σας και τι πετυχαίνετε με αυτές τις επιλογές. Τι τους λέτε;

.....
.....
.....
.....

Εσείς ως πολίτης αυτής της πόλης πώς αισθάνεστε, όταν βλέπετε τον σχεδιασμό του Δήμου σας;

.....
.....
.....
.....

Σε τι δίνει αξία ο Δήμος με τις συγκεκριμένες επιλογές;

.....
.....
.....

Γ' φάση

Γ' φάση

Πώς πιστεύετε ότι θα πρέπει να ενεργεί ένας Δήμος; Με τους αριθμούς από το 1 έως το 7, βάλτε σε μία σειρά τις παρακάτω διαδικασίες.

Γιατί τις τοποθετήσατε με αυτή τη σειρά;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

	Κάνει τις επιλογές του
	Ενημερώνει τους πολίτες
	Σχεδιάζει
	Παρακολουθεί όσα υλοποίησε
	Ζητά την γνώμη των πολιτών
	Μελετά τα υπέρ και τα κατά
	Εφαρμόζει

Θα μπορούσαν να υπάρχουν επιπλέον βήματα στις διαδικασίες αυτές; Σημειώστε.

.....

.....

Μπορείτε να δημιουργήσετε ένα κείμενο ή μια ηλεκτρονική παρουσίαση με εικόνες με θέμα τη μετακίνηση στη δική σας πόλη, που να εστιάζει στις επιλογές και τις αξίες που αναδεικνύει ο σχεδιασμός της, καθώς και αν επιθυμείτε να αλλάξει κάτι.

Εφόσον επιθυμείτε μπορείτε να διαβάσετε στα ελληνικά τη Διακήρυξη της Κοπεγχάγης, το κείμενο δηλαδή που υιοθετήθηκε κατά τη γενική συνέλευση του 1996 των πόλεων χωρίς αυτοκίνητα με θέμα «**Πολιτισμός κινητικότητας**» http://www.citybranding.gr/2011/01/blog-post_31.html

Περιγράψτε τα στοιχεία που θα πρέπει να περιλαμβάνει ο πολιτισμός κινητικότητας στην πόλη σας.

.....

.....

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](https://www.edmodo.com).

Δραστηριότητα 2: Ένα ταξίδι σε άλλες πόλεις!

Γνωρίζουμε πλέον καλύτερα τη γειτονιά και την πόλη που ζούμε.

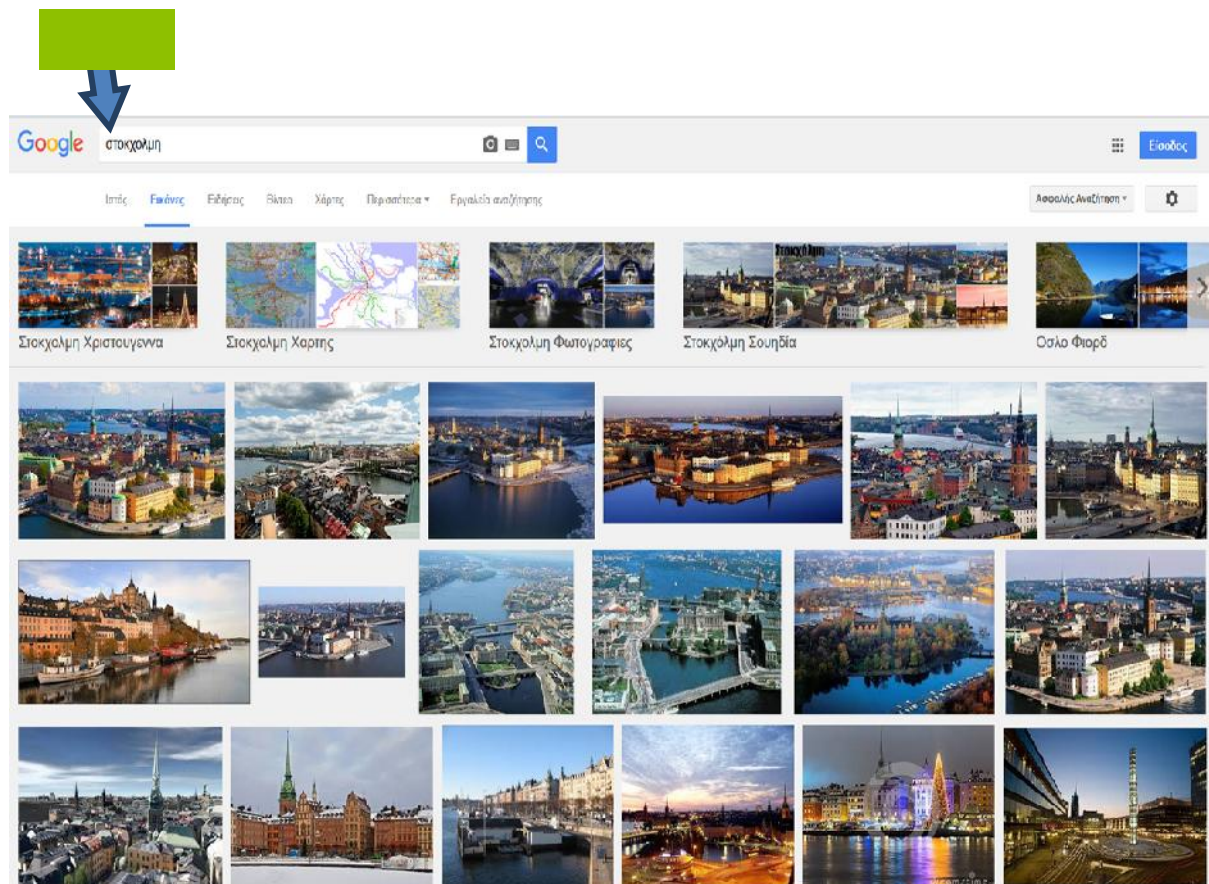
Ας κάνουμε ένα ταξίδι σε άλλες πόλεις μέσα από εικόνες ή και βίντεο, για να δούμε τι συμβαίνει αλλού και για να τις συγκρίνουμε με τη δική μας. Ας εξετάσουμε τις διαφορετικές επιλογές άλλων κοινωνιών και τις αξίες που τις στηρίζουν.

Σκοπός μας είναι μέσα από τη σύγκριση τους να αναρωτηθούμε: γιατί είναι έτσι αυτές οι πόλεις; (π.χ. γιατί: έχουν περισσότερο ή λιγότερο πράσινο, γιατί είναι πιο καθαρές ή πιο βρώμικες, γιατί οι δρόμοι είναι πιο ήσυχοι, γιατί υπάρχουν τόσα ποδήλατα στους δρόμους, χρησιμοποιούν οι άνθρωποι τα πάρκα τους; Για ποιο σκοπό;)

Σας προτείνουμε τα εξής βήματα:

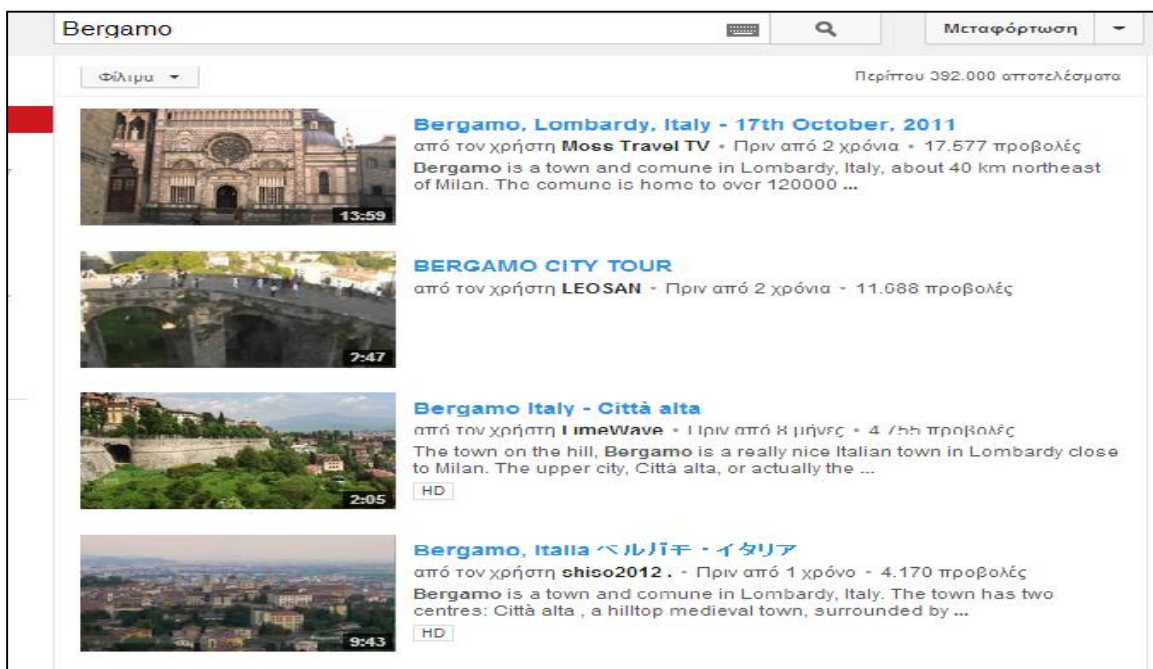
- Αναζητούμε στο διαδίκτυο με τη χρήση κατάλληλων λέξεων κλειδιών, εικόνες και βίντεο από άλλες πόλεις, τα οποία να παρουσιάζουν μια εικόνα της ζωής των κατοίκων τους.

Αξιοποιούμε την αναζήτηση εικόνων στη μηχανή αναζήτησης της [google](https://www.google.com). Προσέχουμε τις παραμέτρους: Μέγεθος, χρώμα, τύπος, χρόνος, δικαιώματα χρήσης. Εναλλακτικά, μπορεί να χρησιμοποιηθεί η μηχανή αναζήτησης <http://search.creativecommons.org> της οποίας τα αποτελέσματα έχουν άδεια Creative Commons (άδεια επί των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας)

Γ' φάση

2. Επιλέγουμε όσα θεωρούμε κατάλληλα και τα αποθηκεύουμε.
3. Μπορούμε να ταξινομήσουμε τα ευρήματά μας σε κατηγορίες, όπως κοινωνία, φύση, πολιτισμός, οικονομία ή σε θέματα όπως καθαριότητα, κυκλοφορία, ελεύθεροι χώροι, προσβασιμότητα, ρύπανση κ.ά.
4. Τα προβάλλουμε σε ολομέλεια και συζητούμε καταγράφοντας τις απόψεις των μελών της ομάδας. Εστιάζουμε την παρατήρησή μας στα εξής:

Ποια κοινά στοιχεία και ποιες διαφορές παρατηρούμε σε σχέση με τη δική μας πόλη;

.....

.....

.....

Τι είναι πιο όμορφο, πιο καλό; Γιατί;

.....

.....

.....

Ποιες επιλογές και αξίες οδήγησαν σε αυτή την εικόνα;

.....

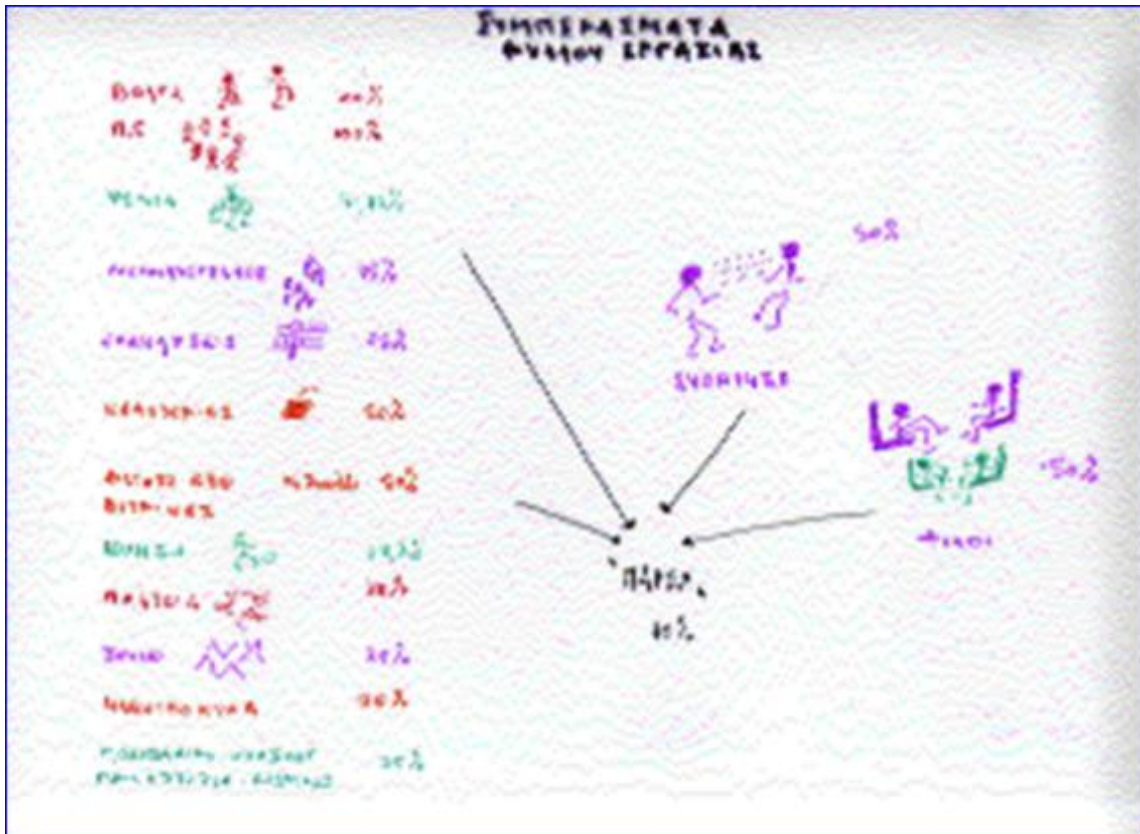
.....

.....

Παρουσιάζουμε την εργασία μας

- 1, Μπορούμε με πολύ απλό τρόπο να αποτυπώσουμε τα συμπεράσματά μας σε ένα χαρτόνι εργασίας.

2. Το χαρτόνι μπορούμε να το φωτογραφήσουμε και να αξιοποιήσουμε την εφαρμογή [Thinglink](#) αναρτώντας το σ' αυτήν.

Ένας χρήσιμος οδηγός για το Thinglink: <http://youtu.be/STDjfkTVU>

3. Μπορείτε βέβαια να χρησιμοποιήσετε και άλλες διαδικτυακές εφαρμογές, για να δημιουργήσετε είτε ένα κολάζ (<http://www.picmonkey.com/>) ή και μια περισσότερο δυναμική παρουσίαση (<http://prezi.com/>).

Οδηγός για τη χρησιμοποίηση του Prezi: <https://www.youtube.com/watch?v=GVJcOalE23E>

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](#).

β. Αναζητήστε τις αξίες!

Ποιες αξίες αναδεικνύονται σε κάθε πόλη σε σχέση με το περιβάλλον, τους ανθρώπους και την ποιότητα της καθημερινότητας; Έχοντας δίπλα σας τις διαφορές που εντοπίσατε σε κάθε πόλη, προσπαθήστε να περιγράψετε προς όφελος ποιου γέρνουν τη ζυγαριά, π.χ. όσον αφορά τη μετακίνηση που μελετήσατε στη Δραστηριότητα 1. Ποιος ευνοείται στην Α εικόνα και ποιος στη Β εικόνα; Το ΙΧ, τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, το περπάτημα στην πόλη ή το ποδήλατο; Και τι επιπτώσεις έχει αυτό στην ποιότητα ζωής στην πόλη (στην υγεία και ευεξία των ανθρώπων, στην ποιότητα της ατμόσφαιρας, στην ηρεμία των κατοίκων, στην ηχητική ρύπανση, στην ποιότητα των νερών κλπ.).

Στο τέλος η κάθε ομάδα παρουσιάζει στην άλλη τα συμπεράσματά της.

A

Επιλογές

Αξίες

.....
.....
.....
.....
.....
.....

B

Επιλογές

Αξίες

.....
.....
.....
.....
.....
.....

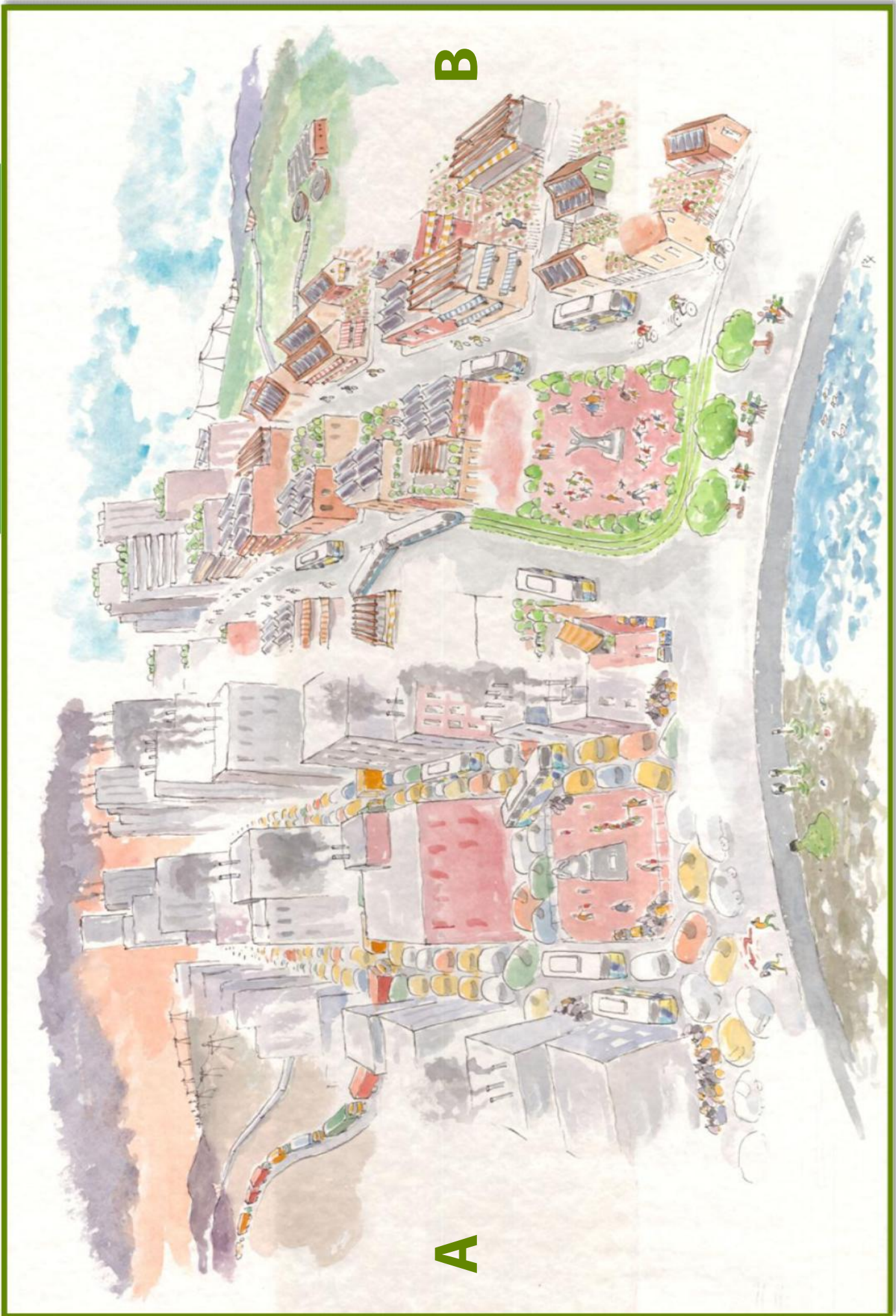
Τι τίτλο θα δίνετε στην εικόνα;

.....

Με ποια από τις δύο πόλεις μοιάζει η πόλη σας;

.....

.....

A

B

γ. Μια εικόνα από τη ζωή στην πόλη που ονειρευόμαστε

Ποια είναι κατά τη γνώμη σας εκείνα τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει η πόλη σας για να είναι η ζωή σας καλύτερη; Τι σας κάνει περήφανους και θέλετε να τα κρατήσετε και τι δεν σας αρέσει και θέλετε να τα αλλάξετε;

Λαμβάνουμε υπόψη μας τους ανθρώπους, το πράσινο, τους ελεύθερους χώρους, τη μετακίνηση μέσα στην πόλη, την ποιότητα του αέρα, την ποιότητα του νερού, τη χρήση της ενέργειας, τα απορρίμματα, την επικοινωνία των ανθρώπων, την οικονομία, τον πολιτισμό, τη συμμετοχή των κατοίκων στα κοινά της πόλης τους.

Φροντίστε να δώσετε έναν τίτλο και μην ξεχάσετε να περιγράψετε τις αξίες που θα θέλατε να αναδεικνύει η πόλη σας!

Θα θέλαμε να μοιραστείτε μαζί μας την εικόνα αυτή, ανεβάζοντάς την στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας Edmodo. Ίσως έτσι μπορέσουμε να «δείξουμε» σε όσους σχεδιάζουν την πόλη μας πώς θέλουμε να είναι αυτή!

Βάλτε τον καλύτερο σας εαυτό στην παρουσίαση της. Τι εντύπωση θα κάνει άραγε στις άλλες ομάδες;

Παρουσιάζουμε την εργασία μας

1. Μπορούμε να γράψουμε ένα κείμενο.
2. Μπορούμε με πολύ απλό τρόπο να αποτυπώσουμε την εικόνα μας σε ένα χαρτόνι εργασίας.
3. Εναλλακτικά, μπορούμε αξιοποιώντας την εφαρμογή [Thinglink](#) να αποτυπώσουμε τα σχόλιά μας πάνω σε μια εικόνα της πόλης μας από ψηλά.

μ

Thinglink: <http://youtu.be/STDjifkmTVU>

Επιλέγουμε τον τρόπο παρουσίασης των συμπερασμάτων μας και αναρτούμε το τελικό αρχείο μας στο Edmodo!

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Δραστηριότητα 4: Η πόλη μας και η ...άλλη πόλη!

Επισκεφτείτε τον [Επίσημο Δικτυακό Τόπο του αρχείου Καβάφη](#). Διαβάστε ή επιλέξτε να ακούσετε το ποίημα «[Η πόλις](#)» του Κ. Καβάφη

Η Πόλις

Είπες· «Θα πάγω σ' άλλη γη, θα πάγω σ' άλλη θάλασσα.
Μια πόλις άλλη θα βρεθεί καλλίτερη από αυτή.
Κάθε προσπάθεια μου μια καταδίκη είναι γραφτή·
κ' είν' η καρδιά μου — σαν νεκρός — θαμένη.
Ο νους μου ως πότε μες στον μαρασμόν αυτόν θα μένει.
Όπου το μάτι μου γυρίσω, όπου κι αν δω
ερείπια μαύρα της ζωής μου βλέπω εδώ,
που τόσα χρόνια πέρασα και ρήμαξα και χάλασα.»

Καινούριους τόπους δεν θα βρεις, δεν θάβρεις άλλες θάλασσες.
Η πόλις θα σε ακολουθεί. Στους δρόμους θα γυρνάς
τους ίδιους. Και στες γειτονιές τες ίδιες θα γερνάς·
και μες στα ίδια σπίτια αυτά θ' ασπρίζεις.
Πάντα στην πόλι αυτή θα φθάνεις. Για τα αλλού — μη ελπίζεις—
δεν έχει πλοίο για σε, δεν έχει οδό.
Έτσι που τη ζωή σου ρήμαξες εδώ
στην κώχη τούτη την μικρή, σ' όλην την γη την χάλασες.

(Από τα Ποιήματα 1897-1933, Ίκαρος 1984)

- Καταγράψτε τα συναισθήματά σας και τις σκέψεις σας
.....
- Συζητήστε τις σκέψεις σας στην ομάδα σας
.....
- Τι νομίζετε πως συμβολίζει «η πόλη» και τι «η άλλη πόλη» στο κείμενο;
.....
- Αν γυρίσουμε τη ματιά μας στη ζωή μας στη σημερινή μας πόλη τι θα θέλαμε να αλλάξουμε δημιουργώντας τη δική μας άλλη πόλη σ' αυτή;
.....
- Συμφωνείτε με την άποψη του ποιητή; Πώς θα συνεχίζατε το κείμενο, δίνοντας μια συμβουλή στους αναγνώστες για το τι πρέπει να κάνουν;
.....

Δραστηριότητα 5: Ένα ταξίδι σε άλλες πόλεις, με μουσικό χαλί!

Γνωρίζουμε πλέον καλύτερα τη γειτονιά και την πόλη που ζούμε.

Ας κάνουμε ένα ταξίδι σε άλλες πόλεις μέσα από εικόνες που δημιουργούν τραγούδια ή ποιήματα που έχουν γραφτεί. Επισκεφτείτε την ιστοσελίδα [Στίχοι Ποιήματα Μεταφράσεις](http://www.stixoi.info/). Διαλέξτε τραγούδια που αναφέρονται στην «πόλη». Εμείς διαλέξαμε μερικά και τα παραθέτουμε στον πίνακα που ακολουθεί. Διαβάστε τους στίχους τους και ακούστε τα.

Πόλεις του καλοκαιριού - 1993

Στίχοι: Μπέτυ Κομνηνού
Μουσική: Νένα Βενετσάνου

Πόλεις του καλοκαιριού
της λιακάδας και του νότου
του καιρού αρχοντικά
καταφύγια του ανθρώπου.

Σαν το φως
σας χαϊδεύει το σκοτάδι
κι η ζωή σαν στρατός
σας πονάει και σας αλλάζει.

Αλεξάνδρεια, Βηρυτός
Σαλονίκη, Καρχηδόνα
εστεμμένη Δαμασκός
με πορφύρα και κορώνα.

Τραπεζούντα, Οδησσός
ημισέληνος και άστρα
κι ο παπούς ο Κομνηνός
στης Ιερικώς τα κάστρα.

Στις δικές σας γειτονιές
θά 'ρθω και θα κατοικήσω
με το γέλιο σας κρυφά
τη ζωή μου θα κεντήσω.

Πόλεις του Νότου - 1993

Στίχοι: Μπέτυ Κομνηνού
Μουσική: Νένα Βενετσάνου

Πόλεις του Νότου
στον ύπνο μου σας είδα
άστραφτε το λιμάνι στη Χαλκίδα.

Φορούσες άσπρα
μ' άγγιξες το χέρι
στην Ταγγέρη.

Πόσο παλιό το κάστρο
πόσο τ' όνειρο ζεστό και άσπρο
πόσο παλιό το κάστρο.

Ναρκωτικό η ζέστη
που βρίσκομαι
στα Χανιά ή στην Τεργέστη;

Αχ τη μνήμη
την έχασα στη Σμύρνη.

Καταγράψτε τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις εικόνες που σας δημιουργεί κάθε τραγούδι

Συζητήστε τα

Βρείτε τα τραγούδια που τραγουδούν τη δική σας πόλη! Μπορείτε να αξιοποιήσετε και την ηλεκτρονική σελίδα <http://www.stixoi.info/>

Φτιάξτε τον χάρτη των τραγουδιών της πόλης σας, τοποθετώντας τα στο χάρτη της ή μέσω των συγκεκριμένων αναφορών τους σ' αυτήν ή μέσα από τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σας γεννούν και σας συνδέουν με την πόλη σας.

Τίτλος τραγουδιού	Στιχουργός	Συνθέτης
<u>Πόλεις του καλοκαιριού</u>	Μπέτυ Κομνηνού	Νένα Βενετσάνου
<u>Πόλεις του Νότου</u>	Μπέτυ Κομνηνού	Νένα Βενετσάνου

μ (μ)		
μ		
_____ μ	_____	_____
_____ μ	_____ μ	_____
_____ μ	_____	_____
_____	_____	_____
_____ - μ	_____	_____
_____ μ	_____	_____
_____ μ	_____	_____
_____	_____	_____

Παρουσιάζουμε την εργασία μας

Οι χάρτες της Google που μας προσφέρουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε τους δικούς μας χάρτες ενσωματώνοντας εικόνες, κείμενα και βίντεο.

Ανεβάζουμε τον Χάρτη των τραγουδιών της Πόλης μας στην ιστοσελίδα του σχολείου μας και κοινοποιούμε τον σύνδεσμο σε όσους επιθυμούμε.

μ

Google maps: <http://youtu.be/tFnot5uXw>

Μη ξεχάσετε να στείλετε και στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης τον χάρτη που δημιουργήσατε! kpe@kpe-thess.gr

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](https://www.edmodo.com).

Δραστηριότητα 6: Η πόλη μου και οι θεσμοί

Διαβάσαμε το βιβλίο της πόλης μας. Καταλάβαμε πως ο τρόπος με τον οποίο είναι φτιαγμένη η πόλη επηρεάζει την καθημερινή μας ζωή.

Το σημαντικό ερώτημα που αναζητεί μια απάντηση είναι: Ποιοι είναι εκείνοι που με τις επιλογές τους, τις αποφάσεις τους και τις πράξεις τους δημιούργησαν τις εικόνες που παρατηρήσαμε; Ποιοι καθορίζουν την καθημερινή μας ζωή; Αποστολή μας τώρα είναι να εντοπίσουμε όσους συνδέονται με τα όμορφα αλλά και τα άσχημα της γειτονιάς και της πόλης μας.

Οδηγίες

- Έχετε καταγράψει τα όμορφα και τα άσχημα της γειτονιάς/πόλης σας. Διαλέξτε ένα θετικό και ένα αρνητικό. Επιλέξτε κάτι σημαντικό για εσάς είτε θετικό είτε αρνητικό.
- Διερευνήστε ποιοι έχουν ευθύνη / ασχολούνται με το θέμα που έχετε επιλέξει, προσδιορίζοντας και τον τρόπο με τον οποίο σχετίζονται με το θέμα σας.
- Τα ερωτήματα που ακολουθούν θα σας βοηθήσουν να τους εντοπίσετε και να προσδιορίσετε τον ρόλο τους.
- Προσπαθούμε να δούμε τις σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ τους, ώστε να φανεί καλύτερα ο ρόλος του καθένα και ο βαθμός συνεισφοράς του στο τελικό αποτέλεσμα.

Ποιος σχεδιάζει;

Ποιοι συμβουλεύουν;

Ποιος αποφασίζει και πώς;

Ποιος υλοποιεί;

Ποιος ο ρόλος των πολιτών;

Βοηθητικά ερωτήματα

Ποιος ασχολείται με την καθαριότητα στη γειτονιά σας;

Ποιος έχει την ευθύνη των πάρκων;

Τα πεζοδρόμια και οι ράμπες στην ευθύνη ποιων ανήκουν;

Ποιος ποτίζει τα δεντράκια του δρόμου;

Η ευθύνη για τα παλιά κτίρια σε ποιον ανήκει;

Υπάρχουν υπηρεσίες για ασθενείς, αστεγούς, φτωχούς στη γειτονιά σας;

Ποιος ασχολείται με τους χώρους άθλησης;

Ποιοι εμπλέκονται με τις κυκλοφοριακές συνθήκες που επικρατούν στη γειτονιά; Τα φανάρια, την ασφαλτόστρωση;

Ποιοι οργανώνουν πολιτιστικές ή άλλες εκδηλώσεις στη γειτονιά σας;

- Συζητούμε για τον τρόπο λήψης των αποφάσεων σχετικά με το θέμα που μας απασχολεί (δυνατότητες - αδυναμίες).

Γ' φάση

- Στο τέλος φτιάξτε τον **χάρτη των θεσμών**. Αποτυπώστε δηλαδή σε ένα σκαρίφημα, τα θεσμικά όργανα, τους φορείς που διαμορφώνουν τη θετική ή την αρνητική εικόνα που βλέπετε στη γειτονιά σας. Για παράδειγμα, καταγράφουμε δημοτικές, κρατικές υπηρεσίες αλλά και επαγγελματικούς φορείς, ενώσεις πολιτών ή συλλόγους.

Στην έρευνά σας για το θέμα που επιλέξατε, μπορείτε να αξιοποιήσετε τον ακόλουθο πίνακα:

Τελικά:

Ποιος αποφασίζει;

.....

Ποιοι συμμετέχουν και με ποιο τρόπο στη λήψη της απόφασης;

.....

.....

Με ποιο τρόπο συμμετέχουν στη λήψη της απόφασης οι πολίτες; Είναι ικανοποιητικός;

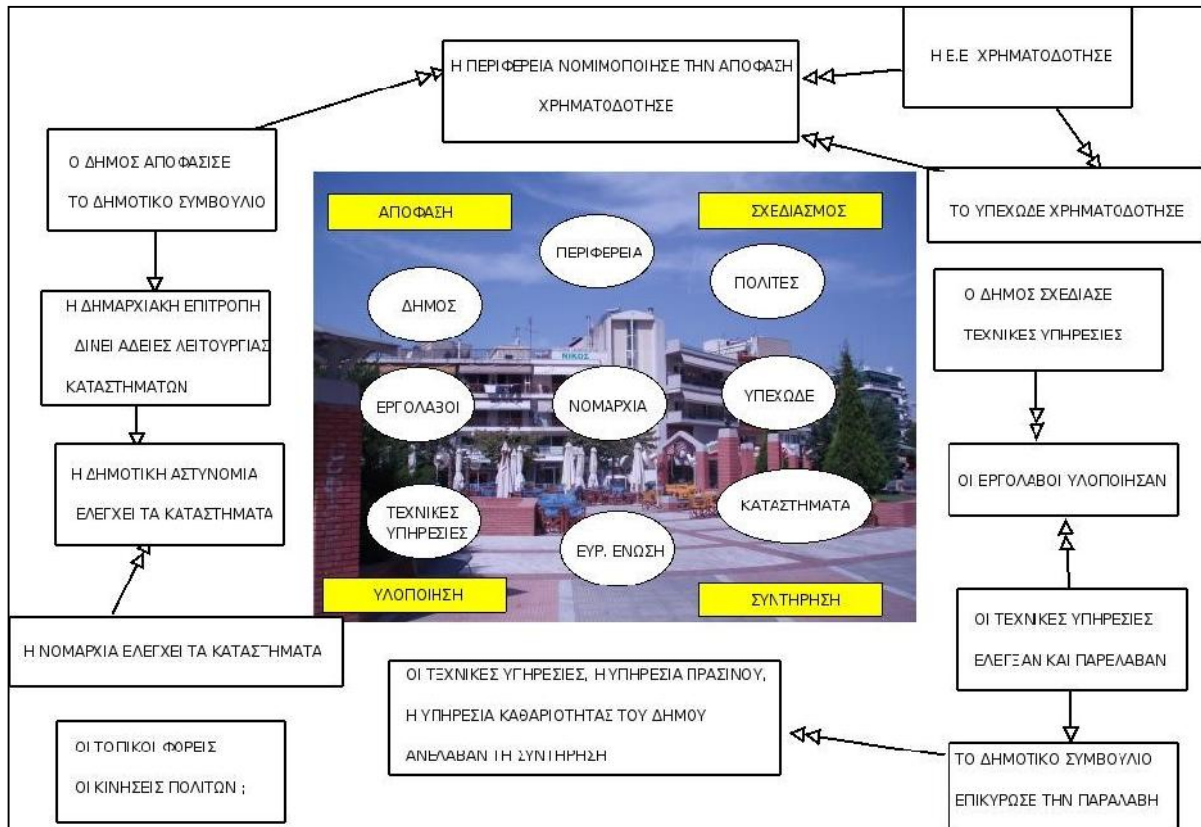
.....

Πώς θα παρουσιάσουμε την εργασία μας;

- Μπορούμε να αποτυπώσουμε το χάρτη των θεσμών που σχετίζονται με το θέμα που επιλέξαμε να ασχοληθούμε σε ένα χαρτόνι εργασίας. Το παράδειγμά που δίνουμε εδώ είναι ο χάρτης των φορέων που σχετίζονται με τη διαμόρφωση και την κατάσταση μιας πλατείας. Με την εφαρμογή [Thinglink](#) μπορούμε να προσθέσουμε κείμενα, εικόνες και άλλα στο χαρτόνι μας.

- Μπορούμε να αξιοποιήσουμε ένα εργαλείο κατασκευής νοητικών χαρτών, όπως το [Popplet](#), το οποίο αποτελεί μια διαδικτυακή εφαρμογή για τη δημιουργία και διαμοιρασμό εννοιολογικών χαρτών.

Ένας χρήσιμος οδηγός για το Popplet: <http://www.youtube.com/watch?v=CxLDsWHsQ1g>

- Φυσικά μπορείτε να επιλέξετε και όποιον άλλον τρόπο κρίνετε πρόσφορο

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](#).

Δραστηριότητα 7: Μια επίσκεψη στο Δημαρχείο!

Μήπως έφτασε ο καιρός, για να γνωρίσετε έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς που ρυθμίζει πολλά ζητήματα της καθημερινής μας ζωής στην πόλη;

Οδηγίες

- Συζητήστε καιρό πριν το γιατί, το πώς, το πότε, με τι, με ποιους και γενικά το σκοπό αλλά και τις λεπτομέρειες μιας τέτοιας εκπαιδευτικής επίσκεψης.
- Ζητήστε από τους εκπαιδευτικούς σας, να σας βοηθήσουν στις επαφές με τον φορέα και να ζητήσουν τις σχετικές άδειες (από τους φορείς που ρυθμίζουν τη σχολική σας ζωή, (αλήθεια τους γνωρίζετε;))
- Μπείτε στην ιστοσελίδα του Δήμου και ενημερωθείτε για τις Υπηρεσίες του, τη δομή του, τις αντιδημαρχίες, το Δημοτικό Συμβούλιο κ.ά.
- Πολλοί Δήμοι προσφέρουν τη δυνατότητα επίσκεψης μαθητικών ομάδων στο Δημαρχείο και επαφής με τον Δήμαρχο ή κάποιον αντιδήμαρχο. Δείτε, για παράδειγμα στην ιστοσελίδα του Δήμου Κορδελιού Ευόσμου: http://www.kordelio-evosmos.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=519&Itemid=732. Ερευνήστε για τη δυνατότητα αυτή στην ιστοσελίδα του Δήμου σας ή διαφορετικά επικοινωνήστε μαζί

τους. Ακόμη και αν δεν έχει προβλεφθεί ως διαδικασία μια τέτοια επίσκεψη, κανένας Δήμος δεν θα αρνηθεί να σας δεχθεί.

- Εντοπίστε το πρόσωπο στον Δήμο σας, που είναι αρμόδιο και πρόθυμο να σας «ξεναγήσει» στις Υπηρεσίες και τη λειτουργία τους και να απαντήσει στις ερωτήσεις σας. Ενημερώστε τον για τον σκοπό της επίσκεψής σας, ώστε να προετοιμαστεί. Εξασφαλίστε ότι εκείνη την μέρα θα είναι εκεί, για αυτό τον σκοπό.
- Ζητείστε αν είναι δυνατόν, να γνωρίσετε προσωπικά και να μιλήσετε, έστω και για λίγο, με τους ανθρώπους που διοικούν. Μήπως μπορείτε να παρακολουθήσετε μια συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου;
- Προετοιμαστείτε! Ψάξτε τι είναι αυτό που θέλετε να μάθετε, τι ζητήματα από αυτά που παρατηρήσατε στο «μονοπάτι της πόλης σας» θέλετε να αναδείξετε. Καταγράψτε αρχικά όλες τις ερωτήσεις που σας έρχονται αυθόρμητα στο νου. Ομαδοποιείστε τις και διαλέξτε αυτές που σας ενδιαφέρουν πιο πολύ. Ορίστε ποιες θα είναι οι ερωτήσεις σας και πώς θα τις διατυπώσετε.
- Ορίστε ποιος ή ποιοι θα έχουν τον ρόλο της δημοσιογραφικής κάλυψης, της πιθανής ηχοληψίας, φωτογράφησης ή καταγραφής σε βίντεο.
- Πραγματοποιήστε την επίσκεψη και ορίστε μια συνάντηση αμέσως μετά, για να εκφράσετε τις εντυπώσεις σας από την εμπειρία σας.
- Αναρωτηθείτε, αν πετύχατε τους στόχους σας με αυτήν την επίσκεψη. Άξιζε τον κόπο; Πώς θα πρέπει να κάνουν τις επισκέψεις τους τα άλλα σχολεία;

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](https://www.edmodo.com).

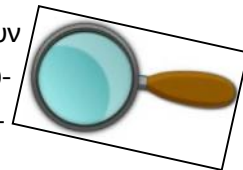

Επίσκεψη μαθητών στο Δημαρχείο Θεσσαλονίκης και συνάντηση με τον Δήμαρχο και τον Αντιδήμαρχο Παιδείας, στους οποίους επιδόθηκε γράμμα με αιτήματα και προτάσεις

Δραστηριότητα 8: Ψάχνοντας τον ενεργό πολίτη!

Πολλοί άνθρωποι, έχουν βάλει κοινό στόχο να κάνουν κάτι για να βελτιώσουν τη γειτονιά τους ή την πόλη τους. Για να πετύχουν το στόχο τους συναντιούνται, φτιάχνουν μια ομάδα, μοιράζονται τις ιδέες και τη δουλειά που απαιτείται και συχνά τα καταφέρνουν!

Περιηγηθείτε σε μικρές ομάδες, μαζί με τους συμμαθητές σας σε 3 ιστοσελίδες «ενεργών πολιτών», που παρουσιάζουν τις δράσεις τους και καταγράψτε τα συμπεράσματά σας.

Ενδεικτικά σας προτείνουμε και εμείς μερικές!

 <p>Αθηναίοι στην πράξη</p>	<p>atenistas.org/</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δράση «Στάσεις» • Χρώμα σε μια εγκαταλελειμμένη παιδική χαρά στην λεωφόρο Αλεξάνδρας
	<p>www.thessalonikiallios.gr/</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αλλιιώτικες δράσεις • Το κυνήγι του θησαυρού αλλιώς • Στα υπόγεια είναι η θέα • Δράση επιστροφή στο πάρκο
	<p>thessalonistas.wordpress.com/</p> <ul style="list-style-type: none"> • Καθαρισμός στα δυτικά τείχη • Thess- παιδική χαρά; • Διεκδικούμε ελεύθερους ποδηλατόδρομους
 <p>Los Lampicos</p>	<p>http://www.loslampicos.gr/</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αποφασισμένοι να κάνουν την πόλη λαμπίκο!
 <p>prasinisthes</p>	<p>www.facebook.com/prasinisthes</p>
	<p>ΠΕΣ το Δυτικά</p> <p>Αλληλεγγύη στα δυτικά</p>
	<p>http://pedio-agera.gr/</p> <p>http://placeidentity.gr/pedio_agera/</p> <p>Διαμορφώνουμε ιδέες και προτάσεις για την Πλατεία Βαρβακείου</p>

	Φίλοι της Νέας Παραλίας http://www.paraliazo.gr/
	Actors of Urban Change
	Στέγη SynATHINA http://placeidentity.gr/sxetika-me-to-synathina/
	Komotinistas
	Minoistas
	Δράση Συν-οικία
	PlaceIdentity

Δημιουργήστε μια ταυτότητα (βλέπε στην επόμενη σελίδα) για κάθε ομάδα που μελετήσατε:

- Ρωτήστε γονείς, φίλους, εκπαιδευτικούς για ομάδες ή άτομα που ενεργοποιούνται για διάφορα ζητήματα της γειτονιάς, της πόλης σας! Δημιουργήστε και τις δικές τους ταυτότητες!
- Κοινοποιήστε τα αποτελέσματά σας στην ολομέλεια. Δημιουργήστε για τον σκοπό αυτό μια παρουσίαση. Εμπλουτίστε την παρουσίασή σας με εικόνες.

Στο τέλος της παρουσίασης συζητήστε:

Ποια είναι η γνώμη σας για αυτούς τους ανθρώπους ή τις ομάδες ανθρώπων;

.....

.....

.....

Προσπαθήστε να καταγράψετε τα χαρακτηριστικά του ενεργού πολίτη!

Τα χαρακτηριστικά του ενεργό πολίτη:

.....

.....

.....

Μήπως μπορείτε να δημιουργήσετε και τον δικό σας ορισμό για τον ενεργό πολίτη;

.....

.....

.....

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Όνομα: _____

Τι θέλουν να πετύχουν: _____

Διαλέξτε μια δράση τους

Τίτλος δράσης: _____

Γιατί την έκαναν: _____

Τι έκαναν; _____

Γιατί ποιος το έκαναν; _____

Πώς τα κατάφεραν; _____

Γράψτε ένα δικό σας σχόλιο: _____

Δ' φάση

Δ' φάση: Ώρα για δράση!

Οδηγίες για τις δραστηριότητες της Δ' φάσης

Δ' φάση

Η Δ' φάση του προγράμματος προτείνει την υλοποίηση μιας δράσης από τους μαθητές σε συνεργασία με φορείς ή άτομα που μπορούν να τους βοηθήσουν. Όλα τα επίσημα κείμενα της Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία δίνουν μεγάλη σημασία α) στην ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών για συνεργατική δράση και β) στην άσκηση τους στις δημοκρατικές διαδικασίες και τη συμμετοχή τους στις αποφάσεις που αφορούν τη ζωή τους, με τελικό στόχο την ενδυνάμωση τους, ώστε να αναλάβουν ενεργό ρόλο ως αυριανοί πολίτες.

Εξαιρετικά σημαντικά θεωρούμε:

- Το τι θα αποκομίσουν οι μαθητές από τη διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης της δράσης τους.
- Τη συνεργασία με την υπόλοιπη σχολική κοινότητα, τον σύλλογο γονέων, την τοπική αυτοδιοίκηση της περιοχής σας, άλλους φορείς κυβερνητικούς και μη, που δραστηριοποιούνται στην περιοχή σας.

Κοινή δραστηριότητα στη Δ' φάση είναι η **Δραστηριότητα 4: Σχεδιάζουμε και υλοποιούμε τη δράση μας**. Οι μαθητές αναρτούν στο ψηφιακό μας δίκτυο την περιγραφή της δράσης τους, σύμφωνα με τη μορφή που προτείνεται στη δραστηριότητα.

Θα ήμασταν ιδιαίτερα χαρούμενοι βέβαια, αν επιλέξετε να σχεδιάσετε και υλοποιήσετε από κοινού μια δράση με κάποια άλλη σχολική ομάδα του δικτύου μας. Τέτοιες συνεργασίες αποτελούν για μας τον απώτερο στόχο του δικτύου.

Οι υπόλοιπες δραστηριότητες επιζητούν να εμπλουτίσουν τις εμπειρίες των μαθητών, να διευκολύνουν την επιλογή της δράσης τους, να προσφέρουν ευκαιρίες για ανάλυση και σχεδιασμό, κριτική σκέψη και συνεργασία.

Στο τέλος κάθε δραστηριότητας αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε με τα παιδιά τι αποκόμισαν και πώς συνεργάστηκαν. Θα μας ενδιέφεραν τα σχόλιά σας ή γιατί όχι και η ανάρτησή τους, όπως και άλλες δραστηριότητες που υλοποιήσατε.

Προτεινόμενος χρόνος υλοποίησης: Φεβρουάριος, Μάρτιος, Απρίλιος και Μάιος.

Δραστηριότητα 1: Ενεργός πολίτης στη γειτονιά μου ...

Στόχος

Καθορισμός των βασικών θεμάτων-ζητημάτων που εντοπίστηκαν στη γειτονιά στο προηγούμενο χρονικό διάστημα.

Διαδικασία

Εργασία σε μικρές ομάδες και στην ολομέλεια με συζήτηση, επιχειρηματολογία, συγκερασμό α-

πόψεων και ψηφοφορία.

Λαμβάνοντας υπόψη τους χρονικούς περιορισμούς της λειτουργίας της ομάδας, προτείνουμε αυτή τη διαδικασία επιλογής **μιας** θεματικής περιοχής **ενός** ζητήματος για το οποίο θα δράσει η ομάδα.

Παραγόμενα

Η διατύπωση του γενικού πεδίου δράσης της ομάδας.

Δραστηριότητα 2. Δώστε φτερά στην ιδέα σας!

Στόχος

Να τονώσει τη δημιουργικότητα και τη συνεργασία.

Διαδικασία

Η πρόταση αυτή επιδιώκει να βοηθήσει τους μαθητές σας να εμπλουτίσουν με δημιουργικό τρόπο τις ιδέες τους για την αντιμετώπιση ενός κεντρικού ζητήματος στην περιοχή τους.

Φροντίστε να εξηγήσετε ότι οι καλές ιδέες μας μπορούν να εμπλουτιστούν από άλλους συμμαθητές τους και να γίνουν καλύτερες.

Αφήστε τα παιδιά να πάρουν πρωτοβουλίες στη διαδικασία, αλλά προσέξτε το τέλος της, όταν οι ιδέες θα πρέπει να καταγραφούν όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένες μετά τον εμπλουτισμό τους.

Παραγόμενα

Λίστα εμπλουτισμένων ιδεών για δράση.

Δραστηριότητα 3. Ανάψτε το πράσινο φως στην ιδέα σας!

Στόχος

Προβληματισμός για την τελική επιλογή της πιο σημαντικής και πραγματοποιήσιμης πρότασης για δράση με δημοκρατικό και διασκεδαστικό τρόπο.

Διαδικασία

Η δραστηριότητα αυτή αποσκοπεί στο να σκεφτούν οι μαθητές, πριν αποφασίσουν για την δράση τους και να δώσουν προτεραιότητα στις ιδέες που παρουσιάζονται.

Να αναλογιστούν αν είναι σημαντικές και πραγματοποιήσιμες κατά τη γνώμη τους.

Αφήστε, ανάλογα με τις συνθήκες, να αποφασίσουν και να κατευθύνουν τη διαδικασία τα μέλη της ομάδας.

Φροντίστε την τελική ψηφοφορία σαν μια «τελετή λήξης των διαβουλεύσεων» σας για το τι δράση θα κάνετε.

Παραγόμενα

Φύλλα εργασίας, τελική απόφαση για τη δράση.

Κοινή δραστηριότητα

Δραστηριότητα 4. Σχεδιάζουμε και υλοποιούμε τη δράση μας

Στόχος

Ανάπτυξη της ικανότητας σχεδιασμού, συνεργασίας, δράσης, επικοινωνίας.

Διαδικασία

Βοηθήστε τους μαθητές σας να σχεδιάσουν και υλοποιήσουν μια μικρή δράση, που θα αποφασίσουν οι ίδιοι. Μην ξεχνάτε ότι πολλές φορές, πίσω από μια «ταπεινή» αλλά πραγματοποιήσιμη από τα παιδιά δράση, μέσω της ουσιαστικής τους συμμετοχής και της υποστήριξης των ενηλίκων, αποκαλύπτονται ικανότητες, γνώσεις, προβληματισμοί, αρχές και αξίες για τις οποίες η κοινωνία μας αγωνίζεται.

Βοηθήστε τους στην αναζήτηση συνεργασίας από φορείς ή άτομα. Προτρέψτε τους να αναλάβουν ρόλους, ευθύνες και να μη περιμένουν ο σχεδιασμός και η υλοποίηση να γίνει από άλλους. Φροντίστε για την τήρηση των δημοκρατικών διαδικασιών, τη συμμετοχή όλων και την υποστήριξη των πρωτοβουλιών τους.

Αν η προσπάθειά δεν φέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, προσπαθήστε να μη θεωρηθεί ως αποτυχία. Εκμεταλλευτείτε την εκπαιδευτικά! Συζητήστε το γιατί, ζητήστε τους να κάνουν την αποτίμησή τους και επιβραβεύστε την προσπάθειά τους! Εφόσον το επιθυμείτε μπορείτε να υλοποιήσετε την επέκταση με τη δραστηριότητα 4.1.

Παραγόμενα

Κείμενα, φωτογραφίες, βίντεο, χαρτόνι εργασίας, νοητικός χάρτης, παρουσίαση. Αυτό που έχει σημασία είναι να παρουσιάσουν τι έκαναν, γιατί το έκαναν, τι σημασία είχε για τους ίδιους και για τους άλλους, με ποιους συνεργάστηκαν. Προτείνουμε να αναρτήσετε στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας Edmodo συμπληρωμένο το “να μη ξεχάσω» μαζί με 2-3 φωτογραφίες ή ότι άλλο έχει παραχθεί.

Δραστηριότητα 4.1. Πίσω από τη δράση μας... οράματα και αξίες

Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να λειτουργήσει ως επέκταση της κοινής δραστηριότητας «Σχεδιάζουμε και υλοποιούμε τη δράση μας».

Στόχος

Διασαφήνιση των προσωπικών αξιών των μαθητών και ανάλυση των αρχών που διέπουν την απόφασή τους για δράση.

Διαδικασία

Οι μαθητές σε ατμόσφαιρα αποδοχής και επικοινωνίας με τον εκπαιδευτικό στοχάζονται, αποτυπώνουν και συζητούν τις αξίες τους για τη ζωή. Στη συνέχεια αναλύουν τη δράση που επέλεξαν

να κάνουν, εντοπίζουν και αναδεικνύουν τα οράματα και τις αξίες που κρύβονται πίσω από τη συγκεκριμένη επιλογή.

Για τη συζήτηση σχετικά με τις αξίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν τα παρακάτω:

Αξίες: Θεμελιώδεις πεποιθήσεις ενός ατόμου ή μιας ομάδας οι οποίες καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο ένα άτομο συμπεριφέρεται, λαμβάνει αποφάσεις, ενεργεί αλλά και αξιολογεί, ερμηνεύει άλλες πεποιθήσεις και συμπεριφορές. Τέτοιες μπορεί να είναι: οι **αισθητικές** αξίες (π.χ. ωραίο, άσχημο), **οικονομικές** αξίες (π.χ. κέρδος, αγοραστική δύναμη), **κοινωνικές** αξίες (π.χ. δημόσια υγεία, κοινωνική αλληλεγγύη, σεβασμός στις μελλοντικές γενιές), **επιστημονικές** (π.χ. ανάπτυξη της έρευνας, ανάπτυξη ικανοτήτων), **πολιτικές** (π.χ. ελευθερία, ισότητα, δημοκρατία), **ηθικές** (π.χ. αξιοπρέπεια, έκφραση της αλήθειας, σεβασμός της ζωής), **οικολογικές** αξίες (π.χ. οικολογική ισορροπία, ποικιλότητα μορφών ζωής).

Αξίες περιβαλλοντικής αειφορίας: **Εγγενής αξία** ή αυταξία των έμβιων όντων και των οικοσυστημάτων απλώς λόγω της ύπαρξης τους, αποδέσμευση του ανθρώπου από την αντίληψη για κυριαρχία του στην φύση. **Αλληλεγγύη**, κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ενέργειες μας επηρεάζουν το περιβάλλον και τους άλλους ανθρώπους τώρα και στο μέλλον. **Κατανόηση της αξίας του οικοσυστήματος.**

Αξίες κοινωνικής αειφορίας: **Αποδοχή** των άλλων ως ίσων. **Ενσυναίσθηση.** Κατανόηση της ανάγκης για **συνεργασία** και **αλληλεγγύη**. Αναγνώριση και σεβασμός στην **διαφορετικότητα**. **Υπευθυνότητα, ανάληψη δράσης και ατομική συμμετοχή** για την επίλυση μ -

Παραγόμενα

Κείμενο για τις αξίες και αρχές που «υπηρετεί» η επιλογή της δράσης σας.

Δραστηριότητα 5. Διαδικτυακός... ενεργός πολίτης στην πόλη μου

Στόχος

Εξοικείωση των μαθητών με τις υπηρεσίες «έξυπνης πόλης».

Διαδικασία

Ένας ραγδαία αναπτυσσόμενος τρόπος επικοινωνίας των πολιτών με τους θεσμούς είναι η διαδικτυακή επικοινωνία. Ποτέ δε θα αντικαταστήσει τη φυσική παρουσία και δράση, αλλά πιστεύουμε πως θα χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο στο μέλλον είτε στο πλαίσιο της διαβούλευσης των σχεδιασμών της διοίκησης είτε στην επικοινωνία των πολιτών με τους θεσμούς. Είναι σημαντικό να εξοικειώσουμε τους μαθητές μας και με αυτές τις διαδικασίες. Δείτε για παράδειγμα την ανοικτή διαβούλευση του Δήμου Παύλου Μελά για τη διαμόρφωση του Δημοτικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Απορριμμάτων http://www.pavlosmelas.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=3203&Itemid=999999

Παραγόμενα

Χρήση των υπηρεσιών έξυπνης πόλης, υποβολή ηλεκτρονικού αιτήματος και παρακολούθηση της εξέλιξής του.

Δραστηριότητα 6. Υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά μας!

Στόχος

Συζήτηση και προβληματισμός για τα δικαιώματα των παιδιών στην πόλη τους.

Διαδικασία

Δίνουμε τη δυνατότητα στους μαθητές μας να ερευνήσουν, να γνωρίσουν και να διεκδικήσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους ως μελλοντικοί πολίτες. Τα συνοδεύουμε στο να μπορέσουν να υπερασπιστούν τα δικαιώματα τους στην ασφάλεια, στην υγεία, στη μόρφωση, στο δημόσιο χώρο, στο παιχνίδι, στον ελεύθερο χρόνο, στην ψυχαγωγία ... και να αναζητήσουν υποστηρικτικούς φορείς ή πολίτες. Επιλέγουν τον τρόπο που θα εκφραστούν αλλά και τους παραλήπτες των απόψεων και των αιτημάτων τους.

Παραγόμενα

Κείμενο, άρθρο, παρουσίαση.

Συχνά, οι Δήμοι επιδιώκουν την συμμετοχή των μαθητών σε διάφορες εκδηλώσεις στο τέλος της σχολικής χρονιάς (Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, Φεστιβάλ Παιδείας, GreenParty, Μαθητικό Περιβαλλοντικό Συνέδριο στη Θεσσαλονίκη κλπ). Μπορείτε να προετοιμαστείτε και να επιδιώξετε τη συμμετοχή σας σε τέτοιες εκδηλώσεις.

Δραστηριότητα 7. Ξεναγοί στη γειτονιά μας ...!

Στόχος

Η δραστηριότητα/δράση αυτή στο κλείσιμο του προγράμματος «Βιώσιμη Πόλη» σκοπό έχει να δώσει τον λόγο στους μαθητές, για να παρουσιάσουν με τη δική τους ματιά και με τον δικό τους λόγο την γειτονιά τους στους «άλλους» (γονείς, δημοτικοί σύμβουλοι, δημοσιογράφοι κλπ).

Διαδικασία

Η μέριμνα για μια πόλη που να είναι κατάλληλη για να ζουν παιδιά συνήθως γίνεται με την μεσολάβηση των ενήλικων και σπανίως λαμβάνεται υπόψη η άποψη των ίδιων των παιδιών. Ωστόσο τα παιδιά, αν και δεν είναι ακόμη πολίτες, είναι κάτοικοι των πόλεων και πρέπει να βρεθούν τρόποι να εκφράσουν τη γνώμη τους με άμεσο τρόπο.

Η υλοποίησή της δράσης περιέχει όλα τα στοιχεία σχεδιασμού, προετοιμασίας και παρουσίασης και επιτρέπει τη συνολική αξιολόγηση του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν τα παιδιά, ενώ παράλληλα η παρουσίαση των απόψεων των παιδιών θα δημιουργήσει σκέψεις και συναισθήματα στους ενήλικες που θα συμμετάσχουν στην ξενάγηση των παιδιών.

Βοηθήστε τα παιδιά στην οργάνωση της δράσης σύμφωνα με τις οδηγίες που τους δίνονται. Στο τέλος

της δραστηριότητας μην χάσετε την ευκαιρία να ακούσουν τα παιδιά την γνώμη των συμμετεχόντων και να συζητήσετε μαζί τους για την εμπειρία τους.

Παραγόμενα

Χάρτης μονοπατιού, τα κείμενα των παιδιών για την ξενάγηση στην γειτονιά τους, φωτογραφίες από την ξενάγηση, καταγραφή των σχολίων των συμμετεχόντων και της εμπειρίας των παιδιών.

Για την αποτύπωση όλων αυτών μπορεί να αξιοποιηθεί το παραγόμενο της κοινής δραστηριότητας της Β Φάσης, το μονοπάτι δηλαδή της γειτονιάς που δημιούργησαν τα παιδιά (χαρτόνι εργασίας ή ψηφιακό μονοπάτι με την χρήση της εφαρμογής Thinglink ή Meograph ή των χαρτών Google.

Καλή επιτυχία!

Φύλλα Εργασίας Δ' Φάσης

Δραστηριότητα 1: Ενεργός πολίτης στη γειτονιά μου

(συμπληρώστε το όνομα της γειτονιάς σας!)

Στη διάρκεια του προγράμματός σας, από τις περιηγήσεις σας στο περιβαλλοντικό μονοπάτι σας, τις συζητήσεις σας για την αποτίμηση της κατάστασης της γειτονιάς σας, έχουν προκύψει ζητήματα που σας απασχολούν, που σας θυμώνουν, που θα θέλατε να είναι αλλιώς, που θα θέλατε ίσως να προσπαθήσετε να τα αλλάξετε!

Αποστολή μας τώρα είναι να επιλέξουμε έναν τομέα, ένα κεντρικό θέμα - ζήτημα που απασχολεί τη γειτονιά με τελικό στόχο να αποφασίσουμε και να προσπαθήσουμε να υλοποιήσουμε μια δική μας δράση, που θα βελτιώσει τη ζωή στο άμεσο περιβάλλον μας.

Επειδή, όταν δουλεύουμε ομαδικά, η δύναμή μας μεγαλώνει, προσπαθήστε να διαλέξετε ένα από τα γενικά ζητήματα—θέματα που σας απασχολούν, για να κάνετε κάτι για αυτό.

1. Προτείνουμε να χωριστείτε σε μικρότερες ομάδες και κάθε ομάδα να φτιάξει έναν κατάλογο των ζητημάτων που απασχολούν εσάς, τη δική σας ζωή, τη δική σας γειτονιά.

Ο κατάλογος μπορεί να περιλαμβάνει για παράδειγμα:

ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΖΗΤΗΜΑΤΑ
Το πεζοδρόμιο έξω από την είσοδο του σχολείου που είναι διαρκώς κατειλημμένο από παρκαρισμένα αυτοκίνητα ή είναι κατεστραμμένο με αποτέλεσμα να δυσκολεύεται η πρόσβασή σας στο σχολείο!	Προσβασιμότητα, ασφάλεια, αισθητική αναβάθμιση
Η λαϊκή αγορά που λειτουργεί κάθε Τρίτη έξω από το σχολείο σας και σας δημιουργεί διάφορα προβλήματα!	Καθαριότητα, θόρυβος, προσβασιμότητα
Το πάρκο της γειτονιάς σας που δεν βρίσκεται στην κατάσταση που θα επιθυμούσατε!	Καθαριότητα, αισθητική αναβάθμιση, χώρος για τον ελεύθερο χρόνο, ασφάλεια
Σκουπίδια έξω από τους κάδους!	Καθαριότητα, υγεία, αισθητική αναβάθμιση
Επειδή ο κατάλογος μπορεί να γίνει πραγματικά πολύ μεγάλος, αφήστε τη δική σας εμπειρία και τις δικές σας ιδέες να σας κατευθύνουν!	

2. Καταγράψτε τα ζητήματα που εντοπίσατε:

.....

.....

.....

3. Στη συνέχεια συζητήστε και αποφασίστε ποιο ζήτημα θα προτείνετε στην ολομέλεια για να ασχοληθείτε. Ετοιμάστε τα επιχειρήματά σας, για να υπερασπιστείτε την πρότασή σας!

Προσπαθήστε να καταγράψετε τους λόγους για τους οποίους θέλετε να ασχοληθείτε με αυτό το θέμα στη γειτονιά σας.

.....
.....
.....

4. Η τελική πρόταση της μικρής ομάδας μας είναι να ασχοληθούμε με:

.....
.....

Οι λόγοι για τους οποίους κάνουμε αυτή την πρόταση είναι οι εξής:

.....
.....
.....

5. Στην ολομέλεια πλέον, η κάθε μικρή ομάδα ανακοινώνει την πρότασή της. Οι προτάσεις καταγράφονται σε έναν πίνακα και ομαδοποιούνται. Η κάθε ομάδα επιχειρηματολογεί για την πρότασή της. Δίνονται διευκρινήσεις. Προσοχή! Από τις συζητήσεις που γίνονται μπορεί να προκύψουν αλλαγές στην διατύπωση ή ακόμη και συγχωνεύσεις προτάσεων.

6. Η ολομέλεια ψηφίζει, τελικά, το ζήτημα με το οποίο ολόκληρη η ομάδα θα ασχοληθεί σε αυτή την τελευταία φάση του προγράμματος.

«Η περιβαλλοντική μας ομάδα, ως μέρος της προσπάθειάς της για μια καλύτερη πόλη, θα ασχοληθεί με το ζήτημα...γιατί.....»

.....
.....
.....

Είναι καιρός τώρα να προχωρήσετε στο τι ακριβώς μπορείτε να κάνετε εσείς για αυτό το ζήτημα!

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](https://www.edmodo.com).

Δραστηριότητα 2: Δώστε φτερά στις ιδέες σας!

Έχετε ήδη εντοπίσει το βασικό ζήτημα που σας απασχολεί στη γειτονιά σας, στη Δραστηριότητα 1: «Ενεργός πολίτης στη γειτονιά μου». Καλέστε λοιπόν όλα τα μέλη της ομάδας σας να σκεφτούν ιδέες για την αντιμετώπιση του.

Για να κάνετε την κάθε καλή ιδέα, καλύτερη.

- Γράψτε στον πίνακα το βασικό ζήτημα που σας απασχολεί: (π.χ. έλλειψη ασφάλειας στη μετακίνηση, απουσία πράσινου στο σχολείο, άσχημες τάξεις, καθόλου χώρος για παιχνίδι, έλλειψη καθαριότητας, ανύπαρκτοι χώροι συνάντησης της παρέας μας, κ.ά.)
- Βάλτε τη μουσική που θέλετε να ακούγεται!

Ακολουθήσετε τα εξής βήματα:

- Γράψτε μια ιδέα σε ένα φύλλο χαρτί A4, για τον τρόπο με τον οποίο προτείνετε να αντιμετωπίσει η ομάδα σας το θέμα που την απασχολεί και φτιάξτε ένα αεροπλανάκι με το χαρτί σας! Για παράδειγμα, για το θέμα: «έλλειψη ασφάλειας στη μετακίνηση», μια ιδέα θα ήταν, να κατασκευαστεί πεζόδρομος ή να γίνουν μπάρες εκτροπής κυκλοφορίας ή να φτιαχτούν «σαμαράκια», να κάνουν κάποιοι γονείς τους τροχονόμους, να τοποθετηθούν ταμπέλες-πανώ, να ενημερώσουμε τη γειτονιά, να κάνουμε μια συναυλία διαμαρτυρίας, να μοιράζουμε φυλλάδια στους οδηγούς, να «ξεναγούμε» τους περαστικούς στο πρόβλημα μας, να κάνουμε ένα γκράφιτι, κλπ.
- Με το σύνθημα «Είμαστε έτοιμοι;», πετάξτε τα αεροπλανάκια σας! Όταν πιάσετε ένα αεροπλάνο, ξεδιπλώστε το, διαβάστε την ιδέα που είναι γραμμένη μέσα, σκεφτείτε και προσθέστε με ευανάγνωστο τρόπο κάτι που θα κάνει την ιδέα αυτή καλύτερη. Μπορείτε να συμπληρώσετε κάτι δημιουργικό ή ακόμη και ασυνήθιστο εμπλουτίζοντας την! Στη συνέχεια διπλώστε ξανά το αεροπλάνο και ξαναπετάξτε το!
- Μετά από 3-4 «εκτοξεύσεις», κλείστε τη μουσική και ζητήστε από κάθε συμμετέχοντα να διαβάσει αυτά που είναι γραμμένα στο αεροπλάνο που έχει στα χέρια του.
- Καταγράψτε τα στον πίνακα κάτω από το βασικό θέμα σας και δημιουργήστε έτσι τον κατάλογο των ιδεών σας για την υλοποίηση της δράσης σας με όλες τις λεπτομέρειες που προστέθηκαν σε κάθε «πτήση»!

Δραστηριότητα 3: Ανάψτε το πράσινο φως στην ιδέα σας!

Έχετε ήδη έναν κατάλογο με ιδέες δράσης για την αντιμετώπιση του θέματος που σας απασχολεί. Πρέπει τώρα να αποφασίσετε ποια ή ποιες θα επιλέξετε τελικά! Σας προτείνουμε έναν τρόπο που θα σας βοηθήσει να το κάνετε!

1. Θα εργαστείτε αρχικά ατομικά ή σε μικρές ομάδες και θα χρειαστείτε τα φύλλα εργασίας 1 και 2.

Στο φύλλο εργασίας 1, για κάθε ιδέα, μετά από συζήτηση και επιχειρηματολογία, κυκλώνουμε τον βαθμό που περιγράφει τη σημασία της δράσης για μας αλλά και τον βαθμό που περιγράφει το πόσο πραγματοποιήσιμη - εφικτή είναι κατά την γνώμη μας. Προσθέτουμε τις δύο βαθμολογίες και γράφουμε τον τελικό βαθμό στο κουτάκι.

Στη συνέχεια στο φύλλο εργασίας 2 χρωματίστε τα φανάρια ανάλογα με τη βαθμολογία:

Αν η βαθμολογία της ιδέας πλησιάζει στο 10, (δηλαδή πήρε 10, 9, 8,) με πράσινο χρώμα. Αν η βαθμολογία βρίσκεται στη μέση (δηλαδή πήρε 7, 6, 5,) με πορτοκαλί και αν είναι 4, 3, 2 με κόκκινο.

- Το πράσινο χρώμα στο φανάρι σημαίνει ότι η ιδέα είναι έτοιμη να ξεκινήσει
- Πορτοκαλί σημαίνει ότι μπορεί να περιμένει.
- Κόκκινο σημαίνει ότι απορρίπτεται.

2. Μαζέψτε τις «πράσινες» ιδέες και υπολογίστε και τη συνολική βαθμολογία τους.

Καταγράψτε τις αρχίζοντας από την ιδέα με τη μεγαλύτερη βαθμολογία.

3. Ψηφίστε εκείνη ή εκείνες από τις «πράσινες ιδέες» που θέλετε να πραγματοποιήσετε τελικά μετά από σύντομη επιχειρηματολογία.

Μπορείτε τώρα να ξεκινήσετε την οργάνωση και τον προγραμματισμό σας για την υλοποίηση της δράσης ή των δράσεων που αποφασίσατε.

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](https://www.edmodo.com).

Φύλλο Εργασίας 1: Ανάψτε το πράσινο φως στην ιδέα σας!

Δ' φάση

✂
Ιδέα

Σημαντικότητα

Χαμηλή Υψηλή
1 2 3 4 5

Πόσο εφικτή είναι

Καθόλου Πολύ
1 2 3 4 5

Βαθμολογία (Άθροισμα)

Ιδέα

Σημαντικότητα

Χαμηλή Υψηλή
1 2 3 4 5

Πόσο εφικτή είναι

Καθόλου Πολύ
1 2 3 4 5

Βαθμολογία (Άθροισμα)

Ιδέα

Σημαντικότητα

Χαμηλή Υψηλή
1 2 3 4 5

Πόσο εφικτή είναι

Καθόλου Πολύ
1 2 3 4 5

Βαθμολογία (Άθροισμα)

Ιδέα

Σημαντικότητα

Χαμηλή Υψηλή
1 2 3 4 5

Πόσο εφικτή είναι

Καθόλου Πολύ
1 2 3 4 5

Βαθμολογία (Άθροισμα)

✂
Ιδέα

Σημαντικότητα

Χαμηλή Υψηλή
1 2 3 4 5

Πόσο εφικτή είναι

Καθόλου Πολύ
1 2 3 4 5

Βαθμολογία (Άθροισμα)

Ιδέα

Σημαντικότητα

Χαμηλή Υψηλή
1 2 3 4 5

Πόσο εφικτή είναι

Καθόλου Πολύ
1 2 3 4 5

Βαθμολογία (Άθροισμα)

Ιδέα

Σημαντικότητα

Χαμηλή Υψηλή
1 2 3 4 5

Πόσο εφικτή είναι

Καθόλου Πολύ
1 2 3 4 5

Βαθμολογία (Άθροισμα)

✂
Ιδέα

Σημαντικότητα

Χαμηλή Υψηλή
1 2 3 4 5

Πόσο εφικτή είναι

Καθόλου Πολύ
1 2 3 4 5

Βαθμολογία (Άθροισμα)

Φύλλο Εργασίας 2: Ανάψτε το πράσινο φως στην ιδέα σας!

<p>Ιδέα</p> <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Βαθμολογία</p>	<p>Προτίμηση</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><p>☐ Σταμάτα</p><p>☐ Περίμενε</p><p>☐ Ξεκίνα</p></div> <p><input type="text"/></p>	<p>Ιδέα</p> <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Βαθμολογία</p>	<p>Προτίμηση</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><p>☐ Σταμάτα</p><p>☐ Περίμενε</p><p>☐ Ξεκίνα</p></div> <p><input type="text"/></p>
<p>Ιδέα</p> <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Βαθμολογία</p>	<p>Προτίμηση</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><p>☐ Σταμάτα</p><p>☐ Περίμενε</p><p>☐ Ξεκίνα</p></div> <p><input type="text"/></p>	<p>Ιδέα</p> <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Βαθμολογία</p>	<p>Προτίμηση</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><p>☐ Σταμάτα</p><p>☐ Περίμενε</p><p>☐ Ξεκίνα</p></div> <p><input type="text"/></p>
<p>Ιδέα</p> <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Βαθμολογία</p>	<p>Προτίμηση</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><p>☐ Σταμάτα</p><p>☐ Περίμενε</p><p>☐ Ξεκίνα</p></div> <p><input type="text"/></p>	<p>Ιδέα</p> <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Βαθμολογία</p>	<p>Προτίμηση</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><p>☐ Σταμάτα</p><p>☐ Περίμενε</p><p>☐ Ξεκίνα</p></div> <p><input type="text"/></p>
<p>Ιδέα</p> <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Βαθμολογία</p>	<p>Προτίμηση</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><p>☐ Σταμάτα</p><p>☐ Περίμενε</p><p>☐ Ξεκίνα</p></div> <p><input type="text"/></p>	<p>Ιδέα</p> <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Βαθμολογία</p>	<p>Προτίμηση</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><p>☐ Σταμάτα</p><p>☐ Περίμενε</p><p>☐ Ξεκίνα</p></div> <p><input type="text"/></p>

Δ' φάση

Δραστηριότητα 4: Σχεδιάζουμε και υλοποιούμε τη δράση μας

Κοινή δραστηριότητα

Όπως έχει πει ο ιστορικός Howard Zinn, "Αυτό που μας μαθαίνει η Ιστορία είναι ότι ακόμη και η πιο μικρή δράση έχει σημασία... Οι αλλαγές συμβαίνουν όταν χιλιάδες άνθρωποι κάνουν μικρά πράγματα... Όλα αυτά τα μικρά αθροίζονται και τότε κάτι καλό συμβαίνει..."

Ώρα για δράση λοιπόν!

Έχετε διαλέξει μια δράση που θα προσπαθήσετε να υλοποιήσετε με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στη γειτονιά σας. Ακόμη, έχετε αποφασίσει και τους τρόπους με τους οποίους θα προσπαθήσετε να το πετύχετε.

Μη ξεχνάτε πόσο σημαντική είναι η δημοκρατική λειτουργία της ομάδας σας με την ενεργό συμμετοχή όλων των μελών της στις ενέργειες σχεδιασμού, οργάνωσης και υλοποίησης της δράσης.

- Δίνουμε έναν τίτλο στη δράση μας π.χ. «ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΛΛΑΓΗ!» - Δράση των μαθητών του για την
- Απαντάμε στα ερωτήματα γιατί, για ποιους και με ποιους;

Καταγράφουμε, γιατί είναι χρήσιμη, ή ωραία, ή ενδιαφέρουσα η δράση μας; Ποιόν θα ωφελή-

...	;	;	Ποιο θα είναι το αποτέλεσμα για τους ανθρώπους ή για την πόλη;

σει; Ποιον θα βλάψει; Επιλέγουμε «υπέρ ποιών» θέλουμε να δράσουμε, με βάση τις αρχές και τις αξίες που πιστεύουμε πως πρέπει να διέπουν την ζωή στη πόλη μας:

- Ποιος θα σχεδιάσει;
- Ποιοι θα μας συμβουλευσουν;
- Ποιος θα αποφασίσει και με ποιόν τρόπο;
- Ποιος θα υλοποιήσει;
- Ποιος θα είναι ο δικός μας ρόλος;

Εντοπίζουμε φορείς με τους οποίους μπορούμε ή απαιτείται να συνεργαστούμε για να υλοποιήσουμε τη δράση μας, π.χ. το Σύλλογο Γονέων, το Δήμο, τοπικούς συλλόγους κ.ά. Τους συνα-

; μ					

ντούμε, εκθέτουμε τις προτάσεις και τα επιχειρήματά μας και ζητάμε την υποστήριξή τους. Κά-
νουμε το πλάνο μας για την υλοποίηση της δράσης μας.

- Απαντάμε στα ερωτήματα: **Πώς; Πότε; Πού;**, για να αρχίσουμε να ανακαλύπτουμε με λεπτομέρεια πια το τι χρειάζεται να γίνει.
- Καθορίζουμε χρονοδιαγράμματα με τις ενέργειες μας πριν, κατά και μετά τη δράση μοι-

Τι κάνει	Ποιος κάνει	Πότε

ράζοντας αρμοδιότητες και ευθύνες σε όλα τα πρόσωπα της ομάδας.

- Καταγράφουμε την πορεία και τις διαδικασίες που ακολουθήσαμε για την υλοποίησή της. Για τον λόγο αυτό:
 - * Ζητούμε μετά από κάθε συνάντηση, τη γνώμη των μελών της ομάδας για το τι και πως έγινε.
 - * Καταγράφουμε τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τις δυσκολίες και την πορεία μας γενικά, σε ένα ημερολόγιο.
 - * Κρατάμε σημειώσεις στις ολομέλειες καταγράφοντας τις αποφάσεις και την ανάθεση αρμοδιοτήτων σε πρόσωπα ή ομάδες.
 - * Φωτογραφίζουμε και βιντεοσκοπούμε συναντήσεις και σημαντικές στιγμές.

Πώς παρουσιάζουμε την εργασία μας

Καλό είναι να παρουσιάσετε και «επισήμως» τη δράση σας.

Οργανώστε μια επίσημη παρουσίαση της σε μια κατάλληλη ευκαιρία. π.χ. σε μια εκδήλωση που διοργανώνει το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ή η Διεύθυνση Εκπαίδευσης στην οποία ανήκει το σχολείο σας, σε μία εκδήλωση που οργανώνει ο Δήμος σας, ή σε μία εκδήλωση που θα οργανώσει το σχολείο σας και εσείς. Σε αυτήν την τελευταία περίπτωση μην ξεχάσετε να καλέσετε όσους συνεργάστηκαν μαζί σας με οποιοδήποτε τρόπο και σας βοήθησαν στο έργο σας! Γιατί να μη γράψετε και ένα άρθρο, που θα το προωθήσετε για δημοσίευση στον έντυπο ή στον ηλεκτρονικό τύπο;

Όποιο τρόπο επιλέξετε για να παρουσιάσετε τη δράση σας, μην ξεχάσετε τα πολύ σημαντικά που θα δώσουν την ευκαιρία στους άλλους να καταλάβουν τι έχετε καταφέρει! (βλ. δίπλα: Να μη ξεχάσω!)

Όσα προτείνουμε παρακάτω ίσως σας βοηθήσουν να «δείξετε» με άλλους τρόπους αυτά που κάνατε!

1. Να αποτυπώσετε τον σχεδιασμό και τα αποτελέσματα της δράσης σας σε ένα χαρτόνι εργασίας. Το χαρτόνι αυτό το φωτογραφίζετε και είτε το δείχνετε όπως είναι είτε, αξιοποιώντας την εφαρμογή Thinglink, αφού προσθέσετε κείμενα, φωτογραφίες ή και βίντεο.

Ένας χρήσιμος οδηγός για το Thinglink: <http://youtu.be/STDjfkmtVU>

2. Να αξιοποιήσετε ένα εργαλείο κατασκευής νοητικών χαρτών, όπως το Popplet, το οποίο αποτελεί μια διαδικτυακή εφαρμογή για τη δημιουργία και διαμοιρασμό εννοιολογικών χαρτών.

Ένας χρήσιμος οδηγός για το Popplet: <http://www.youtube.com/watch?v=CxLDsWHsQ1g>

3. Φυσικά, μπορείτε να επιλέξετε και όποιον άλλον τρόπο κρίνετε πρόσφορο, για παράδειγμα ένα κείμενο με φωτογραφίες ή μια ηλεκτρονική παρουσίαση, ή ένα ολιγόλεπτο βίντεο 3-5'λεπτών.

ΝΑ ΜΗ ΞΕΧΑΣΩ

- ✓ Τον τίτλο της δράσης μας!
- ✓ Μια μικρή περιγραφή που να εξηγεί γιατί κάναμε αυτό που κάναμε (τι θέλαμε να αλλάξουμε και γιατί)!
- ✓ Πώς προετοιμάσαμε τη δράση μας; Με ποιους συνεργασθήκαμε;
- ✓ Πώς την υλοποιήσαμε; Τι χρειαστήκαμε;
- ✓ Πώς συνεργασθήκαμε μεταξύ μας;
- ✓ Τι αποκομίσαμε από αυτή την εμπειρία μας;
- ✓ Έχουμε να πούμε κάτι στους γείτονες ή στους συμπολίτες μας;
- ✓ Έχουμε να πούμε κάτι στους αρμόδιους φορείς;
- ✓ Έχουμε άλλα σχέδια που θα θέλαμε να υλοποιήσουμε του χρόνου;
- ✓ Εκτός από αυτά που θα πούμε, έχουμε κάτι να τους δείξουμε; Φωτογραφίες; Βίντεο; Το φυλλάδιο που τυπώσαμε;

Μην ξεχάσετε σε κάθε περίπτωση να αναρτήσετε στο δίκτυο μας συμπληρωμένο το «Να μη ξεχάσω...» μαζί με τις φωτογραφίες ή ένα ολιγόλεπτο βίντεο από την υλοποίηση της δράσης σας.

Και να θυμάστε! Αυτό που έχει σημασία είναι να παρουσιάσουμε στις άλλες ομάδες τι κάναμε, γιατί το κάναμε, τι σημασία είχε για εμάς και για άλλους, πώς συνεργαστήκαμε, ποιοι μας βοήθησαν και τέλος, τι μάθαμε από αυτή την εμπειρία.

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Δραστηριότητα 4.1: Πίσω από τη δράση μας... οράματα και αξίες

Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να λειτουργήσει και ως επέκταση της δραστηριότητας «Ενεργός πολίτης στη γειτονιά μου».

Τι είναι πιο σημαντικό για σας; Σκεφτείτε τις δικές σας αξίες στη ζωή!

1. Σκεφτείτε μόνοι, ίσως με την συνοδεία μουσικής, με την ησυχία σας: Ποια είναι για σας τα πιο σημαντικά «πράγματα» στη ζωή; Πάρτε χρόνο και γράψτε τα με την ησυχία σας σε ένα χαρτάκι! Δεν υπάρχει σωστό ή λάθος στο τι πιστεύει ο καθένας/καθεμιά. Ό,τι νομίζετε πιο σημαντικό για σας, για τη δική σας ζωή, μπορείτε να το γράψετε!

.....

.....

.....

2. Μπορείτε τώρα να πείτε αυτά που γράψατε στους συμμαθητές σας; Φροντίστε να καταγράψετε σε έναν πίνακα όλες τις απόψεις. Τι διαπιστώνετε; Ποιες αξίες παρουσιάζονται συχνότερα και ποιες «μετράνε περισσότερο» για σας;

.....

.....

.....

- 3, Σκεφτείτε τώρα το ζήτημα με το οποίο επιλέξατε να ασχοληθείτε στην γειτονιά σας. (βλ. δραστηριότητα 2). Ποια οράματα και ποιες αξίες σας «κρύβονται» πίσω από αυτήν την επιλογή; Συζητήστε σε ομάδες ή στην ολομέλεια τα παρακάτω ερωτήματα:

- ;
- ;
- μ ;
- - μ - μ ;

μ :.....		
μ /	μ	μ μ μ

Καταγράψτε τα σε έναν πίνακα χωρισμένο σε τρία μέρη.

Σας δίνουμε ένα απλό παράδειγμα.

μ / μ	μ	μ μ ...	! ;
Θέλουμε να παίζουμε και έξω από το σχολείο	έναν κόσμο όπου τα παιδιά θα παίζουν ελεύθερα		ο σεβασμός στα δικαιώματα των παιδιών
Δε θέλουμε άλλα αυτοκίνητα	μια γειτονιά με καθαρό αέρα		η υπεράσπιση της δημόσιας υγείας και περισσότερων ελεύθερων χώρων
Θέλουμε να συναντάμε τους φίλους/ες μας	μια κοινωνία/παρέα που περνάει καλά		η επικοινωνία των ανθρώπων
Δε θέλουμε να μας πατήσει κανένα αμάξι	Μια ασφαλή πόλη		το δικαίωμα στην ασφάλεια της μετακίνησης

Φυσικά μπορείτε να εμπλουτίσετε τον πίνακά σας όσο θέλετε. Ο καθένας μπορεί να προσθέσει το δικό του όραμα και να βρει τις δικές του αξίες στη δράση σας.

Αγωνίζονται και άλλοι για αυτές τις αξίες; Ποιοι;

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](https://www.edmodo.com).

Δραστηριότητα 5: Διαδικτυακός... ενεργός πολίτης!

Σχεδόν όλοι οι Δήμοι της χώρας διαθέτουν πλέον ιστοσελίδες στο διαδίκτυο.

Δείτε, για παράδειγμα, την ιστοσελίδα του Δήμου Θέρμης, στη Θεσσαλονίκη smartcity.thermi.gov.gr. Παρατηρήστε ότι παρέχει τη δυνατότητα στους πολίτες να αναφέρουν προβλήματα και να καταθέσουν αιτήματα.

Βρείτε και περιηγηθείτε στην ιστοσελίδα του Δήμου σας.

.....

Διαθέτει πλατφόρμα επικοινωνίας των πολιτών για την κατάθεση παρατηρήσεων, αναφοράς προβλημάτων, προτάσεων των πολιτών που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής στην πόλη ή με τις υπηρεσίες του Δήμου;

Αν ναι, σχετικά με ποια θέματα;

α.

β.

γ.

δ.

.....

Είναι η θέση και ο τρόπος παρουσίασης της πλατφόρμας φιλικός προς τον πολίτη;

.....

.....

.....

.....

Υπάρχουν άλλα θέματα που νομίζετε πως θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στην πλατφόρμα επικοινωνίας των πολιτών με τον Δήμο τους;

.....

.....

.....

.....

Διαλέξτε ένα ζήτημα από τα θέματα που σας απασχόλησαν στη διάρκεια του προγράμματός σας, μπείτε στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του Δήμου σας και καταθέστε το αίτημά σας.

.....
.....
.....

Παρακολουθήστε την πορεία του αιτήματός σας κρατώντας σημειώσεις. Λάβετε απάντηση; Σε πόσο χρόνο; Πότε το επέλυσαν;

.....
.....
.....

Καταγράψτε την άποψή σας για την ανταπόκριση των υπηρεσιών του Δήμου στο αίτημά σας.

.....
.....
.....
.....

Επέκταση

Ένα από τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων πόλεων είναι η δημοκρατική λειτουργία, δηλαδή η εμπλοκή των κατοίκων τους στη λήψη αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον τους.

Με αφορμή ζητήματα της πόλης σας που σας ενδιαφέρουν, αναζητήστε και άλλους θεσμικούς φορείς και υπηρεσίες που διαχειρίζονται τα θέματα αυτά και διαθέτουν ηλεκτρονικές πλατφόρμες επικοινωνίας με τους πολίτες. Περιηγηθείτε στις ιστοσελίδες τους και γνωρίστε τις δυνατότητες επικοινωνίας και παρέμβασης που προσφέρουν στους πολίτες.

Δείτε για παράδειγμα την ανοικτή διαβούλευση του Δήμου Παύλου Μελά για τη διαμόρφωση του [Δημοτικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Απορριμμάτων](#).

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](#).

Δραστηριότητα 6: Υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά μας!

Μπορεί να μην έχετε την ηλικία που σας επιτρέπει να συμμετάσχετε ως πολίτες στη ζωή της πόλης σας και να ψηφίζετε, είστε ωστόσο κάτοικοι της πόλης σας, είστε παιδιά ή νέοι που έχετε δικαιώματα!

Φανταστείτε ότι εκπροσωπείτε το σχολείο σας και συντάσσετε μια επιστολή ή ένα λόγο προς το Δημοτικό Συμβούλιο. Έχετε την ευκαιρία να υπερασπιστείτε τα δικαιώματά σας ως μαθητές, στην ασφάλεια, στην υγεία, στη μόρφωση, στον δημόσιο χώρο, στο παιχνίδι, στον ελεύθερο χρόνο, στην ψυχαγωγία, στην πόλη σας. Πώς θέλετε να είναι η ζωή σας; Τι επιθυμίες και τι ανάγκες έχετε;

Συντάξτε ένα κείμενο στο οποίο, διεκδικώντας τα δικαιώματά σας, προτείνετε νέες ιδέες για τη γειτονιά ή το σχολείο σας που θα αλλάξουν την κατάσταση που επικρατεί σήμερα προς όφελος των νέων της γενιάς σας. Αντιπροσωπεύετε τους συμμαθητικούς σας και έχετε ευθύνη για αυτό! Καταθέστε τις απόψεις και τα επιχειρήματά σας.

- Μπορείτε να αναρτήσετε στο δίκτυο μας αυτό το κείμενο για να το κοινοποιήσετε σε όλους τους μαθητές της «Βιώσιμης Πόλης», να δείτε τις απαντήσεις τους, να μάθετε περισσότερα, να «ενώσετε τις επιθυμίες σας» και να κάνετε τη φωνή σας πιο δυνατή!
- Μπορείτε ακόμη να στείλετε το κείμενό σας στον Δήμο ή να το εκφωνήσετε σε κάποια σχετική εκδήλωση στο σχολείο, στους γονείς, πολίτες, εκπαιδευτικούς ή εκπροσώπους της Δημοτικής Αρχής.
- Μη διστάζετε να δώσετε δημοσιότητα! Γράψτε σχετικά ένα άρθρο που θα το προωθήσετε για δημοσίευση στο ιστολόγιο τους σχολείου σας, στην ιστοσελίδα του Δήμου, στον έντυπο ή ηλεκτρονικό τύπο. Ίσως υπάρχουν πολλοί ενήλικες που είναι έτοιμοι να σας υποστηρίξουν. Κάποιοι γονείς, εκπαιδευτικοί αλλά και άλλοι πολίτες μπορεί έχουν τους ίδιους προβληματισμούς με σας!

Εσείς ξέρετε καλύτερα τι θα γράψετε στο κείμενο αυτό, αλλά αν θέλετε μια μικρή βοήθεια να αρχίσετε την έρευνα για τα δικαιώματά σας μπορείτε να συμβουλευτείτε διάφορες σχετικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο.

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](https://www.edmodo.com).

Δραστηριότητα 7. Ξεναγοί στην πόλη μας ...!

Οι μεγάλοι πολλές φορές περπατούν χωρίς να βλέπουν τι υπάρχει γύρω τους! Εκτός αυτού, νομίζουν πως τα ξέρουν όλα! Μήπως έφτασε η ώρα να τους πείτε εσείς πώς βλέπετε τη γειτονιά σας;

Τι θα λέγατε για μια πρόσκληση σε ξενάγηση στο μονοπάτι που δημιουργήσατε στη διάρκεια του προγράμματός σας, στη γειτονιά σας;

Προετοιμάστε τη δράση σας!

- ✓ Τυπώστε τον χάρτη του μονοπατιού σας!
- ✓ Αποφασίστε τις στάσεις και όσα θέλετε να τους δείξετε!
- ✓ Μην ξεχάσετε να συμπεριλάβετε στοιχεία από όλες τις πλευρές της πόλης σας, και τα όμορφα και τα άσχημα: ένα μνημείο, ένα όμορφο μπαλκόνι, ένα εγκαταλειμμένο κτίριο, μια παιδική χαρά, έναν φορέα που κάνει κάτι ενδιαφέρον στη γειτονιά σας κλπ.
- ✓ Αποφασίστε τη διάρκεια της ξενάγησης!
- ✓ Αποφασίστε ποιους θα καλέσετε: τους γονείς σας, τους συμμαθητές σας, τους δημοτικούς συμβούλους της περιοχής σας, τους δημοσιογράφους.
- ✓ Αποφασίστε ποιος θα κάνει τι. Ποιος θα κάνει την πρόσκληση, ποιος θα τους καλωσορίσει, ποιος θα μοιράσει τον χάρτη του μονοπατιού, ποιοι θα μιλήσουν, ποιος θα τους αποχαιρετήσει, ποιος θα βγάλει φωτογραφίες κλπ.
- ✓ Στείλτε τους την πρόσκλησή σας! (μη ξεχάσετε να γράψετε: ποιοι τους προσκαλούν, τον τίτλο και την διάρκεια της εκδήλωσής σας, το σημείο συνάντησής σας μαζί τους).
- ✓ Πριν ξεκινήσετε, εξηγήστε τους με λίγα λόγια, τι έχει προηγηθεί της εκδήλωσης αυτής και τι πρόκειται να κάνετε μαζί τους.
- ✓ Μοιράστε τους τον χάρτη του μονοπατιού σας και ξεκινήστε!
- ✓ Πείτε τους τι σας κάνει περήφανους και σας αρέσει στη γειτονιά σας, τι σας ανησυχεί, τι σας προβληματίζει και νομίζετε πως πρέπει να αλλάξει!
- ✓ Ρωτήστε και τη δική τους γνώμη και πώς αισθάνονται και οι ίδιοι για αυτά που τους επισημαίνετε.
- ✓ Στο τέλος αφιερώστε λίγο χρόνο για να μάθετε τη γνώμη τους για την εκδήλωση που διοργανώσατε:
 - πώς τους φάνηκε;
 - τι έμαθαν;
 - πώς αισθάνθηκαν;
 - τι σκέφτηκαν;

Μπορείτε ακόμη να τους ζητήσετε να σας απαντήσουν εν συντομία γραπτώς και στη συνέχεια να σας πουν αυτά που έγραψαν!

Στο τέλος της εκδήλωσης, καθίστε εσείς με τους συμμαθητές και τους εκπαιδευτικούς σας και κά-

ντε μια αποτίμηση της εμπειρίας σας. Θα θέλατε να γράψετε ένα άρθρο για αυτήν;

Μη ξεχάσετε να μας καλέσετε και μας! kpe@kpe-thess.gr

Αφιερώστε λίγο χρόνο, για να συζητήσετε πώς συνεργαστήκατε και τι αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα!

Μπορείτε να αναρτήσετε την εργασία σας στη διαδικτυακή πλατφόρμα επικοινωνίας [Edmodo](https://www.edmodo.com).

Γ' ΜΕΡΟΣ

ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Παιδαγωγικές προτάσεις για τη λειτουργία της ομάδας

Ο εκπαιδευτικός ως εμπυχωτής της ομάδας μαθητών του δικτύου «Βιώσιμη Πόλη»

Λίγα λόγια για αρχή

Είστε εσείς αυτοί που καλείστε να αναπτύξετε το ενδιαφέρον των μαθητών σας για τα ζητήματα της αστικής βιωσιμότητας. Αρχικά πρέπει να οργανώσετε και να εμπυχώσετε στη συνέχεια τη μαθητική σας ομάδα για τη συμμετοχή της στο Εθνικό Θεματικό Δίκτυο «Βιώσιμη Πόλη». Ίσως σκέφτεστε ότι δεν έχετε τη γνώση και την εμπειρία για αυτό τον ρόλο. Είναι γεγονός ότι οι πανεπιστημιακές σχολές, εκτός εξαιρέσεων, προσφέρουν κυρίως γνώσεις και τέτοιου είδους βιωματικές ομαδικές δραστηριότητες είναι εκτός του προγράμματος σπουδών τους. Είναι επίσης αναγνωρισμένο ότι ως μαθητές δεν γνωρίσαμε «εκ των έσω» τέτοιες μεθόδους, δεν τις βιώσαμε ως παιδιά, ώστε να τις ανακαλέσουμε ως εμπειρία. Παρά την πιθανή έλλειψη εμπειρίας, για μας έχει σημασία «ο παιδαγωγικός έρωτας» του καθενός και καθεμιάς που αναλαμβάνει ένα τέτοιο έργο. Αν υπάρχει, πιστεύουμε ότι θα ξεπεραστούν οι όποιες δυσκολίες και τα πιθανά αλλά θεμιτά «λάθη» στο ταξίδι της εξερεύνησης με τα παιδιά.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού - εμπυχωτή

Ως συντονιστής της ομάδας, είστε ο σύνδεσμος της για την αλληλεπίδραση της στο Δίκτυο με τις άλλες σχολικές μονάδες και για την επικοινωνία με τα πρόσωπα του Σχολείου (διευθυντής, καθηγητές), με τους υπεύθυνους Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Πολιτιστικών Θεμάτων ή Σχολικών Δραστηριοτήτων, με το σύλλογο γονέων και τους κοινωνικούς φορείς κλπ. Πέρα από αυτό σας προτείνουμε να λειτουργήσετε παράλληλα σε τρία επίπεδα:

- Από την μια σαν άτομο, που ενδιαφέρεται για τα κοινά, για αυτό που συμβαίνει στην πόλη του, για τον τρόπο που παίρνονται οι αποφάσεις, υπέρ ποίου γίνονται οι όποιες παρεμβάσεις και ως «πολιτικό όν» με αειφορικές αξίες, όπως η αλληλεγγύη, η ισότητα, η δικαιοσύνη, η αυταξία της φύσης κ.ά.
- Ως εκπαιδευτικός που νιώθετε το καθήκον να θίξετε τέτοια θέματα μέσα στο σχολικό χώρο, για να προετοιμάσετε τις επόμενες γενιές για τον ρόλο του ενεργού πολίτη.

- Ως παιδαγωγός-εμπυχωτής της ομάδας που λειτουργεί με διευκολυντικό τρόπο και με μη κατευθυντικές παρεμβάσεις, για να αναπτυχθεί το ουσιαστικό ενδιαφέρον σύμφωνα με τις παιδαγωγικές Αρχές της Εκπαίδευσης για την Αειφορία.

Οι Παιδαγωγικές Αρχές του Δικτύου «Βιώσιμη Πόλη»

Οι Παιδαγωγικές Αρχές της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη που αποτελούν και την παιδαγωγική προσέγγιση του δικτύου είναι:

- Η εποικοδομητική προσέγγιση της γνώσης, η επικέντρωση στον κάθε μαθητή, σε αυτό που είναι και όχι στο τι θα έπρεπε να είναι
- Η ουσιαστική συνεργασία των μελών της ομάδας
- Η ανάλυση και αποσαφήνιση των αξιών που καθορίζουν τις αποφάσεις των άλλων και τις δικές μας
- Η κριτική σκέψη, η αμφισβήτηση και η προσπάθεια για αλλαγή της κοινωνίας και του εαυτού μας
- Η ολιστική και συστημική ματιά στα ζητήματα της αειφορίας
- Η ουσιαστική συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες και η ανάπτυξη της ικανότητας δράσης

Η αυθεντικότητα του εμπυχωτή

Ξεκινήστε θεωρώντας τον εαυτό σας μαθητή και όχι ειδήμονα. Μπορείτε κάλλιστα να δηλώσετε στην ομάδα ότι δεν θεωρείτε τον εαυτό σας αυθεντία, και ότι θα προσπαθήσετε να ξεφύγετε από τον συνήθη ρόλο του δασκάλου-καθηγητή σαν να είστε και εσείς εξερευνητής σε αυτή την προσπάθεια. Η δική σας αυθεντικότητα θα βοηθήσει την ομάδα. Αν συναντήσετε δυσκολία στο να μιλήσουν τα παιδιά, αρχικά για το ζήτημα της Βιώσιμης Πόλης, μην διστάσετε να «καθρεφτίσετε» αυτή την αδυναμία και να ρωτήσετε, γιατί συμβαίνει. Αφήστε τελευταία τη δική σας τοποθέτηση.

Το να εκφράσετε στην ομάδα το δικό σας προσωπικό ενδιαφέρον ως πολίτης για τα ζητήματα της «πόλης» και τα δικαιώματά σας, για τις διαδικασίες που ακολουθούνται στις συναντήσεις σας ή για ό,τι γίνεται την κάθε στιγμή, βοηθά τους συμμετέχοντες να εκφράσουν και τις δικές τους απόψεις. Με ερωτήσεις για τη δική τους εμπειρία μπορεί να ξεκινήσει μια πρώτη τοποθέτηση-συζήτηση. Παρά το ότι καλείστε να λειτουργήσετε μη κατευθυντικά στην ομάδα, είναι θεμιτό να επηρεάζετε τους μαθητές με την αλήθεια σας, χωρίς να επιβάλλετε τις απόψεις σας. Μπορείτε αν θέλετε να παρουσιάσετε σαν αφορμή κάποιες φωτογραφίες ή βίντεο για τα ζητήματα που «συγκινούν» εσάς προσωπικά.

Το να εκφράσετε στην ομάδα το δικό σας προσωπικό ενδιαφέρον ως πολίτης για τα ζητήματα της «πόλης» και τα δικαιώματά σας, για τις διαδικασίες που ακολουθούνται στις συναντήσεις σας ή για ό,τι γίνεται την κάθε στιγμή, βοηθά τους συμμετέχοντες να εκφράσουν και τις δικές τους απόψεις. Με ερωτήσεις για τη δική τους εμπειρία μπορεί να ξεκινήσει μια πρώτη τοποθέτηση-συζήτηση. Παρά το ότι καλείστε να λειτουργήσετε μη κατευθυντικά στην ομάδα, είναι θεμιτό να επηρεάζετε τους μαθητές με την αλήθεια σας, χωρίς να επιβάλλετε τις απόψεις σας. Μπορείτε αν θέλετε να παρουσιάσετε σαν αφορμή κάποιες φωτογραφίες ή βίντεο για τα ζητήματα που «συγκινούν» εσάς προσωπικά.

Ακόμα και αν η ομάδα δεν ενδιαφέρεται αρχικά για το θέμα που εισάγετε, πολλοί μαθητές μπορεί να οικειοποιηθούν τις απόψεις σας στα πρώτα στάδια. Μην ξεχνάτε ότι πιθανώς δεν ήταν δική τους πρωτοβουλία η συγκρότηση αυτής της ομάδας που έχει ένα θέμα και πρέπει να παράγει έργο. Μην ενοχοποιήσετε σαν προοδευτικός εκπαιδευτικός, ότι χειραγωγήσατε τους μαθητές σας με την τοποθέτηση σας. Ίσως στην πορεία τα παιδιά αποκτήσουν πραγματικό προσωπικό ενδιαφέρον για τα ζητήματα που τίγονται και εμπλακούν αυθεντικά στην ζωή αυτής της ομάδας. Αν συμβεί αυτό, τότε πιστεύουμε ότι μπορεί να επιτευχθεί και ο στόχος μας, που είναι η διαμόρφωση της στάσης των μαθητών για την αειφορία της πόλης τους.

Μέχρι όμως να επιτευχθεί αυτός ο στόχος πρέπει να αποδεχθούμε το γεγονός ότι ο εμπυχωτής ανάλογα με την ομάδα του, τις περιστάσεις, τον χρόνο, το σχολικό θεσμικό πλαίσιο ή τις υποχρεώσεις μπορεί ανά περίπτωση να δείξει ένα πιο «κλασσικό παρεμβατικό πρόσωπο», να μοιράσει ο ίδιος τη δουλειά, να ζητήσει αποτελεσματικότητα, να κατευθύνει τη συζήτηση και να επικεντρωθεί στο παραγόμενο έργο, ιδίως όταν τα μέλη δεν είναι συνηθισμένα σε μη κατευθυντικές διαδικασίες. Μην διστάσετε λοιπόν να προβάλλετε και τις δικές σας προσδοκίες και να επηρεάσετε την ομάδα όταν αναγνωρίζετε ότι με αυτόν τον τρόπο ανταποκρίνεστε περισσότερο στις ανάγκες των μελών, παρά αν επιμείνετε σε μια στάση: «Πείτε εσείς τι θα κάνουμε», που πιθανόν να φέρει την αμηχανία την ομάδα. Μπορείτε να επηρεάσετε τους μαθητές λοιπόν χωρίς να επιβάλλετε την άποψή σας!

Η αποδοχή του Άλλου

Ζητήστε τις απόψεις όλων για τα ζητήματα που τίξατε πρώτα εσείς ή άλλοι μαθητές. Φροντίστε να έχετε ικανό χρόνο για επικέντρωση στο πρόσωπο του κάθε μαθητή. Πολλοί μαθητές δεν μπορούν να εκφραστούν, όπως άλλοι. Δείξτε σε όλους ότι ενδιαφέρεστε ουσιαστικά και για τη δική τους άποψη. Αποδεχτείτε και τη σιωπή ενός μέλους ή την άρνησή του για συμμετοχή. Αν ένα μέλος της ομάδας επιθυμεί κάποια στιγμή να παραμείνει στο περιθώριο, θα πρέπει να έχει αυτήν την ελευθερία. Ο εμπυχωτής δεν πιέζει επιβάλλοντας τους κανόνες που θα οδηγήσουν την ομάδα προς τους δικούς του στόχους.

Ίσως κάποιοι μαθητές να συγκινούνται από την κατάσταση της γειτονιάς ή της πόλης τους, άλλοι από τον τρόπο που παίρνονται οι αποφάσεις για τα κοινά, άλλοι για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους ως πολίτες, άλλοι από τη διαδικασία της ομάδας, κ. ά. Είναι θεμιτό όμως να εκφραστούν και αντιρρήσεις ή αδιαφορία για το θέμα. Ίσως αυτό είναι μια ευκαιρία για μια ουσιαστική συζήτηση για τη συμμετοχή του καθενός μας στα κοινά και την πιθανή απογοήτευση που νιώθουμε κάθε φορά που το επιχειρούμε. Ακούστε τις απόψεις αυτές και αποδεχθείτε κατ' αρχήν το τι εκφράζουν, ανακαλώντας την αντίδραση που πιθανόν είχατε και σεις σαν έφηβος σε κάθε τι «που επιβάλλεται από πάνω». Ο εμπυχωτής δημιουργεί ένα κλίμα ψυχολογικά ασφαλές για κάθε μέλος της ομάδας, ιδιαίτερα όταν διακινδυνεύει να εκφράσει κάτι προσωπικό, άτοπο ή αρνητικό, ώστε να νιώθει ότι οποιαδήποτε στιγμή θα υπάρχουν τουλάχιστον εσείς που θα τον σέβεστε αρκετά. Μην προβάλλετε τις προσωπικές σας απόψεις για ότι ακούσατε παρά μόνο στο τέλος, αν σας ζητηθεί. Απλά, ακούστε με προσοχή και ζητήστε την τοποθέτηση των υπόλοιπων μελών της ομάδας για την «αλήθεια» μιας τέτοιας αρνητικής άποψης.

Είναι θεμιτό το κάθε μέλος να δηλώσει το πώς και πότε θα ενταχθεί σε κάποια μικρή ομάδα σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα του. Πολλές φορές αξίζει τον κόπο απλά να περιμένουμε ακούγοντας, προτείνοντας και συνοδεύοντας το πρόσωπο που δυσκολεύεται να συμμετάσχει.

Η ακρόαση

Ο εμπυχωτής, όταν μιλούν τα παιδιά, είναι παρών με ολόκληρο το πρόσωπό του, με τη φυσική του παρουσία, με τη γνωστική αλλά και τη συναισθηματική του πλευρά. Ακούει με όσο μεγαλύτερη προσοχή, ακρίβεια και ευαισθησία μπορεί το κάθε μέλος της ομάδας που εκφράζει επιφανειακά ή και βαθύτερα τον εαυτό του. Προσπαθεί με ενσυναίσθηση να ανταποκρίνεται στα αισθήματα που εκφράζονται, χωρίς όμως να χάνει και τα δικά του όρια. Δηλώνει το τι άκουσε ή αισθάνθηκε, επαναδιατυπώνοντας τα όσα άκουσε. Φανερώνει ακόμα και με την έκφραση του προσώπου, με τη στάση του σώματος του, ότι ακούει με προσοχή τον συνομιλητή του. Αυτό φαίνεται να βοηθά τον μαθητή να μιλήσει περισσότερο για τα ζητήματα του. Δεν βιάζεται, ευχαριστεί και επιβραβεύει το κάθε μέλος για τη συμμετοχή του και ζητά πάντα να εκφραστούν και οι απόψεις και άλλων μαθητών στα όσα ειπώθηκαν.

Η πρόταση

Ζητείστε τις προτάσεις των μελών για το τι θα ακολουθήσει, και το πώς σκοπεύουν να συνεχίσουν τη δουλειά. Αν υπάρχουν μπορείτε να τις συζητήσετε και να αποφασίσετε από κοινού τον τρόπο δουλειάς. Αν τα μέλη νιώθουν άβολα στο να προτείνουν κάτι επί της διαδικασίας, αφού ρωτήσετε για να το επιβεβαιώσετε, μη διστάσετε να το κάνετε εσείς παίρνοντας την σύμφωνη γνώμη τους. Φροντίστε, ώστε οι προτάσεις σας να είναι ξεκάθαρες και κατανοητές και προσπαθήστε πάντα αυτές να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ομάδας που μπορεί να είναι διαφορετικές από τις δικές σας! Ρωτήστε για πιθανές δυσκολίες που υπάρχουν στην εφαρμογή τους. Αποφύγετε, αν είναι δυνατόν να τοποθετηθείτε για το τι θα κάνουν οι ομάδες, αλλά προσανατολίστε τις προτάσεις σας στο πώς θα δουλέψουν.

Η συνοδεία

Συνήθως, οι εκπαιδευτικοί μετά τη διαδικαστική πρόταση, όταν μοιράζεται η δουλειά σε μικρότερες ομάδες «αποχωρούν» από το προσκήνιο και τις αφήνουν να δουλέψουν «μόνες» τους, παρεμβαίνοντας μόνο περιστασιακά και πολλές φορές εκ των υστέρων σε μια δυσλειτουργία τους. Υπάρχουν, όμως, ομάδες που έχουν την ανάγκη της βοήθειας σας στο να αντιμετωπιστεί η πιθανή αδυναμία κάποιων μελών να συμμετέχουν ουσιαστικά ή η υπερβολική εμπλοκή και κατευθυντικότητα των δραστηρίων μελών της. Ο εμπυχωτής της ομάδας «κάθεται» δίπλα και συνοδεύει την κάθε ομάδα στην πορεία της, παρεμβαίνοντας, αν χρειαστεί, και προτείνοντας λύσεις για τον «τρόπο» που δουλεύει, και όχι σαν ελεγκτής της πορείας της ή για το τι κάνει κάποιο μέλος. Η διακριτική παρουσία του και η επικεντρωμένη παρέμβαση στον τρόπο δουλειάς φαίνεται ότι μπορεί να αναβαθμίσει την αποτελεσματικότητά της.

Η προσωπική εμπλοκή των μελών της ομάδας

Για τη δημιουργία εμπειριών «ενεργού πολίτη»

Είναι σημαντικό από την αρχή ακόμα τα παιδιά να εμπλακούν προσωπικά και σύμφωνα με τις ανάγκες τους στο πρόγραμμα που τους προτείνεται. Τα ζητήματα της αστικής αειφορίας στην πόλη που ζει ο καθένας μας, επειδή άπτονται της καθημερινότητας όλων και έχουν σχέση με την ποιότητα της ζωής μας, ίσως αγγίζουν και τα ίδια τα παιδιά σαν πρόσωπα που ζουν μια δύσκολη καθημερινότητα στο άστυ σήμερα. Εδώ κρίνεται σημαντική και η προσωπική σας τοποθέτηση στα ζητήματα αυτά καθώς και η εμπλοκή σας στη ζωή της ομάδας. Η αίσθηση που μπορεί να έχουν τα μέλη, ότι αγωνίζονται – μαζί σας – να αλλάξουν τα πράγματα για το κοινό καλό, κάτι πολύ σημαντικό για τον τόπο μας, είναι κατά την γνώμη μας το βασικό κίνητρο για τη συμμετοχή του καθενός/μιας στην όλη προσπάθεια. Εξηγήστε κατ' αρχάς το γιατί είστε εσείς σε αυτήν την ομάδα και ποια είναι τα δικά σας προσωπικά κίνητρα. Αν σας συγκινούν πραγματικά τα θέματα που θίγεται και αν ενδιαφέρεστε για την ομάδα, τότε ίσως εμπνεύσετε και τα παιδιά σας. Η αυθεντικότητα σας δεν μπορεί να κρυφτεί. Οι μαθητές «ξέρουν» τι σκέφτεστε για αυτούς και για τα ζητήματα που θίγονται και αναγνωρίζουν και την παραμικρή λεπτομέρεια προσποίησης ακόμα και στα μη λεκτικά σήματα που τους δίνετε.

Είναι επίσης σημαντικό να βιώνουν όλα τα μέλη συνεργατικές εμπειρίες και δημοκρατικές διαδικασίες σε μια ομάδα που «παραδέχονται», να παίρνουν ικανοποίηση από τις σχέσεις που δημιουργούνται, να εκφράζονται και να νιώθουν ότι ανήκουν σε αυτήν. Όμως, για να αρχίσουν να μιλάνε για το γιατί είναι σε αυτήν την ομάδα, για το τι τους απασχολεί στην καθημερινότητα της πόλης που ζουν, για να φανερώσουν τη δική τους ματιά, ίσως χρειαστεί να ενδιαφερθείτε πραγματικά για αυτούς και να τους ακούσετε με προσοχή!

Η αίσθηση του «ανήκειν» σε μια ομάδα

Κάθε μέλος μιας ομάδας, ιδίως στην αρχή, παρουσιάζει το καθημερινό του δημόσιο πρόσωπο, αυτό που είναι γνωστό στην τάξη, ως "ο καλός μαθητής", "ο αρχηγός", "το φυτό", κλπ. Πολλοί ίσως νιώθουν άβολα με αυτούς τους χαρακτηρισμούς και επιθυμούν κάτι άλλο για τον εαυτό τους. Δικό σας έργο είναι η ανάδυση των δυνατών σημείων του κάθε μέλους πέρα από τις «ταμπέλες» που τους δίνονται και παίζουν κομβικό ρόλο στη σχολική καθημερινότητα τους. Η αποκάλυψη, όμως, του πραγματικού εαυτού γίνεται σταδιακά, όταν δημιουργηθεί ένα κλίμα ψυχολογικά και συναισθηματικά ασφαλές. Ο εμπυχωτής θα πρέπει να ορίζει κάθε φορά τα όρια αυτής της αποκάλυψης αλλά και να φροντίζει μόνιμα για ένα ασφαλές κλίμα, όπου η αποκάλυψη αυτή όχι μόνον δεν θα εκθέσει το μέλος της ομάδας στα συνήθη πειράγματα, αλλά θα γίνει και βοηθητική διεργασία αυτογνωσίας και έρευνας για όλους!

Η προσωπική εμπλοκή θεωρείται δεδομένη, όταν με τον καιρό τα μέλη είναι πιο αυθόρμητα, πιο ανεκτικά και πιο συνεργάσιμα. Όταν μπορούν να απολαμβάνουν τη συμμετοχή τους, να παίρνουν ευχαρίστηση από την επαφή και τη συνεργασία τους, να εκφράζονται ελεύθερα, ειλικρινά με χιούμορ και αυτοπεποίθηση. Όταν παραδέχονται πιο εύκολα την άγνοιά, τις ανάγκες και τα ελ-

λείμματά τους. Όταν θέλουν να βοηθήσουν τους άλλους, ζητούν βοήθεια από τους άλλους και συνεργάζονται με προθυμία με τον καθένα ή καθεμιά.

Η υπευθυνότητα και η πρωτοβουλία των μαθητών

Είναι επίσης σημαντικό για το κάθε μέλος, το να νιώθει δεσμευμένο στη διεκπεραίωση κάποιου έργου ή στο να παρουσιάσει την δουλειά του μαζί με την ομάδα του στην επόμενη συνάντηση. Μπορεί οι συζητήσεις να γίνονται σε «μη κατευθυντικό» κλίμα, αλλά, όταν έρθει η ώρα της πράξης πρέπει να είναι πολύ ξεκάθαρο στον καθένα το τι υποχρεώσεις έχει αναλάβει εθελοντικά στην ολομέλεια ή στην υποομάδα του. Εξηγήστε στην ομάδα σας το γενικό σχέδιο που έχετε στον νου σας και τις απαιτήσεις από τα χρονοδιαγράμματα. Πολλοί μαθητές νιώθουν άβολα, όταν δεν είναι ξεκάθαρο το τι θα κάνουν και αντιδρούν αρνητικά στην «χύμα» κατάσταση που πιθανόν να επικρατεί ως προς την ανάθεση συγκεκριμένου έργου ή τη μη αναζήτηση ευθυνών για κάτι που δεν έγινε. Είναι θεμιτό να αναλαμβάνει κάποιο μέλος λίγα, να δηλώσει την προσωρινή του αδυναμία του για δεσμεύσεις, αλλά αυτό πρέπει να δηλώνεται στην ομάδα. Μην αντιμετωπίζετε με υπερβολική αυστηρότητα τα «αμελή» μέλη και μην επικεντρώνεστε ως συνήθως στα πιθανά αρνητικά

σημεία της συμμετοχής τους. Προβληματιστείτε φανερά στην ολομέλεια για το τι συμβαίνει, δηλώνοντας ότι περιμένετε περισσότερα για τις δυνατότητες που ξέρετε ότι έχουν και μην τα εκθέτετε στην μεγάλη ομάδα που μπορεί να ασκήσει πολύ σκληρή κριτική κάποιες φορές. Οι μικρές ομάδες ξέρουν καλύτερα να αντιμετωπίζουν την επιβάρυνση που δέχονται από κάποιο μέλος, όταν δεν προσφέρει τα συμφωνημένα. Στην ολομέλεια επιβραβεύστε τους/τις συνεπείς και ρωτήστε το πώς δούλεψαν και τι δυσκόλεψε τις ομάδες στο να ανταποκριθούν στις ευθύνες που ανέλαβαν.

Άλλα κίνητρα για συμμετοχή

Μπορείτε τέλος να αναφερθείτε -χωρίς να επικεντρωθείτε- στα «κλασσικά» κίνητρα των περιβαλλοντικών ομάδων, όπως είναι οι έξοδοι από την τάξη, οι επισκέψεις, οι μελέτες πεδίου, οι πιθανές εκδρομές. Επίσης μπορείτε να αναφέρετε τη χρήση του διαδικτύου για την επικοινωνία μεταξύ των μελών της ομάδας σας, όπως και με άλλους μαθητές ανά την Ελλάδα, καθώς στις υποχρεώσεις της συμμετοχής σας στο Δίκτυο «Βιώσιμη Πόλη» είναι και η παρακολούθηση της δουλειάς των άλλων μαθητικών ομάδων. Σε κάθε περίπτωση μας ενδιαφέρει η ανάπτυξη του εσωτερικού κινήτρου για την ενεργό συμμετοχή των μελών της ομάδας σας, παρά η οποιαδήποτε υλική ανταμοιβή από την εργασία τους που είναι θεμιτή, αλλά όχι πάντα ικανή για την ουσιαστική εμπλοκή

Διαδικαστικές πρακτικές για τις συναντήσεις σας

Η ανατροφοδότηση στο τέλος της κάθε συνάντησης

Φροντίστε να έχετε χρόνο, στο τέλος της κάθε συνάντησης, για τον απολογισμό και την ανατροφοδότηση των μαθητών. Ζητείστε την τοποθέτηση του κάθε μέλους για τον σκοπό αυτό. Ρωτήστε προσωπικά και τους μαθητές που «δεν σηκώνουν συχνά το χέρι τους», για να μιλήσουν. Είναι σημαντικό για τον καθένα και την καθεμιά να νιώθει ότι τα ζητήματα που τον/την απασχολούν αντιμετωπίζονται με φροντίδα και σοβαρότητα. Πρόκειται για μια σημαντική στιγμή της ομάδας, όταν τα μέλη της καλούνται να εκφράσουν τις απόψεις τους για το τι πήγε καλά, αν η ομάδα ή ο εμπυχωτής λειτούργησε θετικά, τι αποκόμισαν, τι τους δυσκόλεψε, ποιος έχει ανάγκη υποστήριξης, τι πρέπει να προσεχθεί ή να προετοιμαστεί καλύτερα την επόμενη φορά. Επιστρατεύστε την υπομονή σας! Η ουσιαστική δημοκρατία κωλυσιεργεί πολλές φορές!

Απολογιστικά πρακτικά ... & σημειώσεις!

Είναι θεμιτό να εκλέγεται προεδρείο της συζήτησης από τους μαθητές και να κρατούνται πρακτικά της απολογιστικής διαδικασίας από έναν γραμματέα της ομάδας, όπου θα σημειώνονται οι υποχρεώσεις των μικρών ομάδων για την επόμενη συνάντηση της ολομέλειας. Επίσης είναι χρήσιμο να αναλάβουν κάποια μέλη, ώστε οι αποφάσεις αυτές να ανακοινώνονται σε όλους μέσω email και γενικά να δοθεί μέριμνα στην ηλεκτρονική δικτύωση των μελών. Είναι σημαντικό για το κάθε μέλος, το να νιώθει δεσμευμένο στη διεκπεραίωση κάποιου έργου και να παρουσιάσει την δουλειά του μαζί με την ομάδα του στην επόμενη συνάντηση.

Ο αριθμός των μελών μιας ομάδας

Ζευγάρια ή τριάδες: Σχηματίζονται για την παραγωγή έργου σε ατομικό επίπεδο κατά τη συνεδρίαση της ολομέλειας ή της μικρής ομάδας. Είναι η μικρότερη αλλά και καταλληλότερη ομάδα, ιδιαίτερα όταν η δραστηριότητα απαιτεί έκφραση του βαθύτερου εαυτού, όταν χρειάζεται αποτελεσματικότητα σε λίγο χρόνο ή όταν οι μαθητές δεν έχουν αναπτύξει, -κυρίως στις μικρές ηλικίες- τις συνεργατικές τους δεξιότητες. Ο τρόπος με τον οποίο σχηματίζονται αυτές οι μικρότερες ομάδες εξαρτάται από το βαθμό ανάπτυξης της ομάδας, τις απαιτήσεις της κάθε δραστηριότητας αλλά και τις διαπροσωπικές σχέσεις των μελών. Μην ξεχνάτε ότι κάθε πρόσωπο της ομάδας έχει ανάγκη να έρθει σε στενή επαφή με κάποιο μέλος για προσωπική βοήθεια και υποστήριξη. Είναι στην κρίση του κάθε μέλους να διαλέξει το ίδιο τον «στενό συνεργάτη» του. Είναι θεμιτό να προτιμάται η δουλειά σε ζευγάρια, παρά η αυστηρά προσωπική ενασχόληση ενός και μόνο μέλους με ένα θέμα.

Μικρές ομάδες 3-5 μελών: Τα μέλη τους διατάσσονται συνήθως σε μικρούς κύκλους, απομονωμένους μεταξύ τους.

Είναι συνήθως ομάδες που αναλαμβάνουν ένα έργο κατά την διάρκεια της ολομέλειας. Συνήθως, τέτοιες ομάδες θα πρέπει να βρεθούν στο μεσοδιάστημα των συναντήσεων της ολομέλειας, για να συνεργαστούν για την παραγωγή κάποιου έργου, ώστε να παρουσιάσουν κάτι που ανέλαβαν

κατά τον καταμερισμό εργασίας.

Είναι θεμιτό να αλλάζουν τα μέλη της ανάλογα με το θέμα και τα ενδιαφέροντα των μελών, έτσι ώστε όλοι να έρθουν σε επαφή και συνδιαλλαγή μεταξύ τους. Μπορούν να έχουν, όμως, και πιο μόνιμο χαρακτήρα σύμφωνα με τις επιθυμίες των μελών για την καλύτερη αποτελεσματικότητα τους στην παραγωγή συγκεκριμένου έργου.

Παρουσιάζουν πολλά πλεονεκτήματα σε σχέση με την ολομέλεια. Αποτελούν το βασικό κύτταρο της συνεργασίας των μαθητών. Βοηθούν στην έκφραση των μελών, είναι λειτουργικές, δεν κωλυσιεργούν και μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα την αδυναμία κάποιων μελών να συνεργαστούν. Η μικρή ομάδα «ξέρει» τι μπορεί και τι έχει προσφέρει ο καθένας και η καθεμία που συμμετέχει. Τα μέλη της «αναγκαστικά» δεσμεύονται στο να βοηθήσουν, για να μην επιβαρύνουν την ομάδα με την αδιαφορία ή την μη ουσιαστική συμμετοχή τους.

Η μεγάλη ομάδα (ολομέλεια): Στη μεγάλη ομάδα μετέχουν όλα τα παρόντα μέλη με τις θέσεις τους σε κυκλική διάταξη.

Σχηματίζεται όταν η ολομέλεια πρέπει να ενημερωθεί για το έργο των μικρών ομάδων, να πάρει αποφάσεις για τη συνέχεια ή όταν κάποια μέλη επιθυμούν να εκφράσουν σε όλους μια άποψη, επιθυμία ή κριτική. Μπορεί να διακόπτεται για να βρεθούν οι μικρές ομάδες «ιδιαιτέρως» και να συγκροτείται ξανά αμέσως μετά, στο κλείσιμο μιας συνάντησης.

Ο αριθμός των μελών της ολομέλειας στην ιδανική της μορφή πρέπει να είναι περιορισμένος αναγκαστικά, επειδή στην ομάδα πρέπει να είναι διαθέσιμες όλες οι οδοί επικοινωνίας μεταξύ όλων των προσώπων. Προτείνεται ο αριθμός μελών της ομάδας να είναι μεταξύ 12 και 18. Αυτό θα βοηθήσει στην ουσιαστική και απρόσκοπτη λειτουργία της ολομέλειας. Αν τα μέλη όμως είναι περισσότερα είναι θεμιτό να μη ξεπερνούν τον αριθμό των 25 ατόμων. Σε αυτή την περίπτωση οι όποιες συζητήσεις ή ψηφοφορίες στην ολομέλεια πρέπει να προετοιμάζονται από πριν από μικρότερες ομάδες.

Το ξεκίνημα της ομάδας

Αν κάποιοι/ες δεν γνωρίζονται, στην καινούργια αυτή ομάδα που επιχειρείτε να συγκροτήσετε μπορείτε εσείς ή τα μέλη της ομάδας σας να προτείνετε παιχνίδια γνωριμίας που πιστεύετε ότι ταιριάζουν στην περίπτωση σας, από την εμπειρία σας ή από τη σχετική βιβλιογραφία. Σε κάθε περίπτωση μπορείτε να αρχίζετε την ολομέλεια με παιχνίδια έκφρασης και επικοινωνίας που δημιουργούν ένα ευχάριστο κλίμα και υπηρετούν την ιδέα ότι οι συμμετέχοντες/ουσες έρχονται στην ομάδα ως πρόσωπα που κινητοποιούνται από το ενδιαφέρον τους, παρά ως μαθητές για να βαθμολογηθούν.

Ενημέρωση για το δίκτυο και της υποχρεώσεις της ομάδας

Μπορείτε να εκφράσετε καταρχάς το δικό σας ενδιαφέρον για το δίκτυο σαν πολίτης, εκπαιδευτικός και εμπυχωτής της ομάδας των μαθητών. Ενημερώστε για τις δυνατότητες του Δικτύου, για τις υποχρεωτικές δραστηριότητες και παρουσιάστε διάφορα κίνητρα για την συμμετοχή σας σε αυτό. Ζητήστε τέλος την τοποθέτηση των μαθητών και αν έχετε τη σύμφωνη γνώμη τους, μπορείτε να προχωρήσετε σε συμφωνία για τον τρόπο της συνεργασίας σας, ορίζοντας πρόεδρο και γραμματέα της συζήτησης.

Η συμφωνία για τον τρόπο συνεργασίας (Συμβόλαιο συνεργασίας)

Πρόκειται για μια προσπάθεια για δημιουργία κανόνων λειτουργίας, με σκοπό να αναπτυχθεί καλύτερα η συνεργασία και η επικοινωνία όλων των προσώπων της ομάδας. Οι κανόνες αυτοί αναζητούνται και τίθενται από την πρώτη συνάντηση της ομάδας, αλλά μπορεί η ομάδα να επανέλθει σε αυτούς κατά την διάρκεια της χρονιάς.

Τα μέλη της ομάδας σας αντιλαμβάνονται από την πρώτη, ίσως, συνάντηση ότι δεν πρόκειται για μια υποχρεωτική διαδικασία, όπως τα μαθήματα του ωρολογίου προγράμματος και ότι ο εκπαιδευτικός δεν κατευθύνει την ομάδα απόλυτα, αλλά επιτρέπει «ασυνήθιστη ελευθερία» στις κινήσεις και στις εκφράσεις. Είναι σημαντικό, τότε, η ομάδα, μπροστά στην πιθανή αμηχανία της, να καθορίσει τους όρους συνύπαρξης με συμφωνία για τους κοινά αποδεκτούς κανόνες της λειτουργίας της (συμβόλαιο συνεργασίας της ομάδας). Για να γίνει αυτό, πρέπει να παρουσιαστούν οι στόχοι, οι δυνατότητες και οι προκλήσεις του προγράμματος -δικτύου «Βιώσιμη Πόλη» και να δηλωθούν οι προσδοκίες των μελών και του εκπαιδευτικού-συντονιστή.

Ο εκπαιδευτικός συμβάλλει με την παρέμβαση του στη θέσπιση κανόνων λειτουργίας της ομάδας. Στην συγκεκριμένη περίπτωση υπάρχει εξ αρχής ένα γενικό καθορισμένο πλαίσιο από τις υποχρεώσεις της ομάδας στο δίκτυο «Βιώσιμη Πόλη». Αν ο εκπαιδευτικός έχει ο ίδιος καθορισμέ-

νους στόχους για τον τρόπο ή το αποτέλεσμα της συνεργασίας, τότε καλύτερα να τους θέσει από την αρχή στην ομάδα. Εκτός από τα ερωτήματα περί συνέπειας και δημοκρατικής λειτουργίας της ομάδας που πρέπει να απαντηθούν στους κανόνες λειτουργίας, είναι σημαντικό να θίξετε και θέματα δεοντολογίας στη χρήση των κωδικών πρόσβασης στην ηλεκτρονική πλατφόρμα επικοινωνίας και στην πιθανή χρήση φωτογραφιών, με πρόσωπα των μαθητών.

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να διεξαχθεί μετά από τη συζήτηση, ψηφοφορία για την επικύρωση των αποφάσεων. Στην πρώτη αυτή συζήτηση-απόφαση, ανάλογα με την ομάδα, ο εμπυχωτής-συντονιστής μπορεί να έχει ρόλο διευκολυντικό, αφήνοντας τα μέλη να αυτενεργούν ή ρόλο περισσότερο καθοδηγητικό. Στην περίπτωση που η ομάδα βρίσκεται σε αμηχανία να θεσπίσει τέτοιους κανόνες, μπορεί να αναφέρει περιπτώσεις δυσλειτουργίας της ομάδας, για να βοηθήσει τη συζήτηση. Όλα τα πρόσωπα της ομάδας μπορούν να θέτουν τους όρους της συνύπαρξης και να αναλαμβάνουν δεσμεύσεις για την τήρησή τους. Το συμβόλαιο καταγράφεται και είναι θεμιτό να είναι αναρτημένο, για να υπενθυμίζει τις δεσμεύσεις ή να τροποποιείται, όταν χρειάζεται.

Πιθανές παραβιάσεις των κανόνων αυτών από κάποια μέλη της ομάδας στο μέλλον μπορούν να αξιοποιηθούν από τον εκπαιδευτικό συντονιστή, για να γίνουν αντικείμενο συζήτησης, διαπραγματεύσεως, τροποποίησης ή και εμβάθυνσης στο σκεπτικό με το οποίο αποφασίστηκαν.

Πρακτικά και αυτό-αναθέσεις έργου για την επόμενη συνάντηση

Ο χρόνος και η διάρκεια των συναντήσεων ορίζονται από την ομάδα, αφού έχουν ληφθεί υπόψη οι όποιες άλλες υποχρεώσεις των μαθητών-μελών και καταβάλλεται προσπάθεια αυτές οι συναντήσεις να είναι σταθερές.

Αναζητήστε ένα χώρο που να είναι απομονωμένος οπτικά και ηχητικά. Μπορεί να είναι μία σχολική αίθουσα, κάποιος άλλος ελεύθερος χώρος ή αίθουσα υπολογιστών, που θα δεσμευτεί για τις συναντήσεις της ομάδας. Είναι θεμιτό να μοιράζετε την ευθύνη των πρακτικών θεμάτων στα μέλη της ομάδας σας. Μπορεί κάλλιστα να οριστεί μια ομάδα διαμόρφωσης του χώρου, κάποιιοι μαθητές μπορούν να βοηθήσουν στην ενημέρωση και υπενθύμιση των μελών για τις συναντήσεις ή την ετοιμασία των υλικών που χρειάζονται για κάθε συνάντηση.

Η προετοιμασία της επόμενης ολομέλειας και το έργο που πρέπει να γίνει μέχρι τότε, μοιράζεται στις μικρές ομάδες. Εσείς ή το προεδρείο μπορείτε να βοηθήσετε με ερωτήσεις τις μικρές ομάδες να σκεφτούν και να ανακοινώσουν το τι θα κάνουν μέχρι την επόμενη συνάντηση.

Για την καλύτερη επικοινωνία των μαθητών, καταγράφονται τα email τους σε λίστα από την αρχή. Το τι έχει αναλάβει η κάθε ομάδα μπορεί έτσι να κοινοποιηθεί με email σε όλους από τον/την «γραμματέα». Είναι θεμιτό να ενθαρρύνετε τα μέλη της ομάδας να επικοινωνούν ηλεκτρονικά και να φροντίζετε για την άμεση επίλυση των πιθανών δυσλειτουργιών που θα παρουσιαστούν.

Ανατροφοδότηση

Προτείνεται, σύμφωνα με τις οδηγίες, στο τέλος της πρώτης συνάντησης -όπως και σε κάθε συνάντηση- να γίνεται μια ανασκόπηση του τι έγινε από τον εκπαιδευτικό ή τον πρόεδρο. Οι συμμετέχοντες στη συνέχεια, τοποθετούνται επί της διαδικασίας που ακολουθήθηκε, αναφέρουν το τι τους δυσκόλεψε και τι τους διευκόλυνε. Τα πρακτικά που έχουν κρατηθεί κοινοποιούνται σύντο-

μα σε όλους μέσω email από τον γραμματέα.

Για την ικανότητα συμμετοχής σε δημοκρατικές διαδικασίες

Οι μαθητές μας, όπως και εμείς, έχουν ήδη μια γενική εικόνα για το πώς γίνεται ο δημόσιος διάλογος στη χώρα μας, από τις καθημερινές δημοσιογραφικές εκπομπές, από τις αντιπαραθέσεις των καλεσμένων στα παράθυρά των τηλεοπτικών καναλιών ή από τις συνήθεις συνθηματικές δηλώσεις διαμαρτυρομένων και τις τοποθετήσεις των ομιλητών στην Βουλή. Η Εκπαίδευση για την Αει-

φορία δίνει έμφαση στην εξέταση και κριτική του τρόπου με τον οποίο παίρνονται οι αποφάσεις σε μια χώρα, σε ένα τόπο, στο ίδιο το σχολικό περιβάλλον. Στα πλαίσια αυτά είναι θεμιτό να δίνουμε προσοχή σε διαδικασίες που ευνοούν την ποιότητα του δημοκρατικού διαλόγου μεταξύ των παιδιών στην τάξη μας με την ίδια μεθοδικότητα που αντιμετωπίζουμε και τη γνωστική τους ανάπτυξη. Έχει υποστηριχθεί ότι η συνεχής και συνεπής συμμετοχή σε ομάδες αποτελεί εξαιρετική ευκαιρία για τη βίωση «δημοκρατικών εμπειριών». Στην πορεία αυτή είναι καλό να έχουμε υπόψη μας τις εξής αρχές:

- Τα παιδιά πρέπει ενημερωθούν και να κατανοήσουν τους στόχους και τη διαδικασία του προγράμματος και να έχουν λόγο σε αυτήν.
- Η δημοκρατική και οργανωτική δομή των συναντήσεων, καθώς και οι όποιες σχέσεις εξουσίας πρέπει να αποσαφηνίζονται σε όλους.
- Οι κανόνες της συμμετοχής στις δημοκρατικές διαδικασίες πρέπει να είναι ξεκάθαροι και οι μαθητές να μπορούν να τους συνδιαμορφώνουν.
- Κανένα παιδί δεν αποκλείεται από την ομάδα λόγω έλλειψης ικανοτήτων και είναι ελεύθερο να αποχωρήσει, όταν το ενδιαφέρον του για το έργο της έχει μειωθεί.

Η πολιτική φύση των δημοκρατικών διαδικασιών και η αντιμετώπιση της «πραγματικότητας»

Όσοι από μας έχουν συντονίσει τέτοια προγράμματα και υιοθετούν τις δημοκρατικές αξίες στη λειτουργία της ομάδας τους πρέπει να υπερασπίσουν τις απόψεις τους στο ερώτημα: «Τι νόημα έχει το να εκπαιδεύουμε τα παιδιά να συμμετέχουν δημοκρατικά στην εξέταση των τοπικών ζητημάτων, όταν ακόμα και οι ενήλικες έχουν περιορισμένη ή μηδενική συνήθως συμμετοχή»; Οι εκπαιδευτικοί που θα εμπλακούν με τις δημοκρατικές διαδικασίες στην τάξη τους πρέπει να γνωρίζουν ότι γίνονται υποστηρικτές μιας «ριζοσπαστικής δημοκρατίας» από κάτω προς τα πάνω και πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να υπερασπιστούν αυτόν τον προσανατολισμό. Όχι μόνο γιατί προετοιμάζουμε τα παιδιά για μια καλύτερη κοινωνία, ενδυναμώνοντας τη δημοκρατική τους κουλτούρα, ώστε να αναγνωρίζουν κάθε τι το αποφασισμένο χωρίς διαβούλευση με τη βάση αλ-

λά και για τη γνώση των προβλημάτων που θα συναντήσουν. Δεν είναι θεμιτό να παριστάνουμε το δημοτικό συμβούλιο που παίρνει αποφάσεις, δημιουργώντας την λανθασμένη εντύπωση ότι τα παιδιά μπορούν να καταφέρουν πάντα αυτό που θέλουν με ομαλό και εύκολο τρόπο! Τα παιδιά μας χρειάζεται να δουν τα λάθη που μπορεί να προκύψουν από μια τέτοια οπτική και την περιορισμένη δυνατότητα τους αυτή τη στιγμή να καθορίσουν τι θα συμβεί στο περιβάλλον τους.

Η κωλυσιεργία των δημοκρατικών διαδικασιών και το προσωπικό μας παράδειγμα.

Πολλές φορές, ίσως, χρειαστεί οι μαθητές σας να αφιερώσουν πολλές ώρες συζητώντας και αποφασίζοντας δημοκρατικά για το τι, το γιατί και το πώς θα κάνουν κάτι, σε αντίθεση με τον ελάχιστο χρόνο που χρειάζεται συνήθως ένα άτομο από μόνο του, για να αποφασίσει τι και πώς θα κάνει κάτι! Αυτή, όμως, η διαδικασία είναι απαραίτητη όχι μόνο για την εμπλοκή όλων των παιδιών σας στα ζητήματα αλλά και για την προβολή ενός παραδείγματος δημοκρατικής διαδικασίας στην τάξη σας. Σε αυτή την προσπάθεια, ίσως, χρειαστεί να επιστρατεύσετε όλη την υπομονή σας για να ακουστούν όλοι/ες με προσοχή. Θεωρούμε σημαντική την αίσθηση της οργάνωσης και της τάξης στη διαδικασία καθώς και τη δημιουργία κλίματος ισότητας και ελευθερίας με σεβασμό της διαφορετικής άποψης και την κατανόηση του «Άλλου» χωρίς διακρίσεις φύλου, καταγωγής, χρώματος. Η στάση μας σε τέτοια ζητήματα «μιλάει». Δεν ωφελεί να υποστηρίζουμε τις δημοκρατικές αξίες, αλλά το προσωπικό μας παράδειγμα στην πράξη να είναι διαφορετικό. Ίσως, χρειαστεί να κρατάτε σημειώσεις εσείς και άλλοι ανακεφαλαιώνοντας το τι συμβαίνει. Ορίστε από την αρχή κάποια όρια στον συνολικό χρόνο της συζήτησης και την ώρα που θα μιλήσει το κάθε παιδί. Παρ' όλα αυτά, αν νιώσετε στην ατμόσφαιρα, ότι τα παιδιά σας κουράζονται από την διαδικασία, σας προτείνουμε:

- α) Καθρεφτίστε την κατάσταση που επικρατεί.
- β) Επιχειρηματολογήστε για τη σημασία των δημοκρατικών διαδικασιών.
- γ) Αναπλαισιώστε το τι έχει ειπωθεί και σε ποιο σημείο βρισκόσαστε.
- δ) Προτείνετε μια λύση για τη συνέχεια.

Σε κάθε περίπτωση, αν νιώσετε ότι έχετε ξεφύγει από τον χρόνο σας, ότι οι μαθητές σας έχουν κουραστεί ή χρειάζεται περισσότερη μελέτη του θέματος, εξηγήστε το τι συμβαίνει και προτείνετε τη διακοπή της διαδικασίας και την επανάληψη της στο άμεσο μέλλον.

Φροντίδα για τις δημοκρατικές διαδικασίες.

Πολλοί έχουν εμπειρία συμμετοχής σε δημοκρατικές διαδικασίες φοιτητικών, επαγγελματικών ή ερασιτεχνικών συλλόγων. Οι διαδικασίες που ακολουθούν εκεί οι ενήλικες πολίτες είναι σύντομες, η προσοχή των παρευρισκομένων είναι πολλές φορές διασπασμένη, η παρουσία τους είναι προαιρετική και οι εισηγήσεις είναι προετοιμασμένες από παρατάξεις. Η διαδικασία υποβολής προτάσεων, πρωτολογίας, δευτερολογίας και ψηφοφορίας γίνεται συνήθως με απρόσωπο και γραφειοκρατικό τρόπο και ο διάλογος είναι προσχηματικός σε ολιγομελές ακροατήριο. Μην έχετε στο

νου σας κάτι τέτοιο για τα παιδιά σας.

Οι μαθητικές ολομέλειες χρειάζονται τη φροντίδα σας, για να λειτουργήσουν με θετικό για τους μαθητές μας τρόπο. Οι μαθητές σας **εκπαιδεύονται στο να αποκτήσουν δεξιότητες**, για να συμμετάσχουν σε τέτοιες διαδικασίες! Δεν είναι όλοι έτοιμοι για αυτό. Άλλοι μπορεί να μπορούν να μιλήσουν άνετα σε κοινό, άλλοι ντρέπονται ή δεν έχουν ευχέρεια λόγου, άλλοι δημιουργούν ένταση ή νιώθουν την ανάγκη να μιλούν συνέχεια κλπ. Ρωτήστε την γνώμη των υπολοίπων και τοποθετηθείτε και σεις χωρίς προσωπικές αιχμές απέναντι σε κάποιον που μονοπωλεί τον διάλογο. Ποια είναι η στάση σας στην περίπτωση που χρειάζεται να τοποθετηθούν και άλλοι πέρα από τους «καλούς μαθητές»; Η γνώμη του καθένα στην ομάδα, ακόμα και αρνητική, είναι σημαντική και πρέπει να ακουστεί με προσοχή από όλους. Όταν κάποιος μιλάει σε κοινό, συγκροτεί την σκέψη και τον λόγο του, αποκαλύπτει τις γνώσεις του/της για το θέμα και καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια να γίνει κατανοητός και να πείσει το κοινό του. Οι μαθητές ακούγοντας και μιλώντας, μαθαίνουν από τους άλλους και αναγνωρίζουν διαφορετικούς τρόπους σκέψης που τους/τις εμπλουτίζουν σαν προσωπικότητες. Ρωτήστε την γνώμη του κάθε μαθητή που αδυνατεί να εκφραστεί και δώστε τον χρόνο και την προσοχή που χρειάζεται, παρεκκλίνοντας, ίσως, και από τον αρχικό χρονικό προγραμματισμό σας. Συνοψίστε στο τέλος της κάθε τοποθέτησης την κεντρική της ιδέα με την σύμφωνη γνώμη αυτού που την εξέφρασε.

Η έκφραση προσωπικών προβλημάτων και η ενεργητική ακρόαση

Το πρόγραμμα που σας προτείνεται, σας καλεί σε ουσιαστικές και ειλικρινείς συζητήσεις με τους μαθητές σας. Εσείς και τα μέλη της ομάδας μπορεί να χρειαστεί να εκφράσετε προσωπικά συναισθήματα, σκέψεις και προβληματισμούς με αυθεντικό τρόπο. Πολλοί μαθητές μας, ίσως και εμείς, δεν έχουν μάθει να ακούν με προσοχή τον άλλο και αντιθέτως σκέφτονται τα δικά τους συναφή ζητήματα, κριτικάρουν βιαστικά τα λεγόμενα ή ετοιμάζουν την απάντηση τους την ώρα που κάποιος μιλά. Δεν είναι αυτονόητο ότι όλοι έχουν την δεξιότητα της «ενεργητικής ακρόασης». Ακόμη και η δική σας εκπαίδευση για την εμπύχωση των ομάδων των μαθητών σας σε τέτοιες περιπτώσεις είναι μια μακρόχρονη διαδικασία.

Παρ' όλα αυτά, όταν κάποιος εκφράζει κάποιο προσωπικό πρόβλημα του, λειτουργήστε σαν να είναι φίλος σας και μην βιαστείτε να πείτε την γνώμη σας, να παρηγορήσετε, να ερμηνεύσετε ή να δώσετε συμβουλές. Απλά συνοδεύστε τον/την! Ο καθένας/μια από μας έχει το δυναμικό να βρει λύσεις στα προβλήματα του μόνος ή με τη βοήθεια μελών της ομάδας. Αυτό που χρειάζεται είναι η αίσθηση ότι κάποιος/α τον/την ακούει πραγματικά και συμπάσχει με το πρόβλημα. Είναι χρήσιμο στην προσπάθεια σας αυτή να έχετε γενικά υπόψη σας τα εξής:

- α) Ακούστε αληθινά με όλη την προσοχή σας και δείξτε το, ακόμα και με την στάση του σώματος σας.
- β) Τηρήστε γενικά μια στάση που δείχνει ότι αποδέχεστε απόλυτα το πρόσωπο που μιλάει και συναισθάνεστε το πρόβλημα.
- γ) Καθρεφτίστε τα συναισθήματα του, ανακεφαλαιώστε τα σημαντικά νοήματα ή λόγια του και ρωτήστε, αν καταλάβατε καλά.

ε) Ακούστε με προσοχή την απάντησή του.

ζ) Ρωτήστε τα υπόλοιπα μέλη τι τους προκάλεσε η διαδικασία και πώς άκουσαν τον φίλο τους.

Η σύνθεση των διαφορετικών απόψεων

Οι μαθητές μας –αλλά ίσως και εμείς προσωπικά, δεν έχουμε παραδείγματα επιτυχούς σύνθεσης των διαφορετικών ή αντίθετων απόψεων σε μια συζήτηση. Συνήθως, η ρητορική δεινότητα εκπροσώπων των αντιμαχόμενων πλευρών εξαντλείται στην υπεράσπιση της ισχυρογνωμοσύνης τους και την συνεπακόλουθη «κατατρόπωση» του αντιπάλου, ενώπιον του κοινού. Σε τέτοιες «μάχες» εκφέρονται απόψεις χωρίς επιχειρήματα επί παντός επιστητού και χωρίς βαθιά γνώση των θεμάτων. Η αντίρρηση εκλαμβάνεται πολλές φορές σαν προσωπική επίθεση και η ένταση της φωνής και των προσώπων είναι αποτρεπτική για την κατανόηση του «Άλλου». Το άτομο που συμμετέχει σε μια τέτοιου είδους διαδικασία αναγκάζεται εκ των πραγμάτων να μην αναγνωρίσει στις αντίθετες απόψεις θετικά στοιχεία και φυσικά δεν είναι διατεθειμένο να αποσύρει την πρόταση του ή να ενσωματώσει σε αυτήν τη διαφορετική άποψη με στόχο τη σύνθεση και την τελική συναίνεση.

Στην έρευνα και τον σχεδιασμό μιας δράσης για κάποιο πρόβλημα που γεννά αντιπαραθέσεις στην τοπική κοινωνία, είναι πολύ πιθανόν οι μαθητές σας να «μπερδευτούν» όταν θα έρθουν σε επαφή με παγιωμένες αντίθετες απόψεις, που εκφράζουν τα διάφορα συμφέροντα ή την ταξική φύση των συγκρούσεων και την πολιτική σκέψη που πηγάζει από αυτά.

Θεωρούμε ότι είναι ανάγκη, για την κριτική εξέταση του τρόπου με τον οποίο παίρνονται οι αποφάσεις σε ένα τόπο, να δώσουμε στους μαθητές μας ένα από παράδειγμα συμμετοχής σε άμεσο δημοκρατικό διάλογο, όπου η ανεκτικότητα στη διαφορετική γνώμη, η διαλεκτική σύνθεση και η διαβούλευση, αποτελούν μέρος της καθημερινής πρακτικής σε μια διαφωνία που παρουσιάζεται ανάμεσα τους μέσα στην τάξη. Ίσως, το κυριότερο που πρέπει να έχετε στον νου σας σε αυτές τις περιπτώσεις είναι η επικέντρωση στο αντικείμενο της διαφωνίας, στην άποψη που εκφέρεται, παρά στο υποκείμενο, στο ποιος δηλαδή κατεβάσει μια πρόταση. Πρέπει να δείχθει κατά την άποψη μας ότι αν οι μαθητές φέρονται με εμπάθεια προς τα πρόσωπα, χωρίς να δείχνουν σεβασμό προς τον συνομιλητή τους, τότε και αυτό αναπόφευκτα θα αμυνθεί υπερασπιζόμενος τον εαυτό του και έτσι η προσπάθεια για την τελική επίλυση της όποιας διαφωνίας απομακρύνεται.

Διαδικασίες για την σύνθεση των απόψεων

- Καλό θα ήταν να έχετε υπ' όψιν σας μερικούς βασικούς κανόνες πριν την τελική ψηφοφορία, αν βρεθείτε αντιμέτωποι με μια συγκρουσιακή διαφωνία μεταξύ των μαθητών σας στην τάξη, όπου η εξεύρεση λύσης φαίνεται αδύνατη:
- Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να μην «βιάζονται» να κατεβάσουν την τελική πρόταση τους από την αρχή. Ας περιμένουν, ακούγοντας πρώτα με προσοχή τα όσα λέγονται και μετά μπορούν να συζητήσουν σε μικρές ομάδες την πρόταση τους για την ολομέλεια.

- Μπορείτε να καθιερώσετε μια διαδικασία, όπου μια πρώτη «δοκιμαστική» πρόταση κατατίθεται με επιφύλαξη, για να ακολουθήσει διαβούλευση με ερωτήσεις από την ολομέλεια, ώστε να απαντηθούν από την ομάδα που κατεβάζει την πρόταση ή άλλους μαθητές. Μπορείτε να δώσετε χρόνο, ώστε να απαντηθούν αυτές οι ερωτήσεις και η ομάδα που προτείνει να αποσύρει ή να τροποποιήσει την πρότασή της, καλύπτοντας με τον τρόπο αυτό τις ερωτήσεις και τις ιδέες της ολομέλειας.
- Ζητήστε κάθε πρόταση να συνοδεύεται με τις αρχές και τα επιχειρήματα της. Στις αρχές συγκαταλέγεται και το «γιατί», δηλαδή για ποιο σκοπό ή με ποιο σκεπτικό κατατίθεται μια πρόταση. Τα επιχειρήματα χωρίζονται σε θετικά (τα περισσότερα) και αρνητικά (λιγότερα). Ζητήστε από τους μαθητές σας να «κομματιάσουν» την πρότασή τους σε πλεονεκτήματα και σε μειονεκτήματα. Θα δημιουργηθεί έτσι από την ομάδα, μια εμπλουτιζόμενη και από άλλους λίστα, με τα υπέρ και τα κατά της πρότασης, που θα αναγράφεται σε πίνακα, για να είναι αναγνώσιμη από όλα τα μέλη και να μπορεί να δέχεται διορθώσεις.
- Τηρήστε μια διαδικασία, όπου οι μαθητές θα τοποθετούνται σε κάθε επιμέρους επιχείρημα και σημειώνετε τις απόψεις τους. Κάθε καινούργια γνώμη που ακούγεται, εμπλουτίζει το αρχικό σκεπτικό. Εξετάστε, στο τέλος, ποια και πόσα από τα αρχικά επιχειρήματα ενισχύθηκαν ή απορρίφθηκαν.

Συζητώντας για την ευθύνη των θεσμών

Η γνώση των τοπικών φορέων-θεσμών και της λειτουργίας τους σε ένα τόπο, είναι ζητούμενο ακόμα και για τους ενήλικες δημότες. Πρόκειται για σημαντική και χρήσιμη γνώση, αλλά η προσπάθεια μας δεν σταματά εκεί, γιατί ο στόχος μας δεν είναι αυτός. Είναι σημαντικό για τον αυριανό ενεργό πολίτη και σημερινό μαθητή να γνωρίζει ότι οι αποφάσεις δεν παίρνονται από κάποια απρόσωπη αρχή που γνωρίζει τα πάντα. Είναι χρήσιμο να γνωρίζουν τα παιδιά μας ότι οι αποφάσεις παίρνονται από υπαρκτά καθημερινά πρόσωπα, που προβληματίζονται και ακολουθούν δημοκρατικές διαδικασίες. Είναι θεμιτό να αποκτήσουν εμπειρίες επαφής με τους ανθρώπους που αντιπροσωπεύουν αυτούς τους θεσμικούς φορείς, να συνομιλήσουν μαζί τους, να επηρεαστούν, να ακούσουν τις προτεραιότητες και τα προβλήματα τους, ακόμα και να αλλάξουν γνώμη!

Στην επαφή με τα προβλήματα ενός τόπου και τις σχετικές αντιπαραθέσεις που πιθανόν να παρουσιάζονται σε κάποιο θεσμικό όργανο ή δημοτικό συμβούλιο, είναι πιθανόν, κυρίως στις μεγάλες τάξεις Γυμνασίου ή Λυκείου, να προκύψουν «φλογερές» συζητήσεις για το τι φταίει και ποιος ευθύνεται για την κατάσταση. Ακούστε με προσοχή τις απόψεις των μαθητών που συνήθως εμπιέχουν συναισθηματική φόρτιση, αλλά δώστε προσοχή στα εξής κομβικά σημεία γιατί είναι πολύ πιθανόν να οδηγηθούν οι μαθητές σας σε λάθος συμπεράσματα.

Οι μαθητές μας είναι «ειδικοί» στα ζητήματα που αφορούν στη ζωή και στην καθημερινότητα τους και έχουν δικαίωμα να εκφράσουν τα συναισθήματα και τα οράματα τους για τον εαυτό, τον κόσμο και τον τόπο τους. Από κει και πέρα είναι δεδομένο ότι δεν τα ξέρουμε όλα τα θέματα! Δεν είναι εποικοδομητικό να εκφέρουμε πρόχειρες και γρήγορες, τηλεοπτικού τύπου, απαντήσεις σε ερωτήματα που προκύπτουν στην πορεία μας και οδηγούν σε βεβιασμένα και λανθασμένα συμπεράσματα. Κάθε ζήτημα που αφορά τη δημόσια ζωή είναι πολύπλοκο, επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και χρήζει έρευνας. Η στοιχειώδης κριτική σκέψη μας οδηγεί στην επανεξέταση πολλών στοιχείων που θεωρούνται δεδομένα και τα οποία χρειαζόμαστε για να βγάλουμε οριστικά και αξιόπιστα συμπεράσματα.

Οι μαθητές μας έχουν δικαίωμα να ασκήσουν κριτική στη λειτουργία και τις αποφάσεις των θεσμών που επηρεάζουν τη ζωή τους. Δεν έχουν όμως το ρόλο της απόδοσης κατηγοριών σε δημόσια πρόσωπα και οι παρεμβάσεις μας δεν θα πρέπει να ενθαρρύνουν ένα τέτοιο κλίμα. Οι μαθητές δεν είναι δικαστές, για να αποδίδουν ευθύνες και να καταδικάζουν!

Οι μαθητές μας μπορούν να εκφράσουν την άποψη τους για το αποτέλεσμα των επιλογών ενός δημόσιου προσώπου για τον τόπο τους. Όμως, δεν έχουν το δικαίωμα να γίνουν κριτές της ηθικής των ανθρώπων. Θεωρούμε ότι δεν υπάρχουν «καλοί» και «κακοί» στην πολιτική σκέψη και πράξη. Υπάρχουν μόνο λανθασμένες ή σωστές επιλογές. Εκτός των αποδεδειγμένων εξαιρέσεων, θεωρούμε ότι τα αιρετά με δημοκρατικές διαδικασίες πρόσωπα που εμπλέκονται με την πολιτική ζωή έχουν καλές προθέσεις, και λειτουργούν στα πλαίσια της νομιμότητας για το καλό του τόπου τους, σύμφωνα με τις αξίες που πιστεύουν και τις δυνατότητες τους.

Οι μαθητές είναι υπεύθυνοι για τις πράξεις τους και έχουν την ευθύνη για να προσπαθήσουν να αλλάξουν τα πράγματα και να επηρεάσουν άλλους ανθρώπους, αλλά σαφώς δεν ευθύνονται για την κατάσταση που επικρατεί στον δημόσιο βίο της χώρας και του τόπου τους. Είναι θεμιτό λοιπόν να αποφεύγουμε την απόδοση υπερβολικών ατομικών ευθυνών στους μαθητές μας ή να τους επιφορτίζουμε με την αίσθηση ότι έχουν την εξουσία να αλλάξουν τη συνολική κατάσταση του τόπου τους. Την ευθύνη για τις πολιτικές επιλογές την έχουν τα αρμόδια θεσμικά όργανα που έχουν την κατάλληλη υποδομή, το προσωπικό και τις διαδικασίες για τη δημοκρατική λήψη των αποφάσεων και την εφαρμογή τους.

Στα πλαίσια του «πολιτικού γραμματισμού», είναι θεμιτό να συζητούμε τις διάφορες πολιτικές θέσεις σαν πηγή γνώσης για τον τρόπο που αυτές επηρεάζουν την πραγματικότητα της ζωής μας. Μπορούμε να τοποθετηθούμε προσωπικά όσον αφορά στο αν αυτές συμφωνούν με τις δικές μας αξίες και το όραμα για τον τόπο μας. Είναι όμως αθέμιτο να προχωρούμε σε πολιτικές τοποθετήσεις, υποστηρίζοντας «συμπαθείς» θέσεις και εξαγγελίες συγκεκριμένων πολιτικών παρατάξεων. Πολλές προθέσεις για το περιβάλλον είναι κοινές σε διάφορες πολιτικές παρατάξεις. Η οπτική τους ούτως ή άλλως έχει πάντα τα θετικά και τα αρνητικά της σημεία και χρειάζεται έρευνα με κριτική σκέψη για την αποκρυστάλλωση μιας άποψης. Θεωρούμε δεδομένο ότι η φροντίδα για το περιβάλλον και την κοινωνία αφορά την κοινωνία στο σύνολο της και δεν ανήκει αποκλειστικά σε κάποια κομματική θέση. Οι μαθητές σας θα έχουν δικαίωμα ψήφου, όταν θα γίνουν 18 ετών. Αφήστε για τότε τα τελικά συμπεράσματα για τις πολιτικές επιλογές τους.

Για την ανάπτυξη της ικανότητας δράσης

Μπορεί μια «αποτυχημένη δράση» των μαθητών να γίνει μια επιτυχημένη εκπαιδευτική διαδικασία;

Έχει ήδη αναφερθεί ότι οι πολιτικές αποφάσεις και η υλοποίηση τους σε έναν τόπο είναι αρμοδιότητα των θεσμικών φορέων και όχι των μαθητών. Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε και εμείς και οι μαθητές μας ότι η δράση των παιδιών σπανίως μπορεί να αλλάξει συνολικά μια πραγματικότητα σε ένα τόπο, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον. Συχνά ακούγονται από εκπαιδευτικούς τα ερωτήματα: Ποιος θα ακούσει με προσοχή τα παιδιά και θα υλοποιήσει τις προτάσεις τους; Μήπως απογοητευτούν από τη λειτουργία των θεσμών ή από την μη πραγματοποίηση των ιδεών τους και παραιτηθούν;

Η λειτουργία του δικτύου «Βιώσιμη Πόλη» έχει σαν στόχο την αποτροπή τέτοιων καταστάσεων. Αν η προσπάθεια των παιδιών, για να προταθούν πραγματοποιήσιμες λύσεις και οι συνεργασίες εκπαιδευτικών, γονέων και φορέων, δεν φέρουν αποτέλεσμα στην πραγματοποίηση των προτάσεων τους, είναι θεμιτό να αναλυθεί εν τέλει σε βάθος το γιατί. Μια τέτοια διαδικασία υποστηρίζεται ότι θα βοηθούσε τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τις δυσκολίες ή τα λάθη τους και να αναπτύξουν τις ικανότητες τους για την ανάληψη μιας «επιτυχημένης» δράσης στην επόμενη προσπάθεια τους!

Η δράση των παιδιών γίνεται με σχεδιασμό και έρευνα από τους μαθητές για την αλλαγή μιας κατάστασης, αλλά ο εκπαιδευτικός στόχος μας είναι η ανάπτυξη της ικανότητας τους για δράση. Είναι θεμιτό τα παιδιά να αναγνωρίζουν την πιθανότητα πολλές φορές οι «ουτοπικές» ιδέες τους να μην μπορούν να εφαρμοστούν τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον, αλλά παρ' όλα αυτά να μπορούν να προβληματιστούν, για το τι είναι εφικτό και γιατί, να συνεργαστούν, να αποφασίζουν δημοκρατικά, να μοιράζουν τη δουλειά και να έχουν την αίσθηση ότι η προσπάθεια τους έχει αποτέλεσμα και επιβραβεύεται, τουλάχιστον στα πλαίσια του σχολικού τους χώρου! Η εμπλοκή των ενηλίκων ή των φορέων που προτείνεται στο Δίκτυο μας, πέρα από την θεσμική γνώση, έχει στόχο κυρίως την ενδυνάμωση των παιδιών που ανακαλύπτουν ότι μπορεί να έχουν βοήθεια από ευαισθητοποιημένους ενήλικες, για να γίνει τελικά αυτό που με περίσκεψη και όραμα αποφάσισαν. Έχουν έτσι την θετική αίσθηση και την μνήμη της συνεισφοράς και των άλλων υπαρκτών συνεργατών τους, εκπαιδευτικών, γονέων ή εργαζόμενων στους θεσμούς στον «κοινό αγώνα» για το μέλλον της κοινότητάς τους.

Η αποφυγή της χειραγώγησης ή της πλασματικής συμμετοχής των παιδιών

Είναι σημαντικό να τονιστεί η επιδίωξη μας για την αποφυγή της χειραγώγησης των παιδιών μας προς μια ιδεολογική κατεύθυνση ή για την επιβολή μιας δράσης, χωρίς την ουσιαστική συμμετοχή τους. Η αυθεντική συμμετοχή του εκπαιδευτικού ως προσώπου και η έκφραση των προσωπικών του απόψεων, πρέπει πάντα να συνοδεύεται με την προτροπή για την κριτική ανάλυση τους με την τοποθέτηση όλων των μελών της ομάδας, όπως προτείνεται άλλωστε και για κάθε άλλη άποψη που εκφράζεται. Πρέπει, επίσης, να συνοδεύεται με τη ρητή δήλωση ότι πρόκειται για τις προσωπικές σας απόψεις, που εκφράζονται όταν αυτό ζητηθεί επίμονα από τους μαθητές και ότι δεν πρέπει απαραίτητα να συμφωνήσουν με αυτές. Μην έχετε υπερβολικές απαιτήσεις στην «κινητοποίηση» τους για δυναμική δράση. Οι μαθητές μας, ίσως, έχουν περιορισμένες και εξελίξιμες ικανότητες επιχειρηματολογίας ή ετοιμότητας για δράση αυτή την στιγμή. Δεν είναι ούτε μέλη πολιτικής οργάνωσης ούτε εκπαιδευμένοι περιβαλλοντικοί ακτιβιστές σε κάποια ΜΚΟ και δεν είναι ίσως επιλογή τους το να γίνουν τουλάχιστον τώρα κάτι τέτοιο. Μην έχετε τέτοιες υπερβολικές προσδοκίες από αυτούς και μην παρασύρεστε από τη δική σας ίσως βούληση για να επιδείξει η ομάδα σας έργο.

Κάτι που δυστυχώς κατά την άποψη μας εμφανίζεται συχνά είναι η λεγόμενη «πλασματική συμμετοχή» των παιδιών. Ο συντονιστής, όπως έχει αναφερθεί, πολλές φορές ίσως πάρει οργανωτικές πρωτοβουλίες μπροστά σε μια δύσκολη κατάσταση της ομάδας. Αυτή η προσωρινή λύση στο πρόβλημα απέχει πολύ από ένα πρόγραμμα, όπου οι ουσιαστικές αποφάσεις παίρνονται από τον ενήλικα. Το να ωθούνται τα παιδιά χωρίς συμμετοχή σε δημοκρατικές διαδικασίες σε μια δήθεν αυθεντική συμμετοχή με την ανάθεση έργου από τον εκπαιδευτικό, αναπαράγει κατά την άποψη μας, τη συνήθη σχέση εξουσίας που έχει οδηγήσει στην παραίτηση και την ανευθυνότητα. Παρά τις συνήθως αντίθετες δηλώσεις, υπάρχουν περιπτώσεις, όπου τα παιδιά δρουν «ακτιβιστικά» ή «διακοσμητικά», μη κατανοώντας όλα σε βάθος τον λόγο που κάνουν κάτι. Φροντίστε να μην είναι αυτή η δική σας ομάδα, γιατί θα είστε μακριά από τον στόχο σας, αν επιθυμείτε την εκπαίδευσή τους ώστε να αναλάβουν με επιτυχία στο μέλλον τον ρόλο του ενεργού πολίτη.

Η ανάλυση και η διασαφήνιση των αξιών μέσα από τις τοπικές συγκρούσεις.

Είναι πολύ πιθανό και στον τόπο σας να υπάρχουν συγκρούσεις για κάποιο περιβαλλοντικό ή κοινωνικό ζήτημα που οι μαθητές θα «ανακαλύψουν» στην πορεία τους και θα θελήσουν να συμβάλουν στην επίλυση του. Οι συγκρούσεις συμφερόντων και τα διλήμματα που προκύπτουν από αυτές αποτελούν αντικείμενο μάθησης για τους μαθητές σας, στα πλαίσια της εκπαίδευσης για την Αειφορία. Οι τοπικές πολιτικές αποφάσεις λαμβάνονται με διαβούλευση και κάθε φορά με βάση τις αξίες των κοινωνικών ομάδων που αντιπροσωπεύονται στα τοπικά συμβούλια. Η ανάλυση των αξιών με βάση τις οποίες λαμβάνονται αυτές οι αποφάσεις και η διασαφήνιση των προσωπικών αξιών του κάθε μέλους της ομάδας, αποτελεί παιδαγωγική αρχή της εκπαίδευσης για την Αειφορία και κομβική στιγμή για τη ζωή της ομάδας σας. Έχει αποδειχθεί ότι η γνώση από μόνη της χωρίς το απαραίτητο αξιακό υπόβαθρο της δεν είναι αρκετή, για να αλλάξει τα πράγματα. Στα πλαίσια της «εκπαίδευσης για τις αξίες» πρέπει να έχετε υπόψη σας τα εξής:

Το προσωπικό σας παράδειγμα! Αν έχετε για παράδειγμα φανεί στο παρελθόν ή τώρα στα μάτια τους αυταρχικός ή αδιάφορος, χωρίς προσωπική σχέση με τα μέλη αυτής της ομάδας ίσως συναντήσετε εξ αρχής προβλήματα, όταν υποστηρίζετε τις δημοκρατικές αξίες, τις αξίες της αλληλεγγύης και της επικοινωνίας στις ανθρώπινες σχέσεις. Ίσως, είναι από τις λίγες στιγμές που εσείς και οι μαθητές σας καλείστε να αποκαλύψετε ένα μέρος της προσωπικότητας σας δημοσίως και πρέπει για τον λόγο αυτό να επιδιώκετε ένα παράδειγμα πηγαίας φιλικής συζήτησης παρά μαθήματος.

Δεν υπάρχει σωστή ή λάθος άποψη και δεν βαθμολογούνται οι αξίες του καθενός. Καλείστε και εδώ να δώσετε προσοχή, όταν τα μέλη της ομάδας σας μιλούν, να αναπλαισιώσετε αποδεχόμενοι τα λεγόμενα και τα συναισθήματα τους ακόμα και αν εκφράζουν αρνητικές σκέψεις. Μην ερμηνεύετε ή κρίνετε τις απόψεις αυτές ακόμη και αν δεν συμφωνείτε αλλά ζητήστε την τοποθέτηση και άλλων μελών σε αυτές. Κρατήστε την προσωπική σας άποψη τελευταία, παρά τις πιθανές προτροπές, για να μην επηρεάσετε με τη βαρύτητα της άποψης σας τους μαθητές σας προς μια κατεύθυνση.

Καθιερώστε μια διαδικασία που να μην κουράσει ή αποθαρρύνει τα μέλη. Αν πρόκειται να διασαφηνίσουν τις αξίες τους και να μιλήσουν για το τι είναι πιο σημαντικό για αυτούς και γιατί, προτιμήστε κατ' αρχήν τις μικρές ομάδες. Αν πρόκειται να αναλύσουν τις αξίες που κρύβονται πίσω από μια απόφαση, φροντίστε τη διαδικασία και σημειώστε ή ομαδοποιείστε τις απόψεις στον πίνακα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Αγγελίδης Ζ., Αθανασίου Χ., Μοντεσάντου Ε., Παπαδημητρίου Ε., Υφαντής Γ. (2011). *Θεσσαλονίκη, Βιώσιμη Πόλη*. Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού, Θεσσαλονίκη.
- Αγγελίδης, Ζ., Αθανασίου, Χ., Υφαντής, Γ. (2009). *Νερό: αειφορική διαχείριση και περιβάλλον*. Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού, Θεσσαλονίκη.
- Αθανασίου, Χ., Παπαδημητρίου Ε., Ριφάκη Ν., Σλαυκίδης Γ. (2013). *Ενεργός πολίτης στη γειτονιά μου. Εκπαιδευτικό υλικό για το σχεδιασμό και υλοποίηση δράσεων στην τοπική κοινωνία*. Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου, Θεσσαλονίκη.
- Αθανασίου, Χ., Υφαντής Γ., Τσολακίδου Π., Παπαδημητρίου Ε. (2013). *Μια άλλη ματιά στα τηγανέλαια. Προτάσεις για μια εκπαιδευτική προσέγγιση της διαχείρισης και ανακύκλωσης τηγανελαιών*. Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού & Βερτίσκου, Θεσσαλονίκη.
- Γεωργόπουλος, Α. (2014). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Ζητήματα ταυτότητας*. Gutenberg, Αθήνα.
- Δημητρίου, Α. (2009). *Περιβαλλοντική εκπαίδευση: περιβάλλον, αειφορία - Θεωρητικές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις*. Επίκεντρο, Αθήνα.
- Δημητρίου Α. (2014) *Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία και ενεργός πολίτης. Διαπιστώσεις, επιδιώξεις, προοπτικές*. Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Τεύχος 6(51).
- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (2013). *Αστικό περιβάλλον*. Ανασύρθηκε από: <http://www.eea.europa.eu/el/themes/urban/intro>
- Ζαχαρίου, Α., Συμεού, Λ., Κατσίκης, Α. (2005). *Προγράμματα δράσης στην κοινότητα: Μια εναλλακτική πρόταση προώθησης του κοινωνικού-κριτικού χαρακτήρα της ΠΕ στην σχολική διαδικασία*. 1^ο Συνέδριο Σχολικών Προγραμμάτων ΠΕ, Κόρινθος, Σεπ. 2005.
- Λιαράκου, Γ. & Φλογαίτη, Ε. (2007). *Από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη: Προβληματισμοί, Τάσεις και Προτάσεις*. Νήσος, Αθήνα.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: «Γιατί», «Πώς», «Πότε» και «για Ποιους»*. Ανασύρθηκε από: <http://users.auth.gr/~kliapis/matsF.pdf>
- Μιχαήλ, Σ. & Παπαδημητρίου, Ε. (2008). *Αναζητώντας τον χαμένο χώρο*. ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού, Θεσσαλονίκη.
- Μπακιρτζής, Κ. (2005). Βασικές θέσεις για μια παιδαγωγική της βιωματικής εμπειρίας. Στο: Γεωργόπουλος, Α. (επ.) (2005). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: ο Νέος Πολιτισμός που Αναδύεται*, Gutenberg: Αθήνα.
- Μπακιρτζής, Κ. (1996). *Δυναμική της ομάδας στην τάξη*. Gutenberg, Αθήνα.
- Mogensen, F., & Mayer, M. (Eds) (2005). *Perspectives on Environmental Education - a critical framework*. Στο Φλογαίτη, Ε. & Λιαράκου, Γ. (επ.) (2009): *Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη*. ΚΠΕ Αρχανών, Αθήνα.
- Παπαδημητρίου, Β. (1994). *Περιβαλλοντικά Κέντρα και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ.χ.7, 68-72.

- Παπαδημητρίου, Β. (2014). [Εκπαίδευση Βασισμένη στον «Τόπο»](#). Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Τεύχος 1(46).
- Παπαδημητρίου, Ε., Υφαντής, Γ. (2011). *Δυτική Θεσσαλονίκη*. Κ.Π.Ε. Ελευθερίου Κορδελιού, Θεσσαλονίκη.
- Σχίζα Κ. (2009). *Συστημική Σκέψη και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ένα διδακτικό μοντέλο που οικοδομεί την κριτική σκέψη και τη σχέση με τον «άλλον»*. Δαρδάνος, Αθήνα.
- UNECE, (2005). *Στρατηγική της UNECE για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη*. Επιτροπή για την Περιβαλλοντική πολιτική (Vilnius, 17-18 Μαρτίου 2005). Ανασύρθηκε από: <http://www.unece.org/env/esd/strategytext/strategyiinGreek.pdf>
- Φλογαΐτη, Ε. (2006). *Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία*. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Χρυσοφίδης, Κ. (2000). *Βιωματική-επικοινωνιακή διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο*. Gutenberg, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

- Arenas, A. (1999). *What happens to the local? In Defence of a Pedagogy of Place*. Paper presented at the Annual meeting of the comparative and International Education Society, Toronto, Canada.
- Black, R. (2008) *Beyond the Classroom: Building New School Networks*. ACER Press, Victoria Australia.
- Blank, M.J., Johnson, S. D., Sah, B.P., (2003). Community as text: Using the community as a resource for learning in Community schools. *New Directions for Youth Development* 97, 107-120.
- Cameron, J., Mulligan, M. & Wheatley, V. (2004). Building a Place- Responsive Society Through Inclusive Local Projects and Networks. *Local Environment*. 9(2), 147-161.
- De Laat M., (2006) *Network learning*. Police Academy, Apeldoorn Netherlands
- EU (2010). *Making our cities attractive and sustainable. How the EU contributes to improving the urban environment*. Publications Office of the European Union, 36 pp., Luxembourg.
- Gruenewald, D.A., Smith, G.A. (2008). *Place-based education in the global age, Local Diversity*. Routledge, New York, London.
- Hart, R. (1997). *Children's Participation: The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*. UNICEF/Earthscan, London.
- Huckle, J. (2006). *Education for Sustainable Development: A briefing paper for the Training and Development Agency for Schools*. Ανασύρθηκε από: http://john.huckle.org.uk/publications_downloads.jsp
- Katz S., Earl L., Jaafar S. (2009) *Building and Connecting Learning Communities: The Power of Networks for school improvement*. Corwin Press, California.
- Kemp, T., (2006). Engaging the environment: A case for a place- based curriculum. *Curriculum and Teaching Dialogue* 8, 125-142.
- Kolb, D., A. (1984): *Experiential learning: experience as the source of learning and development* Prentice Hall: Englewood Cliffs, NJ. Ανασύρθηκε από: <http://academic.regis.edu/ed205/Kolb.pdf>

- McCormick, R., Fox, A., Carmichael, P., Procter R. (2011). *Researching and Understanding Educational Networks*. Routledge, New York.
- McKeown, R. (2002). *Education for Sustainable Development Toolkit*. Waste Management Research and Education Institution. Ανασύρθηκε από: http://www.esdtoolkit.org/esd_toolkit_v2.pdf
- Sanger, M. (1997). Sense of Place and education. *Journal of Environmental Education* 29(1), 4-8.
- Smith, G. (1992). *Education and the Environment*. Albany: SUNY
- Smith A., Wohlstetter P. (2001). Reform through school networks, a new kind of authority and accountability. *Educational policy* Vol. 15 No 4 Corwin press
- Sobel, D. (2004). *Place-based education: Connecting Classrooms and Community*. Orion Society Press, Great Barrington, MA.
- Theobald, P. (1997). *Teaching the commons: Place, pride, and the renewal of community*. Westview Press, Boulder, CO.
- Tsevreni, I. (2011). Towards an environmental education without scientific knowledge: an attempt to create an action model based on children's experiences, emotions and perceptions about their environment, *Environmental Education Research*, 17 :1.
- UNESCO, (2005). *United Nations Decade of Education for Sustainable Development (2005-2014): International Implementation Scheme* Paris: Unesco. Ανασύρθηκε από: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001486/148654e.pdf>
- UNESCO, 2010. *Teaching and learning for a sustainable future*. Ανασύρθηκε από: <http://www.unesco.org/education/tlsf>
- UNESCO (2014). *Shaping the Future We Want*, UN Decade of Education for Sustainable Development (2005-2014) FINAL REPORT
- U. N., Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2014). *World Urbanization Prospects: The 2014 Revision, Highlights (ST/ESA/SER.A/352)*.
- Wohlstetter P., Malloy C., Chau D., Polhemus J. (2003). Improving Schools Through Networks: A New Approach to Urban School Reform. *Educational Policy*, Vol. 17 No 4, Corwin Press.
- Ζαχαρίου, Α., Βαλανίδης, Ν., Kadji-Beltran, C., Ηροδότου, Η. (2003). *The Social Critical character of Environmental Education and Environmental Education Centres: A case from Cyprus* Environment 2010: Situation and Perspectives for the European Union 6-10 May 2003. Porto, Portugal. Ανασύρθηκε από: http://paginas.fe.up.pt/~mjneves/env2010_files/Sessions/Papers%20J/Zachariou,Aravella2.PDF

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Σύνδεσμοι που υπάρχουν στο κείμενο

ΜΕΡΟΣ Α΄

- [Making our cities attractive and sustainable](http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/wp-content/uploads/2011/04/Making-our-cities-attractive-and-sustainable.pdf)
[How the EU contributes to improving the urban environment.](http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/wp-content/uploads/2011/04/Making-our-cities-attractive-and-sustainable.pdf)
- [Αστικός μεταβολισμός](http://iume.pbe.eea.europa.eu/system/a-pragmatic-approach-to-describe-the-urban-metabolism)
- [Οικολογικό αποτύπωμα](http://www.footprintnetwork.org/en/index.php/GFN/page/footprint_basics_overview/)
- [Οικολογικό αποτύπωμα Μείζονος Λονδίνου](http://www.citylimitslondon.com/)
- [Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 2013](http://www.eea.europa.eu/el/themes/urban/intro)
- [Ένωση για τα Δικαιώματα των Πεζών](http://www.enosipezon.gr/)
- [Η Θεσσαλονίκη αλλιώς: Διεκδικώντας το δημόσιο χώρο, να κάνουμε την αδράνεια, δράση](http://www.thessalonikiallios.gr/index.php/η-δρασεις/αλλιωτικες-δρασεις/85-διεκδικωντας-το-δημοσιο-χωρο.html)
- [ΠΕΣ το Δυτικά](https://www.facebook.com/pestoditika/videos/699317396845282/?video_source=pages_finch_main_video)
- [ΠΕΡΚΑ](http://www.perka.org/)
- [ΠΕΔΙΟ ΑΓΟΡΑ](http://pedio-agera.gr/)
- [Η Θεσσαλονίκη αλλιώς](http://www.thessalonikiallios.gr/)
- [Φίλοι της Νέας Παραλίας](http://www.facebook.com/notes/oi-φίλοι-της-νέας-παραλίας/δελτίο-τύπου-paraliart-εφήμερη-τέχνη-μεταξύ-πόλης-και-θάλασσας/491062234359058)
- [Ευρώπη 2020](http://ec.europa.eu/resource-efficient-europe/index_en.htm)
- [Πράσινη Πρωτεύουσα της Ευρώπης](http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_en.htm)

- [Σύμφωνο των Δημάρχων](http://www.eumayors.eu/index_en.html)
http://www.eumayors.eu/index_en.html
- [Θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:l28171)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:l28171>
- [Ποιότητα του αέρα](http://ec.europa.eu/environment/air/legis.htm)
<http://ec.europa.eu/environment/air/legis.htm>
- [Περιβαλλοντικός θόρυβος](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1448442717735&uri=CELEX:32002L0049)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1448442717735&uri=CELEX:32002L0049>
- [Αστικά λύματα](http://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/index_en.html)
http://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/index_en.html
- [Οδηγία για τις πλημμύρες](http://ec.europa.eu/environment/water/flood_risk/index.htm)
http://ec.europa.eu/environment/water/flood_risk/index.htm
- [Χάρτης της Λειψίας για την αειφόρο ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πόλεων](http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/urban/leipzig_charter.pdf)
http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/urban/leipzig_charter.pdf
- [Σχέδιο δράσης για την αστική κινητικότητα](http://ec.europa.eu/transport/themes/urban/urban_mobility/action_plan_en.htm)
http://ec.europa.eu/transport/themes/urban/urban_mobility/action_plan_en.htm
- [Αστικό περιβάλλον State of the environment report No 1/2010](http://www.eea.europa.eu/soer/europe/urban-environment)
<http://www.eea.europa.eu/soer/europe/urban-environment>
- [Ποιότητας ζωής στις ευρωπαϊκές πόλεις](http://www.eea.europa.eu/publications/quality-of-life-in-Europes-cities-and-towns)
<http://www.eea.europa.eu/publications/quality-of-life-in-Europes-cities-and-towns>
- [Εθνικό Διαδημοτικό Δίκτυο Υγιών Πόλεων](http://www.eddyppy.gr/ti-einai-programma-ygieis-poleis)
<http://www.eddyppy.gr/ti-einai-programma-ygieis-poleis>
- [«Ανθεκτική πόλη» \(resilient city\)](http://www.100resilientcities.org)
<http://www.100resilientcities.org>
- [100 Ανθεκτικές Πόλεις" \(100 Resilient Cities\)](http://www.100resilientcities.org)
<http://www.100resilientcities.org>
- [Ευφυές Σύστημα Διαχείρισης Α-στικής Κινητικότητας της Θεσσαλονίκης](http://www.mobithess.gr/)
<http://www.mobithess.gr/>
- [Βελτιώνω τη πόλη μου του Δήμου Θεσσαλονίκης](http://opengov.thessaloniki.gr/imc)
<http://opengov.thessaloniki.gr/imc>
- [Δίκτυο Ελληνικών Πράσινων Πόλεων](http://www.depp.gr/)
<http://www.depp.gr/>
- [Πράσινη Πρωτεύουσα της Ευρώπης](http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_en.htm)
http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_en.htm
- [Ολοκληρωμένη παρακολούθηση του αστικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη](http://iume.pbe.eea.europa.eu/)
<http://iume.pbe.eea.europa.eu/>
- [Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 2013](http://www.eea.europa.eu/el/themes/urban/intro)
<http://www.eea.europa.eu/el/themes/urban/intro>

- [ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΩΣ ΣΥΣΤΗΜΑ](http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/popups/mod04t01s01.html)
http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/popups/mod04t01s01.html
- [ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ](http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/popups/mod04t01s03.html)
http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/popups/mod04t01s03.html
- [Athensville](http://athensville.blogspot.gr/)
<http://athensville.blogspot.gr/>
- [Komotinistas](http://www.komotinistas.gr/)
<http://www.komotinistas.gr/>
- [Minoistas](http://minoistas.blogspot.gr/)
<http://minoistas.blogspot.gr/>
- [PlaceIdentity](http://placeidentity.gr/)
<http://placeidentity.gr/>
- [thessAlonistas](https://thessalonistas.wordpress.com/)
<https://thessalonistas.wordpress.com/>
- [Ένα blog για το Μεταξουργείο, τον Κεραμεικό και τη ζωή στα αστικά κέντρα,](https://metaxourgeio.wordpress.com/metaxourgeio/)
<https://metaxourgeio.wordpress.com/metaxourgeio/>
- [ΣυνΑΘΗΝΑ](http://www.sinathina.gr/)
<http://www.sinathina.gr/>
- project [Συν-οικία](http://www.imaginethecity.gr/syn-oikia)
<http://www.imaginethecity.gr/syn-oikia>
- [Φαντάσου την πόλη](http://www.imaginethecity.gr/)
<http://www.imaginethecity.gr/>
- [Actors of Urban Change](https://www.youtube.com/watch?v=IFtgKMsV25g)
<https://www.youtube.com/watch?v=IFtgKMsV25g>
- [ΠΟΛΙΤΕΙΑ 2.0](http://placeidentity.gr/politeia-2-0-democracy-reborn/)
<http://placeidentity.gr/politeia-2-0-democracy-reborn/>
- [Για μία θεματική πλατφόρμα γνώσης για την αειφορία\)](https://sustainabledevelopment.un.org/topics)
<https://sustainabledevelopment.un.org/topics>
- [Ερευνούμε το σχολείο μας, τη γειτονιά μας και ενεργούμε με όραμα το μέλλον](http://www.kpe-thess.gr/category/yliko/)
<http://www.kpe-thess.gr/category/yliko/>
- [Τηγανέλαια: όλοι συλλέγουμε, όλοι ωφελούμαστε](http://www.kpe-thess.gr/networks/tiganelaia/)
<http://www.kpe-thess.gr/networks/tiganelaia/>
- [Ιστοσελίδα ΚΠΕ Ελευθερίου - Κορδελιού & Βερτίσκου για το δίκτυο](http://www.kpe-thess.gr/networks/biosimipoli/material/)
<http://www.kpe-thess.gr/networks/biosimipoli/material/>
- [Facebook ΚΠΕ](https://www.facebook.com/kpethess)
<https://www.facebook.com/kpethess>
- [Edmodo](https://www.edmodo.com/)
<https://www.edmodo.com/>

Β' ΜΕΡΟΣ Οδηγίες και Φύλλα Εργασίας των Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων

- [Google Maps](https://maps.google.com): maps.google.com. Οδηγός για τη δημιουργία χάρτη στο Google maps: youtu.be/TftFnot5uXw
- [Bing maps](https://www.bing.com/maps/): www.bing.com/maps/
- [Google Earth](https://www.google.com/earth/): www.google.com/earth/
- [Wikimapia](https://www.wikimapia.org): www.wikimapia.org
- [Wordle](https://www.wordle.net/): www.wordle.net/
- [Tagxedo](https://www.tagxedo.com/): www.tagxedo.com/
- [Thinglink](https://www.thinglink.com): www.thinglink.com. Ένας χρήσιμος οδηγός για το Thinglink: youtu.be/STDjifkmTVU
- [Meograph](https://www.meograph.com/ie): www.meograph.com/ie. Οδηγός για τη χρήση του Meograph: youtu.be/2n9HZKu5X7s
- [Timerime](http://timerime.com) (δημιουργία ιστοριογραμμής). <http://timerime.com>. Ένας χρήσιμος οδηγός για το Timerime: youtu.be/4DF_Uf1Go6Q
- [Popplet](https://popplet.com/): διαδικτυακή εφαρμογή για τη δημιουργία και διαμοιρασμό εννοιολογικών χαρτών popplet.com/. Ένας χρήσιμος οδηγός για το Popplet www.youtube.com/watch?v=CxLDsWHsQ1g
- [Picmonkey](https://www.picmonkey.com/): (διαδικτυακή εφαρμογή για τη δημιουργία κολλάζ) www.picmonkey.com/
- [Prezi](https://prezi.com): (δυναμικές παρουσιάσεις) prezi.com. Οδηγός για τη χρησιμοποίηση του Prezi: www.youtube.com/watch?v=GVJcOalE23E
- search.creativecommons.org: Μηχανή αναζήτησης με ελεύθερα πνευματικά δικαιώματα

- [Βιβλιονet](http://www.biblionet.gr/) <http://www.biblionet.gr/>
- Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, [Ψηφίδες](http://www.greek-language.gr/digitalResources/index.html)
<http://www.greek-language.gr/digitalResources/index.html>
- [Λογοτεχνία και πόλεις](http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/urban/index.html)
<http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/urban/index.html>
- [Τόποι του Νίκου Καββαδία](https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=zT05uF2XS10w.kZmXrDCHkCB8).
<https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=zT05uF2XS10w.kZmXrDCHkCB8>
- [Λογοτεχνικές Πόλεις Χρηστών](http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/urban/mapmaker/index.html)
<http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/urban/mapmaker/index.html>
- [Επίσημο Δικτυακό Τόπο του αρχείου Καβάφη](http://www.kavafis.gr/index.asp)
<http://www.kavafis.gr/index.asp>
- «[Η πόλις](http://www.kavafis.gr/poems/content.asp?id=6&cat=1)» του Κ. Καβάφη
<http://www.kavafis.gr/poems/content.asp?id=6&cat=1>
- [Στίχοι Ποιήματα Μεταφράσεις](http://www.stixoi.info/)
<http://www.stixoi.info/>

- [Πόλεις του καλοκαιριού - 1993](#)
http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=3294
<https://www.youtube.com/watch?v=v5FuB8lynBo>
- [Πόλεις του Νότου - 1993](#)
http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=3293
<https://www.youtube.com/watch?v=Gev8x2BnX1U>
- Συνέντευξη δημάρχου σε μαθητές – 2003: <http://4dim-elefth.thess.sch.gr/sinentefksi.htm>
- Κλίμακα ποιότητας αέρα: www.airthess.gr/Limits
- Ιστοσελίδα του Δήμου Κορδελιού Ευόσμου: www.kordelio-evosmos.gr/
- Ιστοσελίδα του Δήμου Παύλου Μελά: www.pavlosmelas.gr/
- Πολιτισμός κινητικότητας: www.citybranding.gr/2011/01/blog-post_31.html

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας,
Έρευνας και Θρησκευμάτων

ISBN 978-960-98422-7-3